15. GADA GĀJUMS

AIZSARGS



VALSTS PREZIDENTS Dr. K. ULMANIS

1937. GADS

5. BURTNĪCA

SATURS

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija** un **izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1937. GADS
15.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

5. (167.)
BURTNĪCA
14. MAIJS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI



KAŖA MINISTRS ĢENERĀLIS J. BALODIS

15. maija svētkos

Aizsardzes un aizsargi!

No triju gadu liela attāluma nāk 15. maija Latvijas uzvaras slavas spožums un nes to nemirstīgās latvju tautas nākotnei.

Trīs vadonības laikmeta gadi likti mūžīgās Latvijas pamatos un kā nesatricināmi stūrakmeņi stāv vienotās tautas labklājības ēkai.

Miers, kārtība, taisnība un vēl nepieredzēts dižas celtniecības darbs raksturo šos trīs panākumiem vainagotos gadus, kopš uzlēca 15. maija saule. Un jūs, aizsargi un aizsardzes, esat bijuši šī lielā darba darītāji pašās pirmajās rindās, tāpat kā bijāt neaizmirstamajā 15. maija dienā. Jūs esat dzirdējuši lielā laikmeta aicinājumu un tautas balsi, jūs esat jaunās Latvijas pašaizliedzīgie veidotāji un mūsu Vadoņa un nacionālās valdības atbalsts. Vienības gars jūs nekad nav atstājis, un jūsu spēks ir uzticība lielākajam latvju tautas dēlam visos vēstures laikos — mūsu Vadonim, Prezidentam Dr. K. Ulmanim.

Aizsargi un aizsardzes! Jaunās Latvijas vārdā es jums nesu 15. maija sveicienus un dziļāko pateicību par jūsu dižiem darbiem Tēvzemes labā. Lieli darbi veikti, bet priekšā vēl uzdevumi, kas prasīs arī turpmāk varonību un uzupurēšanos, vienprātību un neatlaidību. Vadonības laikmeta 4. gadā ieejot, esat gatavi turpināt 15. maija darbu ar vēl lielāku dedzību un pienākuma apziņu kā līdz šim.

Sabiedrisko lietu ministrs

A. Bērziņš.

Komandieŗi, aizsardzes, aizsargi un aizsargu sportisti!

Tikai trīs gadi ir pagājuši no 15. maija pārvērtību dienām, bet lieli un nozīmīgi ir ieguvumi, ko jau nesusi atjaunotā Latvija. Vienīgi tagadējais jaunais laiks varējis latviešiem nodrošināt tiesības, kādas mums kā nācijai piekrīt savā zemē un valstī; vienīgi tagadējā valsts autoritārā iekārta varējusi pavērt

ceļu uz tautas radošo spēju pilnīgu izveidošanu, un 15. maija notikumi, pilnā mērā nodrošinādami nacionālās taisnības atgūšanu, radījuši vēl nepieredzētu rosību un darba prieku visā tautā.

Šā jaunā laika sekmēšanai redzama loma ierādīta arī aizsargiem un aizsardzēm. Uzņemdamies aizsargu organizācijas augstāko vadību, Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis ir parādījis, cik augstu viņš vērtē aizsargu saimes līdzšinējās gaitas. Tāpēc arī aizsargu saimes darbam jākļūst ar katru dienu daudzpusīgākam un uzņemtie pienākumi prasa arvienu rūpīgāku un sekmīgāku to pildīšanu. Tautas Vadonis sagaida, lai bez tiešām militāro apmācību, kārtības uzturēšanas un kultūrālām nodarbībām aizsargi un aizsardzes kļūtu arī neatlaidīgi līdzcīnītāji tautas saimnieciskā uzplaukuma radīšanā. 1934. g. 15. maijā mūsu tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa un ģenerāla J. Baloža uzmodinātā vienības doma nostiprināma dzīves visās parādībās. Ja aizsargi jau partiju laikos, pāri atsevišķu grupu pretešķībām, prata pirmā vietā nostādīt mērķi par vienotu tautu un stipru Latviju, tad arī tagad, pēc lielajām pārvērtībām, veicama ļoti svarīgā savstarpējās vienības un taisnības konkrētā nostiprināšana — lai 15. maija ideāli uz mūžīgiem laikiem tiktu iekalti visu aprindu darbā un ikdienas dzīvē. Aizsargiem Vadonis un valdība paredzējuši arī svarīgus nacionālipolītiskus uzdevumus, pakļaujot aizsargu organizāciju ar š. g. 1. aprīli jaunajai Sabiedrisko lietu ministrijai, kuŗas vadību ir uzņēmies aizsargiem tik tuvu pazīstamais aizsargu organizācijas izveidotājs ministrs A. Bērziņš.

Apsveicu komandieŗus, aizsardzes, aizsargus un aizsargu sportistus Latvijas atdzimšanas trešajos gadasvētkos. Pārbaudījumu pilnas ir bijušas mūsu tautas vēsturiskās gaitas un smagus upurus prasījušas brīvības cīņas, bet gaišs un ražens sasniegumu bagāts ir laika posms, kas nācis pēc 1934. g. 15. maija. Tāpēc aizsargu saimei, kuŗas darbs tik cieši saistīts ar visas tautas likteņiem, 15. maijs ir liela svētku diena. Novēlu, lai šī diena ikviena aizsargu organizācijas dalībnieka sirdī modina jaunu dedzību visiem spēkiem kalpot vienotās tautas nākotnei un mūžīgai Latvijai.

Aizsargu priekšnieks

pulkvedis K. Prauls.

A. Kroders

Latviešu uzvaras neapstājas

Kad dēmokratiskā iekārta, kāda nodibinājās arī Latvijā, tāpat, kā visās jaunradušās un arī vecajās valstīs 1918.—1919. gados, — netika galā ar valsts vadības uzdevumiem, tad izauga tagad valdošā nācijas vienības ideja. Parlamentārisma laika politika dibinājās uz atsevišķu grupu nošķiršanos, saskaldīšanos, preteškībām. Citādi nebija pamata daudzo partiju izaugšanai un pastāvēšanai. Bet visa nācija kā kopīgs organisms, kuŗam kopīgi mērķi un uzdevumi, pamazām nīka un gāja pretim nenovēršamai bojā ejai. Tādēļ nāca tautas vienības ideja, kas atsevišķās sociālās grupas saredz kā viņu atsevišķā situācijā, tā ietvertas kopīgā, saskaņotā organismā, kā viņas faktiski arī pastāv. Vadot atsevišķās grupas no centra bēgošā virzienā, ir jāiet bojā visu grupu objektīvi pastāvošai kopībai — zināmai sabiedrībai, nācijai, padarot to nevarīgu kā viņas iekšienē, tā sevišķi uz ārieni, pret citām nācijām. Redzot šo bojā ejas procesu, 1934. gada 15. maijā nāca radikāla valsts iekārtas revīzija, kuŗas izvedēji, ar tagadējo Valsts un ministru Prezidentu Dr. K. Ulmani un tagadējo kaŗa ministru, atbrīvošanas kaŗa virspavēlnieku, ģenerāli J. Balodi priekšgalā, nācijas dzīves vadībai deva no cilvēka un nācijas dabas izrietošus principus, kas visumā ietverti tautas vienības vai solidārisma idejā, kuŗa tagad ir ar valsts vadības autoritāti atzīta nācijas valdošā ideja.

Par atdzimušo vienības valsti tauta sauc tagadējo Latvijas iekārtu, kuŗas sociālo, saimniecisko, kultūrālo un politisko seju te mēģināsim zīmēt.

S o c i ā l i Latvija ir moderna, diferencēta valsts, un ja šeit pievedīsim Latvijas sociālo grupu skaitliskos samērus, tad viņas sociālā seja kļūs tūdaļ nepārprotami skaidra.

Lauksaimniecība ir zemes iedzīvotāju galvenais eksistences pamats. No 1.900.000 Latvijas iedzīvotājiem 1.100.000, vai 60%, pārtiek no lauksaimniecības. 220.000 lauku saimniecībās paši saimnieki ar ģimenes locekļiem dod ievērojamu skaitli — 950.000 cilvēku, no kuŗiem 800.000 strādā, atlikušie 150.000 ir mazgadīgie un vecie, tā tad darba nespējīgie.

Tā ir vislielākā saimnieciskā un sociālā grupa Latvijā. Algoto laukstrādnieku (ganus ieskaitot) ir apm. 150.000, no kuŗiem kādi 30.000 ir uz laiku ieceļojuši no citām valstīm kā sezonas laukstrādnieki (no Polijas un Lietuvas), vai iebraukuši no pilsētām, bet arī uz laiku. Laukstrādnieku skaitam vēl jāpievieno viņu ģimenes locekļi. Bet 2/3 (divas trešdaļas) t. i. apm. 150.00 lauku saimn. nemaz nenodarbina algotos strādniekus, iztiekot ar pašu ģimenes locekļu darba spēku. Tā tad lauksaimnieki un viņu ģimenes ir pati svarīgākā iedzīvotāju daļa, tas ir Latvijas sociālās dzīves pamats. Tālāk — rūpniecībā, amatniecībā un mājrūpniecībā nodarbināti 164.000 cilvēki, kuŗiem ir apm. 125.000 piederīgo, tā tad apm. 290.000 cilvēku, bet lielrūpniecībā strādā nepilni 10% no lauksaimniecībā nodarbināto skaita. 38.000 tirdzniecības uzņēmumos strādā 64.000 cilvēku, kas uztur 58.000 piederīgos, t. i. no tirdzniecības pārtiek apm. 120.000 cilvēku. Transportā un satiksmē nodarbināti 40.000 cilvēki ar 45.000 piederīgiem, tā tad no šīm nozarēm pārtiek 85.000 ļaužu. Valsts un pašvaldību administrācijā, policijā, tiesā un armijā nodarbināti 35.000 cilvēki, vai, kopā ar piederīgiem, 60.000. Brīvās profesijās, zinātnē, mākslā, slimnīcās u. c. strādā 37.000 cilvēki, kuŗi uztur 26.000 piederīgos. Tad vēl kā apkalpotāji un mājkalpotāji sevīm eksistenci sagādā 40.000 cilvēki.

Tās ir svarīgākās Latvijas sociāli - saimnieciskās grupas, kuŗu sīkāks sadalījums šajā sakarā mūs nevar interesēt.

Šo grupu attiecību rēgulēšanai valdošā ir tautas vienības, solidārisma ideja, kuŗa savukārt izriet no sociālās taisnības idejas, kas tika proklamēta jau 1918. gada 18. novembrī, pasludinot Latviju par neatkarīgu valsti. Šī ideja likta atsevišķa cilvēka patvaļas vietā, kāda valdīja, jo šī patvaļa varēja gan apmierināt sociāli vai citādi droši un labi situētos, bet nevarēja apmierināt sociāli, intellektuāli u. c. vājākos sabiedrības locekļus. Bet tautas miers un labklājība prasīja, lai visi būtu valstī vienādi aizsargāti, lai ikkatra cilvēka personība būtu vienādi taisnīgi ievērtēta nācijas vadošo spēku summā.

Šī ideja tagad ir tik dominējoša, tik valdoša, ka nemaz nav iedomājama viņas satricināšana.

Latvijas stabilo sociālo pamatu — lauksaimniekus — deva agrārā reforma. Tagad nemaz nav iespējams aptvert stāvokli, kāds Latvijā būtu radies, ja pēc pasaules un atbrīvošanas kaŗa mājās pārnākušos desmitus tūkstošus kaŗavīrus ar viņu piederīgiem, kuŗi pārnāca izpostītā, kaŗā tik daudz cietušā zemē, nebūtu uzņēmusi zeme un ja viņiem pa laukiem un pilsētās būtu jāmeklē darbs un maize, kuŗu nebija. Tā būtu bijusi briesmīga sociāla un politiska katastrofa visās Austrumeiropas jaunajās valstīs, kur visur valdīja muižniecības zemes monopols, jo rūpniecība un tirdzniecība bija izpostītas, ārvalstu tirgu nebija un arī lauksaimnieki bija bez dzīvā un nedzīvā inventāra. Taisni šīs sociālās, un tai tad nenovēršami sekojošās politiskās katastrofas novēršanā ir Austrumeiropas jauno valstu agrāro reformu vislielākā nozīme, jo pretējā gadījumā kas būtu spējis novilkt šīs katastrofas robežas, kuŗa izsīka jauno valstu lauku klusumā un radošā mierā. Piemēram, Latvijā vien agrārā reforma devusi patstāvīgu eksistenci vismaz 250.000 cilvēkiem, kuŗi citādi varēja piebiedroties kādai nezināmai sociālās katastrofas armijai, raujot līdzi savus kaimiņus.

Minētās pārmaiņas ārkārtīgi labvēlīgi ir ietekmējušas arī zemes saimniecību un valsts finanses.



Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un ministru kabineta locekļi zemnieku dienās Rīgā.

Agrāk valsts budžetus ļoti lielā mērā apgrūtināja politisko partiju daudzreiz visai dīvainas un objektīvi neattaisnojamas prasības, un visus pēdējos gadus pirms valsts iekārtas reformas, bija budžeta iztrūkumi. Pirmajā autoritārās valdības gadā budžets noslēdzās ar ļoti nelielu — 0,2 milj. latu — deficītu, bet otrais gads deva 4,04 milj. latu atlik., kaut budžeta kopsumma bija lielāka, kā agrāk. Auga arī noguldījumi, kas bija pirms tam pilnīgi apstājušies (iedzīvotāju nedrošības sajūtas dēļ). 1934. gada sākumā bija noguldīti 189,9 milj. latu, bet tagad 235,7 milj. latu. Tāpat labvēlīgāka paliek ārējās tirdzniecības bilance, ko visvairāk labvēlīgi ietekmēja tas, ka Latvija no lauksaimniecības ražojumu importa zemes (pati būdama tipiska lauksaimniecības zeme), tagad pārvērtās par šo ražojumu eksporta zemi, kas stipri pārgrozīja ārējās tirdzniecības raksturu, tāpat, kā to darīja arī importa, valūtas u. c. ierobežojumi, kas sākās ar pasaules saimniecisko krizi. Tagad Latvijas valdība, sevišķi pēc valūtas pielīdzināšanas mārciņai, iesākusi šo ierobežojumu mīkstināšanu un pat atcelšanu, samazinot muitas, uz dažām precēm atceļot valūtas u. c. aizliegumus u. t. t. Tas rada jaunu rosību tirdzniecībā, transportā u. c. Ļoti nenoteikti agrāk bija kredita apstākļi, izņemot Valsts zemes bankas kreditus lauksaimniekiem un izņemot Latvijas bankas operācijas. Privātās bankas bija nonākušas smagās grūtībās sakarā ar pasaules saimniecisko krizi. Bez tam kredita laukā bija ārkārtīgi liela konkurence, jo banku u. c. kreditiestāžu skaits bija neattaisnojami liels. Varēja sagaidīt daudz cietušo, kreditiestādēm bojā ejot. Bet valsts vadība nodibināja Latvijas kreditbanku, kuŗa tagad pārņem visas maksātnespējīgās bankas, un arī tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumus, šo uzņēmumu kreditoru priekšā atbildot par pilnām summām. Tas bija ļoti nomierinošs faktors, un viņš tādēļ nepalika arī bez labvēlīga politiska ietekmējuma. Ar jauno kreditpolitiku ir panākts arī tas, ka 90% visa kapitāla tagad atrodas valdošās nācijas rokās, kam tāda pat pozitīva nozīme. Krizes smagumu zeme vairs nesajūt, — lauksaimnieku ienākumi aug; bezdarba nav nemaz, jo laukstrādniekus ieved pat no ārzemēm; dzīves dārdzība mazinājusies; tirdzniecības apgrozījumi vairojušies.

Tālākās valsts vadības rūpes bija pilnos apmēros atraisīt latviešu saimniecisko uzņēmību, lai arī saimnieciskā laukā latvietis varētu būt saimnieks un kungs savā zemē, pie tam visās saimnieciskās dzīves nozarēs, nevien lauksaimniecībā, bet arī tirdzniecībā, rūpniecībā, amatniecībā u. c.

Mēs izlabojam sengadus atpakaļ pielaisto smago kļūdu, ka tā saucamie latviešu saimniecības vīri saimniecību uzskatīja kā stāvošu ārpus nacionālās politikas. Konkrēti tas nozīmēja, ka saimnieciskie ļaudis gan tika vienā otrā situācijā, bet šīs situācijas izvērtās par šo ļaužu privātās intereses lauku, kam nebija nekāda organiska sakara ar latviešu nacionāliem centieniem. Palikdami ārpus nacionālās politikas un nemaz nedomādami, ka viņu iegūtās situācijas zemes saimniecībā atrodas sakarā ar viņu piederību pie latviešu tautas, saimniecības vīri ielaidās tālu ejošos kompromisos ar tā laika valdniekiem — vāciešiem un krieviem, pie kam, protams, šie kompromisi nebija abpusīgs izlīgums, bet vienpusīga piekāpšanās no latviešu puses. Un no šiem latviešiem tad izauga mūs apkaunojošais skala vācietis. Tā tad arī kā cilvēki tie zuda savai tautai. Ja šī kļūda nebūtu pielaista, ja savas saimnieciskās pozicijas šie latvieši būtu iekaŗojuši un turējuši kā lat-

vieši (kā to darīja lauku gruntnieki, iegūdami zemi dzimtsīpašumā), tad latviešu saimnieciskais spēks tagad būtu daudz lielāks, jo augošam latviešu uzņēmības garam būtu bijis grūti pretoties, tas attīstības loģikas kārtībā būtu lauzies arvien vairāk uz priekšu, augdams un plesdamies plašumā. Bet, atdodami savas saimnieciskās pozicijas pilsētās pašā sākumā, mēs tās arī vairs neatguvām. Arī Latvijas patstāvības laikā to neiespējām, jo pārāk nocietinātas bija svešnieku ieņemtās saimnieciskās pozicijas mūsu zemē. Gan bija godīgi mēģinājumi saimnieciskās uzņēmības laukā arī no latviešu puses, bet viņu cīņa bija pārāk grūta, kādēļ cīņu izturēja tikai nedaudzi latvieši, bet vairums zaudēja. Jo kredita ziņā šie latvieši bija atkarīgi no sveštautiešiem, un viņu uzliktās saistības nebija iespējams pildīt smago noteikumu (augsto procentu, īso termiņu u. t. t.) dēļ.

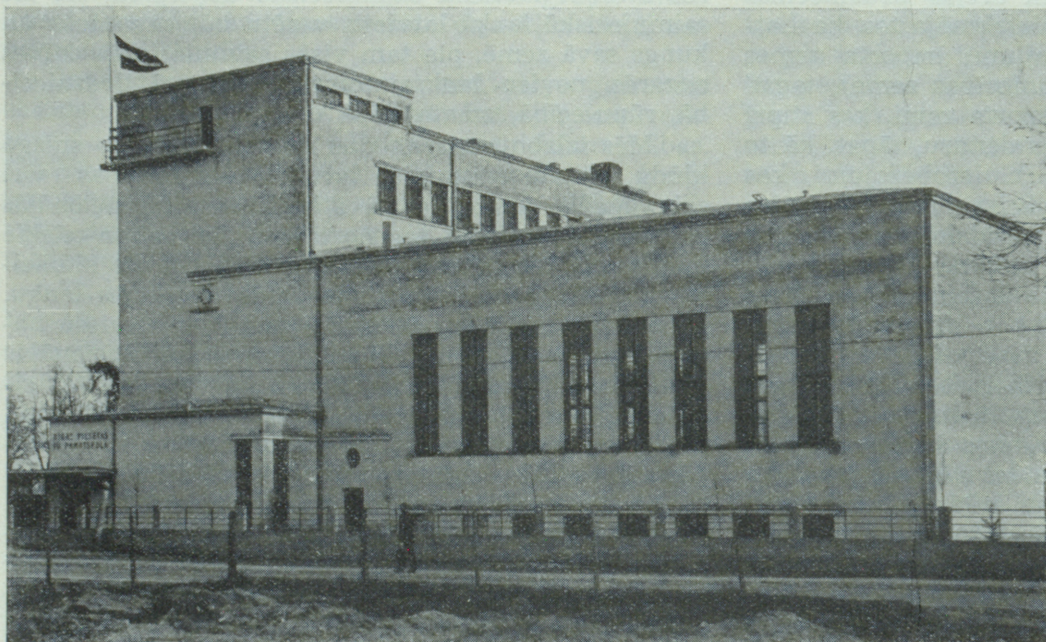
Bet 15. maija nacionālā programma konsekventi prasīja, lai arī saimnieciskā vara Latvijā pieder latviešiem. Taču te cīņa bija ārkārtīgi grūta, jo šī vara bija jāiegūst, rēķinoties ar saimnieciskās uzņēmības sarežģīto likumību. Un tomēr esam uzvarējuši arī šajā frontē. Vispirms bija jārada nepieciešamie priekšnoteikumi, bez kuŗiem saimnieciskā uzņēmība nav iespējama, bija jāgādā, lai latviešu uzņēmumiem būtu savs brīvs pamatkapitāls un piemēroti kredita noteikumi. Kad Valsts Prezidents Valmieras zemnieku dienā paziņoja, ka no visa Latvijas kreditkapitāla vairāk kā 80 proc. jau pieder latviešiem, kurpretim vēl nesen attiecība bija pavisam pretēja, tad mēs visi zinājām, ka saimnieciskā uzvara ir labi un droši sagatavota. Un varēja sākties saimniecisko poziciju ieņemšana, ko ievadīja bijušās Feniksa un Dvigakeļa fabriku iegūšana latviešu rokās. Tad šī gada janvārī valdība apstiprināja statūtus kooperātīvu centrālai savienībai «Turība», akciju sabiedrībām «Ādu un vilnas centrāle», «Ķieģelnieks», «Kaļķis», vēlāk akciju sabiedrībai «Aldaris», «Ogle». Tie visi ir latviešu uzņēmumi, un valdībai padomā vēl dažu uzņēmumu dibināšana vai iegūšana pirkšanas ceļā eļļu, tabakas u. c. nozarēs. Ar to ir ievadīta plaša un droši pamatota latviešu saimnieciskā uzņēmība, lai latviešiem pavērtos darbs arī rūpniecībā un tirdzniecībā, kur tautas ienākumu augšana un nacionālās bagātības vairošanās notiek daudz intensīvāk un plašāk, nekā lauksaimniecībā.

Tagad latviešu saimnieciskā uzņēmība vairs nav akciju īpašnieku privāta interese, bet tā iekļaujas kā svarīga daļa latviešu nacionālā politikā, pieskaņodamās šīs politikas apsvērumiem un mērķiem.

Šo saimniecisko poziciju ieņemšana pilsētu rūpniecībā un tirdzniecībā radikāli pārveidos mūsu zemes saimnieciskās darbības raksturu, pirmā vietā ceļot latviešu tautas nacionālās un mūsu valsts pastāvēšanas un aizsardzības intereses. Šīs pārvērtības savā saturā ir līdzīgas agrārai reformai, kas latviešu saimniecisko spēku nodrošināja lauksaimniecībā, iznīcinot muižniecības netaisnās zemes īpašuma privilēģijas. Kopā ar agrāro reformu šīs jaunās saimnieciskās pārvērtības ir radījušas visā zemē latviešu saimniecisko varu, piepildot sensenu taisnību un radot pamatu latviešu tautas vienmēr lielākai labklājībai.

Kultūras laukā latviešu nacionālā politika var svinēt savas visspožākās uzvaras. Radīšanai atraisītais gars meklē piepildījuma, un atrod to. Atrod to tajā celtniecības dedzībā, kas pārņēmusi visu mūsu tautu pilsētās un laukos un pārveido Latvijas vaigu, to daiļāku un bagātāku darot. Top jauna Latvija, pašu latviešu roku celta, un pazūd no mūsu zemes svešuma sanestas drazas, ko mums centās iestāstīt par slavenu un sargājamu kultūru. Šis radīšanai atrisinātais gars atrod savu piepildījumu Latvijas dabas bagātību pētīšanā; jaunas zemes atkaŗošanā purviem un dūksnājiem; atrod to latviešu tautas un Latvijas zemes vēstures patiesības meklēšanā, satriecot svešnieku melus par mūsu tautas senatni, to ieraugot bagātīgu vērtību un augstas kultūras spožumā. Radīšanai atraisītais gars nāk ar jaunām domām, no kuŗām top jaunā latviešu nacionālā ideoloģija, kas ir nācijas vēsturiskās, kultūrālās, sabiedriski-politiskās un starptautiskās situācijas saredzēšana un izpratne un no šīs izpratnes izrietošo ideju kopums par nācijas nākotnes mērķiem un viņas uzdevumiem nacionālās kultūras radīšanā, nācijas gara un tikumu kopšanā, nācijas dzīves konkrēto formu veidošanā, nācijas vienības nodibināšanā un nācijas locekļu sabiedrisko attiecību un saimniecības kārtošanā.

Nacionālās kultūras darbs, tik ilgi aizkavēts, nu meklē jaunas formas, jaunus uzdevumus, kas dos rezultātu, ko visi apbrīnosim. Valsts vadība ir radī-



Viena no daudzajām atjaunotās Latvijas laikā celtām skolām.



Restaurētā Jelgavas pils, kurā tagad novietota Latvijas Lauksaimniecības Kamera.

Literātūra un avīžniecība tagad ieguvusi jaunu, pozitīvu seju, un no turienes pilnīgi izzudušas pēckaŗa un dēmokratijas laika perverzitāte, savstarpējie partiju kautiņi u. c. negātīvās lietas. Mākslā beigusies estētizēšana un sākusies mākslas radīšana, kas pārvēršas reliģiskā kalpošanā, kas cilvēkus garīgi paceļ nevis tikai kairina viņu nervus. Visa intelliģence ir pārliecināta, ka tauta atrodas kāda jauna kultūras radīšanas laika priekšvakarā.

Politiskā ziņā top Latvijas tagadējā iekārta, nevis no svešuma aizgūta, bet organiski no pašu zemes izaugot. Valsts vadība Latvijas iekārtai ļauj pašai izaugt, bet nevis to sakombinē, kā radās dēmokratija ar savu partiju parlamentu.

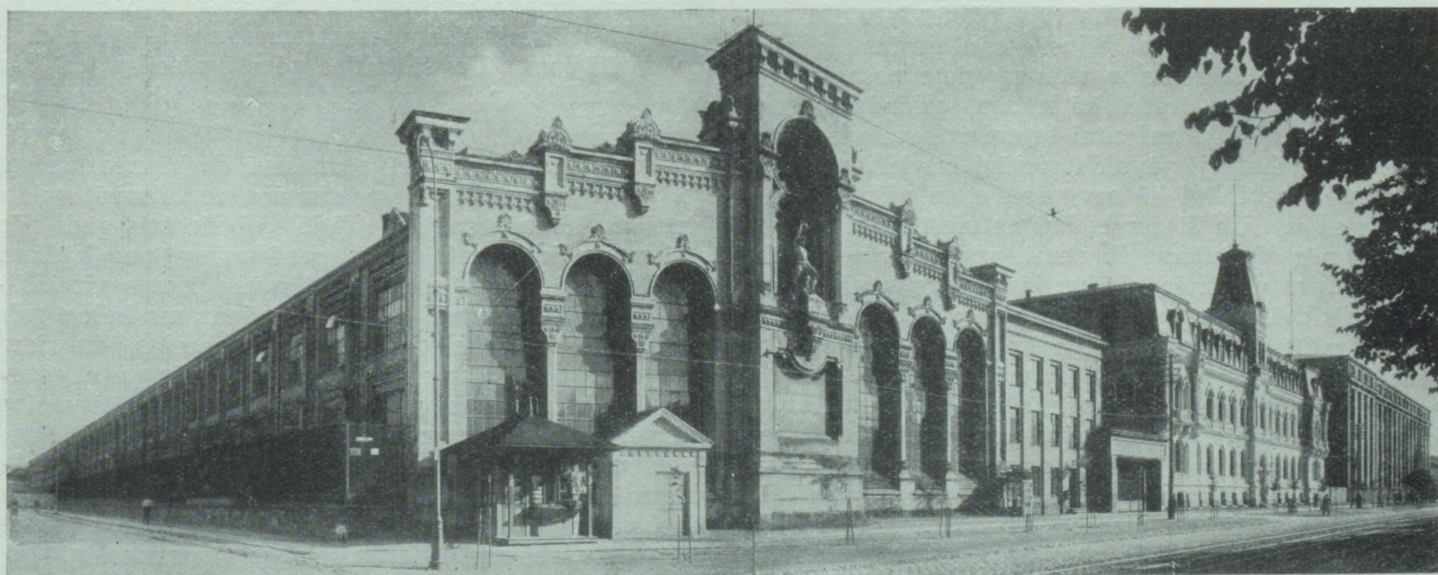
jusi veselu rindu kultūras darba institūtu, lai brīvi piepildītos jaunradošais gars.

Kultūras vērtību radīšanas pamatā ir likta ideja par cilvēka personības vērtību, jo tik tiešām visas idejas būs tikai mēmi burti vai salti vārdi, ja netiks audzināts pats cilvēks, lai viņš ar savu dedzīgo prātu, karsto sirdi un modro sirdsapziņu radītu vērtības nevis abstraktām būtnēm, bet dzīviem šīs pasaules cilvēkiem. Cilvēkam, kuŗš ir aizmirsis pats sevi, aizgājis prom pats no sevis, ir jāatgriežas pie sevis atpakaļ. Jo kas tad cels mūsu nākošo dzīvi, ja ne cilvēks pats? Kādu šodien audzināsim cilvēku, tāda būs rītdienas dzīve. Te lai meklējam nacionālās kultūras radīšanas mērķi, kuŗa piepildīšanai valsts vadība radījusi maksimāli labvēlīgus apstākļus.

Latviešu nacionālo kultūru lai visi mācās saprast kā nekur citur vairs nerodamas vērtības, kādas cits neviens nevar atkārtot, ne atdarināt.

Tūdaļ pēc 15. maija jaunās valsts vadības pirmās rūpes bija valsts varas organizācija. Un te latviešu nacionālā polītika svinēja savu pirmo lielo uzvaru. Pirms 15. maija mēs atradāmies pilnīgi neiespējamā, absurdā stāvoklī. Latvija gan pastāvēja kā neatkarīga valsts un pēc visām valststiesiskām pazīmēm tā bija neapšaubāma nacionāla valsts — ar 76 procentiem latviešu no visu zemes iedzīvotāju kopskaita, — tomēr latviešu varas mūsu zemē nebija.

Rezultātā stāvoklis bija tāds, ka parlamentā nekad nebija iespējams radīt valdību ar latvisku vairākumu, kuŗš varētu vienoties par kādu nacionāla darba programmu. Valdības vienmēr bija atkarīgas vai nu no nelatviešu grupām, vai arī no šo svešo mācību partijām — sociālistiskām grupām. Saprotams,



Valsts elektrotechniskā fabrika — lielākais šāda veida uzņēmums Baltijas valstīs.



Ceļ jauno Rīgu.

Šī skaidrā un savā saturā tik dziļā un spēcīgā programa tagad pilnā mērā valda tautas prātus kā jaunatrasta patiesība, un tas valsts vadībai dod iespēju visu savu enerģiju atdot radošam darbam, lielās nacionālās programas piepildīšanai.

Jaunā tautas tiesību apziņa, kas noraidīja parlamenta iekārtu, tagad rada jaunu Latvijas satversmi. Valdība liek vienu jauno atziņu pie otras, un rodas jaunas mūsu tautas tiesības, kas gadusimtus dzīvoja tikai tautas apziņā.

Valsts iekārta tiek radīta nevis pēc jaunākām teorijām vienā vai otrā pasaules daļā, bet saskaņā ar Latvijas sabiedriskām attiecībām, saskaņā ar mūsu zemes vajadzībām un interesēm. Vārdu sakot, jaunā valsts iekārta izaug no Latvijas sabiedriskās un kultūrālās dabas. Šīs iekārtas pamatā liktas kameras kā vidūtājas starp valsts vadību un tautu, jo ar kamerām saistīti visi Latvijas iedzīvotāji, lai kādā darba nozarē tie katrs strādātu. Un kameru vietējās biedrībās godīgā, lietišķā darbā izaugs un līdz vadības darbam izvirzīsies tiešām krietnākie, labākie, spējīgākie, jo dēmagoģijai nebūs vietas tur, kur katrs cilvēks pazīstams nevis pēc viņa vārdiem vien, bet gan pēc viņa darbiem. Kas vien mūsu zemē ir un var būt sabiedriski aktīvs, tie visi būs savā darbībā saistīti ap kamerām. Un no kameru vietējām biedrībām izaugs tie, kas par kameru iekārtas kāpēm pacelsies līdz atbildīgam darbam kameru vadībā, vai nākošajā Valsts saimniecības padomē. Tā tautas pašdarbība godīgas sacensības un labāko izlases ceļā radīs savu pārstāvniecību, kas nāks tieši no pašas zemes, no tiešajiem darba darītājiem. Un šī tautas pārstāvniecība tad būs valsts vadības palīgs un padomnieks valsts veidošanas darbā.

Valsts vadība ir brīva un savā darbā neatkarīga, jo tikai šāda brīvība un neatkarība var atraisīt valsts vadības labākās spējas. Tādēļ arī šie trīs gadi pēc 15. maija ir devuši tādus panākumus, par kādiem agrāk tikai sapņot varēja pat mūsu tautas visgaišākie un drošākie gari. Kā neaizsniedzams kalna gals nacinālās valdības veiktie darbi paceļas, uz tiem raugoties no parlamenta laiku miglainās un chaotiskās ielejas. Valsts vadības brīvība un neatkarība pārvēršas nepārtrauktā darbā, kā 1936. gada 11. aprīlī, ministru kabineta sēdē apliecināja Prezidents, uzrunādams savas valdības locekļus: «Valdīšana ir darbs, strādāšana un atbildība. Tikai darbs tautas un valsts labā un šī darba sekmes var nodrošināt joprojām tautas uzticību un no tās smelt spēku un paļāvību mūsu tālākām gaitām.» Ar šiem vārdiem

ka tādos apstākļos gan profitēja šīs nelatviskās grupas, bet latviešu nacionālās intereses joprojām palika neievērotas. Latviešu nacionālās politikas vietu aizņēma partiju politika: šaursirdīga, vienpusīga, cita citai naidīga. Kad 15. maijs radīja pilnīgi latvisku valdību, kuŗa vairs nebija atkarīga ne no kādām svešām grupām, tad tā bija tik ievērojama un savā saturā vēsturiska latviešu nacionālās politikas uzvara, ka tai patiesi no visas sirds uzgavilēja visa tauta. Jo tautas tiesību apziņa sen vairs nesaskanēja ar parlamenta iekārtas radītām formālām tiesībām.

Un partiju politikas vietā 15. maijs uzstādīja vienkāršu un skaidru nacionālu programmu: Latvijai jābūt latviskai, t. i. Latvijai jābūt latviešu tautas mājoklim, kāda tā bijusi gadu simtus, varbūt tūkstošus. Jo šī zeme ir vienīgā vieta pasaulē, kur latvieši dzīvo un strādā, kā nācija, veidodama savu dzīvi. Tāpat kā katrai citai tautai ir sava vieta zem saules. Un Latvijā jāvalda vienīgi latviešiem, jo tikai viņi ir atbildīgi kā savu senču, tā nākošo paaudžu priekšā. Un šī zeme, kur latvieši mīt, ir jādara vienmēr skaistāka; šo zemi, apdzīvojošo cilvēku dzīve jādara vienmēr labāka; jāvairojas latviešu tautas bagātībai, jāaug viņas garīgam spēkam, lai viņa varētu radīt vērtības, par kuŗām viņu apbrīnos citas tautas un kuŗas dos latviešiem viņu pastāvēšanas attaisnojumu. Bet nācijas mērķus piepildīt var tikai vienota tauta, kuŗas griba var radīt tādu enerģiju, kas mums vēl nemaz nav aptveŗama. Šķiru kaŗa, partiju naida un sociālās katasrofas vietā 15. maijs nāca ar tautas vienību, ar taisnīgi izkārtotām latviešu tautu sastādošo atsevišķo grupu attiecībām un ar mierīgas attīstības ceļu pretim labklājībai un vienmēr pilnīgākai dzīvei.

Prezidents ir arī pateicis, kur ir viņa un valdības varas avots. Tas ir atrodams — tautas uzticībā, jo šo uzticību negribēs pazaudēt neviens godīgs cilvēks.

Latviešu nacionālās politikas uzvara ir tik pilnīga, ka tautas vienības ideja kļuvusi par nesalaužamu tautas pârliecību. Ar šādu pārliecību tauta var mierīgi turpināt savu jaunās dzīves radīšanas darbu, kas dos vienmēr pilnīgāku, satura bagātāku ikkatra mūsu mājokli un cels ikkatra latvieša labklājību.

A. Ceichners

Nodrošināti Latvijas saimnieciska uzplaukuma pamati

Pagājuši jau trīs gadi no lielajiem 1934. gada 15. maija notikumiem, trīs gadus darbojas mūsu Dr. K. Ulmaņa nacionālā valdība. Pretēji agrāko laiku valdībām, mūsu tagadējā valdība ir pilnīgi neatkarīga, tai saimnieciskā politikā pilnīgi brīvas rokas, tai nozīmē, ka valdības politiku nespēj kavēt un sakropļot vai padarīt nenozīmīgu kādas lielākas vai mazākas politiskas grupas šaurās intereses. Mūsu nacionālā valdība ievēro tikai visas tautas intereses un upurē sīkākās lietas vispārējām tautas saimnieciskā, politiskā un kultūrālā spēka un līdzsvara uzturēšanas un vairošanas vajadzībām.

Nacionālā valdība šinīs trijos gados gādājusi par visu tautas grupu dzīves līmeņa uzlabošanu. Kā zemniekiem, tā strādniekiem, intelliģencei, rūpniekiem, amatniekiem, tirgotājiem — visiem nācis šinī īsajā laikā kas klāt, visi daudz ko ieguvuši. Pretēji agrākiem laikiem un pretēji arī parastajam zemnieku saimnieciskajam stāvoklim gandrīz visā pasaulē, mūsu zemniekiem valdība nodrošinājusi mierīgu un ražīgu darbu. Zemniekiem vairs nav jābažījas par to, kur likt saražotos produktus un kādas par tiem iegūs cenas, un vai vispārīgi būs arī iespējams ražu pārdot. Gandrīz visiem lauksaimniecības ražojumiem valdība nodrošinājusi zemniekiem cietas cenas, visaugstākās cenas un visplašāko pārdošanas iespēju, visplašāko tirgu, tādas cenas un tādu tirgu, kādu vien tik atļauj mūsu patēriņš iekšzemē (pilsētās) un produktu eksporta iespējas un cenas ārzemēs. Lauksaimniecības uzplaukumam izdevīgu cenu uzturēšanai valsts līdzekļi nav žēloti. Latvija būs, laikam, vienīgā zeme visā Eiropā un pasaulē, kur tik plaši un tik dziļi valsts saimnieciskā politikā ievērotas lauksaimniecības un zemnieku intereses.

Ar šādu valdības politiku un plašu financiālu atbalstu mūsu lauksaimniecības ražošanas apmēri grūtajos pasaules tirgus apstākļos ne tikai uzturēti, bet vēl stipri paplašināti. Ievērojami pavairojies pēdējos gados mājlopu skaits un dažādu lopbarības produktu ražas. Stipri pieaugušas maizes labības (rudzu un kviešu) kopražas. Vairākkārtīgi lielāka, nekā krizes gados, tagad linu sējumu platība un linu šķiedras un linsēklu kopražas.



Sabiedrības lietošanā nodoti daudzi jauni tilti.

Pēc kritiena 1933. gadā, pēdējos trijos gados atkal stipri palielinājies mūsu sviesta eksports; tāpat ļoti cēlies linu šķiedras un linsēklu eksports. Sevišķi radikālas pārmaiņas notikušas maizes labības lietās. Agrākos gadus lielus rudzu un kviešu daudzumus ik gadus vajadzēja ievest no ārzemēm (ap 100.00 to. gadā un dažreiz pat vēl daudz vairāk). Ar valdības uzturētām cietām, izdevīgām cenām un lauksaimniekiem nodrošināto labības pārdošanas iespēju, maizes labības ražošana tā paplašinājusies, ka



Ar katru gadu paplašinās mūsu dzelzceļu tīkls.

ne tikai apmierinātas visas vietējās (pilsētu) vajadzības, bet vēl ļoti lieli daudzumi atlikuši izvešanai uz ārzemēm. Sevišķi plašu labības uzpirkšanu mūsu valdība izvedusi 1934./35. gadā; bet arī citos gados lauksaimniekiem nodrošināta pilnīga saražotās labības pārdošanas iespēja. Samērā ar pasaules tirgus cenām, kādas iegūtas par mūsu eksportēto labību, valdība maksājusi lauksaimniekiem ļoti izdevīgas, vairākkārtīgi augstākas cenas. Bet rudzu un kviešu pēdējos trijos gados izvests uz ārzemēm milzīgs daudzums, kopā gandrīz 300.000 tonnu! Šāds labības eksports un šāds liels ieņēmumu pieaugums lauksaimniekiem no labības bijis iespējams tikai ar daudzu miljonu latu valsts līdzekļu palīdzību. — Ar valsts palīdzību stipri pacelts arī olu un dzīvu mājlopu eksports. Lauksaimniecības ražojumu eksportu valdība veicinājusi un atbalstījusi tik plaši, kā ievērojami cēlies šo ražojumu svars visu eksportēto preču kopvērtībā. Pēdējos divos gados lauksaimniecības ražojumi sastāda pusi no visa eksporta kopvērtības. Lauksaimniecības ražojumu eksportam un lauksaimnieku ieņēmumiem stipri par labu nākusi mūsu valdības 1936. gadā izvestā naudas reforma, kas šīs eksporta iespējas labi nodrošinājusi un pacēlusi. Bet uz ārzemēm iet ļoti liela daļa to produktu, kādus pārdod mūsu lauksaimnieki, no ārzemēm nāk liela daļa mūsu lauksaimnieku naudas ieņēmumu.

Valdības saimnieciskā polītika pret lauksaimniecību tagad spēj būt pilnīgi noteikta, nevis svaidīga kā agrākos laikos. Šīs valsts lauksaimniecības polītikas pamatā arvien ir pārliecība un atziņa, ka lauksaimniecība ir mūsu tautas un valsts pamatnozare, no kuras likteņiem un labklājības atkarājas arī visu pārējo saimniecisko nozaŗu stāvoklis. Nupat vēl valdība nodibinājusi «Ādu un vilnas centrāli», kas pasargās lauksaimniekus no izmantošanas ādu un vilnas pārdošanā. Paplašināta spirta ražošana, kas saistīta ar lielāka daudzuma kartupeļu uzpirkšanu no lauksaimniekiem. Lauksaimniekiem piešķirti pēdējos gados dažādi parādu atvieglojumi, kas devuši iespēju atkal dzīvot un strādāt daudziem tūkstošiem lauksaimnieku.

Noteikta un apvienota ir tagad arī agronomiskā palīdzība. Lauksaimniecības kamera gādā, lai lauksaimnieki visplašākos apmēros iepazītos ar jaunākiem lauksaimniecības zinātnes un technikas sasniegumiem un lai pielietotu tos visus arī mūsu zemē un mūsu lauksaimniecībā.

Valdība rūpējusies ne tikai par lauksaimnieku pārdoto, bet arī pirkto preču cenu jautājuma nokārtošanu. Nodrošinātas lauksaimniekiem, samērā ar pasaules tirgus cenām, zemas un visur vienādas cenas mākslīgiem mēsliem, arī lauksaimniecības mašīnām, cementam, būvmateriāliem un citām precēm. Par preču izdevīgu iepirkšanu gādās jaundibinātā kooperātīvā centrāle «Turība».

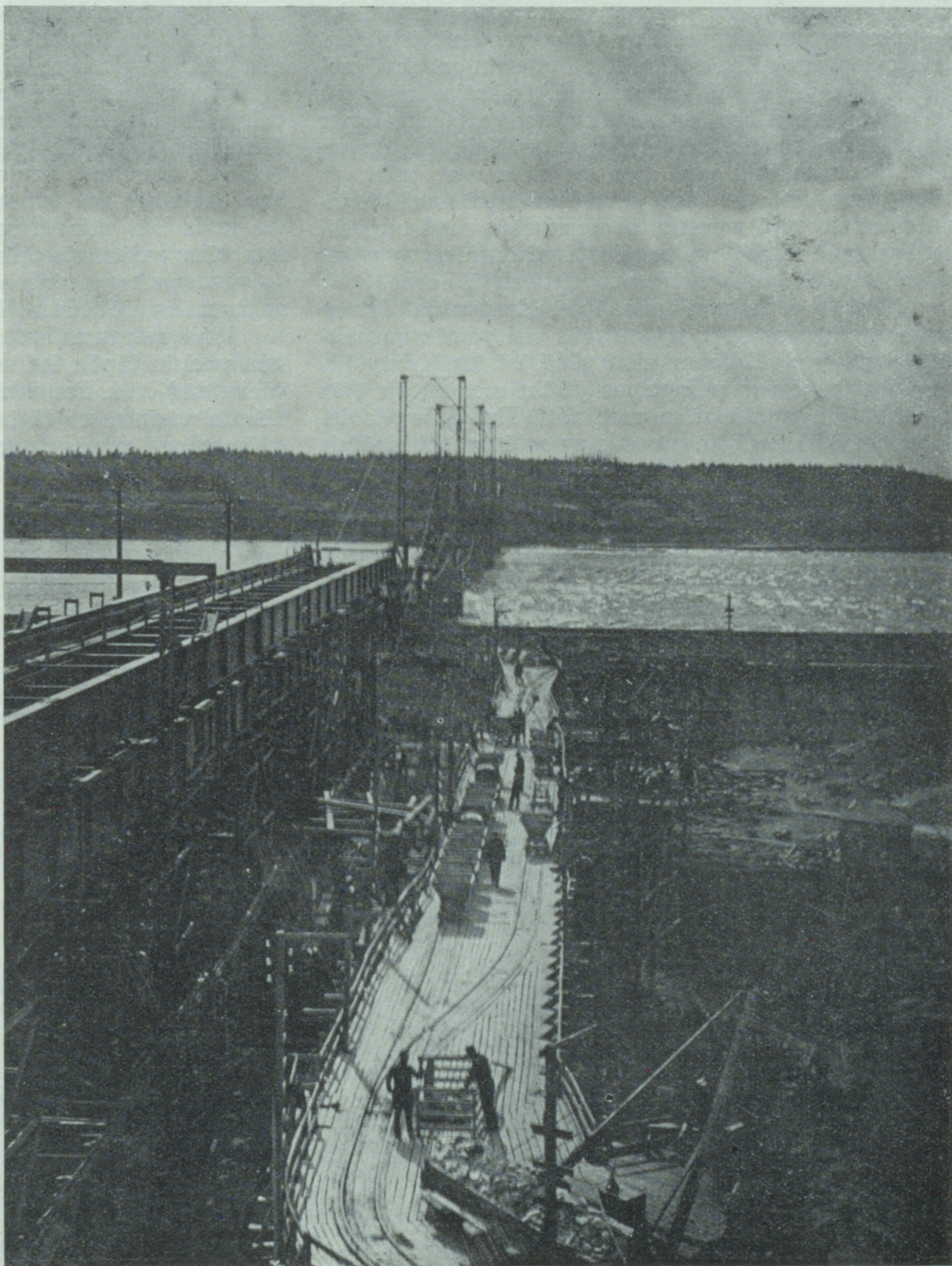


Tilts pāri Daugavai pie Ķeguma.

Lauksaimniecības stāvokļa nodrošināšana un stiprināšana labvēlīgi iespaidojusi arī citu nozaŗu — rūpniecības, tirdzniecības, transporta, intelliģentu arodu darba iespējas un ienākumus. Visu šo nozaŗu stāvokli un ienākumus labi apgaismo dati par dalībnieku skaitu slimo kasēs, kur apdrošināti gandrīz visi pilsētu algotie darbinieki. Krizes gadā — 1932. g. — dalībnieku skaits še bija tikai 141.000, bet 1934. gadā — 163.000, 1935. gadā — 173.000, 1936. gadā — 183.000, par 42.000 vairāk, nekā 1932. gadā. Tik lielas iepriecinošas pārmaiņas norisinājušās tikai dažu gadu laikā mūsu rūpniecībā, tirdzniecībā, transportā un citās pilsētu saimniecības nozarēs. Desmiti tūkstoši strādnieku un citu darbinieku atkal tikuši pie darba un maizes. Sevišķi progresējusi rūpniecība, kur nākušas klāt pēdējos gados gluži jaunas nozares un paplašinājušās vecās; rūpniecība ražo tagad daudzas tādas preces, kuŗas agrāk ieveda no ārzemēm. Arī tirdzniecības apgrozījumi un dzelzceļu preču un pasažieŗu pārvadājumi pēdējos gados stipri pieauguši. Līdz ar to rūpniecības, tirdzniecības un citu pilsētas nozaŗu darbinieki kopā izpelna tagad desmitiem miljoniem latu gadā vairāk, nekā dažus gadus atpakaļ. Tas nāk par labu arī lauksaimniecībai, jo vairojies pārtikas vielu pircēju skaits un to ienākumi. Auguši arī rūpnieku, tirgotāju, namsaimnieku, intelliģentu arodu ienākumi un darba iespējas.

Līdzsvarotas pēdējos gados arī valsts un pašvaldību finances un valsts un pašvaldības izved plašu būvniecības un celtniecības programmu. Rīgā, citās pilsētās un uz laukiem lielā skaitā ceļ dažādas jaunas ēkas, kas pušķo mūsu valsti, sekmē dažādus valsts mērķus un sagādā darbu tūkstošiem strādnieku un citu, gan būvniecībā, gan būvmateriālu ražošanā un transportā. Valdība uzsākusi lielās Ķeguma spēkstacijas būvi, par ko agrākos laikos gan daudz runāja, bet uz priekšu šis uzņēmums negāja.

Valdība izvedusi visu laiku nacionālās taisnības un sabiedriskās taisnības politiku. Lauksaimniecības pabalstīšana nākusi visvairāk par labu taisni latviešu tautai, sekmējusi tās saimniecisko un kultūrālo nostiprināšanos, jo lauksaimniecība ir latviešu tautas nospiedošā vairākuma nodarbošanās un eksistences avots. Arī rūpniecībā un tirdzniecībā valdība sekmējusi latviešu piedalīšanos uzņēmumu vadībā, nodibinot jaunas sabiedrības, kur latviešiem un valstij noteikšana, un iegūstot no mazākuma tautībām dažādas fabrikas, gan metallrūpniecībā un mašinrūpniecībā (bij. Fēniksa fabrika, tagadējais «Vairogs»!), gan alus, tabakas, saldumu, tekstilrūpniecībā. Latviešiem un valstij tagad nodrošināta pilnīga noteikšana kreditsaimniecībā, banku kapitāli spēj tagad kalpot nacionālās taisnības reālizēšanai un veicināšanai. Aizsargājot lauksaimniecību un gādājot par darba apstākļu uzlabošanu un darba iespēju paplaši-



Nepārtraukti rit grandiozās Ķeguma spēkstacijas būvdarbi.

ņāšanu strādniekiem, mūsu nacionālā valdība daudz ko darījusi sabiedriskās taisnības stiprināšanā, jo taisni šiem abiem visplašākiem mūsu tautas slāņiem visvairāk nepieciešama valsts palīdzība. Visām galvenajām nozarēm nodibinātas un rosīgi darbojas viņu izcilāko pārstāvju organizācijas — Latvijas lauksaimniecības kamera, Latvijas darba kamera, Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera, Latvijas amatniecības kamera.

Tautas vienības laikmetā, tikai triju gadu laikā, mūsu tautas dzīves līmenis un tautas saimnieciskās darbības un organizācijas pamati nostiprināti un ļoti pacelti. Nodrošināti pamati Latvijas tālākai sekmīgai saimnieciskai un kultūrālai attīstībai.

Prof. P. Jurevičs

Kronvalda Atis kā nacionālās idejas paudējs

Ja liktenis Atim Kronvaldam būtu bijis sevišķi labvēlīgs, tad viņš ar saviem 100 g. vēl tagad varētu būt mūsu vidū. Bet tā nebija nejaušība, ka Kronvalds mira jau nepilnu 38 g. vecumā, īsti gandrīz vēl pirms pilna spēka brieduma un arī savā nacionālās cīņas darbā gandrīz vēl iesācējs: viņš jau arī te paguva darboties īsti tikai nedaudz vairāk par 10 g. Bet šis viņa darbs bija, it sevišķi pēdējos gados, tik intensīvs, viņš tam nodevās, var teikt, ar tādu pārmērību, ar tādu sevis nesaudzēšanu, ka viņa vienmēr vājā veselība to neizturēja, viņš burtiski sadega savā darbā un negaidīta sirdstrieka to pēkšņi aizrāva no pusiesāktā, no nepabeigtā darba.

Mēs te neuzkavēsimies pie Kronvalda dzīves gaitas aplūkojuma, jo to jau mēs visi vairāk vai mazāk pazīstam. Teiksim tikai gluži īsi, ka Kronvalds bija latvju tautas pašapziņas j ū t u modinātājs (tās p r ā t u jau agrāk sāka modināt Krišjānis Valdemārs un citi) un bija pirmais ar sajūsmu suminātais latvju tautas vadonis. Kronvaldu Ati tāpēc var un vajag pieminēt ne vien tikai 15. aprīlī, bet arī 15. maijā, jo 15. maijs ir vadonības principa atdzimšanas diena un simbolizē to ideālu piepildīšanos — cita liela un kongeniāla vadoņa vadībā — ko savā pravietiskā garā bija jau aptvēris un izteicis Kronvaldu Atis. Sava laikmeta izdabības, likšķības un liekulīgas pazemības pilnajā Baltijas gaisā viņš nebaidījās uzaicināt latviešus nekaunēties savas tautības, uzaicināt bez bailēm un kautrēšanās paziņot savu gribu būt pilnvērtīgai, patstāvīgai tautai, ar visām tām pašām tiesībām, kādas bija citām tautām, — vārdu sakot, viņš bija latvju cilvēka un tautas neatņemamo dabisko tiesību pasludinātājs.

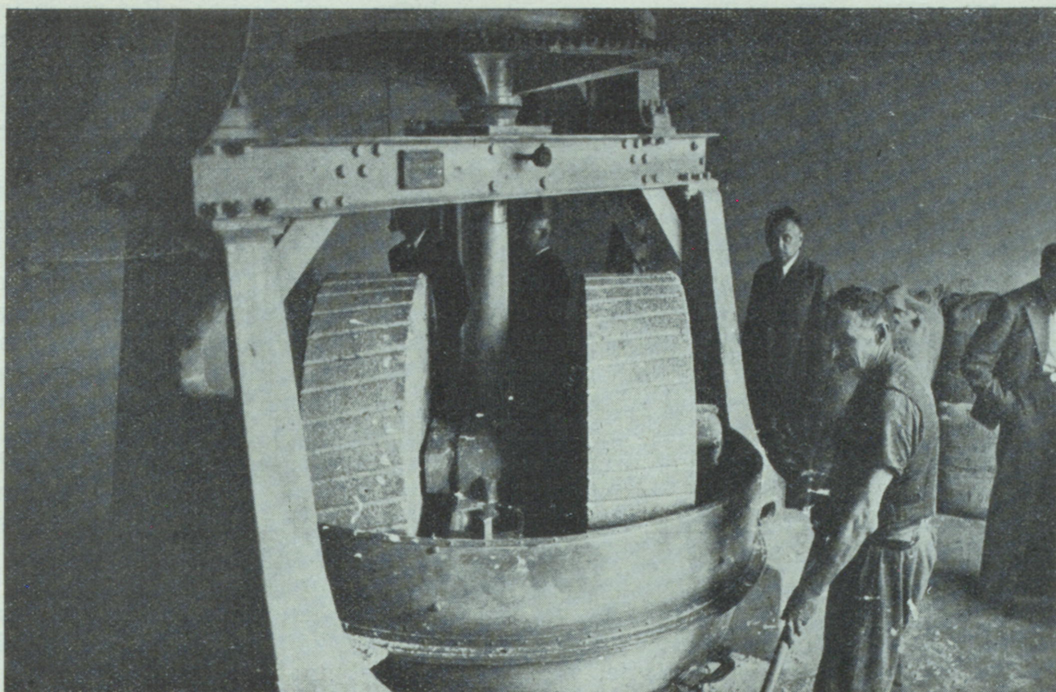
Viņa rakstam Nationale Bestrebungen (rakstītam vāciski tāpēc, ka tas bija polēmikas raksts pret vāciešiem) t. i. Tautiskiem centieniem bija īsta manifesta nozīme, un tā tas arī tika saņemts — ar gavilēm vienā pusē, ar sašutumu otrā. Ja būtu labs tulkojums, tad šo Kronvalda rakstu un vēl daudz citus varētu lasīt gluži it kā tie būtu rakstīti mūsu dienās: viņu pamatdoma ir tik patiesīga, tik nemākslota, tik neatkarīga no pārejošiem apstākļiem un izteikta ar tādu pārliecību un arī pārliecināšanās spēju, ka tie kā visi īstu patiesību atklājumi nevar novecoties un tiem vienmēr paliek pirmatnējs domu svaigums. Tie vispāri ir vieni no vislabākiem rakstiem, kas vispāri ir mūsu literātūrā par šiem jautājumiem, kā domu dziļuma un dziļa un strauja patriotisma, bet tāpat arī plaša skata, paškritikas un apvaldītības ziņā, — un arī mūsu laikmets te var vēl ko mācīties.

Šiem rakstiem nav nekā ko atņemt un arī maz ko pielikt: ja mūsu dienās kaut kas ir nācis klāt, tad tas ir vistiešākais un tuvākais secinājums no tā, ko



Pastiprinājusies Latvijas zemes bagātību izmantošana. Kaļķu ceplis.

Kronvalds jau bija teicis. Bet kas piedod neparastu pievilcību viņa rakstiem ir tas, ka tiem ir viens tāds tik spēcīgs pierādījums par izteikto domu patiesīgumu, kādu mūsu dienās nevar sagudrot arī vislielākais gudrinieks, un tas ir: ka viss, ko viņš teicis, ir attaisnojies un piepildījies (un ar kādu uzviju vēl!) sekojošos 65 gados! Tas atkal lieku reizi apstiprina, ka sajūsmas pilniem vadoņiem ir sava gaišredzība, kas tiem atklāj citu acīm apslēptās lietas un dod lielo drosmi ķerties pie darba, kas mazticīgajam pilsonim šķiet neprātība un pasaules bojā eja.


Mākslīgā šīfeŗa izgatavošana.

Bet Kronvalda dedzība neizpaudās vien tikai viņa rakstos, bet gan vēl vairāk viņa dzīvā satiksmē ar ļaudīm un viņa runās. Viņa raksti jau, kā stāsta visi, kas viņu dzirdējuši, esot pret viņa runām bijuši tikai kā mēness pret sauli. Tiešām, Kronvalda nozīme nepastāv vienīgi iekš tam, k o viņš izteica, bet arī iekš tam, k ā viņš izteica to, ko teica: ar svētu sajūsmu un ar liesmainu pārliecību, bet kur vajadzīgs, arī ar graujošu sašutumu, — viņš bija kā viesulis, kas rāva sev līdz draugus, un kā pērkons (tā draugi viņu sauca), kas lika bēgt un apklust pretiniekiem.

Bet Kronvalds nebija tikai vispārīgu skaistu izteicienu varonis. Viņš vienmēr savas domas arī pamatoja un, kas vēl svarīgāki, deva arī norādījumus, kā tās piepildīt. Kad viņš runāja par latviešu nacionālajiem centieniem, tad viņš mēģināja arī rādīt, uz ko tie pamatojas. Vispirms, viens tāds pamats bija cieņa vispāri pret cilvēka personību: mēs esam radījumi, saka Kronvalds, kam savas tiesības, proti, dzīties pēc taisnības, pēc brīvības, pēc gaismas. Tā tad latviešu tautiskā kustība un cīņa bija jāved jau vienkāršas cilvēcīgas taisnības vārdā: latviešu cilvēkam tādas pat tiesības, kā kuŗas katras citas tautas loceklim — nebūt svešu kungu aizgādniecībā un pašam noteikt par sevi.

Bet tas nav viss. Latvietis nav vien cilvēks, bet tas bez tam pieder pie plašākas ļaužu kopības, vai, kā Kronvalds saka, kopsaderības, proti — pie savas tautas, kuŗai ir savas īpatnības, savas gara mantas, kas viņu atšķiŗ no citām tautām, proti, sava valoda, tikumi, garīgas dāvanas un ticība. Un tāpat kā latvietim ir tiesības izkopt savas vispārcilvēcīgās spējas, tā tam ir tiesības izkopt arī savas tautiskās īpatnības. Uz to mums jo vairāk tiesības, saka Kronvalds, ka esam veca, slavena tauta, mums ir veca svarīga valoda un teicama ticība. Cilvēks nedrīkst atstāt savu tautību neizkoptu, jo tad tas vairs nav pilnīgs cilvēks, viņa dzīve zaudē augstākos mērķus un pats viņš top sekls. Visnožēlojamākie cilvēki ir tie, kas atšķēlušies no savas tautas, kā piem. tā saucamie «kārklu vācieši»: tie zaudējuši sakarus ar latvju tautas kultūru un tās dziļās gudrības avotiem, bet līdz ar to nespēj būt arī citas tautas kultūras locekļi un baudītāji, jo tie par maz izglītoti un, vispāri, kādas tautas kultūrā var tikai ieaugt un nevis ārēji to pārņemt. Tāpēc «kārklu vācieši» ir nožēlojami cilvēki, garīgi kropļi, — tie, un nevis izglītotie latvieši, tiešām nav vairs īsti cilvēki, tie ir tukša čaula, tie pilnā nozīmē — «nav nekas.»

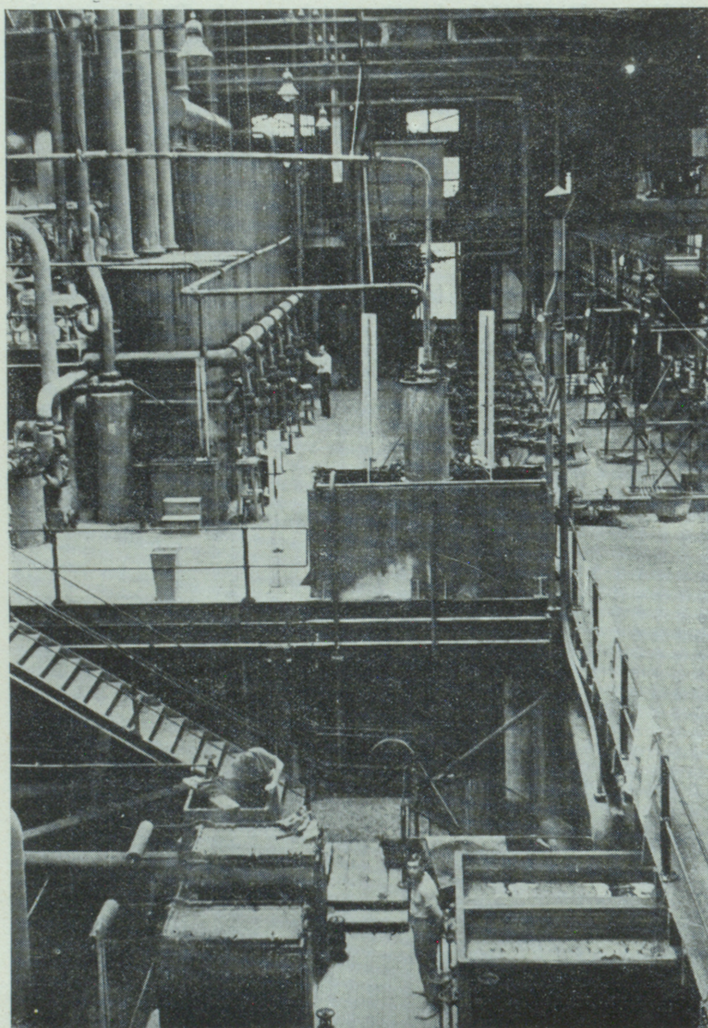
Vācieši, kas visiem spēkiem pretojas latviešu tautiskajai kustībai, kā sevišķu trumpu vienmēr izlietoja norādījumu, ka latvieši nevarot radīt savu patstāvīgu kultūru tāpēc, ka tiem ļoti daudz jāaizņemas no citām tautām. Kronvalds viegli apgāza šāda veida iebildumus ar vienkāršu norādījumu, ka tāpat vācieši savā laikā gandrīz visu savu kultūru aizņēmušies no romiešiem, frančiem un citām tautām, un tas tomēr nav traucējis tos vēlāk kļūt par īpatnējas kultūras tautu.

Šai sakarā tad viņš arī izteic dažas vispārējas domas par to, kā veidojas kultūra: to nekad nerada neviena atsevišķa tauta, bet visas pārņem to no iepriekšējām un tad pašas tikai papildina to: ne zinātnes, ne mākslas un pat ne reliģijas nekad nav pilnīgi tikai vienas kādas tautas, bet daudzu tautu sadarbības auglis. Tāpēc tad arī, saka Kronvalds, latvieši var droši iet un mācīties no vecākām tautām, un tas viņu kultūras vērtību nepavisam nemazinās. Tā būtu, savā ziņā, neizglītības un uzpūtības zīme, ja negribētu izlietot to, kas nācis no citām tautām. Izglītība nav ne ģermanisms, ne gallicisms, bet patiesa cilvēcība. Neviena tauta, sēdot uz savrūpības soliņa, nesasniedz kultūras augstumus. Latvieši tāpēc var droši sekot savam dabīgam instinktam, kas liek tiem turēties kopā un izkopt sevi un radīt savu īpatnēju dzīvi: tiem nav jāskatās ne pa labi, ne pa kreisi un nav arī jābažījas par nākotni un iespējamo briesmu dēļ jāaptur sava darbība. Tāpat kā sējējs pavasarī neatsakās izsēt sēklu aiz bailēm,

ka salna vēlāk varētu nokost asnus, tāpat arī briesmu iespēja nedrīkst atturēt nevienu tautu no pienākuma veidot tādu savu dzīvi, vienīgi kuŗā visi tās locekļi var būt pilnīgi cilvēki un nevis garīgi kropļi. Arī tikai turēdamies pie savas tautas, latvieši var pielikt ko vērtīgu pie kopējā cilvēces kultūras darba.

Ir tikai viens nosacījums sekmēm un tas ir, lai darbs tiktu darīts no visas sirds, lai to vadītu nevis savtīgi nolūki, bet īsta Tēvijas mīlestība. Un Kronvalds uzņemas arī rādīt, kā ierosināma šī Tēvijas mīlestība: arī tā nekrīt gluži pati no debesīm, arī tai vajadzīga zināma skola un audzināšana. Kronvalds min septiņus Tēvu zemes mīlestības avotus. Tie ir: 1. Tēvu zemes, tās jaukumu, tās īpatnību pazīšana; 2. tautas pagātnes, tās vēstures, tās cīniņu zināšana; 3. tēvu valodas cienīšana; 4. seno ierašu piekopšana; 5. kopības gara attīstīšana; 6. tautas krietno darbinieku cienīšana; 7. tāda ticības izskaidrošana, kas māca, ka tas ir «paša Dieva prāts un vēlēšanās, ka mēs visu, kas vien labs un jauks virs zemes, un tamlīdz arī tautu un Tēviju, mīļojam, to saudzam un aizstāvam līdz pēdējām.»

Bet Kronvalds ir devis Tēvijas mīlestības veicināšanai daudz vairāk vēl nekā tikai, kā viņš pats saka, strupus norādījumus: viņš ir devis arī dzīvu pierādījumu par šādas nesavtīgas mīlestības iespējamību, un to viņš ir devis ar visu savu dzīvi. Viņš ir bijis nacionālās idejas paudējs nevien vārdos, bet arī darbos. Bet tas ir ļoti svarīgi, jo mūsu dienās ir cilvēki, kas grib visas svarīgākās cilvēku kopdzīves parādības izskaidrot vienīgi ar savtīgu aprēķinu. Bet tā nav iespējams izskaidrot nevienu lielu notikumu tautu dzīvē. Jau senie cilvēki domāja, ka katrs liels pasākums prasa cilvēku upuri, un to mēs tagad zinām it noteikti: tikai tādi pasākumi kļūst lieli un gūst uzvaru, kuŗu iesācēji ir pašaizliedzīgi uzupurējušies savai lietai un tā bieži kļuvuši par mocekļiem. Galvenā kārtā ar to, starp citu, izskaidrojama piem. kristietības uzvara par citām reliģijām, kas sacentās ar to: kristīgās ticības dibinātājs bija moceklis, un tā ceļu gāja arī vēl daudzi citi šīs ticības pamatlicēji. Šis likums liekas dīvains, bet tam ir sava stingra loģika. Cilvēki labprāt seko tikai tam, kas pats pilnīgi tic savai lietai un var dot pierādījumu par to. Bez šaubām, vislielākais pierādījums ir sevis nežēlošana un savas dzīves un dzīvības upurēšana. Par laimi, tieši dzīvības upurēšanu apstākļi prasa retāki, bet dzīve un tās labklājība jāupurē gandrīz vienmēr. Un šādu upuri Kronvalds, tāpat kā jau priekš viņa Krišjānis Valdemārs, arī nesis tautiskajai lietai, un šie upuŗi tad līdz mūsu dienai var būt mūsu nacionālajiem centieniem par iedvesmes avotu un par pierādījumu, ka tie verd no nesavtīga ideālisma avota, par pierādījumu, ka cilvēki, kas sekojuši šī ideālisma aicinājumam, to ir darījuši tikai, lai piepildītu savas sirdsapziņas prasību: lai valdītu taisnība, lai latvieši tāpat kā visi citi cilvēki varētu piepildīt savas elementārākās cilvēciskās tiesības.


Tautas ienākumus vairo Latvijas cukurrūpniecība.

Šādas nesavtīgas nodošanās apliecinājumu tautiskajai lietai Kronvalds arī devis pilnā mērā. Augušam kā audžu dēlam vācu mācītāja ģimenē un pilnīgi jau ieskaitītam vāciešos, viņam dzīves ceļš būtu bijis taisns un gluds, ja tas būtu palicis vāciešu nometnē. Bet daži nejauši ārēji ierosinājumi un asins balss viņā pamazām atklāja viņam, cik nedabisks, cik netaisns un cilvēcību pazemojošs bija tajā laikā latviešu tautas stāvoklis, un tas lika viņa jaunekļīgai, taisnības un entuziasma pilnai sirdij novērsties no gludā ceļa, uz kuŗa to bija nolikuši dzīves apstākļi, un lika tam izvēlēties ērkšķaino latviešu tautas aizstāvja un modinātāja ceļu, ejot pa kuŗu tajā laikā nācās panest tik daudz naida, apsmiekla un izzobojumu. Bet viņš savu ceļu turpināja un, jo tālāki, jo drošāki. Tāpat jau vēlākā laikā, kad viņš jau Tērbatā bija ieguvis nodrošināta valsts skolotāja vietu seminārā, viņš nešaubās atstāt to, lai pārietu uz visai nedrošo, ienaidnieku ietekmē esošo draudzes skolotāja amatu Piebalgā, — tikai lai varētu likt Latvijā pamatus mazliet augstāka tipa izglītībai! Un kur vēl viss nemitīgais, pārmērīgais, ne ar ko neatmaksātais darbs — visas kustības organizēšanai, grāmatu sastādīšanai, valodas labošanai, neskaitāmām padomdevēja vēstuļu rakstīšanai, runām un sapulcēm! Tā beidzot notika, ka viņš tomēr darbam upurēja nevien dzīvi, bet arī dzīvību. Bet par to tad viņa persona arī kļuvusi par pierādījumu — kāds tagad vairs nav vajadzīgs, bet agrāk gan bija — ka mūsu nacionālo centienu lieta nav nekāda dažu ļaužu ar aprēķinu izgudrota kustība, bet ir augsta un svēta lieta, jo ir cilvēki, kas nesavtīgi sevi upurējuši tai.

Bet tas vēl nav viss, ko Kronvalds rādījis ar savu dzīvi. Viņš devis ne tikai apliecinājumu, ka tau-

tas aizstāvēšana un izkopšana ir augsta un svēta lieta, bet ir ar savu dzīvi arī rādījis, kā cilvēks var nākt pie vienmēr lielākas padevības reiz aptvertiem ideāliem. Kā zināms, un kā jau teikts, viņš bija vāciski audzināts un kā pusaudzis stāvēja vēl diezgan tālu latviešu tautai. Bet kad tam acis atvērās, tad tas sāka par to interesēties, pētīt tās vēsturi, tās valodu, sāka aprunāties arī ar citiem un, kas galvenais, sāka darboties, lai stāvokli grozītu. Un nododoties darbam, viņa pārliecība ar katru dienu kļuva spēcīgāka un stiprāka un, beidzot, viņa ticība spēja kustināt kalnus. Kronvaldam viņa ticība un pārliecība nenokrita gatavas no debesīm, bet viņš pats kaldināja un rūdīja tās darbā un cīņās. Un tas var būt par piemēru un aizrādījumu arī vēl tagad, ja būtu kāds, kas šaubās un nejūtas drošs: lai tas iet darbā, lai mācās, lai cīnās un tad tam acis atvērsies un tas kļūs stiprs. To labi zināja arī pats Kronvalds un tāpēc ir bieži atkārtojis, ka kā izglītība, tā vispāri pārliecības ir jāiegūst aktīvā pašdarbībā.



Lauksaimnieki ik rudeni mūsu cukurfabrikām nodod neskaitāmus vagonus biešu.

Nonācis šādā kārtā pie cietas kā klints pārliecības, viņš tautas intereses vienmēr ir nemitīgi turējis vērā, nemitīgi par tām domājis un vienmēr arī visiem citiem tās atgādinājis. Viņš atgādinājis tās it sevišķi latviešu jaunajai paaudzei, tiem, kas mācījās augstās skolās un smēla tur visas pasaules gudrību. Skolas mērķis, saka viņš, ir skolā iegūtās zināšanas un spējas izlietot visas tautas labā, paceļot tās garīgo, tikumīgo un materiālo labklājību. Ik reizes, kad viņam Tērbatā esot, kāds latvju jauneklis beidza studijas, tad Kronvalds dedzīgi atgādināja šo patiesību un lika tam pie sirds — neaizmirst, ka viņš ir parādnieks savai tautai, ka viņam jāstrādā tautas labā, un tam jāceļ šī tauta uz augšu, jo tikai tādā kārtā tas var palikt krietns cilvēks.

Beidzot, ir vēl viena ļoti svarīga lieta, ko mums rāda Kronvalda dzīve: tā māca mūs tā sakot, rokām taustāmi atzīt milzīgo vadonības principa nozīmi tautas dzīvē. Mēs redzam, ka visur, kur likteņa aicinātais tautas vadonis Kronvalds ķērās pie darba — tad tur viss tūliņ modās no miega, tur sākās dzīve, tur darbs veicās, tur no nekā radās viss, radās domas, idejas, ticība un sajūsma. Kronvalds bija kā saule — kur viņš uzspīdēja, tur drūmā puskrēsla zeltījās un kļuva par svētku dienu, tur kā uz burvja mājienu apslēptās sēklas sāka dīgt, tikko manāmie asni zaļot, bet pumpuri raisīties vaļā un krāšņi ziedēt. Bet par nelaimi, līdzība iet arī tālāki: kad šī saule nozuda, tad sāka zust un bālēt arī viņas izsauktās parādības, ziedi sāka vīst, pumpuri rāvās ciet un iestājās atkal drūmā, pelēkā ikdiena, kuŗai nav daļas gar augstiem mērķiem un ideāliem. Tomēr visi Kronvalda audzētie dīgļi nepamira un negāja postā — tie izturēja vēl veselu pus gadusimteni un sagaidīja nākošo lielo latvju tautas vadoni — kas lika par jaunu Kronvalda sētai sēklai dīgt un augt un nest tik krāšņus augļus, par kuŗiem Kronvalds tikko būtu drīkstējis sapņot.

Prof. Dr. Teodors Celms

Valsts kā īpatnējs sabiedrības veids

Sabiedriskām zinātnēm to attīstībā it nebūt nav bijis vienāds liktenis. Tā sauc. speciālās sabiedriskās zinātnes, kas nepēta sabiedrību kā veselo, bet tikai vienu vai otru joslu tajā (tiesisko, saimniecisko, valstisko), ir radušās daudz agrāk par vispārīgo sabiedrības zinātni jeb socioloģiju. Attīstība raksturojama visumā sekojoši: valsts zinātni nodibinājuši jau sengrieķi, tiesību zinātni — senromieši, tautsaimniecības zinātne dzimusi jaunos laikos, bet socioloģijas stingri sistēmatiski pamati likti tikai ap 19. gadsimta vidu.

Lai gan valsts zinātne, tā tad, visvecākā no sabiedriskām zinātnēm, lai gan tā citu zinātņu starpā vienmēr spēlējusi ļoti svarīgu lomu arī jau tāpēc vien, ka tās sasniegumiem var būt liela praktiska nozīme politiskā dzīvē, tomēr arī vēl mūsu dienās pastāv liela domu dažādība šai pētniecības nozarē, — dažādība, ko šai īsā rakstā nevar ne domāt skart. Tāpēc te atliek uzmest tikai schēmatisku pārskatu, saskaņā ar uzskatiem, kas autoram šķiet pieņemamākie esam, un arī tikai tiktāļ, cik valsts problēma var in-



Pēdējos gados vairākkārtīgi pavairojušās linu ražas.

juma, būtību un par tās izniršanu no pirmsvalstiskās sabiedriskās dzīves dziļumiem.

Visus cilvēka sabiedrības veidojumus, vienalga vai tie valstiski, vai nē, raksturo sekojošas četras pazīmes: 1) individu daudzums; 2) relātīvi ilgstoša mērķu kopība; 3) sadarbība; 4) organizācija. Kur nav individu daudzuma, nevar būt sabiedrības. Bet arī vienkāršs pūlis ir individu daudzums. Sabiedrība atšķiŗas no pūļa ar relātīvi ilgstošo mērķa kopību, kamēr pūlī tāda mērķu kopība var būt ļoti īslaicīga, ātri izgaistoša (piem., kādas linču tiesas gadījumā, pēc kuŗas pūlis tūliņ var izklīst). Bet nepietiek vēl arī, lai būtu individu daudzums ar relātīvi ilgstošu mērķu kopību: varam iedomāties lielu vairumu cilvēku, kas cītīgi un ilgstoši nododas vienam un tam pašam mērķim, bet tā sakot, katrs uz savu rosu, bez kādas sadarbības un, var gadīties, pat viens par otru un tā mērķiem nekā nezinot. Sabiedrības uzbūvei tā tad vēl nepieciešams, lai ilgstošā mērķu kopībā stāvošie individi būtu arī sadarbībā. Visbeidzot, sabiedrībai ir raksturīgas vēl arī kopdzīves un sadarbības noteikts iekārtojums jeb organizācija, t. i. kopdzīves un sadarbības iekļautība zināmās formās.

Visas minētās pazīmes ir atrodamas arī katrā valstī, kāpēc arī valsts nepieciešami jāatzīst par īpatnēju sabiedrisku veidojumu. Bet kur ir tās īpatnība, t. i. ar kādām turpmākām pazīmēm valsts atšķiŗas no tiem sabiedriskiem veidojumiem, kas nav valstis?

Arī šeit zinātnē nav vienas, visu pieņemtās atbildes. Autoram tomēr šķiet, ka visvairāk pieņemams ir uzskats, kas valstī redz piespiedu kārtā organizētu sabiedrību, t.i. tādu, kuŗā individi iesaistīti varas ceļā. Tā, piem., Īherings (Ihering) izsakās: «Valsts ir sabiedrība, kad piespiež». «Lai varētu lietot spaidus, sabiedrība pieņem valsts veidu; valsts ir norēgulētā un nodrošinātā sabiedriskā piespiedu spēka veids, īsi sakot: sabiedrisko spaidu organizācija.»

Vara vispār ir iespēja uzspiest citiem savu gribu, t. i. padarīt savas gribas mērķus par citu darbības noteicējiem. Ar ko varu var iegūt? — Varas pamatos ir sekojoši divi momenti tajā subjektā, kas varai pakļaujas: 1) bailes no nevēlamām sekām, kas būtu saistītas ar nepaklausību varai; 2) ticība, ka pakļaušanās varai dos zināmus labumus.

Pie tam it nebūt nav nepieciešams, lai kā bailes, tā arī ticība labumiem būtu tikai egoistiski motivēta: piem., māte var aiz bailēm par sava bērna likteni pakļauties tādai varai, pret ko tā izmisusi cīnītos, ja nepaklausības sekas ķertu viņu vien. Varas nesējs ir subjekts, kas abus minētos dvēseliskos momentus citos cilvēkos māk iedarbināt, līdz ar to savu varu no-

teresēt socioloģiju, t. i. ciktāl valsts ir kaut gan īpatnējs, bet tomēr sabiedrības veids, un nevis kaut kas, kas stāvētu ārpus sabiedriskās dzīves līnijām.

Kādā agrākā socioloģiskā apcerējumā šai pašā mēnešrakstā — «No dzīvnieku sabiedrības līdz kultūras cilvēku sabiedrībai» (sk. «Aizsargs» 1937. g. Nr. 1., lpp. 5.—11.) — autoram jau bija gadījums, tāpat schēmatiski apskatīt sabiedriskā dzīves veida attīstības gaitu. Galvenais atzinums tur bija tāds, ka sabiedriskais dzīves veids nav cilvēka patvaļīgs darinājums, bet nav arī cilvēka nepatvaļīgs veidojums, jo cilvēks to saņēmis jau evolūcijas ceļā no saviem dzīvnieciskiem senčiem, vēlāk, protams, savdabīgi to pārveidodams sakarā ar savām tīri cilvēciskām īpatnībām un sasniegumiem (piem., sakarā ar savu garīgo kultūru).

Pretēji tādam atzinumam par sabiedrības dzīves veidu vispār, par valsti gan jāsaka, ka tā raksturīga tikai cilvēku pasaulei. Ja skudru, bišu un dažu citu sabiedrisku dzīvnieku dzīves iekārtā arī ir zināmas līdzības ar cilvēku valsti, tad šīs niecīgās līdzības tomēr pilnīgi zūd svarīgo izšķirību starpā, kāpēc arī jāatzīst, ka valstiskā dzīves iekārta dzīvnieku pasaulē nav sastopama. Pat vairāk — tā nav vēl atrodama arī vissenākos cilvēces eksistences laikmetos. Tā tad: cilvēks gan jau no laika gala eksistē sabiedriskās formās, bet valstiskās formas rodas tikai vēlāk, lai tad modernos laikos izaugtu par tik plašu tīklu, kas pašreiz ietveŗ gandrīz vai visus zemes lodes iedzīvotājus un pie tam tādās valstiskās vienībās, kuŗu lielākie pārstāvji aptveŗ jau vairākus desmitus, pat simtus miljonu individu.

Valstiskām līnijām mūsu dienās jau ir liktenīga loma cilvēka dzīvē. Tāpēc saprotams, ka to socioloģisko rakstu virknē, ko autors jau publicējis šī mēnešraksta slejās un paredz vēl publicēt, nevar iztrūkt iztirzājumi, kas veltīti socioloģiski tik svarīgiem jautājumiem par valsts, kā īpatnēja sabiedriska veido-

dibinot. Tāpēc arī mēdz teikt, ka cilvēku varot pārvaldīt ar rīkstēm un cukura maizi; tāpēc kļūst saprotams arī slavenā varas ideologa Makiavellija izteiciens, ka cilvēks esot dziņu mēchanisms, ko labi varot vadīt ar soda draudiem un atalgojuma solījumu.

Pakļaušanās varai, turpinoties ilgāku laiku, kļūst parasta. Tad iespējams, ka cilvēks pakļaujas varai nemaz vairs nepiedomājot pie motīviem, kas to kādreiz ierosināja klausīt. Ar ilgu laiku pat var notikt, ka tāda paklausība kļūst it kā cilvēka «otrā daba». Protams, ka katra varas nesēja interesēs ir tāda veida paklausību savos pārvaldāmos radīt, jo tad viņam vismazāk jābīstas no pretestības, kas varas situāciju vienmēr var apdraudēt.

Valsts vara ir raksturota ar to, ka tā vismaz principā ir visaugstākā, t. i. ka tā nav atvasināta no kādas citas, augstākas varas, bet gan pati ir pamats tām atvasinātām varām, kas darbojas valsts iekšienē, piem., kā atsevišķu valsts organu varas. Kādas valsts patstāvības atzinums no citu valstu puses tad arī ir tādas varas atzinums kādai jaunai sabiedriskai formācijai. Minētās valsts varas īpašības mēdz apzīmēt vēl arī par varas suverēnitāti.

Savu suverēno varu valsts parāda kā uz iekšieni, t. i. virzienā uz saviem pavalstniekiem, tā arī uz āreni, t. i. virzienā uz citām suverēnas varas nesējām valstīm. Virzienā uz iekšieni valsts pretendē uz to, lai nekāda cita vara tai nedrīkstētu ceļā stāties. Kolīdz tās iekšienē ir radusies kāda vara, kas tai nopietni var pretim stāties, valsts jau ir apdraudēta. Tāpēc saprotams, ka valsts vienmēr ir modrībā par tā sauc. «iekšējiem ienaidniekiem», kas vai nu vienkārši grauj pastāvošo kārtību, vai arī jau organizē citu varu, radot it kā «valsti valstī».

Bet lai cik tālu arī sniegtos valsts varas izpaušanās valsts iekšienē, vismaz kultūras valstis to cenšas risināt noteiktās tiesiskās līnijās, lai pavalstnieki nebūtu pakļauti varas nesēju gadījuma untumiem, bet gan varētu paredzēt savu attiecību līnijas pret valsti. Pats par sevi saprotams, ka tad pavalstniekiem nevar būt arī tik daudz motivu neapmierinātībai, kā gadījumā, ja tie pakļauti neparedzamu untumu iespējamībai, bet pavalstnieku neapmierinātība ir nevēlama pat visdespotiskākai varai. Protams, ka katrs tāds valsts apvērsums, kas ne tikai nobīda pie malas agrākos varas nesējus, bet maina arī agrāko iekārtu, no šai agrākai iekārtai raksturīgā tiesiskā viedokļa ir prettiesisks, «nelikumīgs», — arī tad, ja tas ved valsts dzīvi uz augšu, glābjot to no agrākā, jau bīstama tapušā stāvokļa. Bet tāds apvērsums pats kļūst par pamatu jaunai tiesiskai iekārtai, ko tas tad tiecas garantēt sevis paša labā. Tā tad vienādi vai otrādi, bet valsts vara tiecas plūst pa tiesisko normu kanāliem, steidzoties izveidot jaunas normas tur, kur līdzšinējās apvērsuma gadījumā bijušas jāsagrauj.

Virzienā uz āreni gan arī modernās valstis parasti mēdz ievērot tā sauc. «starptautisko tiesību» normas, jo novirzījumi no tām var radīt ļoti nevēlamu citu suverēno varu pretestību. Bet tā kā šo normu pildīšanai nav nekāda pietiekoša, pāri atsevišķām valstīm stāvoša garanta, tad arī tās bieži vien tiek lauztas, dažreiz pat demonstrāaīvi atmestas, kāpēc arī daudzi tiesību pētnieki noliedz tiesisko normu raksturu starptautiskām normām, redzot starptautiskās attiecībās tikai reālu spēku attiecības. Katrā ziņā jāatzīst, ka virzienā uz āreni valstis, sevišķi lielās, var parādīt savu «varas gribu» daudz atklātāk, nekā uz iekšieni: kamēr ārējās varas griba bieži vien iziet uz to, lai kādu citu valsti novājinātu, vai pat pilnīgi iznīcinātu, iekšējās varas griba nekad tiktāl nevar iet, jo pavalstnieku novājināšana nozīmē pašas valsts novājināšanu, kas eksistē nevis kādā mistiskā veidā ārpus pavalstniekiem, bet gan tikai kā sabiedriska vienība, kurā pavalstnieki ieiet kā locekļi.

No augstāk teiktā skaidrs, ka katrai suverēnai varai tomēr ir savas faktiskās robežas arī tad, ja principiāli tiek deklarēta tās neaprobežotība. Virzienā uz āreni tādas robežas velk: 1) varas nesēju morāliskais noskaņojums un saprātība; 2) citu suverēno varu pretestība; virzienā uz iekšieni: 1) varas nesēja morāliskais noskaņojums un sapratība, 2) pavalstnieku pretestība. Lai cik tālu kāds varas nesējs arī gribētu nerēķināties ar vēsturisko laikmetu, ar savas valsts starptautisko stāvokli, ar tās īpatnējo nacionālo raksturu un ar savu pavalstnieku pretestību, vismaz līdz zināmam mēram viņš pats vienmēr ir savam laikme-


Latvijas Centrālais Sēklu Eksports izved latviešu audzētās sēklas uz visām pasaules malām.



Par eksportēto sviestu Latvijas lauksaimnieki 1936. gadā saņēmuši Ls 25.320.500,—

tam un savai tautai īpatnējo uzskatu varā, vismaz līdz zināmam mēram viņš vienmēr rīkosies arī tā, kā saprātīgi aprēķinās ārējās (citu valstu) un iekšējās (savu pavalstnieku) pretestības iespējamības. Valsts varas neaprobežotas reālizācijas dziņas, ja tādas arī uzpeldētu, tā tad vismaz līdz zināmam mēram tiek minēto momentu aizturētas.

Tā kā valsts dzīvē svarīgi abi varas virzieni, iekšējais un ārējais, un tā kā iekšējais, kā aprādīts, parasti iet tiesiskas iekārtas ceļu, kamēr ārējais vairāk virzās starptautiskā stāvokļa noteiktās līnijās, kas vismaz līdz šim vēl vienmēr ir lielā mērā «varas gribas» līnijas, tad arī valsts izpratnē var rasties nepareizas vienpusības. Vienpusīgs valsts varas iekšējās darbības skatījums var radīt pārliecību, ka valsts dzīvi noteic tikai tiesiskās normas, kamēr vienpusīga piegriešanās valsts ārējās varas azpratnei var dzemdēt uzskatu, ka valsts dzīvi vispār noteic tikai kailā varas griba, ka valsts ir it kā neklusināmu varas alku jāts nezvērs. Valstij, kā nedalāmai varas vienībai, piemīt abi varas izpausmes veidi reizē. Tāpēc nav jābrīnās, ka vēsture rāda valstis reizēm cēla tiesību aizstāvja lomā, reizēm arī tiesiskās iekārtas varmācīga grāvēja pozā. Tas var patikt vai nepatikt, bet tāda ir nelaužamā dzīves īstenība. Un tomēr cilvēki savas dabas pamatvilcienos paliks tie paši vecie Ādami un Ievas (vēstures un aizvēstures dati arī neliecina, ka šīs pamatlīnijas būtu kaut cik svarīgi nomainījušās!), kamēr tiem būs nepieciešama valstiska dzīves forma, bez kuŗas būtu neizbēgams «visu kaŗš pret visiem», — tikmēr tie būs spiesti arī gribot, negribot apmierināties ar valsts uzbūves divsejību, ar varas un tiesību apvienojumu tajā, ar to, ka kā valsts iekšienē (kaut gan daudz retāk), tā arī ārienē varas puse var ņemt virsroku pār tiesību pusi.

Tā telpiskā izplatība, kuŗas robežās kāda valsts var reālizēt savu suverēno varu un kuŗās nedrīkst iejaukties nekāda cita suverēna vara, saucas valsts territorija. Pie tam it nebūt nav nepieciešami, lai tāda territorija būtu nemainīga, stabila: tatāru valstij, piem., kas savā laikā virzījās uz Eiropu, bija mainīga, labila territorija. Nav pat nepieciešams, lai tāda territorija būtu nedalāma: kādas atsevišķas valsts territorijas sastāvdaļas var būt viena no otras atdalītas ar citu valstu territoriju, kā tas, piem., ir tām Eiropas valstīm, kuŗām pieder āreiropiskas kolonijas, kā tas ir arī pašreizējā Vācijā, kuŗas territorija (un nevis valsts vienība) sadalīta divās daļās ar tā sauc. Poļu korridoru. Cilvēku kopība, kas nevis tikai uz pārejošu laiku, kamēr tie atrodas kādas valsts territorijā, bet gan pastāvīgi ir pakļauti kādai suverenai varai, arī tad, ja tie dzīvo ārpus valsts territorijas (tā sauc. «ārzemēs»), — tāda cilvēku kopība, kas tā tad ir kādas valsts pavalstnieku kopība, saucas «tauta» valstiskā jeb politiskā nozīmē. Tādā nozīmē izprasta tauta, protams, nav tas pats, kas tauta asinsradniecības, valodas un vēsturiskā liktepa kopības nozīmē, t. i. nav tas pats, kas tauta nacionālā nozīmē, jo vienā un tai pašā valstī, tās pavalstnieku kopībā, var ieiet nacionāli dažādi cilvēki, kā tas ir arī Latvijā. Suverēnā vara, territorija un tauta politiskā nozīmē arī ir tie trīs valsts elementi, ko parasti uzskata par valstij būtiskiem.

Pēc tāda valsts, kā īpatnēja sabiedriskā veidojuma skicējuma esam nostādīti otras augstāk minētās problēmas priekšā, t. i. problēmas priekšā par valsts kā īpatnēja sabiedriska veidojuma rašanos. Šeit tūlīt jāizšķiŗ valsts prīmārā jeb sākotnējā izcelšanās no sekundārās jeb otrējās.

Ar prīmāro jāsaprot valsts dzimšana no tādas sabiedrības, kas līdz tam stāvējusi pilnīgi ārpus valstiskām dzīves līnijām, citādi sakot: te jādomā valstiskā dzīves veida pirmreizējā rašanās. Sekundārā jeb otrējā valsts izcelšanās turpretim nozīmē valsts izveidošanos no tādiem sabiedrības locekļiem, kuŗi līdz tam jau atradušies kādas citas valsts vai valstu sastāvā. Sakarā ar minēto izšķirību arī pati problēma par valsts izcelšanos sadalās divās apakšproblēmās: problēmā par valsts prīmāro un problēmā par valsts sekundāro izcelšanos.

Valsts sekundārās izcelšanās fakti vēl arvienu atkārtojas un par tiem bagātīgi māca arī vēsture. Tāpēc arī tādas rašanās dažādie veidi, kā, piem., militāro, saimniecisko akciju ceļš, brīvs līgums (sociālais kontrakts) un taml. plaši pazīstami. Vēl taču tik nesen, tieši pēc Pasaules kaŗa, tā sakot, mūsu acu priekšā dzima vesela virkne jaunu valstu, kas izrādījās ļoti dzīvot spējīgas un kuŗu starpā ir arī patstāvīgā Latvija. Pie kam zīmīgi, ka Latvija dzima so-

ciālā kontrakta ceļā, un proti tā, ka latviešu sabiedriskās grupas, kas līdz tam bija atradušās citu valstu sastāvā (visvairāk gan Krievijas), apvienojās Latvijas patstāvības deklarācijas un sargāšanas mērķī. Protams, nav izslēgts, ka dažādi veidi sajaucas, t. i. ka atsevišķiem veidiem tik raksturīgie faktori (militārie, saimnieciskie spiedieni u. taml.) var kombinēties, kas bieži vien arī notiek. Katrā ziņā problema par atsevišķu vēl tagad eksistējošu valstu rašanos ir atrisināma diezgan drošu vēsturisku datu ceļā.

Pavisam citādi ir ar valstu prīmārās izcelšanās problēmu: šeit vēl ne tuvu nav tāda atrisinājuma, kuŗa varbūtība (paticamība) tuvotos jau pilnīgai drošībai. Jāsaka pat, ka tāda atrisinājuma laikam nekad arī nebūs, jo pirmkārt valsts rašanās no pirmsvalstiskas sabiedrības var būt tik lēna, pakāpeniska, ka asas robežas te vilkt neiespējams, otrkārt vairums valsts sākotnējās rašanās faktu iederas tik tālā pagātnē, kādā vairs nesniedzas pietiekoši drošu zinātnisku spriedumu iespējamība. Tāpēc arī nav jābrīnās, ka uzskatu dažādība te tik liela. Tā kā atsevišķo teoriju, vai, daudz pareizāk sakot, hipotežu iztirzājums prasītu apmērus, kas tālu pārsniegtu šim rakstam iespējamās robežas, tad jāapmierinās ar sekojošiem aprādījumiem.

Visu uzskatu daudzējādību te var iedalīt divās grupās: monistiskos uzskatos, saskaņā ar ko ir tikai viens valsts sākotnējas rašanās veids, un plūrāliskos, saskaņā ar kuŗiem valstis sākotnēji radušās vairākos veidos. Lielāka varbūtība laikam gan būs plūrāliskiem uzskatiem. Arī šo uzskatu starpā savukārt nav vienprātības par to, cik un kādi veidi te būtu jāatzīst. Tāpēc šeit lai tiktu aizrādīts tikai uz tādiem veidiem, kas arī šī raksta autoram šķiet relātīvi varbūtīgākie esam, atstājot pilnīgi neizšķirtu jautājumu, vai šie veidi ir vienīgie iespējamie, vai nē.

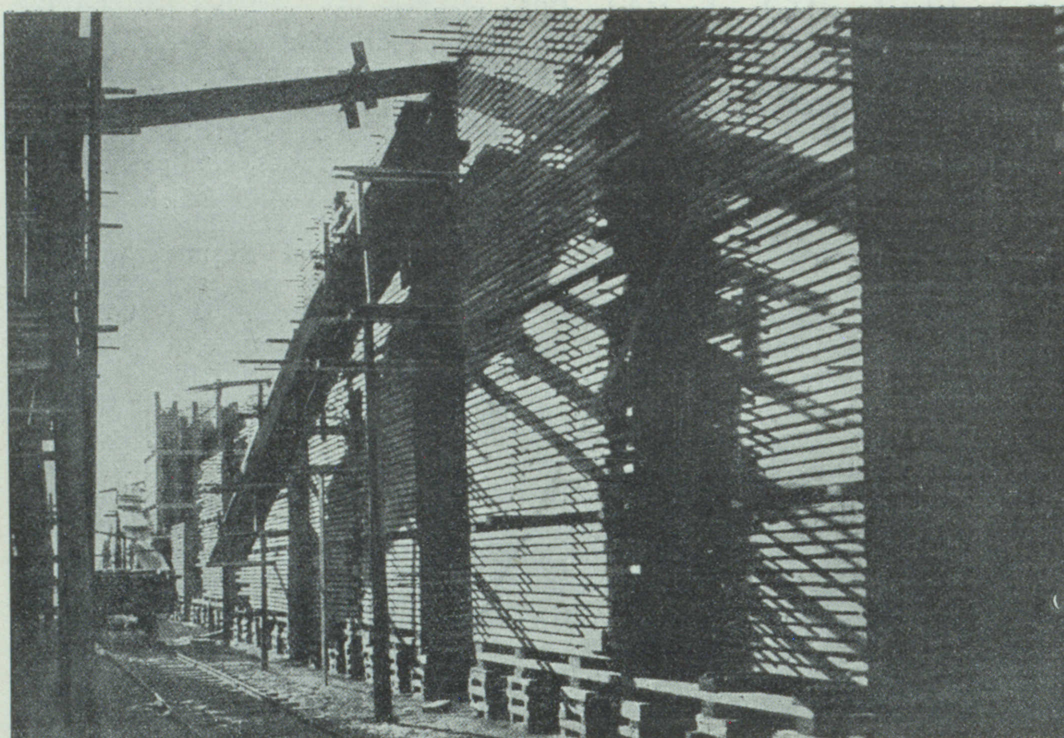
Relātīvi varbūtīgi šķiet sekojoši trīs veidi esam: 1) dabīga augšana, 2) iekaŗošana, 3) līgums (sociālais kontrakts).

Pirmais veids būtu jāsaprot tā, ka valsts izveidojusies dabīgas augšanas ceļā no pirmsvalstiskas sabiedrības. Jo tālāk atpakaļ pagātnē slīd zinātnes pētošais skats, jo savos apmēros mazāki redzami sabiedriskie veidojumi. Vistālākā pagātnē, līdz kuŗai vēl kaut cik sniedzas zinātniskā saredzamība, ir saskatāmas nelielas grupas, kas asinsradniecības saistītas un tā tad ir ģimeniskas vienības. Tādas ģimeniskas vienības arī jāuzskata par sākotnējāko sabiedriskās dzīves veidojumu cilvēku pasaulē. Dabīgas vairošanās ceļā tās var izaugt līdz dzimtām, ciltīm, cilšu vienībām, pie kam saistošais moments te vēl vienmēr ir asinsradniecība vai vismaz cieša ticība tādai. Cilšu vienības var ar laiku izveidot tautu, raksturotu ar asinsradniecību un vēsturiskā liktena kopību. Ģimenes tomēr ir paplašinājušās ne tikai dabīgās vairošanās ceļā vien, bet līdztekus šim procesam ir gājis cits, proti, tādu elementu uzsūkšana asinsradniecības cementētās grupās, kuŗi paši stāv ārpus asinsradniecības, bet ar laiku pilnīgi šais grupās iekļaujas, tiek tā sakot asimilēti līdzīgi tam, kā ārpus ķermeņa atrodamā, bet ķermenī uzņemtā barība ar laiku pārstrādājas par attiecīgām ķermeņa sastāvdaļām. Tādi elementi var būt, piemēram, sekojošie: ģimenē uzņemtie, tajā patvērumu atradušie svešie bērni; individi, kas tajā ieslēgušies brāļošanās ceļā vai arī pieņemti uz tā sauc. piena radniecības pamata; tālāk — kalpi, vergi u. taml., iesaistīti jau varas ceļā. Ar to sabiedriskā grupā, kas sākumā bijusi tikai asinsradniecības kopā turēta, blakus asinsradniecībai un tai varai, kas asinsradniecībā dibināta un arī attiekusies tikai uz asinsradniecībā saistītiem sabiedrības locekļiem, pamazām nostājas vara, kuŗas dziļākās saknes gan vēl asinsradniecībā, bet kuŗa tveŗ jau pāri asinsradniecības robežām (pie kam asinsradniecības atbalss vēl ilgi var atskanēt jauno veidojumu laikmetā). Ar laiku asinsradniecības moments var tikt pilnīgi nostumts pakaļējā plānā. Valsts rašanās tad ir tas savas pakāpenības dēļ dažreiz tik grūti saskatāmais brīdis, kad tiek zaudēta asinsradniecības apziņa un uzpeld vara, kam vairs nav ģimeniska pamata.

Bet, kā teikts, valsts var sākotnēji rasties arī iekaŗošanas ceļā. Ar to, ka viena sociālā grupa iekaŗo otru, kopējā vienībā stāv uzvarētāji un uzvarētie. Miers un jaunā sabiedriskā vienība var tikt saglābta ar to, ka uzvarētāji pakļauj uzvarētos tādai sadzīves kārtībai, kas dibināta uzvarētāju gribā un uzvarētiem, tā tad, uzspiesta. Tiesiskā kārtība, kas ar laiku šai situācijā izveidojas, ir izdevīga kā vieniem, tā otriem. Uzvarētie, pateicoties tai, var vismaz līdz zināmai pakāpei paredzēt tiem uzstādāmās prasības un piemēro-



Pat izvedamā kūdra palīdz celt tautas labklājību.



Eksportam sagatavotie kokmateriāli.

rības veidu, kas dzimst jau sabiedriski dzīvojošu cilvēku pasaulē. Te, kā domā daudzi nopietni pētnieki, sociālais kontrakts ir bijis viens no veidiem, kādos valsts varējusi sākotnēji rasties, piem., tā, ka kopējās briesmas ierosinājušas vairākas ciltis apvienoties briesmu gadījumos, izvēlot kādu vadoni ar neaprobežotu varu, kāda apvienība tad, briesmu gadījumiem atkārtojoties, kļuvusi par parastu un vēlāk jau pastāvīgu. Daži pētnieki domā, ka bez tādu brīvu apvienību pieņemšanas nevarot, piem., izskaidrot daudzus notikumus slavu un ģermāņu tautu pagātnē.

Lai kā arī valsts sākotnēji būtu radusies, ja vien tā savas dzīvot nespējas dēļ tūliņ atkal nesairst, tajā sāk noteikti izpausties tendence sevi saglabāt, kāpēc daži pētnieki arī mēdz runāt par valsts pašsaglabāšanas instinktu. Tas, protams, nenozīmē, ka bez atsevišķiem individiem un viņu instinktiem ir vēl kāda mistiska būtne — «valsts sevī» — ar tai īpatnējiem instinktiem, kas nav atsevišķu individu instinkti, bet gan nozīmē tikai sekojošo. Ja valsts cēlusies dabīgas augšanas vai arī sociāla kontrakta ceļā, tad pilnīgi saprotams, ka tie paši motīvi, kas to reālizējuši, dabīgi darbojas arī tās saglabāšanas virzienā. Ja turpretim valsts radusies iekarošanas ceļā, tad tāpat saprotams, ka uzvarētājiem ir tendence saglabāt viņu pašu dibināto valsti kā līdzekli, kas tiem garantē uzvarētāju labumus un izsargā viņus no uzvarēto atriebības. Bez tam, kā augstāk jau aprādīts, arī uzvarētiem ar laiku var rasties tendence uz tās valstiski-sabiedriskās vienības saglabāšanu, kādā viņi ieslēgti. Tā tad, vienādi vai otrādi, valsts pašsaglabāšanas tendence saprotama. Tikai ja runā par valsts pašsaglabāšanas instinktu, tad vārdam «instinkts» te vairs nav tās tīri bioloģiskās nozīmes, kādā tas parasti tiek lietots. (Par instinktiem vispār un sociālo instinktu sevišķi, sk. autora jau minētā rakstā «No dzīvnieku sabiedrības līdz kultūras cilvēka sabiedrībai», «Aizsarga» 1937. g. 1. burtn., lpp. 8., 6.).

Ja pašsaglabāšanas tendence valstij zūd, tās eksistence tāpat tuvojas iznīcībai, kā iznīcībai tuvojas katra dzīvnieka eksistence, ja tajā dziest pašsaglabāšanas instinkts. Un otrādi: ja valsts turas ne tikai tāpēc, ka nav kādas citas varas, kas to, kā «dzīvu līķi», varētu apbedīt, bet gan turas iekšēju spēku nesta, par kuŗiem tā tāpat var nezināt, kā var nezināt par sava organisma spēkiem, kamēr tie normāli darbojas, — tad valsts apdraudējuma brīdī tās pašsaglabāšanas tendence var saslieties varenā veidā, izpaužoties, piem., tādā patriotisma uzliesmojumā, kas atsevišķā individā var pilnīgi apēnot viņa personīgās pašsaglabāšanas dziņas un padarīt viņu spējīgu nest

ties tām, cenšoties saglābt kaut mazumiņu no savas agrākās brīvības. Lai cik slikta kāda tiesiskā iekārta arī būtu, tā parasti tomēr ir labāka nekā nepieciešamība atrasties uzvarētāju neparedzamo untumu varā. Bez tam, iekļaujot uzvarēto izturēšanos pret saviem apspiedējiem vienās un tais pašās līnijās, ko nosaka tiesiskās normas, t. i. radot izturēšanās veidu atkārtojumus, tiesiskā iekārta ved pie paklausīgas izturēšanās paraduma rašanās uzvarētos, sakarā ar ko uzspiestā vara kļūst mazāk manāma, mazāk sāpīgi izjūtama. (Pie kā gan cilvēks ar laiku nepierod? Lielais krievu dzejnieks Puškins tāpēc ne par velti ir teicis, ka paradums ir dots no augšienes, kā laimes aizvietotājs — «Privyčka svyše nam dana, zamiena sčasķiju ona»). Protams, ka jo mazāk sāpīgi uzvarētie izjūt savu jauno stāvokli, jo mazāks to (atklātās vai slēptās) pretestības spars, un jo mierīgāk uzvarētāji var baudīt savas uzvaras augļus.

Ja uzvarētie ar uzvarētājiem sadzīvo ilgāku laiku, gribot negribot sāk rasties zināma kopības izjūta, un kādreiz šķietami tik nepārtiltojamā plaisa starp abām grupām, var tikt arvien mazāk apzināta un pat pilnīgi aizmirsta. Tā ilga laika rezultātā var notikt, ka arī uzvarētie, tiem kādreiz nodarītās pārestības aizmirstot un jaunas, stipras vienības aizsardzību baudot, kas tos var pasargāt no citu iekaŗotāju varmācībām, — ka arī šie kādreiz uzvarētie var kļūt viņu iekaŗotāju nodibinātās valsts dedzīgi patrioti. Protams, ja tāds izlīdzinājums nenotiek, jaunnodibinātā varas vienība ir iekšēji apdraudēta un jo viegli var sabrukt pie ārējiem triecieniem, kādu vēsturē nekad nav trūcis un arī netrūks.

Beidzot vēl daži paskaidrojumi pie trešā no augstāk minētiem valsts sākotnējās izcelšanās veidiem — pie sociālā kontrakta. Šī raksta sākumā jau tika aprādīts, ka nekādā ziņā nav iespējams izskaidrot sabiedriskā dzīves veida rašanos vispār ar sociālo kontraktu. Pavisam citādi tas ir ar valsti kā īpatnēju sabied-

katru upuri valsts labā. Tāpēc arī ne vienreiz vien ir teikts, ka tikai pēc lieliem pārbaudes brīžiem var spriest, kādas sabiedriskas formācijas bijušas īstas, varenas celtnes, kādas tikai iedomu un paraduma uzturēti karšu namiņi. Protams, līdzīgi tam, kā pat visstiprākā celtne var sagrūt lielas zemes trīces laikā, tā arī visvarenākās valstis var sabrukt vēsturisko katastrofu dārdoņā. Bet nedrīkst aizmirst, ka mirt un mirt ir starpība, ka stiprais arī mirstot citādi mirst, nekā nevarīgais, ka pati viņa bojā eja ir savdabīgas varenības apdvesta.

Valsts pašsaglabāšanas tieksme strādā pretim valsts bojā ejas iespējamībai. Līdzīgi tam, ka valsts izcelšanos vajadzēja izprast divējādi (kā prīmāro un kā sekundāro), tā arī valsts bojā eja var būt divējāda, ko varētu apzīmēt kā valsts absolūto un kā valsts relātīvo bojā eju. Absolūtā bojā eja nozīmētu tādu valsts sairšanu, pēc kuŗas tās kādreizējie pavalstnieki gan paliktu sabiedriskās dzīves līnijās (jo cilvēks ārpus sabiedrības nekad nav eksistējis un arī nevarēs eksistēt), bet šīs līnijas vairs nebūtu valstiskas, t. i. šie kādreizējie valsts locekļi paliktu vispār ārpus valsts. Kā redzams, tad tāda valsts bojā eja būtu pilnīgs pretstats valsts sākotnējai dzimšanai: kamēr pēdējā gadījumā cilvēki, kas vēl nav dzīvojuši valstī, sāk tajā dzīvot, pirmā būtu otrādi: cilvēki, kas dzīvojuši valstiskā sabiedrībā, pārstātu tajā dzīvot. Vai arī citādi: kamēr prīmārā valsts izcelšanās ir tās dzimšana no pirmsvalstiskas sabiedrības, absolūtā valsts bojā eja nozīmētu tās atgriešanos pirmsvalstiskā sabiedrībā, ar populāro formulu sakot: «atkrišanu prīmitīvitātē.»

Par tādu valsts bojā eju gan ir sapņojuši un tās virzienā arī darbojušies politiskie anarchisti, bet vismaz līdz šim, un cik var paredzēt, tad arī nākotnē, bez izredzēm uz savu ilgu piepildīšanos. (Tuvāk par anarchisma likteni atgadnē sk. autora rakstā «Sabiedriskā iekārta un sabiedriskais noskaņojums,» «Aizsargs» 1936. g. Nr. 6., lpp. 480.). Reiz līdz valstiskām dzīves formām pacēlusies, cilvēce gan laikam no tām vairs laukā netiks un arī nemaz negribēs tikt, ja tikai kāda briesmīga nākotnes katastrofa (piem., drausmīga pasaules kaŗa veidā) neatsviedīs tās nožēlojamās atliekas atpakaļ tik primitīvos dzīves apstākļos, kuŗos bez valsts var iztikt, tāpat iztikt, kā cilvēce kādreiz bez tās jau iztikusi.

Bojā eja, kuŗai pretim strādā valsts pašsaglabāšanas tendence, tā tad līdz šim īstenībā ir bijusi un paredzamā nākotnē arī būs valsts relātīvā bojā eja, t. i. tikai kādas noteiktas valsts bojā eja, kuŗas kādreizējie pavalstnieki tad nepaliek vis ārpus valstiskām līnijām vispār, bet nepieciešami tiek iekļauti kādas citas vai citu valstu sastāvā. Izsargāties no tādas bojā ejas valsts, tāpat kā katra ar dzīvības procesiem saistīta parādība, var tikai tiktāl, cik tā spēj piemēroties ārējiem un iekšējiem savas eksistences apstākļiem. Ja tāda piemērošanās vairs nevar notikt, attiecīgai valstij jāpazūd no vēstures skatuves, kā tas vēstures gaitā bagātīgā gadījumu vairumā arī noticis. Ne par velti kādreiz krievu cariskā galma dzejnieks Ģeržāvins savā dzejā varēja izteikties, ka laika upe savā straumē noslīcinot aizmirstības atvarā tautas, caristes un carus (topit v omukie zabveņja narodi, carstva i carei). Arī šeit tā tad, vismaz līdz zināmam mēram, reālizējas tas pats «dabīgās atlases» process, kāds pēc Darvina domām pārvalda visu dzīvo dabu, un kas ēvolūcijas viļņos nogremdējis jau tik daudz dzīvības formu, to starpā daudz pat ļoti varenu.

Bet bojā eja jau kādreiz neizbēgama visam, kas galīgs. Neaizmirsīsim, ka arī sauļu sistēmas, kuŗu mūžs var ilgt gadu miljoniem, ir tikai niecīgs mirklis pasaules procesijā. Jautājums tā tad nevar būt par to, vai dzīvot mūžīgi vai galīgi, bet gan tikai par to, cik ilgi var vilkt savu galīgumu un ar ko to piepildīt.

Valstiskais dzīves veids, vienalga, lai kā tas arī sākotnēji radies, nozīmē tādu galīgā cilvēka spēku koncentrāciju, par kādu ārpus valstiskām līnijām nevarētu ne sapņot. Un ja vēsturē šad un tad šie spēki nonāk savstarpējā konfliktā, radot varenus sprieguмus un pat katastrofas, tad tomēr šie paši spēki tiek likti arī to cilvēka ideju kalpībā, ar ko viņš ceļas augstu pāri kaili dzīvnieciskai eksistencei un kas cilvēces vēstures gaitai neļauj izvērsties grandiōzi iekārtotā lopkopības procesijā, bet vismaz brīžiem paceļ to arī garīgas eksistences mirdzumā — patiesā, skaistā un labā staru spožumā.



Nekad nezudīs vērtība mūsu mežiem.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Karte 1:25000.

Minēto karti 1937. gada abonentiem «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 snt. (pastmarkās) saņemšanas pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

Priekšrotas darbība sastopoties ar ienaidnieku.

Pieņemsim priekšrotas sastāvu un gājiena kārtību, kāda tā noteikta pavēles š. g. «Aizsarga» 3. un 4. burtnīcā, bet vispārīgo stāvokli un laika apstākļus kā minēts š. g. «Aizsarga» 2. burtnīcā.

1. uzdevums.

Stāvoklis:

Kad priekšpatruļas bruņotie auto izbrauc no Ezerēni 2, tie saņem šauteņu uguni no Ezerēni 1. Turpinot braukt uz priekšu, tie atrod, ka tilts starp Ezerēni 2 un 1 izpostīts. Br. auto atbrauc atpakaļ uz Ezerēni 2, kur tai laikā (pieņemsim plkst. 09,15) piebrauc arī riteņbraucēju grupa.

Kādu lēmumu pieņem priekšpatruļas komandieris un kādas pavēles viņš dod?

(Vispirms pats atrisini uzdevumu un tikai pēc tam lasi tālāk! Tā rīkojies arī ar turpmākiem uzdevumiem!)

Izpildīšana:

Priekšpatruļas komandieris pieņem sekojošo lēmumu:

Ar riteņbraucēju grupu uzbrukt pa labi no lielceļa ar uzdevumu izsist ienaidnieku no Ezerēni 1. Uzbrukumu pabalstīt ar abu br. auto uguni.

Pēc minēto māju ieņemšanas, salabot tiltu un turpināt ar priekšpatruļu gājienu.

Pēc lēmuma pieņemšanas priekšpatrulas k-ris dod sekojošu mutvārdu pavēli uzbrukumam:

Pavēle uzbrukumam.

I. Ienaidnieks, domājams, ar nelieliem spēkiem ieņēmis Ezerēni 1 (norāda ar roku) un izpostījis tiltu, kas apmēram 250 m mūsu priekšā.

II. Esmu nolēmis uzbrukt un izsist ienaidnieku no Ezerēni 1, lai pēc tam izlabotu tiltu un turpinātu kustību.

III. Riteņbraucēju grupai uzbrukt pa labi no lielceļa ar uzdevumu ieņemt Ezerēni 1.

Uzbrukumu ar uguni pabalstīs abi br. auto.

Riteņbraucējiem sākt uzbrukumu, atstājot velosipedus pie šīs ēkas (Ezerēni 2)!

Iztirzājums:

Priekšpatruļas komandierim bija 2 iespējamības: vai nu turpināt virzīšanos uz priekšu (aktīvais darbības veids), vai arī palikt uz vietas un gaidīt priekšgrupas pienākšanu (pasīvais darbības veids).

Priekšpatruļas komandieris izvēlējās uzbrukumu, t. i. aktīvo darbības veidu. Pareizi, jo priekšpatruļas uzdevums prasa virzīšanos uz priekšu. Ienaidnieku, ja tas izrādītos stipris, atsviest, saprotams, neizdotos, bet tomēr ar uzbrukumu vismazākais nokaidrotu ienaidnieka frontes platumu un līdz ar to aptuveni arī spēku lielumu.

Noslēgumā par priekšpatruļas komandiera pieņemto lēmumu mēs varam teikt: sastopoties ar vāju vai nezināma stipruma ienaidnieku, vienmēr darboties aktīvi, t. i. censties tikt uz priekšu, lai ienaidnieku atsviestu, vai vismazākais noskaidrotu viņa spēku lielumu.

Priekšpatruļas komandieris uzbrukuma virzienu izvēlējās gar lielceļu, lai gan izdevīgāki, varbūt, būtu bijis mēģināt apņemt ienaidnieku no labās, ejot caur krūmiem, kas uz A. no Gudu ezera. Tomēr no minētā virziena bija jāatsakās. Pirmkārt, tas prasītu daudz vairāk laika un, otrkārt, riteņbraucēji zināmā mērā saistīti pie ceļa, jo tiem savi velosipedi pirms uzbrukuma jāatstāj Ezerēni 2.

Tā tad, lai uzbrukumu paātrinātu, bija jāizvēlās frontālais virziens, kam par labu runāja arī iespējamais br. auto spēcīgais uguns pabalsts.

2. uzdevums.

Stāvoklis:

Pēc tam, kad priekšpatruļas riteņbraucēju grupa izvirzījās no Ezerēni 2, ienaidnieks atklāja spēcīgu uguni no Druvas 5 (autom.) no Markauki 1 (šaut.) un no Ezerēni 1 (autom. un šaut.).

Tā kā bruņotie auto nebija spējīgi šos ienaidnieka uguns punktus neitralizēt, tad priekšpatruļas komandieris uzbrukumu apturēja, pēc kam riteņbraucēji savācās lielceļa grāvī starp Ezerēni 2 un tiltiņu.

Ko dara tālāk priekšpatruļas komandieris?

Izpildīšana:

Priekšpatruļas komandieris Ezerēni 2 pagalmā piesauc pie sevis riteņbraucēju grupas kareivi A. un dod sekojošo mutvārdu pavēli, norādot punktu apvidū:

«Ziņojums priekšgrupas komandierim!

Ienaidnieks ieņēmis Druvas 5, Markauki 1 un Ezerēni 1, no kurienes atklāja automatisku un šauteņu uguni.

Priekšpatruļas uzbrukums lielceļa virzienā neizdevās. Tilts starp Ezerēni 2 un 1 izpostīts.

Priekšpatruļa paliek pie Ezerēni 2 un izsūta izlūkus pa labi uz Ezerēni 5 un 6 ar uzdevumu noskaidrot, vai arī šīs mājas ienaidnieks ieņēmis.

Atkārtot! — Labi! —

Brauciet!»

Pirms aizbraukšanas priekšpatruļas komandieris iedod ziņnesim karti, kurā ienaidnieka atrašanās vietas atzīmetas ar sarkanu zīmuli.

Pēc ziņneša aizbraukšanas priekšpatruļas komandieris piesauc pie sevis riteņbraucēju grupas dižkareivi B., kuŗam, 3 riteņbraucējiem dzirdot, dod sekojošo mutvārdu vavēli:

«Priekšpatruļas kodols paliek Ezerēni 2.

Dižkareivi B.! Jūs ar 3 kareivjiem izlūkošanas patruļā!

Vēlos zināt, vai ienaidnieks atrodas arī Ezerēni 5 un 6, par ko variet paziņot ar zīmēm no Ezerēni 5 jaunā šķūņa priekšpatruļas kodola novērotājam, kas atradīsies pie šīs mājas stūŗa.

Atkārtot! — Labi!

Iziet, atstājot velosipedus pie kodola Ezerēni 2!»

Iztirzājums:

Priekšpatruļas komandieris, redzēdams, ka ienaidnieks samērā stiprs, aptur riteņbraucēju grupas uzbrukumu, jo uzbrūkot pa atklātu lauku neneitralizētam, samērā stipram ienaidniekam, jārēķinās ar ievērojamiem zaudējumiem.

Priekšpatruļas komandieris darbojās pareizi, jo turpināt bezcerību uzbrukumu nebūtu bijusi ne rakstura stingrība, ne arī varonība, bet neprāts — pašnāvība.

No minētā mēs mācāmies:

1. Lai gan lēmuma maiņa mazina vienības uzticību savam komandierim, tad tomēr krasi mainoties stāvoklim, jāmaina arī lēmums, jo stūrgalvīga turēšanās pie reiz pieņemtā lēmuma (konkrētā gadījumā — uzbrukt) būtu smaga kļūda.

2. Ka priekšpatruļai ne vienmēr par katru cenu jādarbojas aktīvi, t. i. jāuzbrūk, bet sastopoties ar acīmredzami stiprāku ienaidnieku ieteicams darboties pasīvi, t. i. pāriet uz aizstāvēšanos un gaidīt priekšgrupas pienākšanu.

Paliekot uz vietas, priekšpatruļa tomēr nedrīkst iegrimt bezdarbībā un mierīgi gaidīt tikai priekšgrupas pienākšanu.

Priekšpatruļas komandierim arī šādos gadījumos jāizrāda zināma uzņēmība un pašierosme, kas konkrētā gadījumā izpaudās ziņojuma nosūtīšanā un izlūku patruļas izsūtīšanā.

Tā tad priekšpatruļas darbības pamatprincips: priekšpatruļai, sastopoties ar acīmredzami stiprāku ienaidnieku palikt uz vietas un ieņemt aizstāvēšanās poziciju, ziņot un līdz priekšgrupas pienākšanai rosīgi turpināt ienaidnieka novērošanu un izlūkošanu, cenšoties sataustīt ienaidnieka sānus un tā

sagādāt drošu pamatu augstākās vienības komandieŗa lēmumam.

Tomēr nedrīkst cerēt saņemt no samērā vājām priekšpatruļām sevišķi izsmeļošas un plašas ziņas par ienaidnieku (kādas kaŗaspēka daļas, cik stiprs, kādi ienaidnieka tālākie nodomi u. t. t.). Pietiks, ja priekšpatruļa noskaidros, kādi punkti no ienaidnieka ieņemti un kādi nav ieņemti. Tad no minētā augstākās vienības komandieris arī varēs spriest par ienaidnieka frontes virzienu un tā stiprumu.

3. uzdevums.

Stāvoklis:

Plk. 09,35 priekšgrupas komandieris pie Guduļi 4 saņem priekšpatruļas komandieŗa ziņojumu (skat. 2. uzdevumu).

Ko dara priekšgrupas komandieris?

Izpildīšana:

Priekšgrupas komandieris, neapturot kustību, pavēl ziņnesim:

«Brauciet tālāk pa šo lielceļu un nododiet priekšpatruļas ziņojumu arī priekšrotas komandierim!

Bez tam paziņojiet priekšrotas komandierim, ka es ar priekšgrupu eju tālāk uz Ezerēni 2!»

Pēc pavēles atdošanas priekšgrupas komandieris, studēdams karti, turpina kustību.

Iztirzājums:

Priekšgrupas komandieris, pēc ziņojuma saņemšanas, turpina gājienu uz Ezerēni 2, kur grib iepazīties ar stāvokli un pieņemt lēmumu turpmākai priekšgrupas darbībai. Pareizi! Pie Guduļi 4, neredzot apvidu un sīkāki nepārzinot stāvokli, nevar pieņemt konkrētu lēmumu. Tādēļ tikai viena izeja — uz priekšu, tuvāki ienaidniekam. Tas pats ziņnesis tiek nosūtīts tālāk pie priekšrotas komandieŗa. Pareizi, jo arī tam no svara ziņas par ienaidnieku saņemt pēc iespējas ātrāki, lai paliktu vairāk laika lēmuma pieņemšanai un izvešanai dzīvē.

Būtu nepareizi, ja priekšgrupas komandieris būtu sūtījis pats savu, t. i. jaunu ziņnesi, jo caur to tiktu velti tērēts dārgais laiks ziņnešu izsūtīšanai un arī pielaista iespēja pirmatnējā ziņojuma sakropļošanai.

4. uzdevums.

Stāvoklis:

Pēc Ezerēni 2 sasniegšanas priekšgrupas komandieris aptur priekšgrupu, informējas pie priekšpatruļas komandieŗa par stāvokli un iepazīstas ar apvidu.

Tai pašā laikā izsūtītie izlūki no Ezerēni 5 parāda pieņemto zīmi «Ienaidnieka nav!»

Kādu lēmumu pieņem priekšgrupas komandieris un ko viņš pavēl?

Izpildīšana:

Priekšgrupas komandieris pieņem sekojošu lēmumu:

«Uzbrukt ienaidniekam, apņemot to no labās. Uzbrukumu pabalstīt ar br. auto uguni. Bez tam lūgt uguns pabalstu arī no priekšrotas komandieŗa.»

Pēc lēmuma pieņemšanas priekšgrupas komandieris sapulcētiem grupu komandieŗiem un br. auto komandierim dod sekojošu mutvārdu pavēli, norādot visus redzamos punktus apvidū:

Pavēle uzbrukumam.

I. Stāvoklis.

Ienaidnieks ieņēmis Druvas 5, Markauki 1 un Ezerēni 1. Ezerēni 5 ienaidnieka nav.

II. Uzdevums.

Esmu nolēmis uzbrukt ienaidniekam, apņemot to no labās ar nolūku to atsviest un atbrīvot gājiena ceļu.

III. Izpildīšana.

Uzbrukuma virzieni:

Riteņbraucēju grupai no krūmiem. kas A. no Gudu ez. uz Ezerēni 1 un Markauki 1.

Priekšgrupai no Ezerēni 5 uz Markauki 5.

Uzbrukuma sākums:

Pēc signāla «sarkana raķete», ko izšaušu es pēc apmēram 20 minūtēm pie Ezerēni 5.

Uguns pabalsts:

2 br. auto — neutrālizēt Ezerēni 1 un Markauki 1.

IV. Sakari.

Es atradīšos pie priekšgrupas.

Signāli:

Sarkanas raķetes — lūdzu uguns pabalstu!

Zaļas raķetes — pārnest uguni uz priekšu!

Pēc minētās pavēles atdošanas priekšgrupas komandieris turpina:

«Vai ir kādi jautājumi? — Nav!

Br. auto komandieri leitnant B! — Informējiet priekšrotas komandieri par uzbrukumu un manā uzdevumā lūdziet uguns pabalstu, pirmā kārtā neitrālizējot flankējošos ieročus pie Druvas 5.

Ieņemt izejas stāvokli uzbrukumam!»

Iztirzājums:

Priekšgrupai sastopoties ar ienaidnieku ir pavisam 3 iespējamības:

turpināt kustību uz priekšu, t. i. uzbrukt;

palikt uz vietas, t. i. pāriet uz aizstāvēšanos;

atiet uz priekšrotu, t. i. atkāpties.

No minētām 3 iespējamībām šai gadījumā trešā atkrīt, jo atkāpties priekšgrupa drīkst tikai pēc priekšrotas komandieŗa pavēles. Tā tad priekšgrupas komandierim paliek tikai izvēle starp uzbrukumu un pāriešanu uz aizstāvēšanos.

Ja ienaidnieks vājš, vai arī ja ienaidnieka spēki nav noskaidroti, tad jāuzbrūk. Uzbrūkot priekšgrupa ienaidnieku vai nu atsviedīs un atbrīvos gājiena ceļu, vai arī, ja ienaidnieks būs stiprāks, uz priekšu gan netiks, bet tomēr piespiedīs ienaidnieku parādīties (ienaidnieks šaus), pēc kā varēs spriest par tā frontes platumu un stiprumu.

Ja ienaidnieks acīm redzami stiprāks un it sevišķi, ja tas uzbrūk, tad priekšgrupai uzbrukt nebūtu ieteicams. Šādos gadījumos ātri jāieņem aizstāvēšanās pozicija un ar uguni jāpiespiež uzbrūkošais ienaidnieks apstāties vai vismazākais palēnināt savu kustību, lai tā sagādātu priekšrotai vietu un laiku pāriešanai no gājiena iekārtas kaujas iekārtā.

Pieņemsim, ka sasniedzis Ezerēni 2, priekšgrupas komandieris redz, ka no Druvas kps puses pa lielceļu nāk ienaidnieka kolonna apmēram pastiprinātas rotas stiprumā. Saprotams, šādā gadījumā būtu lielākā muļķība, ja priekšgrupa ietu uz priekšu. Tagad tās vienīgais uzdevums būtu ieņemt poziciju un to noturēt, lai dotu rotai vietu un ar laiku pāriet kaujas iekārtā (vai nu ieņemt aizstāvēšanās poziciju uz vispārīgās līnijas Prudu ez., Gudu ez. vai arī ieņemt izejas stāvokli uzbrukumam).

No minētā mēs redzam, ka ir ļoti nepareizi, kā to daži tomēr māca, priekšgrupai vienmēr un visur par katru cenu tikai uzbrukt. Katrā konkrētā gadījumā jāapsver, ar cik stipru ienaidnieku mums darīšana un kā labāk palīdzēt priekšrotai — uzbrūkot vai aizstāvoties. Tā tad vienmēr, kā mēdz teikt, jāielien augstākās vienības komandieŗa ādā. Saprotams, šaubu gadījumos priekšroka dodama aktīvai darbībai — uzbrukumam.

Pēc tam, kad priekšgrupas komandieris izšķīries par uzbrukumu, jālemj kā uzbrukt.

Rupjos vilcienos ņemot, ir 3 iespējamības:

uzbrukt frontāli;

uzbrukt, apņemot no labās;

uzbrukt, apņemot no kreisās.

Frontālais uzbrukums parasti ir visērtākais un ātrākais (neprasa spēku pārgrupēšanu), bet ne vienmēr izdevīgākais, jo parasti sastop lielāko pretestību. Tādēļ frontāli uzbrukumi tikai tad vietā, ja citas iespējas nav un mūsu rīcībā ir pietiekoši daudz uguns ieroču ienaidnieka neutrālizēšanai.

Visur tur, kur ir iespējama apņemšana vai apiešana un mums ir pietiekoši laika to izvest, priekšroka dodama šiem darbības veidiem.

Priekšgrupas komandieris izvēlējās apņemšanu no labās, tā izmantojot segtākās pieejas. Atklāto frontālo virzienu viņš atstāja uzbrukuma pabalstīšanai ar uguni. Pavēle uzbrukumam īsa un vienkārša. Pareizi, — jo kad laika maz, gaŗas pavēles nevietā. Un vispār, pirms uzbrukuma kaŗaspēks nemīl klausīties un iedziļināties gaŗās pavēlēs.

Lai labāki iegaumētu pavēļu techniku, minētā mutvārdu pavēlē ir doti arī pantu virsraksti. Šāda rīcība daudz laika neprasa, bet pavēli padara daudz saprotamāku un pārskatāmāku.

Šai pavēlē trūkst pants «maņevra ideja». Pareizi! Mazo vienību pavēlēs šo pantu parasti neliek, jo manevra ideja bez grūtībām izlobāma no panta «izpildīšana».

5. uzdevums.

Stāvoklis:

Izlūku patruļa, sastāvoša no dižkareivja B un 3 riteņbraucējiem (skat. 2. uzdevumu), noskaidroja, ka Ezerēni 5 un 6 ienaidnieka nav.

Dižkareivis B no Ezerēni 5 parādīja priekšpatruļas kodolam uz Ezerēni 2 pieņemto zīmi «Ienaidnieka nav!», kuŗu kodola novērotājs pieņēma.

Pēc tam sākās ienaidnieka uguns pa Ezeri 2 un dižkareivim B. vairs neizdodas izsaukt kodola novērotāju. Kādu lēmumu pieņem dižkareivis B.? Lēmumu īsi motivēt!

Izpildīšana:

Dižkareivis B pieņem lēmumu:

«Izmantojot krūmus, kas uz D no Markauki 6, sasniegt minēto punktu

un noskaidrot, vai tur atrodas ienaidnieks.»

Iztirzājums:

Dīžkareivis B. savu uzdevumu (skat. 2. uzdevumu) bija izpildījis.

Tā kā priekšpatruļas komandieris nebija noteicis ko darīt pēc uzdevuma izpildīšanas, tad dižkareivim ir sekojošās 3 iespējamības:

1. atgriežoties pie kodola;

2. palikt uz vietas Ezerēni 5 un turpināt novērošanu, līdz ar to uzņemoties priekšpatruļas labo sānu apsardzību;

3. doties uz priekšu, lai nokļūtu vēl vairāk ienaidniekam sānos vai pat aizmugurē.

No pirmās iespējamības jāatsakās, jo nekādā ziņā nebūtu pareizi atgriezties pie kodola uz Ezerēni 2. Pirmkārt, kodolam vienmēr pāspēs pievienoties, kad tas turpinās gājienu uz priekšu un, otrkārt, nebūtu pareizi pamest viensētu Ezerēni 5, kuŗu tad ienaidnieks varētu nemanīts ieņemt.

Tā tad jāizvēlas starp 2. un 3. iespējamību, jo abas tās ir pieņemamas. Viss atkarājas no patruļas komandieŗa uzmanības un temperāmenta. Iešana uz Markauki 6 savienota ar zināmu risku, bet sola vērtīgus ieguvumus. Bez tam, ejot uz Markauki 6, netiek izlaisti no acīm Ezerēni 5 un 6, kuŗus var nepārtraukti novērot.

6. uzdevums.

Stāvoklis:

Priekšpatruļas komandieŗa sūtītais ziņnesis — riteņbraucējs sastop priekšrotas komandieri uz lielceļa uz D. no Guduļi 2 un te nodod priekšpatruļas (skat. 2. uzdevumu) un priekšgrupas komandieŗa (skat. 3. uzdev.) ziņojumu. Kopā ar priekšrotas komandieri jāj ložm. vada komandieris un 1 ziņnesis — riteņbraucējs no rotas k-ra grupas. Rotas kolonnas galva pie tiltiņa, kas starp Guduļi 1 un 2.

Ko dara un kādas pavēles atdod priekšrotas komandieris?

Izpildīšana:

Priekšrotas komandieris dod sekojošo mutvārdu pavēli ložm. vada komandierim:

«Stāvoklis jums zināms!»

Dodaties pie rotas kodola un nododiet pavēli leitnantam B. apturēt rotu pie Guduļi 3 un 4.

1 lžm. grupai pozicijā starp Guduļi 3 un 5 ar uzdevumu pabalstīt uzbrukumu uz Markauki 1.

Sakaru ķēdītes grupai sapulcēties pie Ezerēni 2, uz kuŗieni es dodos arī pats.»

Pēc tam rotas komandieris, pamājis abiem ziņnešiem-riteņbraucējiem, aizauļo uz Ezerēni 2, pa ceļam pētot apvidu.

Iztirzājums:

Rotas komandieris, saņēmis ziņas par ienaidnieku, nekavējoties pavēl 1 ložm. grupai ieņemt pozicijas uzbrukuma pabalstīšanai. Pareizi, jo uzbrukumā mums nekad nevar būt par daudz uguns pabalsta un tādēļ turēt ložmetējus bezdarbībā būtu nepiedodama kļūda. Paliek vēl brīva 1 lžm. grupa, kuŗa gan pagaidām aizņemta ar gaisa aizsardzību, bet kuŗu pēc stāvokļa tuvākas noskaidrošanas arī katrā laikā var izlietot uzbrukuma pabalstīšanai.

Bez tam rotas komandieris dod pavēli apturēt rotu pie Guduļi 4. Pareizi, tālāk rotu gājiena iekārtā, lai tā neciestu liekus zaudējumus no ienaidnieka uguns, laist nevar. Lai ietu tālāk, jāpāriet kaujas iekārta, t. i. rota jāizvērš.

Lai spriestu par rotas izvēršanu, rotas komandierim jābūt skaidrībā par stāvokli. Tādēļ arī rotas komandieris personīgi steigšus dodas uz Ezerēni 2, lai tur visu pats personīgi dzirdētu un redzētu, vārdu sakot, — lai sagādātu drošāku pamatu savam turpmākam lēmumam.

Būtu ļoti smaga kļūda, ja rotas komandieris paliktu aizmugurē un, kā mēdz sacīt, salicis rokas gaidītu, kamēr priekšgrupas komandieris viens pats tiek galā ar ienaidnieku.

7. uzdevums.

Stāvoklis:

Priekšrotas komandieris ierodas Ezerēni 2 taisni tai momentā, kad priekšgrupas komandieris leitnants A. beidzis dot pavēli uzbrukumam (skat. 4. uzdevumu).

Leitnants A. īsi informē priekšrotas komandieri par stāvokli un par savu nodomāto uzbrukumu.

Vai rotas komandieris piekrīt priekšgrupas uzbrukumam, vai arī to aptur, lai izvērstu kaujai visu rotu? Kādas pavēles pēc tam dod rotas komandieris?

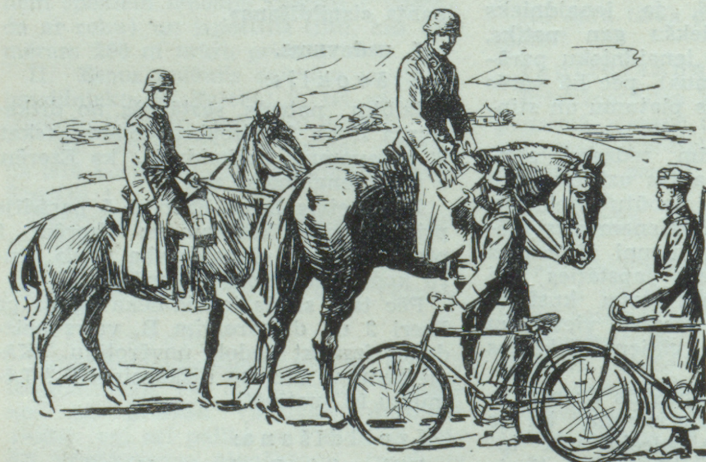
Izpildīšana:

Rotas komandieris pēc iepazīšanās ar stāvokli visumā piekrīt leitnanta A. manevra idejai, pēc kam dod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Piekrītu manevra idejai.

Trieciena spēka pastiprināšanai sakaru ķēdītes grupu piedalu riteņbraucēju grupai uzbrukumam uz Ezerēni 1 un Markauki 1.

Uzbrukumu pabalstīs 1 lžm. grupa no Guduļi 6 rājonā neutrālizējot pirmā kārtā Druvas 5.»



Priekšrotas komandieris saņem priekšgrupas komandieŗa ziņojumu.

Pēc tam rotas komandieris dod sekojošo pavēli savam ziņnesim-riteņbraucējam.

«Pavēle manam vietniekam leitnantam B uz Guduļi 4!

Prettanku lielgabalam un prettanku šauteņu grupai nekavējoties pozicijā pie Guduļi 4, ar uzdevumu iznīcināt ienaidnieka automatiskos ieročus pie Druvas 5 un Ezerēni 1.

Gaisa aizsardzībai nozīmētai ložmetēju grupai pozicijā pie Guduļi 4 ar uzdevumu pabalstīt uzbrukumu, neutrālizējot Ezerēni 1 un Markauki 1.»

Rotas kodola gaisa aizsardzībai pagaidām nozīmēt 3 patšautenes. Rotas komandieris atlaiž ziņnesi un turpina:

«Sākt izejas stāvokļa ieņemšanu uzbrukumam!

Mans komandpunkts šai viensētā (Ezerēni 2)!»

Iztirzājums:

Sastopoties ar ienaidnieku, priekšrotas komandierim jāizšķiŗas par divām iespējamībām:

1. turpināt kustību uz priekšu, t. i. uzbrukt vai

2. palikt uz vietas, t. i. pāriet uz aizstāvēšanos.

Lēmuma pienemšanā priekšrotas komandierim jāvadās no tiem pašiem pamatprincipiem, kādi tika minēti priekšgrupas komandierim (skat. 5. uzdevuma iztirzājumu). Arī te jāuzsveŗ, ka neskaidrā stāvoklī priekšrotas komandierim vienmēr jādomā par avangarda vajadzībām, t. i., kā mēdz teikt, jāielien avangarda komandieŗa ādā, un tad jāizšķiŗas starp aizstāvēšanos un uzbrukumu. Šaubu gadījumos priekšroka vienmēr uzbrukumam.

Pēc tam, kad priekšrotas komandieris izšķiŗies par uzbrukumu, jāizšķiŗas vēl par divām lietām.

1. vai uzbrukt tikai ar priekšgrupu vai pastiprinātu priekšgrupu, vai arī

2. izvērst uzbrukumam visu rotu.

Būtu ļoti nepareizi, ja mēs pret kādu nelielu ienaidnieka patruļu izvērstu visu rotu, tā velti tērējot spēkus un zaudējot samērā daudz laika. Bet no otras puses būtu vēl nepareizāki, ja stiprākam ienaidniekam ļautu vai pat pavēlētu uzbrukt tikai priekšgrupai vienai pašai. Saprotams, ka priekšgrupa panākumus negūtu, bet ciestu neattaisnojamus zaudējumus. Notiktu, tā sauktā, sakaušana pa daļām. Noteiktu receptī, kad jāizvērš visa rota, saprotams dot neviens nevar. Par to jālemj katrā konkrētā gadījumā. Tomēr vienmēr jāpatur prātā, ka pret stiprāku ienaidnieku un gadījumos, kur mēs gribam ātri gūt panākumus, t. i. ātri ieņemt augstākās vienības turpmākai darbībai nepieciešamos punktus vai pat veselus apvidus nodalījumus, tad jārīkojas enerģiski, izvēršot visu rotu un ar spēcīgu sitienu sasniedzot mērķi. Šādos gadījumos pakāpeniska spēku ievadīšana kaujā vai, kā mēdz teikt, pilināšana pa pilītei būtu smaga kļūda. Tā mēs dotu ienaidniekam laiku nocietināties un pievest palīgspēkus.

Šai konkrētā gadījumā priekšrotas komandieris nāca pie slēdziena, ka ienaidnieka spēki ir par niecīgiem, lai pret tiem izvērstu visu rotu. Tomēr

priekšgrupu tas pastiprināja ar 1 str. grupu (sakaru ķēdītes grupa, kuŗu visvieglāk un ātrāk var ievest kaujā). Bez tam priekšrotas komandieris uzbrukuma pabalstīšanai norīkoja visus viņa rīcībā esošos smagos ieročus, pat prettanku ieročus un gaisa aizsardzībai nozīmēto ložmetēju grupu. Ļoti pareizi, jo nekad nedrīkst aizmirst, ka nav lielākas kļūdas, kā uzbrukuma laikā paturēt bezdarbībā smagos ieročus un ļaut kājniekiem noasiņot. Uzbrūkošiem kājniekiem jādod maksimālais iespējamais uguns pabalsts.

Prettanku lielgabals, attālumā līdz 1500 m, bet prettanku šautene attālumā līdz 100 m ir spēcīgs ierocis atklātās pozicijās novietoto ienaidnieka smago ieroču iznīcināšanai.

Noslēgums.

Līdz ar šo mēs pagaidām izbeigsim vingrinājumus ar gājiena priekšrotu. Atrisinot tālāk konkrēto gadījumu, mēs redzētu, ka pēc ienaidnieka izsišanas un ceļa atbrīvošanas priekšrotai nekavējoties būtu jāturpina gājiens.

Lai nebūtu jāgaida, kamēr priekšgrupa savāksies, parasti vienmēr pēc tik nopietnas priekšgrupas sadursmes būs jāizsūta jauna priekšgrupa, bet vecai pēc savākšanās jāpievienojas rotas kodola astei. Bez tam vispār būtu ļoti netālredzīgi kaujā nogurušo priekšgrupu nenomainīt ar svaigu.

Kā mēs redzējām, tad nelieli ienaidnieka kustīgi spēki (pieņemsim šai konkrētā gadījumā tikai 2 patšauteņu grupas motorizētu kājnieku) var atkāpjoties no pozicijas uz poziciju, ļoti nopietni traucēt mūsu gājienu.

Tā mūsu uzbrukumam uz Markauki sākoties, ienaidnieks var atstāt savu poziciju un aizbraukt. Bet tikko mūsu priekšpatruļa sasniedz Soboļi 2, tā atrod, ka tilts starp Soboļi 2 un 5 izpostīts un saņem uguni no paugura, kas ap 300 m uz A. no Soboļi 5. Tagad viss atkal var sākties no jauna, līdzīgi kā pie Markauki. Līdz ar to tiks zaudēta apmēram vēlreiz viena stunda. Paceļas jautājums, kā cīnīties ar šādām nelielām ienaidnieka kustīgām vienībām, kas uzsēdušās uz gājiena ceļa un, atkāpjoties no pozicijas uz poziciju, nopietni kavē mūsu gājienu.

Te ir viens labs līdzeklis — apņemšana vai apiešana. Šādos gadījumos bez parastās priekšgrupas, kuŗa iet pa gājiena ceļu, ieteicams izsūtīt pa vienai sāngrupai apmēram 500—1000 m pa labi un pa kreisi no gājiena ceļa. Te ļoti noderīgi jātnieki, bet vislabākie ir tanki. Minētām sāngrupām jāturas ne vienā augstumā ar priekšgrupu, bet jāizvirzās uz priekšu (skat. 1. zīm.). Tā visas trīs grupas izveido it kā tīklu, kuŗā var tikt saķerta katra ienaidnieka patruļa, kuŗa laikus neatbrīvo mūsu gājiena ceļu. Bez tam šādai gājiena kārtībai vēl ir tā lielā priekšrocība, ka mūsu taustekļi darbojas plašākā frontē. Tas ļoti no svara sastopoties ar stiprāku ienaidnieku, kas ieņēmis platāku fronti (mēs ātrāk sataustām ienaidnieka vājās vietas vai pat atklātos sānus). Negatīvā īpašība — kājnieki sāngrupās, ja nav līdztekus ceļu, parasti šķērsotā apvidū nespēj sekot un paliek iepakaļ, caur ko sāngrupas zaudē savu nozīmi.

4. vingrinājums — Atkāpšanās.

Karte: 1 : 25000.

Vispārīgie aizrādījumi.

Pirms pasaules kaŗa par atkāpšanos nemīlēja runāt, jo uzskatīja to par vājuma pazīmi. Tomēr pasaules kaŗš pierādīja, ka jāprot arī atkāpties un ka atkāpšanās ir ļoti grūta operācija. Taisni pie atkāpšanās parādās komandieŗa spējas un kaŗaspēka vērtība.

Atkāpšanās ir iziešana no kaujas. Tā aptveŗ atraušanos un atiešanu.

Atkāpšanos var nākties izdarīt bez ienaidnieka spiediena un zem ienaidnieka spiediena. Pēdējā gadījumā atkāpšanās ļoti grūta un parasti būs jānoturas līdz tumsai.

Tiesība lemt par atkāpšanos piekrīt atsevišķi operējošu divīziju vai augstāku vienību komandieŗiem.

Zemāku vienību komandieŗiem, apzinoties savu atbildību, par vienības atkāpšanos tiesība lemt tikai gadījumos, ja nav sakaru ar augstākās vienības komandieri, un ja vienībai draud pilnīga sakaušana. Šo vienību atvilkšana pielaižama tikai tik tālu, lai nenostādītu kaimiņu vienības kritiskā stāvoklī.

Vispārējās operātīvās atkāpšanās pavēles izdošanai reti kad pietiks laika; parasti atkāpšanos nāksies kārtot ar atsevišķām, pēc iespējas īsām, pavēlēm.

Atkāpšanās izvešanai nepieciešama:
I Atkāpšanās sagatavošana.
II Atraušanās.
III Atiešana.

Līdz ar vienības pieaugšanu, pieaug šo darbību izvešanas grūtības, it sevišķi, ja atkāpšanās notiek dienas laikā, zem ienaidnieka spiediena.

Nerunājot konkrēti par vienības lielumu, apskatīsim šīs darbības tuvāk, pie kam minētie pamatprincipi pēc būtības attieksies arī uz mazām vienībām, piemēram: vadiem un rotām.

I. Atkāpšanās sagatavošana.

1. Stāvokļa nodrošināšana.

Lai ienaidnieks nevarētu vienību saistīt vai pat sakaut, pirms atraušanās sākuma, vispirms jānodrošina stāvoklis.

Te var būt divi gadījumi. Pirmais, kad ienaidnieks nav iebrucis nedz vienības, nedz arī kaimiņu iecirknī, un, otrs, ja ienaidnieks būtu iebrucis vai nu pašu, vai arī kaimiņu iecirknī.

Pirmā gadījumā nekādi soļi stāvokļa nodrošināšanai nebūs vajadzīgi. Turpretim otrā gadījumā būs jāizvēlas sekojošie līdzekļi:

— frontes nolīdzināšana un nosprostošana, t. i. atsevišķu vienību vai to daļu labprātīga atvilkšana, lai pasargātu tās no ielenkšanas, un jaunas frontes radīšana, kas nosprostotu ienaidniekam tālākvirzīšanos iespējamību;

— prettrieciens vai pretuzbrukums — retāk ar nolūku atgūt atpakaļ visu zaudēto, kas mums nav vajadzīgs, jo mūsu nolūks nav poziciju noturēt, bet tikai atvieglot atkāpšanos. Parasti jāatgūst atpakaļ tikai tādi iecirkņi vai punkti, no kuŗiem ienaidnieks var vai nu stipri traucēt vai pat padarīt atkāpšanos par neiespējamu.

Tā mēs redzam, ka pēc ienaidnieka iebrukuma atkāpšanās nodrošināšanai ir divi līdzekļi: viens aktīvai — pretuzbrukums vai prettrieciens, un viens pasīvais — frontes nolīdzināšana un ienaidnieka tālākvirzīšanās nosprostošana.

Tā kā mūsu nolūks nav poziciju noturēt, tad no liela vēriena pretuzbrukumiem vai prettriecieniem parasti jāatturas, lai tā neiztērētu savas rezerves, kuŗas pie atkāpšanās ļoti vajadzīgas. Vēlama abu šo līdzekļu (aktīvā un pasīvā) apstākļiem atbilstošā kombinēšana.

2. Brīdināšana par atiešanu un evakuāciju.

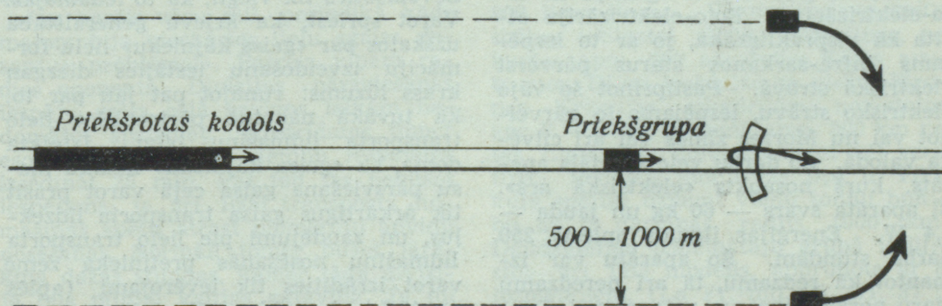
Pēc iespējas ātrāk ar priekšpavēlēm jābrīdina pakļautās vienības par paredzamo atkāpšanos un jānokārto evakuācija.. Jāparedz:
— ceļu izlūkošana un, ja vajadzīgs, arī izlabošana;
— slimo un ievainoto evakuācija;
— vezumu nogādāšana uz aizmuguri;
— dažādu mantu evakuācija vai sagatavošana iznīcināšanai

3. Atkāpšanās nodrošināšana.

Te ietilpst uztverošās pozicijas ieņemšana, spēku pārgrupēšana dziļumā un rūpes par aizsardzību.

Ja jāatraujas dienā, uztveŗošai pozicijai jābūt pietiekoši stiprai, lai tā spētu segt kaujas ešelona atraušanos un sapulcēšanos pulcēšanās vietās.

Pirms uzbrukuma, mēs savus spēkus un ieročus sagrupējam pēc iespējas uz priekšu, jo pie paredzamās kustības uz priekšu, ieroči tad arī mūs ilgāk varēs pabalstīt bez poziciju maiņas. Turpretim pie atkāpšanās, kas ir pretēja darbība uzbrukumam, mums jau laikus jāpārgrupējas dziļumā, lai tā no dziļuma varētu segt kaujas ešelona vienību atraušanos. Ieroči, kas atrodas vienā augstumā ar vienību, kuŗai jāatraujas, nevarēs atraušanos sekmīgi segt, jo lai nekristu ienaidnieka rokās, tiem arī pašiem parasti būs jāatraujas vienlaicīgi ar šo vienību. Turpretim ja šis ierocis jau laikus pārvietot dziļumā, tas seg-

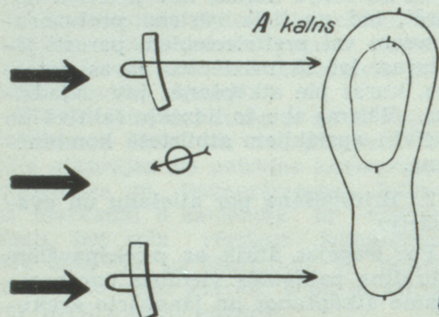


1. zīm.

šanas uzdevumu varēs sekmīgi veikt. (Skat. 2. un 3. zīmējumu).

Vislabākais atraušanās sedzējs tomēr ir tumsa. Tādēļ pie nelabvēlīgiem atkāpšanās apstākļiem parasti jānoturas līdz tumsai. Tumsā arī nav vajadzīgas stipras uzturošās pozicijas, bet parasti pietiek ar vājākiem spēkiem, galvenā kārtā pie svarīgākiem ceļiem. Atraujoties naktī, ienaidnieka maldināšanai, saskaros ar to atstājams aizklājs (aizklāja uzdevums — maldināt ienaidnieku). Saprotams, līdz ar maldināšanu aizklājs zināmā mērā kalpo arī atkāpšanās segšanai.

4. Sprostošanas darbu sagatavošana. Sprostošanas darbu nolūks:
— atvieglot atraušanos;
— kavēt ienaidniekam sekošanu.



2. zīm. Ložm. grupa, atrodoties vienā augstumā ar strēlnieku vienībām, nevar sekmīgi pabalstīt to atraušanos, jo tai pašai, lai nekristu gūstā, jāatraujas vienlaicīgi ar strēlnieku vienībām.

Sprostošanas darba apjoms atkarājas no rīcībā esošā laika līdzekļiem un apvidus. Lai gūtu noteiktas sekmes, šie darbi jāizved plānveidīgi.

II. Atraušanās.

Atraušanās pamatprasība — ātra iziešana no ienaidnieka kājnieku uguns joslas. Tādēļ bez vajadzības ar ienaidnieku kaujā neielaisties, bet domāt par ātrāku atraušanos. Ja atraušanās notiek dienā, tad tā sedzama ar dziļumā nogrupētu kājn. sm. ieroču un artilerijas uguni. Vietējās rezerves ieņem uzturošās pozicijas un arī piedalās ar uguni atraušanās segšanā. Dažreiz, lai apturētu ienaidnieka uzmākšanos vai, vismazākais, padarītu to nedrošāku un lēnāku, vajadzēs izdarīt īsus prettriecienus, kuŗus vēlams pabalstīt ar kaujas ratiem.

Vislabākais līdzeklis, atraušanās segšanai, kā jau minējām, ir tumsa. Te liela pārgrupēšanās dziļumā nav vajadzīga. Ienaidnieka maldināšanai atstājams aizklājs (nelielas maldinošās daļas, bagātīgi apgādātas ar municiju un raķetēm). Aizklājs paliek atstājamā pozicijā un cenšas tajā uzturēt parasto rosību.

Aizklājs pēc iespējas ilgāk paliek saskaros ar ienaidnieku. Tomēr, lai to neiznīcinātu, parasti tas pirms gaismas atvelkams. Aizklājā vēlams norīkot kustīgas vienības (jātnieki, riteņbraucēji vai kājnieki automobiļos).

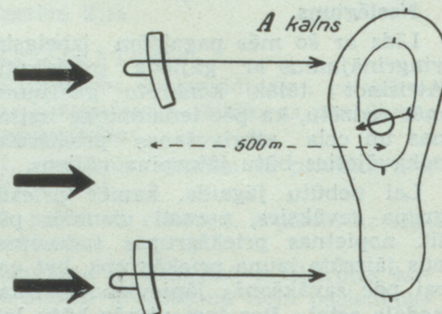
III. Atiešana.

Atraujoties no ienaidnieka, kaujas ešelona vienības cenšas pēc iespējas ātri iziet no ienaidnieka kājnieku uguns joslas un sapulcēties pulcēšanās vietās. Vienību pulcēšanās vietas nosakāmas, skatoties pēc apvidus, vai nu aiz vienības vai arī augstākās vienības uztveŗošās pozicijas.

Pulcēšanās vietā vienība nostājas gājiena iekārtā un uzsāk atiešanu noteiktā atiešanas virzienā vai pa noteikto atiešanas ceļu.

Kad kaujas ešelona vienības no pulcēšanās vietām uzsākušas atiešanu, arī uztveŗošās pozicijās novietotās vienības atraujas no ienaidnieka un atiet.

Atiešanas gaitā jācenšas iespējami palielināt atstati starp galveniem spēkiem un ienaidnieku, lai ar to atgūtu rīcības brīvību.



3. zīm. Ložm. grupa, kas novietota dziļumā, var sekmīgi pabalstīt strēlnieku vienību atraušanos un atiešanu aiz A kalna, pie kam arī pati viegli atrauties un atiet.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Dažādi stari kā sakaru līdzeklis. Vāci vēsta, ka itaļu mil. presē parādījies kāds raksts par redzamu un neredzamu staru izmantošanu sakaru uzturēšanai. Šinī ziņā varot izmantot kaujas laukā neredzamos ultra-violētos vai infrā-sarkanos starus. Ultrā-violētiem stariem piemītot tas trūkums, ka tie stiprā mērā iespaidojoties no atmosfēriskiem apstākļiem. Itaļi no ultrā-violeto staru izmantošanas it kā atteikušies minētā trūkuma dēļ un pielietojot tikai infrā-sarkanos starus kā sakaru līdzekli. Visgrūtākais infrā-sarkano staru uztveršanā tomēr esot to atdalīšana no redzamiem stariem. Šim nolūkam pielietojot speciālus filtrus, kuŗi izgatavoti no preparēta stikla. Lai infrā-sarkanos starus uztvērējā atkal atdzīvinātu, pielieto dažādus paņēmienus, pie kuŗiem pieskaita fotografiju un foto-elektrizāciju. Foto-elektrizācija atzīta kā vispraktiskākā, jo ar to iespējams infrā-sarkanos starus pārvērst elektriskā strāvā. Pastiprinot šo vājo elektrisko strāvu, iespējams to pārveidot vai nu Morzes zīmēs vai arī cilvēka valodā. Šo darbu veic speciāls aparāts, kuŗš nosaukts «elektriskā acs». Šī aparāta svars — 60 kg un jauda — 2,4 W. Enerģijas ilgums aplēsts 250 darba stundām. Šo aparātu var izmantot kā redzamu, tā arī neredzamu staru noraidīšanai un uztveršanai. Darbības tālums ar redzamiem stariem — dienā 5 km, naktī 10 km; ar neredzamiem — dienā 3,5 km, naktī — 7 km. Strāvas avots — sausie elementi. Infrā-sarkano staru izmantošana izrādījusies iespējama pie visādiem atmosfēriskiem apstākļiem (pat miglā). Izdarīti arī mēģinājumi ar speciāla pārraidītāja palīdzību nodot uztvertos rezultātus tālāk pa kabeli. («Mil. Wochenblatt» 1937.—31.).

Preses doma par krievu jaunākiem uzskatiem «gaisa kājnieku» jautājumā. Vāci zina vēstīt, ka Maskavā vairs neesot vērojama agrākā vienprātība par «gaisa kājnieku» izmantošanu nākotnes kaŗā. Krievu ģenerālštāba priekšnieks maršals Jegorovs brīdinājis sevišķi neaizrauties ar šo problēmu, jo kaŗa gadījumā ar rietumu valstīm, kuŗas bieži apdzīvotas, tās reālizēšana neveiksoties tik viegli, kā to iedomājas. Varot spriest, ka krievu ģenerālštāba uzskatos par «gaisa kājnieku» lielu formāciju izveidošanu iestājies diezgan krass lūzums: runājot pat jau par to, ka tuvākā nākotnē pārtraukšot lielo transporta lidmašīnu būvi. Izteikta doma, ka «gaisa kājnieku» lielāku masu pārsviešana gaisa ceļā varot prasīt tik ārkārtīgus gaisa transporta līdzekļus, un zaudējumi pie lielo transporta lidmašīnu nosēšanās pretinieka zemē varot izrādīties tik ievērojami (aplēš uz 40%), ka tāda spēle laikam neatmaksāšoties. Liela starpība tomēr esot izsēdināt gaisa transportu pretinieka aizmugurē manevros un kaŗa laikā. Aviācijas izveidošana Krievijā, neapšaubāmi nesašaurināšoties, bet uz priekšu, jādomā, lielo transporta lidmašīnu vietā pastiprinātā kārtā tikšot būvēti spēcīgi bumbveži. Krievijas pretaviācijas aizsardzības priekšnieks S. Kameņevs esot arī viens no tiem, kuŗi uzskatot bumbvežus kā izšķiŗošo faktoru nākotnē. Uzskatos par nelielām izpletņu vienībām tomēr domstarpības neesot, un to izveidošana, cik vērojams, turpināšoties. («D. Wehr» 1937.—8.)

Kā izmanto stiklu mil. vajadzībām. Krievu prese vēsta, ka Vācijā pēdējā laikā pastiprināti tiekot izstrādātas receptūras dažāda veida stikla izgatavošanai militārām vajadzībām. Šajā nolūkā Vācija ieguvusi no Amerikas vairākas patentes. Sākot ar 1937. g., Vācijā uzsākušas darboties vairākas fabrikas, kuŗas izgatavo stikla vilnu, drošu pret lodēm stiklu, kā arī tādu, kas laiž cauri spektra īsos starus. Viens no vācu ievērojamākiem profesoriem pašreiz atrodoties šis problēmas pētīšanas institūta priekšgalā. Speciālais «Glasstechnische Berichte» žurnāls tiekot izplatīts vairs tikai ierobežotā skaitā eksemplāru vienīgi starp speciālistiem. Vācijā izgatavojot degāzācijas apģērbu no stikla vates. Tāds apģērbs esot absolūti drošs. No tāda pat auduma ražojot arī citus piederumus mil. vaja-

dzībām. Tiekot izgatavots arī stikls, kuŗu nespēj caursist lodes, un to izmantojot kā bruņas lidmašīnās, tankos un bruņotos automobiļos. (Kr. Zv. 2. IV. 37.).

Tanku tiešā pabalsta artilerija. Amerikāņu armijā pēdējos gados visai cītīgi pētot tanku pabalsta jautājumu uzbrukuma laikā. 1936. g. manevri rādījuši, ka tankiem gan viegli izdodoties ielauzties pretinieka aizstāvāmās joslas priekšējā malā, bet pēc tam tos bez lielām grūtībām likvidējot dziļumā novietotie prettanku ieroči. Šo problēmu speciāli pētījis 66. kājn. pulks. Tanki, pēc ielaušanās pozicijas iekšienē, īsā laika sprīdī zaudējot 35% no sava sastāva un, neraugoties uz to, ka tiem izdodas neutrālizēt daļu prettanku ieroču, tanku sekmes izrādoties visai vājas. No manevru pieredzējumiem secināti visai interesanti slēdzieni. Divīzijas artilerija nav spējīga izrādīt tankiem vajadzīgo pabalstu, jo tad tai visu laiku nepārtraukti vajadzētu pavadīt uzbrūkošos tankus ar uguni, organizējot viņu priekšā uguns veltni, lai neutrālizētu prettanku ieročus. Tas divīzijas artileriju pārāk ilgi atrautu no sava tiešā uzdevuma pildīšanas. No tā arī secina, ka tankiem nepieciešama sava tiešā pabalsta artilerija. Šīs artilerijas apbruņojumam jāsastādās no pašgājēju lielgabaliem, kuŗi šauj ar tiešo tēmēšanu. Tāds atrisinājums liekoties visatbilstošāks tiklab cīņai ar pretinieka prettanku lielgabaliem, kā arī viņa tanku apkaŗošanai, kuŗi nāk pretuzbrukumā. Šiem tankus pabalstošiem lielgabaliem jābūt segtiem ar vieglām bruņām. Katrā tanku vadā ieteic ietilpināt vienu tādu pabalsta lielgabalu. Šīs problēmas pētīšana vēl turpinoties Beninga fortā. (Kr. Zv. 23. III. 37.).

Itaļu kājnieku baterija. Pēdējā laikā, cik zināms, itaļu kājnieku pulki dabūjuši 4 lielgabalu bateriju. Tās apkalpe ir artileristi. Baterijas sakaru organa priekšnieks ir kājnieku virsnieks, bet kareivju sastāvs jaukts — kājnieki un artileristi. Cik var spriest, baterija sastādās no 4 kaujas vadiem un 1 papildes vada. Baterijas ložmetējus apkalpo kājnieki. Baterijas kaujas vezumos ir 4 mūļi un 4 munīcijas rati. Katram lielgabalam paredzēts 80 šāviņu kaujas ešelonā, 120 — kaujas vezumos un 100 šāviņu divīzijas munīcijas kolonnā. Gājienā šo bateriju piedala avangardam. Uzbrukumā tā izbīdāma iespējami tuvu aiz priekšējām līnijām; novērotāji — priekšējās līnijās. Baterijas komandieris pie pulka komandieŗa. Sakaru organs pie smagpunkta bataljona. Baterijas komandieŗa pienākums darīt visu, lai ātri varētu atklāt iedarbīgu uguni. Poziciju maiņa pa atsevišķiem vadiem. Kājnieku baterijas pienākums salauzt tās pretinieka ligzdas, kuŗas palikušas neskārtas no divīzijas artilerijas uguns. Aizstāvēšanās kaujā baterijai jāpiedalās pretinieka uzbrukuma atsišanā. Vajadzības gadījumā to var izmantot arī pret tankiem uz tuviem attālumiem. (Mil.-Wochenbl. 1937.—28.).

Gāzu patvertne no dzelzs plāksnēm. Parīzē izgatavots gāzu patvertnes paraugs no dzelzs plāksnēm. Pielietojot darvu, šī patvertne padarīta pilnīgi gāzes necaurlaidoša. Aplēsts, ka šīs gāzu patvertnes iznīcināšanai vajadzīga ārkārtēja detonācija, jo metalla plāksnes izturot 180 T spiedienu uz kv. metru. Gāzu patvertnē iekārtoti visi modernie drošības līdzekļi. Hermētiski noslēdzamo durvju tuvumā atrodas aparāts ogļskābes klātbūtnes konstatēšanai. Gaisa atsvaidzināšanu patvertnes iekšienē nodrošina elektrisks ventilātors, kuŗu var iedarbināt arī ar kāju palīdzību. (Mil.-Wochenbl. 1937.—38.).

Kā krievi mil. ziņā gatavo savu jaunatni. 3. III. 37. Krievijā izdots dekrēts, kuŗš nosaka, ka bērni, sākot ar astoto dzīvības gadu, jau jāsāk sagatavot militārā ziņā. Spēles, sports un ierindas mācības paredzētas saskaņā ar reglāmentu prasībām. Munīciju un ieroču izgatavojot atbilstoši zēnu un meiteņu dažādam vecumam. Pašreiz pastāvošās «bērnu-pionieŗu» vienības dabūšot sarkanarmijā pieņemto vienību nosaukumus. Pirmais «pulks» jau esot noorganizēts un to komandējot 16 g. vecs «pulkvedis». Pulkā esot arī politiskais komisārs, savs orķestris ar skārda instrumentiem, šautenes un ložmetēji. Bērni, kuŗi jau ieguvuši zināmas mil. zināšanas, nēsājot arī kaŗavīru ietērpu. (Mil.-Wochenbl. 1937.—37.)

Gaisa aizsardzība Polijā. Tekošā gada janvāŗa beigās Polijas ministru kabinets izlēmis gaisa aizsardzības noorganizēšanas jautājumu. Šis ministru kabineta lēmums paredz, ka katra Polijas pilsoņa pienākums ir aizsargāt sevi, savu īpašumu un savus tuvākos aviācijas uzbrukuma gadījumā. Valsts iestādes dod attiecīgus rīkojumus, lai gaisa aizsardzību ievadītu pareizā gultnē, kā arī saskaņo dažādu sociālo organizāciju darbību un atvieglo atsevišķiem pilsoņiem viņu pienākumu veikšanu. Valsts iestāžu rīkojumiem ir saistošs spēks. Gaisa aizsardzības sagatavošanas vadība miera laikā un pārraudzība par doto rīkojumu izpildīšanu piekrīt gaisa aizsardzības inspektoram. Viņš nosprauž gaisa aizsardzības vadošās līnijas valsts mērogā. Viņa rīkojumi ir obligātoriski visām iestādēm un organizācijām. Viņš nosaka un koordinē gaisa aizsardzības budžetu. Viņa vadošos rīkojumus reālizē attiecīgās ministrijas. Uz vietām par gaisa aizsardzību atbildīgi korpusa komandieŗi vai speciāli šim nolūkam no kaŗa ministra ieceltas personas. Vajadzīgos gaisa aizsardzības līdzekļus nosaka attiecīgās iestādes. Gaisa aizsardzības ligas uzdevums — propagandas ceļā sagatavot šinī virzienā plašas tautas masas. Polijas sarkanais krusts sadarbojas ar attiecīgām iestādēm sanitārā un palīdzības noorganizēšanas ziņā. Gaisa aizsardzībā plašos apmēros piedalās arī ugunsdzēsēju organizācijas. (D. Wehr 1937.—13.).

Vācu domas par lieliem «gaisa desantiem».
Jau agrāk vācu mil. periodikā kāds majors bija pieskāries lielu «gaisa desantu» problēmai». Pašreiz viņam radies oponents. Divīzijas pārsviešanas iespēju gaisa ceļā neviens laikam nedomāšot apstrīdēt. Apstrīdams tomēr esot, kā tādu lielu vienību iespējams izsēdināt 25 min. Pat tad tas nebūšot iespējams, ja arī 1000 transporta lidmašīnas spētu atrast piemērotu apvidu nosēšanai. Normāli tomēr būšot jārēķina dažas stundas, kamēr tāda divīzija būs pilnīgi kaujas gatavībā. Ja nu pieņemot, ka šādi izsēdināta «gaisa desanta» kārtošana aizņems laiku, ilgāku par vienu stundu, tad droši varot sacīt, ka pirmo «sveicienu» tas saņems no pretinieka gaisa spēkiem, kuŗi novietoti izsēdināšanas vietas apkārtnē līdz 300 km attālumā. Labi, ja šādu gaisa eskadru pavadošie iznīcinātāji spēs nodrošināt tām ceļu un tiem nē-atliks iespēja vērsties pret pretinieka tālākiem aerodromiem. Arī atpakaļceļš šim gaisa transportam var izrādīties pilnīgi nogriezts. Divīzijas pārsviešana gaisa ceļā prasīs vairākus lidmašīnu transporta ešelonus un, ja arī pirmajam izdotos daudzmaz netraucēti izrauties cauri līdz nosēšanās vietai, tad nākošie jau stiprā mērā var būt apdraudēti no pretinieka gaisa spēkiem un zenītartilerijas. Ja nu arī izdotos izsēdināt lielāko daļu tāda «gaisa desanta», tad, ko šī divīzija pretinieka zemē varēšot uzsākt, ja nepienāks vajadzīgā apgāde. Tai atlikšot tikai vai nu sagrābt pretinieka ieroču un municijas krājumus, vai arī kapitulēt. Autors domā, ka pret tādu lielu desantu varbūtībām tālā aizmugurē nav speŗami nekādi speciāli aizsardzības soļi. Lai gan tādi desanta mēģinājumi nav izslēgti, tomēr pietikšot ar nelielām kustīgām vienībām (riteņbraucēji, jātnieki un tml.), lai savlaicīgi konstatētu izsēdināšanas mēģinājumu un dotu tam pirmo pretsparu, kamēr pienāks vajadzīgie palīgspēki. (D.-Wehr 1937.—11.)

Daži dati par krievu kaŗa aviāciju. Franču ģen. Nisels kā sava atreferējuma kārtējo tematu izvēlējies krievu aviāciju. Krievu kaŗa aviācijas priekšgalā atrodoties gaisa spēku priekšnieks ar savu štāba priekšnieku, kuŗam pakļauti 3 viņa palīgi. Civīlā gaisa flote skaitoties tieši tautas komisāru padomes rīcībā. Saimniecības augstākā padome kopā ar smagās rūpniecības komisāriātu nodrošinot gaisa spēku apgādi. Katrā kaŗa apgabalā gaisa spēku vadība atrodas apgabala gaisa spēku priekšnieka rokās, kuŗš tieši pakļauts kaŗa apgabala komandierim. Jūŗas gaisa spēku priekšnieki pakļauti attiecīgas jūŗas flotes komandierim. Bumbvežu un iznīcinātāju aviācija grupēta brigādēs, katrā no 3—5 grupām. Grupā — 3 eskadriļas. Esot arī tādas grupas, kuŗas brigādēs nav ietilpinātas. Eskadriļās pa 10 lidmašīnu, izņemot smagos bumbvežus, kuŗi ir tikai pa 4. Izlūku aviācija sadalīta grupās pa 2 eskadriļām katrā, bet esot arī patstāvīgas eskadriļas. Pašreiz Krievijā skaitoties 112 smago un 36 vieglo bumbvežu eskadriļas, kopskaitā 1400 lidmašīnas. Iznīcinātāji sastāda 60—70 eskadriļas, kopskaitā ap 600 vienvietīgu lidmašīnu. Viena iznīcinātāju grupa apgādāta arī ar daudzvietīgām lidmašīnām. Izlūku aviācijā skaitoties 70 sauszemes un 10 jūŗas aviācijas eskadriļas, kopskaitā 800 lidmašīnas. Visumā krievu gaisa spēkos ietilpstot 2800 lidmašīnas, no kuŗām apm. 600 atrodoties Tālos austrumos. Divas trešdaļas no visām Eiropas Krievijas eskadriļām novietotas gar R.-robežu, dziļumā apm. 500 km no tās. Liela daļa lidmašīnu esot vēl vecā tipa. Pēdējais bumbveža tips ir TB3, kuŗš spējīgs uzņemt vienu tonnu bumbu un tā darbības radijs 1000 km. Daudzvietīgo iznīcinātāju grupā ietilpstot arī TB3 modelis, apbruņots ar 8 ložmetējiem. (La Fr. mil. 25. III. 37.).
Ams

LITERĀRĀ DAĻA

Ar aizsargu augstākā vadoņa Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa atbalstu «Aizsarga» redakcija rīko stāstu sacensību. Sacensības noteikumi:

1) Stāstu saturam jābūt no Latvijas armijas brīvības cīņām vai partizāņu un aizsargu kaujas darbības brīvības cīņu laikmetā.

2) Manuskripti iesūtāmi „Aizsarga" redakcijai Rīgā, Aizsargu ielā 33, līdz š. g. 1. oktobrim.

3) Uz manuskriptiem atzīmējams motto, bet autora īstais vārds un adrese jāpieliek slēgtā aploksnē.

4) Viens autors var piedalīties sacensībā arī ar vairākiem darbiem.

5) Manuskriptus novērtēs un godalgas piešķirs komisija, kurā ietilps: Valsts Prezidenta pārstāvis, Latvijas Preses biedrības pārstāvis un „Aizsarga" redakcijas kollēģija.

6) Sacensībai paredzētas 3 godalgas: Ls 250,—, Ls 150,— un Ls 100,—.

Piezīme: Sacensības darbu novērtētāji godalgu sadalījumu var grozīt.

7) Godalgotos stāstus iespiedīs žurnālā „Aizsargs" un par tiem maksās arī autora honorāru.

8) „Aizsarga" redakcija patur tiesību, maksājot parasto honorāru, arī pārējos sacensībai iesūtītos darbus, pēc saviem ieskatiem, iespiest žurnālā „Aizsargs".

Tālivalds Selga

Karogs Rīgas pils tornī

Vai rīts, vai vakars,
Nakts, vai gaiša diena,
Vai darbā ej, vai mājup dodies gauss,
Vērs savu skatu, latviet, šurp arvienu,
Kur tornī Vadoņstandarts plīvo tavs.
Ik vilciens sveicina to drāzdamies pār tiltu,
Ik tvaikonis, kas strauji viļņus šķeļ;
Ik rītus saule sniedz tam glāstu siltu
Un koki lapotie, kas apkārt parkos zeļ.

Vējš atnes sveicienus no lauku sētām,
No druvām smaršu, birzīm šalkoņu,
No ciemiem darba dunoņu un jaunu ticību.
Un klusu lūgšanu no kapu vietām svētām.
Vai rīts, vai vakars,
Nakts, vai gaiša diena,
Vai laime smaida tev, vai pildās bēdu kauss,
Vērs savu skatu, latviet, šurp arvienu,
Kur tornī Vadoņstandarts plīvo tavs.

Vilis Kvālis

Piecpadsmitais maijs

Pland vējā karogi pret sauli uzvaroši
Un skaļām gavilēm trīc pavasara gaiss.
Ir ziedus vēris laiks un upēs ūdens runā —
Mums brīvi atnesis ir piecpadsmitais maijs!

Iet zemnieks laukā drošs, kas arklu rokā ņēmis,
Aiz vagas vagu dzen un priekā staro pats. —
Par darba pūliņiem tam Dievs būs auglus lēmis,
Kad rudens bagāts nāks — būs bagāts ziemnieks pats.

Dun fabrikas, kur strādnieks vada darba dienas,
Viņš tur, tāpat kā zemnieks laukos, jūtas drošs;
Aug viņos vienots spēks, aug varenāks ik dienas;
Kas darbā rūdījies, tam gars būs vienmēr mošs.

Ir ziedus vēris laiks un upēs ūdens runā,
Pret krastiem atbalss trīc un satrīcinās gaiss:
— Lai slavas vaiņagots, pār latvju zemi dunā
Iet brīvi tautai vēstīt piecpadsmitais maijs!

Jānis Kalns

Skurbums

Šņāc pali ielejās un brāzmo vēji ārēs.
Kūp saulē pakalni un zemes reibums silts.
Jau kārto lemešus un arklus darba cilts,
Ar prieka mulsumu, kā medu gaišās kārēs.

Vairs ziemas stingums truls nu dabu neuzvarēs, —
Plaukst pirmās pienenes un skostas zeļ uz smilts.
Pret gaismu atveras ik pumpurs, saules šķilts,
Un bezdelīgas nāk vīt ligzdas augstās spārēs.

Un pāri klajumiem, kur silti vēji šalc,
Līst gaismas mirdzums zvīļš un lido sējai pāri,
Slīkst zaļās ābelēs un ievās ziedons balts.
Un dienu pietvīkums ar sauli liecas pāri.
Skan norās lemeši, un sējējs staigā kluss
Pa irdiem tīrumiem, kas pietvīkuši dus.

Vilis Lesiņš

Cilvēks bez rītdienas

I.

Tas notika viņas drūmajās dienās, kad Rīgas mūrus līdz dziļākajiem pamatiem drebināja kaŗa zemestrīce, un pāri Daugavai no abiem krastiem baigi aurēdami skrēja granātviesuļi; bet Ūdru Dacei šis tālu aizgājušais laiks šķiet stāvam tepat acupriekšā un rādās tikpat skaidri saredzams, kā mīļā šodiena.

Lūk! — tur viņa nāk no Ulbrokas meža, salīkusi zem zaru nastas svara, bet otra nasta tai jānes uz sirds, kā daudziem latvju ļaudīm, kas nezina — kāds vakars būs šai dienai. Līdz pilsētai vēl tālu ko iet, bet Dace jau gauži nogurusi — cik gan tā spēka trūkumā novārgušai jaunavai, kas neredz gala ilgā kaŗa postam! — un viņa labprāt apstātos, nomestu savu nesamo un atlaistos zemē tam blakus. Tak gājēja nedara to: viņa zina — cik grūti tad piecelties un atkal tālāk staigāt; viņa baidās palikt še, ceļmalā, jo nav tai neviena, kas nāktu meklēt viņu un palīdzētu aizkulties uz mājām. Un tālab viņa iet bez mitēšanās, — īsiem, aprautiem solīšiem, zemu noliektu galvu un lāgiem tā jocīgi sametas, lai pasviestu augstāk lejup noslīdējušo maisu.

Nonākot uz šosejas, Dace dzird aiz sevis tuvojošos ratu rībēšanu. Neatskatīdamās viņa novirzās līdz pašai grāvmalai, kaut gan še vietas diezgan vai septiņām braucēju rindām; jā! — šajos trakajos laikos mierīgie iedzīvotāji kļuvuši gauži tramīgi un pazemīgi...

Tas ir kaŗa divjūgs ar augstu vezumu, kas dārdēdams ripo pa ceļa cieto klonu gaŗām jaunavai, un ja viņas zemē noslīgušais skatiens to mana tikai kā kustošu ēnu, tad itin skaidri gājējas ausīs ieskan mundra balss:

«Vai jaunkundzītei nav par grūtu?»

Dace paceļ galvu un ierauga ratu priekšā sēžam jaunu kaŗavīru ar šauteni starp ceļiem; viņš smaidīdams lūkojas lejup un māj tai sveicienu.

«Nē!» jaunava tvīkdama atbild. «Mans maiss nav tik smags... kā izskatās...» Un viņa saņem kopā visus savus spēkus, lai taisnāks slietos nastas liektais stāvs un mundrāk patecētu gurdumpilnie soļi.

«Vai jums tālu ko iet?»

«Nē!» Dace atelš. «Man jau tepat... pie Pāvila baznīcas...»

Šos vārdus uztveŗ jaunā kaŗavīra biedrs, — jau iesirms, kuplām ūsām, — un, grožus vaļīgāk palaidis, iesmejas:

«Tad tak mēs, bērniņ, tikpat kā kaimiņos: mums jābrauc uz... Jāņa vārtiem.»

Vecā cīnītāja labsirdīgo joku saprot tikai viņa pavadonis, bet arī tam ne prātā nenāk smaidīt.

«Pieturi!» viņš paklusi uzsauc grožu vadītājam un, nolēcis no vezuma, iet pretim iepakaļ palikušajai gājējai. «Neņemat ļaunā, jaunkundzīt,» viņš saka, «bet braukšus jums tomēr būs vieglāk: uz sēdekļa vietas diezgan, bet maisu uzmetīsim uz vezuma.»

«Nē... paldies...» Dace apstājusies stostās. «Jel ticat, — man it nemaz nav grūti.»

Un kaut gan tā nesaka patiesību, ka viņai kauns kāpt kaŗavīru ratos un braukt caur pilsētu kā kādai vienas dienas līgavai, tak Dumbru Indriķis to nojauž arī bez teikšanas un saprot, ka jaunavai taisnība.

«Nu, labi,» viņš aši nolemj. «Jūs pati ejat kājām, bet maisu dodat mums.»

Gan Dace vēl mēģina atrunāties, tak jaunais kaŗavīrs vairs neatlaižas; viņš noceļ zaru nastu no jaunavas pleca un uzmet to uz vezuma kā sausu salmu kūli.

«Ejat vien mierīgi,» viņš piebilst. «Mēs turēsimies jums blakus.» Un, uzlēcis uz ratu sēdekļa, viņš iečukst ūsainajam: «Brauc soļiem, — nokavēto vēlāk iedzīsim.»

Vecais kaŗavīrs kaut ko vēlīgi norūc un uzplīkšķina grožu siksnas. Zirgi saspeŗas, lielie riteņi sāk atkal griezties, un smagais kaŗa mantu vezums, dobji dārdēdams, rit tālāk savu gaitu uz pil-



Viņš noceļ zaru nastu no jaunavas pleca.

sētas pusi, no kurienes pretim nāk granātsprādzienu dimdoņa un tikko sadzirdama ložmetēju klabēšanas atbalss. Bet Dace atvieglota soļo pa taciņu šosejas malā un, šķiet, ka līdz ar zaru maisu tai noņemts vēl kāds slogs, kas acīm neredzams, bet bijis grūti nesams. Gan arī jaunava dzird baigo kanonādi un vienmēr vēl tai spēka gauži maz, tak nu viņa vairs nejūt sevi gluži vienu esam šai kaŗa posta peklē, un nezināmā nākotne vairs nerēgojas tai tik drausmīga, kā nule rādījusies.

Varbūt tas tālab, ka viņa redzējusi pasmaidām šos vīrus, kaut nāves draudu melnais mākonis jau metis savu ēnu pāri Daugavas krastam, uz kurieni tiem ceļš; varbūt tas tādēļ, ka niknām kaujām lemtu kaŗavīru balsīs skanējusi līdzjūtība pret izkāmējušu un novārgušu meiteni, kas nav ne pirmā, ne arī pēdējā šai tūkstošiem lielajā trūkumcietēju pulkā; bet var jau arī būt, ka tas ir Dumbru Indriķa sirsnīgais skatiens, kas nespēj un nespēj novērsties no ratiem blakus soļojošās jaunavas sīkā stāva. Dace to sajūt kā vasaras vēsmu, kā vaigam pieglaustu roku un, kaut gan viņa nav vēl paguvusi izdomāt — vai tas ir labi, vai ļauni, tak acis tai tiecas, kaut slepus, pablenst uz augstā vezuma pusi.

Tās piecas verstis līdz Pāvila baznīcai aizlokas nemanot, un Dacei drusku jāpabrīnās, kad klāt jau brūnais koka namelis klusajā Lienes ielā, kur viņai mājvieta.

«Lūdzu, pieturiet,» viņa saka, ratiem pieiedama un sniedzas satvert savu maisu.

Bet jaunais kaŗavīrs ir veiklāks: viņš vingri nolec tai blakus un, zaru nastu pleciem uzmetis, iet uz nameļa vārtu pusi.

«Es aiznesīšu, kur vajaga, — tikai rādāt man ceļu.»

Gan Dacei negribētos vest šo lādzīgo svešnieku savā istabā, kur vairāk par trūkumu nekā nav ko redzēt, tak viņa labi saprot, ka tielēšanās būtu veltīga.

Un tā nu viņi ieiet četru noplukušu sienu iežogotā telpā, kuŗai griesti šķiet pārklāti tikai tādēļ lai debesis neredzētu, cik grūti var klāties labam un godīgam cilvēka bērnam, kas negrib darīt pāri savai sirdsapziņai. Dumbru Indriķis to redz jau pirmajā acu tvērienā un, maisu uz grības nometis, saņem jaunavas roku, kas pati jau pasniegusies pretim, ar siltu «Paldies» tajā:

«Un te jūs dzīvojat?» viņš vaicā, kā nedzirdējis Daces pateicību.

«Jā,» jaunava nolaiž acis. «Bet tikai pagaidām... kamēr dabūšu vietu... Mani kungi aizbēga...»

«Vai tad vecāku tev nav?»

Jaunava lēni papurina nolīkušo galvu.

«Un radu arī nava?»

«Bija gan, bet...»

Dumbru Indriķis domīgi sakniebj lūpas un sastingst tik kluss, it kā meklētu savā atmiņā kādu Dacei piemērotu radinieku Bet jaunava raisa vaļā savu roku no kaŗavīra pirkstu ciešā apkampiena un lūko atsaukt viņa projām aizbēgušās domas:

«Jums tak jāiet, — biedrs gaida... Un sakāt manu paldies arī viņam.»

«Jā!» Dumbru Indriķis satrūkstas. «Jāiet!... Bet man gribētos vēl kādreiz atnākt... un parunāties ar tevi... Vai drīkstēšu?»

Jaunava it kā apmulst, bet tas tā rādās tikai īsu brīdi; tad skaidru skatienu pacēlusi, viņa ieraugās ciemiņa acīs dziļi jo dziļi:

«Jā... lūdzu! — nākat vien. Pievakarēs es allaž esmu mājās.»

«Paldies!... Es atnākšu, varbūt, jau rītvakar.»

Un vēlreiz saspiedis jaunās paziņas roku, viņš izmetas laukā, aizmirsdams pat nosaukt savu vārdu un papētīt — kāds viņai mātes dots.

Dace paliek pie puspievērtajām durvīm un noklausās, kā aizrīb smagie rati. Viņa klausās ilgi, — vēl arī tad, kad lielo riteņu dārdošā lēkāšana pa nelīdzenajiem akmeņiem nav vairs sadzirdama, — bet acu priekšā tai rādās palicis jaunā kaŗavīra dompilnais vaigs. Tad, it kā negribēdama izgaisināt šo redzējumu, viņa lēni aizver durvis un gausiem soļiem iet pie zaru maisa, lai iemestu rijīgās plīts melnajā rīklē dažus sveķainus kumosus.

Siltumā domas šķetinājas gludāk, un ātrāk uznāk miegs, kas arī trūkumcietējam atveŗ savu sapņu durvis tikpat plaši un vēlīgi, kā kādam bagātniekam. Bet ja citus vakarus Dace vēlējusies aizmigt, nogulēt un sapņot ilgāku laiku, un atmosties tikai kaŗa beigās, kad pāri būs viss posts un neziņa un briesmas, tad šovakar, sev guļasvietu klājot, tai prātā rītdiena un jaunais kaŗavīrs, kas teicies atnākt ciemos.

— — — — — — —

Gan nākošajā pievakarē Dace izgaidās veltīgi, tak viņa atceras, ka Dumbru Indriķis tai sacījis «Varbūt...». Viņa saprot arī, ka kaŗavīra vaļas laiks ir priekšniecības ziņā, un tiem, kas aicināti vīru pienākumiem, ciemos iešana gan laikam būs pašā pēdējā vietā.

Un tā nu viņa gaida otro un arī trešo vakaru, bet sagaida tikai ceturtajā, kad Dumbru Indriķa sejas attēls uz saplaisājušām durvīm vairs tikko samanāms.

Viņš atskrien steidzīgs un aizelsies, un vaigā tam pētošs smaids, ko izdzēst varētu viens vienīgs pārmetuma vārds. Bet Dace pat nedomā sacīt šo vārdu; viņa ir priecīga un smaida atnācējam pretim, un rokas tai paceļas pašas no sevis, lai saņemtu viņu kā mīļu, mīļu viesi. Gan viņai tūdaļ jānosarkst par savu roku neapzinīgo pārsteidzību, kas pateikusi vairāk, kā prāts to atvēlējis, tak labojama tā vairs nav: kaŗavīrs jau satvēris viņas pirkstus un, kautrīgi bēgošo skatienu gūstīdams, lūko apvaldīt ašā nāciena satraukto elpu:

«Nu, redzi, — es tomēr atnācu!»

Dace nezina, ko atbildēt; viņa tikai tvīkst un smaida, kā nedarbos notverta skolniece lādzīga skolotāja priekšā.

«Vai tu gaidīji mani?»

Jaunava vēl brīdi vilcinājas, tad īsi un noteikti pamāj galvu, bet drosmi atkal atguvušās acis tai spulgodamas sauc:

«Jā!... Gaidīju! — ļoti...»

Citādi tas arī nevar būt! — Ik cilvēks tak allaž ko gaida un cer — šī tieksme iedēstīta viņā līdz ar dzīvību, un tā ir garam neatņemama daļa, — un jo mazāk tam šķiet ko gaidīt, jo neatlaidīgāk viņš cer sagaidīt. Un kaut arī bieži vien viņš nezina, — kas

būs šis atnācējs, — tam krūtīs nerimst kvēlot sīka oglīte, ko beidzot vai nu gaišās liesmās uzpūš prieka dzīvinošā elpa, vai arī apdzēš nāves saltais ģindeņpirksts.

Gan karavīrs to zina, redz un saprot, tak Daces klusēšana viņam nepatīk: viņš taču nācis atkal dzirdēt kautro jaunavīgo balsi, ko lielgabalu baigā valoda nav varējusi aizbaidīt no viņa prāta šūnām pat trijās diennaktīs. Bet nu, kad viņš tai tuvu pretim stāv un atkal vēro viņas šauro, meitenīgo seju, — tā klusē, it kā balsi zaudējusi.

«Kālab tu nerunā?»

«Ļaujat man atgūties... Es pārāk priecājos par jūsu atnākšanu, — paldies par to!» Un, pamājusi viesim uz vienīgā krēsla pusi, kas lielākas drošības labad nolikts ar atzveltni cieši pie sienas, viņa iet aizdarīt pusvirus palikušās durvis.

Pie loga stāv galeniski nolikta lāde, kas reizē aizpilda galda un skapja vietu. Būtu Indriķis atnācis aizvakar, vai pat vēl vakar, viņš redzētu tai pārklātu rūtainu galdautu; bet šodien galdauta vairs nav. Tak nevajaga lielu iedomas spēju, lai saprastu, ka šim tomēr jābūt galdam, un karavīrs uzliek uz tā padusē atnesto saini, kas ievīstīts saburzīta laikraksta lapā, pats apsēzdamies blakus uz līganā krēsla.

Šai brīdī viņam šķiet, ka brūnais koka namelis atrāvies no saviem pamatiem un sācis lidojumu dīvaina miera pilnā tālē, kur zeme redzama tik vien liela kā mēness, bet rudenīgā saule divkārt siltāka un gaiša. Varbūt tas lāgā negulēto nakšu gurdums, kas atsaucis viņā šo vieglam reibonim līdzīgo sajūtu; bet var arī būt, ka tā ir Daces tuvuma vaina.

Viņa apsēdusies uz zema ķeblīša otrā pusē lādei un, seju rokās balstīdama, vēro smilšpelēko grīdu, it kā tur būtu redzams vēl kas vairāk par plaisām izkaltušo dēļu starpās un spoži nodeldētām naglu galviņām. Un Indriķim drusku jāpagaida, līdz viņš iesāk runāt, jo pats viņš bīstas uzņemt valodu, it kā šī vecā, nodilusē grīda nupat vairs nespētu izturēt vīrišķīgas balss vibrāciju, un viņam tad būtu jākrīt lejā no šī brīnišķīgā augstuma — atpakaļ uz zemi.

Bet Dace savu māju pazīst labi; viņa zina, ka tā nemēdz lidot, bet vēl arvien balstas uz zemes, un tālab — kad pirmais prieka mulsums pāri, — viņa sāk runāt, gan neskatīdamās uz sava viesa pusi.

«Tas ir savādi,» viņa saka. «Līdz šim es baidījos karavīru, bet tagad... kopš tās dienas, kad jūs bijāt tik laipns...»

«Nesaki man „jūs", — saki „tu"!»

«Bet... mēs tak tikko otru lāgu redzējušies!... Es pat vēl nezinu jūs dzimtā vārdā saukt...»

«Indriķis... Indriķis Dumbris...»

«Es esmu Dace, — Ūdru Dace.»

«Nu, lūk, — mēs esam iepazinušies. Un tagad saki: „tu".»

Jaunava paceļ acis un satrūkstas: viņa sēž tik zemu, ka sava viesa sejas vietā ierauga viņa atnesto saini. Un atkal viņa tā apmulst, ka nespēj pasacīt ne „tu", ne arī „jūs".

Bet karavīrs vairs nešaubās par smilšpelēkās grīdas izturību. Viņš pieceļas, paņem savu saini un mierīgu balsi saka:

«Tas tev!... Kur varu nolikt? — še tas mūs traucē.»

«Tā nevajaga,» Dace, atguvusies, abām rokām atmāj. «Tas nav labi!»

«Kālab gan nē!» karavīrs parausta plecus. «Ja te būtu kāds bebrādas kažoks, vai dārglietas, — tas gan nebūtu labi; bet šajā sainī nav nekā tāda: te ir tikai tas, kā man patlaban diezgan, bet tevim trūkst.»

«Un tomēr...»

«... par to tev nav ne jāapvainojas, ne arī jālaunojas,» karavīrs pārtrauc jaunavas biklos vārdus, nolikdams saini guļas vietā, kas plāna un šaura kautrīgi ierāvusies istabas kaktā. «Es nekad neaizmirsīšu kādu gadījumu, kas notika šovasar, Zemgalē. Straujā uzbrukumā ejot, mūsu rota atrāvās no saviem mantu vezumiem un kaŗa katliem, un pazaudēja tos uz divi diennaktīm. Ienaidnieku izpostītās un ļaužu pamestās mājas nespēja paēdināt mūs, un tā, novārguši un izsalkuši, mēs nonācām kādā saimniecībā, kas daudzmaz bija noderīga nakts mītnei. Tur viena pati mājoja veca māmiņa, un kaut gan tukšas bija tīnes viņas klētī, un arī pagrabā vairs nebija nekā, tak nez no kurienes tā izvilka mums sažāvētu jēra pusi un parādīja noglabātu maisu kartupeļu; tas bija viņas pēdējais. Bet tikko mēs ieminējāmies, lai viņa pataupa ko arī sev pašai, — tā asarainām acīm atbildēja: „Gan jau, dēli, gan... cik nu vairs tālu rudens!" Es nesapratu — kādu rudeni viņa domāja, un nezinu, vai kādreiz vēl sastapšu šo labo, krietno māti, bet to gan es zinu un jūtu, ka šodien esmu nolīdzinājis kaut niecīgu daļu sava parāda tiesas. Un tu, Dace, nedrīksti liegt man šī prieka, jo karavīram nav rītdienas, un šodien nokavētais var palikt mūžam nepadarīts.»

Dace pacēlusi acis pret kājās stāvošo runātāju, un tagad arī viņai šķiet, ka brūnais namelis vairs nestāv savā vietā, bet sācis līgoties un it kā zemē grimt. Lādes malām pieķērusies, viņa lēni ceļas kājās, lai tuvāk būtu karavīra apgarotajai sejai un acīm, kas raugās šurp uz viņu kā zvaigžņu pāris no tālā debesjuma.

«Tā nerunājat...» viņa čukst. «Tas ir... es pieņemu to... ko jūs man atnesāt, un sirsnīgi pateicos... Bet jūs nedrīkstat domāt par nāvi — tur... kaujas laukā. Visiem tak tā nebūs lemta!»

«Kas to lai zina — kam un kad un kā; bet ja jau loterijā no tūkstošiem dalībnieku ikviens sev cer iegūt lielāko vinnestu, tad vēl jo vairāk katram karavīram jau laikus jāpierod domai, ka nāve var mest savus spēles kauliņus arī par viņa dzīvību. Un tālab arī es nedrīkstu paļauties rītdienai, bet lūdzu tevi, Dace, sacīt manim „tu"; tev līdzīgi es esmu palicis viens vienīgs savai dzimtai, un godīga un arī taisnīga ir man vēlēšanās: lai arī pēc manis dzīvajos paliktu kaut viens, kas mani vārdā sauc kā brāli un glabā atmiņā. Tur — cīņas biedru pulkā, — mēs nevaram to apsolīt viens otram, jo kas gan to lai zina — kam un kad un kā...»

Neapzinīgi Dace saņēmusi runātāja rokas savējās un sažņaugusi tās tik cieši, it kā vairs negribētu viņu projām laist, bet lūpas tai sakniebtas bālas un plānas, un acis deg kā liesmu atspīdumā.

«Indriķi,» viņa čukst. «Tā nerunā!... Mēs nezinām neviens, bet ticēt mums vajaga visiem, — dzīvībai vajaga ticēt!... Ja manim trūktu šīs ticības, tad nez' vai tu būtu sastapis mani. Un vēl jo vairāk šīs ticības vajaga jums, kaŗavīriem, kas dienu dienā jaužat iznīcības elpu.»

«Nepārproti mani! — nedomā, ka esmu gļēvulis!... Nē, Dace, tā nav. Arī es ticu, un to mēs darām visi, bet mūsu ticība tiecas pretim uzvarai, nebēdājot par savām dzīvībām. Citādi tas arī nedrīkst būt, jo uzvara prasa upuŗus, un grēks būtu domāt, ka kritīs Grieze, Mežotnis, vai Leja, bet es — Dumbris — palikšu dzīvs. Tas tak būtu tikpat nekrietni, kā uzbrukumā, lodēm pretim skrejot, slēpties aiz citu mugurām, lai drošāk paglābtos no nāves. Ja kaut vien puse no mums tā domātu un darītu, tad uzvaras nekad mums neizcīnīt. Un tālab mēs ikviens esam samierinājušies ar to, ka rītdienu varam arī nepieredzēt. Bet tas mūs neskumdina, — mums vienkārši nav vaļas skumt; un nav arī iemesla to darīt, — labāk ar godu krist cīniņā, kā pazemotiem ļauties ienaidnieku varā. Un tā mēs nesaudzējamies, ne arī glabājam ko sevī apslēptu, bet visam ļaujam runāt, lai it nekas vairs nepaliktu neizteikts. Tev tas ir savādāk, — jums visiem, kas aizmugurē un viņā pusē frontei cīnaties ar trūkumu un postu; jums jātic dzīvībai, jums tā jātaupa un jāsaglabā nākotnei, kad kaŗam būs beigas un mūsu zeme kļūs brīva, lai atkal aizpildītu cīņās cirstos robus. Un jums — mūsu tautas dzīvībai, — mēs ticam tikpat svēti, kā latvju ieroču uzvarai.»

Jaunava pacēlusi kaŗavīra rokas un pieglaudusi tās saviem vaigiem, kas krūtīs virmojoša siltuma pārņemti, tvīkst mulsā tvīkumā.

«Tev tomēr taisnība,» elpas pārpilnu balsi viņa saka. «Tie bija svēti vārdi, un paldies tev par tiem...» Un skats tai aizskrien cauri loga rūtīm, pāri zemo nameļu čukuŗiem, — tālu jo tālu...

Klusē arī Indriķis; noliektu galvu viņš sastindzis, vērojot jaunavas kalsnējos pirkstus, bet sirds tam smagi klauvē krūtīs, kā laukā lūgdamās.

Tad Dace nodrebinājas un palaiž vaļā kaŗavīra rokas.

«Bet tagad... nerunāsim vairs par kaŗu. Man gribētos kaut īsu brīdi aizmirst viņa celto postu un... tu tak saproti mani?»

Indriķis klusēdams pamāja galvu.

«Apsēsties! — es pastāstīšu tev, — cik jauka bija mana bērnība; to atceroties man allaž vieglāka kļūst sirds, un domas paliek tā kā saulainākas... Nu, — lūdzu!»

«Labprāt!»

Kaŗavīrs apsēstas, bet viņa roka mēchaniski ieslīd kabatā un izceļ dienas gaismā biezu niķeļa pulksteni; īss skatiens tajā liek Indriķim satrūkties, un viņš aši pielēcas kājās.

«Nē — piedod! — es tomēr nevaru...»

«Bet tu tak tikko atnācis!»

«... un atnākšu atkal. Bet nu man krietni jāpasteidzas, lai būtu atpakaļ līdz nosacītai stundai. Ardievu, Dace! — dzīvo vesela... Es atskriešu varbūt jau parīt.»



«Labais! — to visu viņš atrāvis savai mutei . . .»

Un nav vēl Dace paguvusi sameklēt ne vārda, kad Indriķis jau pazūd aiz durvīm, un viss, kas tai paliek no viņa, ir paprāvais sainis guļas vietā un stipru pirkstu iespiedumi labajā rokā. Bet šie sārtie plankumi izgaist reizē ar aizejošā žiglo soļu dimdēšanu, un brūnais namelis apklust un sastingst kā cilvēks lielās bailēs.

Šis klusums ilgst labu brīdi. Tad nošvīkst gurdi soļi, ieņirkstas guļvietas dēļi, un iesāk čaukstēt papīrs, līdz beidzot visus šos žēlos un nedzīvos trokšņus noslēdz gaŗa, saraustīta nopūta.

Labais! — to visu viņš, droši vien, atrāvis pats savai mutei...

Jaunavas acu priekšā paceļas kā miglas dūmāka, un tajā veidojas un izaug kāda kalsnēja cilvēka stāvs, — mazliet salīcis, pašauriem pleciem un labsirdīgu seju, kas it kā saka: «Ejta vien, dieniņas, eita, — gan jau panākšu jūs!»

Jā, — tas ir Ūdru Jāzeps. Gan viņa nav vairs starp dzīvajiem, tak arī viņš reiz bijis labs pret Daci, savu meitu: nekad viņš nepārnāca no darba, bez kā ko neatnestu savai mīlulei, kaut bieži vien tas bija tas pats ābols, ko māte ielikusi viņam kabatā, uz darbu izvadot...

Jā!...

Dumbru Indriķis arī būtu labs tēvs saviem bērniem, bet... viņam nav rītdienas: pa atvērto logu var dzirdēt no Daugavmalas nākam dobju grāvienu atbalsis, bet ienaidnieka lielgabaliem atbild tikai ložmetēju nervozā klabēšana...

— — — — — — — —

Pēc divi dienām, vēlā pievakarē, Indriķis ir atkal klāt, un arī šoreiz tam ir bijis kaut kas atnesams. Bet nu viņi vairs nerunā par to, ne arī pie-

min kaŗu, ļaudami savām valodām aizklīst uz gluži citu pusi un laiku, — uz pagātni, pie savām bērnu dienām, kas, lai ar' kādas būdamas, arvien rādās jaukas pieaugušo acīm.

Katrs savā pusē lādei sēdēdami, tie domās staigā līdz viens otram aizgājušu dienu pēdās, un atkāpjas un gaist ap viņiem celtās sienas, kļūst smaršīgs drēgnās istabiņas nemīlīgais gaiss, bet mazā vilka acs, kas skopi spīd uz plīts, tiem rādās esam tāla malduguns, ko gūstīdami viņi brien pa gaŗu, mīkstu zāli, caur kuplu lapotni, un siltas pavasaŗa pusnakts zilo krēslu. Un ja vien kaŗavīram nebūtu tā sasodītā rīka, ko sauc par pulksteni, — viņš nemanītu laika tecēšanu, un tā tie nosēdētu kopā līdz pat rīta ausmai.

Bet — nē! Lai gan Indriķa pulkstenis ir pabiezs un smags, tas tomēr nav no modinātāju sugas, un tālab jādomā, ka kaŗavīra smadzenēs valdonīgi iesēdies kāds nemiera un trauksmes pilns mudinātājs, kas šad un tad kā grožiem sarauj viņa domas un pavēl rokai atrauties no pieres, lai slepus pavērotu pulksteni.

Beidzot rādītāji tam strupi pasaka:

«Jau desmit!»

Viņš dziļi nopūšas un, kājās pieceldamies, satveŗ Daces roku:

«Paldies! — tas tiešām bija jauki. Ar labunakt'!»

Ne ar vārdu, ne kustību Dace nemēģina to aizkavēt; viņa pat neapvaicājas — kad nu viņš atkal atnāks, kaut gan tai nepavisam vēl negribētos šķirties, un viņa jo labprāt vēlētos sagaidīt Indriķi jau rīt no paša rīta.

«Ar labunakti!» viņa tikai saka un pavada viesi līdz durvīm. «Ar labunakt'! — lai debesis pasargā tevi!»

— — — — — — —

Kamēr vien abas kaŗojošās puses šķiŗ platās Daugavas ūdeni, un bermontiešu granātas skrej šurpu akli šautas, tik ilgi latvju cīnītāji var justies puslīdz droši, un nāvei savi spēles kauliņi jo bieži jātur dīkā.

Reizi vai divas nedēļā Indriķis var atskriet pie Daces un pasēdēt kādu stundiņu uz līganā krēsla, lai domās vestu viens otru sev līdz pa sen nestaigātām takām uz sen neredzētām vietām, kas sirdij tuvas un mīļas, un nevaid aizmirstamas, bet ik ar katru mūža dienu kļūst aizvien jaukākas un domām tīkamākas. Viens pār otru tie risina vaļā saulainu atmiņu dzīparus, lai atkal satītu tos sīkā, dārgā kamoliņā un noglabātu sevī dziļi, dziļi...

Šais stundās Indriķis kļūst sapņotājam-zênam līdzīgs, un viņa valoda nemaz nav piemērota kaŗavīra ģērbam, — tik viegla tā un gaiša. Grūti pat iedomāties šo jaunekli caur kauju briesmām šeitan atnākušu, un jaunām cīņām lemtu...

Bet tad kādu vakaru — tas ir novembŗa sākuma dienās, — Dace mana, ka Indriķis ir pēkšņi pārvērties: viņš runā gauži maz, un viņa vārdi ir smagi, kā staignā zemē krītoši akmeņi; vienalga, kurp to vedina jaunavas valoda, viņš nespēj tai sekot, bet izklaidīgi ļauj slīdēt gar ausīm pat apaļiem teikumiem. Dzīvākas ir tikai viņa dziļās acis; tās dedzīgi un nemitīgi vēro Daces seju, it kā skatītu to pēdējo lāgu, kamēr vaigā tam iegūlušās svešādas ēnas, kas neizklīst pat jaunavas bažīgā jautājuma priekšā:

«Vai tev kas kait?... tu izskaties tāds savāds... saguris...»

Un lai gan Indriķis saka: «Nē, — nekas! Es esmu vesels kā arvien,» un lūko pat smaidīt, tak dīvainās ēnas viņa vaibstos paliek kā bijušas.

Bet nu arī Dacei apsīkst valoda, un vārdi kļūst smagi, līdz beidzot klusē abi, it kā starp viņiem būtu nostājies kāds trešais — drausmīgs un ļauns, — ko projām aizdzīt neiespēj ne lūgšanas, ne draudi, ne sievišķīgs maigums, ne arī vīra spēks.

Gan šovakar Indriķis ne reizes vēl nav ieskatījies pulkstenī, un nav vēl pagājusi ne stunda, kopš viņa atnākšanas, tak viņš jau ceļas kājās un taisās projām iet.



«... uzbrukumā?»

Dace pieceļas un metas viņam klāt.

«Neej, Indriķi!» viņa lūdzas, maigi saņemdama kaŗavīra elkoņus. «Pakavējies vēl kaut brītiņu.»

Kaŗavīrs viegli noglāsta jaunavas matus un, kaut kur sāņus raudzīdamies, apslāpētu balsi saka:

«Labāk gan būs, ja iešu.»

«Neej! — lūdzu! — paliec vēl... Es nezinu — kālab šis vakars nav kā citi: es it kā baidos tevi projām laist... Nu, — paliec jel!... pasēdi vēl!...»

Indriķis klusēdams atslīgst ņirkstošajā krēslā, Dace atmetas uz sava soliņa, bet viņu rokas viena otru meklēdamas satiekas uz lādes stūŗa, un mutes vārdu vietā sāk runāt nedzirdamu valodu, ko acis pārtulko:

— Tu manīm labs!

— Tu mīļa! — bet...

— Kaut varētu novelt to grūtumu, kas tavu prātu slodzē!

— Kālab? — vienam tas tomēr būs jānes!

— Mīļais!...

— Tā ir, mana labā.

— Bet ja nu es... nelaistu tevi projām?

— Manas rokas ir stiprākas par tavējām.

— Es ļoti, ļoti lūgšu!

— Pienākums augstāks par visu.

Daces acis apmiglojas, un viņa noslēpj seju karavīra rokās; tās ātri vien kļūst valgas un, pretēji asajam satraukumam viņu krūtīs, tos apņem smagnējs, stindzinošs miers.

Kāds gājējs iet gar logu, un viņa soļi aizdimd šajā klusumā tik spokaini un baigi, it kā tā būtu pati nāve, kas tumsā viņiem garām pagājusi... Tad viegli salīgojas grīda, smags grāviens nodrebina loga rūtis, un Indriķis salēcas, kā sava rotas komandiera balsi padzirdējis. Lēni, bet noteikti viņš raisa vaļā savas rokas un pieceļas:

«Nu gan es iešu!»

«Bet tu... tu tak atnāksi... atkal?»

«Varbūt atnākšu arī... bet ne tik drīz: parīt agri mēs iesim pāri Daugavai...»

«... uzbrukumā?» dobji ievaidēdamās, Dace sataujas.

«Jā!» nokrīt vēl viens akmens.

«Es to jau nojautu,» jaunava nobālusi čukst, un nav tai vairs spēka piecelties.

Tad Indriķis saņem Daci aiz pleciem, un viņa stiprās rokas paceļ jaunavas seju pretim savējai:

«Bet tā būs labāk, kā tagad. Mēs ticam uzvarai, — tā nesīs mums mieru, un tad vienreiz būs gals šai mocošajai gaidīšanai.»

«... gals... jā, — gals...» jaunava nedzīvi atkārto.

«Un nebēdājies, — es atrakstīšu tev, cik drīz vien pagūšu.»

«Bet... ja nu... tomēr...»

«Tad manu vēstuli tev atsūtīs Grieze...» Un, noskūpstījis Daces pieri, viņš aši izmet: «Dzīvo vesela!... Ardievu!»

Bet lai cik ātras karavīra kustības un stipras viņa rokas, tak aiziet viņš nepagūst: pēkšņā spēku uzplūdumā jaunava apkampj viņu un, cieši piekļaudamās tam ar visu augumu, gandrīz vai kliegšus izkliedz:

«Nē! — neej! — es nelaidīšu tevi... Tev jāpaliek kaut tikai stundu... vēl vienu vienīgu stundiņu!... Bet tagad tu nedrīksti aiziet, — nē!... nē!...»

Viņas lūpas kā noreibušas meklē Indriķa muti un, atradušas to, sāk neprātīgi skūpstīt. Šis skūpsts ir pirmais viņas mūžā, bet tas ir mežonīga izmisuma un pēkšņi sabangotas kaisles pilns, un karavīra roku jauda vairs nespēj līdzēt viņa saprātam. Viņš jūt, ka mazais namelis sācis līgoties, virpuļot un dejot trakos auļos, un vienīgais, pie kā viņš vēl var pietverties, lai noturētos kājās, ir Daces sīkais stāvs un viņas karstās lūpas, kas piekļāvušās jaunekļa mutei tik cieši, kā sulīgs ābols izsalkušam kodējam.

Tā nepiepildīts paliek Indriķa nolūks — saīsināt viņu šķiršanās brīdi, lai vieglāka tam būtu aiziešana, un Dacei aiztaupītos nepelnītās sāpes. Bet ne jau sāpes vien ir tās, kas tik neatraujami saista tos vienu pie otra, — tur klāt ir arī neprātīgs prieks un lielās liesmās uzšāvusies uguns, kas nemanāmi iedegusies viņos jau pašā pirmajā sastapšanās vakarā un, lēni plīvojot, sildījusi viņu abu domas jau visu šo pazīšanās laiku. Šo liesmu karstajā kvēlē degdami, tie tagad aizmirst nevien sevi, bet arī savu apkārtni un laiku, un nedzird jaunava vairs baigus soļus staigājam gar logu, un karavīrs vairs nemana, ka lāgiem nodreb grīda smago granātu belzienos.

— — — — — — —

Jau pusnakts tuvu Rīgai pienākusi, kad pa šauro, dziļo un satumsušo Avotu ielu gandrīz vai skriešus steidz salīkuša karavīra stāvs. Gan atvaļinājuma zīmē tam rakstīts: «... līdz pulksten sešiem rītā,» viņš tomēr steidzas, it kā bēgtu, vai arī gūstītu.

Bet Lienes ielas brūnajā koka namelī Dace stāv, piekļāvusies durvīm; mati tai sajukuši un, plati ieplēstām acīm grīdā raudzīdamās, viņa lauza rokas un nemitīgi čukst, kā jēgu zaudējusi:

«Mīļais... labais...»

(Turpmāk beigas.)

Jēkabs Saiva

Birkas baloži

(Turpinājums.)

IV dziedājums.

Jau starp ausmu un starp rietu nakts ir spārnus izplētusi,
Guļ jau kalnā ķēniņmeita, zelta kurpes novilkusi.
Miegs un miers ir mātes krūtis, kas mūs visu mūžu baro:
Viena atdod miesai spēkus, otra garu atspirdzina.
Nakts šī nenes Birkai miera: guļu vietās svaidās vīri,
Baltās rokas mētādamas, murgos īd un elso sievas.
Nakts šī pilna baisu biedu, zalgojošām kaķa acīm
Glūn no tumsas pēkšņas briesmas, klusums izvērsties grib vaidos.
Sardze mūrī, sardze torņos, gaišas stundas aizslāpusi,
Bikliem skatiem tumsu tausta, vērodama rīta pusi.
Atviz gaisi blāvā mirgā — jāj par debess loku kāvi,
Un aiz viņiem mēļā zirgā redz tie jājam pašu nāvi.
Sarkans mētel's plecos plandās, dzirkstis šķiež gar debess jumu,
Iemet gaismu mežu tumsā, jūrā sārtu atspīdumu.
Nokāpj viņa Birkas kalnā, zirgu sien pie Birkas vārtiem,
Un ar kāju paspērusi, uzmet sviļus kuršu sārtiem.
Tikai nakts un tumsa zina, kā tas tiek un kā tas notiek —
Spieto kuršu ugunskuri, zelta bites vadīdami.
Ceļas gaisā tūkstots liesmu. Kur tās prātu dabūjušas?
Skrien pa vējam, skrien pret vēju, Birkeborgu meklēdamas.
Vīra prāts tās ceļā vada, putna prāts tām ceļu rāda,
Paceļ augsti Kursa lāpu, Birkas pili aizdedzina.
Šķetu metu, miju viju pilsētā līst tūkstots liesmu,
Aplīp Birkas jumtu šķores, meklē sausās pažobeles.
Klaigādami, zvaigādami ceļas kurši, leiši, sāmi.
Liesmas šķēpiem rāda ceļu, straujums vada mūriem pāri.
Nav vēl mirklis aiztecējis, deg jau Birka visos stūros;
Līksmi laistās uguns zaigā tautu zobens Birkas mūros.
Nu vēl mostas Birkas ļaudis, bet ko briesmas pamodina,
Apjukums tam nozog prātu, apmulsums to pazudina.
Un kas, cīņai raiti jozies, zobenu grābj cietā riekšā,
Izmēžģī uz sliekšņa kāju, šķēps to notver durvju priekšā.
Tekā ļaudis, bēg kā skudras, meklē glābiņu aiz vārtiem,
Arī tur tie atrod nāvi šķēpu galos šūpojamies.
Skan no liesmām vīru lāsti, bērnu brēka, sievu klaigas,
Nezin tās, kurp soli vērstu, dzīvību lai paturētu.
Vīram jāiet ir pret šķēpu, sieva dara kā tai tīkās —



Redz tie jājam pašu nāvi.

Mirt var godā, dzīvot kaunā, bērnam pieder saudzēšana.
Godam minu — Birkas vīri nestāv ilgi domu jūtīs,
Kas līdz kuršu šķēpam ticis, saņem to kā veldzi krūtīs.
Godu došu Birkas sievām — negrib ēst tās svešu maizi:
Atveŗ nāvei nama durvis, vieglu roku paaicina.
Saplūst liesmas jau par vērsmi, pirms vēl otrā stunda pusē,
Aizsvilst gaisā padebeši, lejā Mellars plok un susē,
Kas vien Birkā celts virs zemes un kas augstāks ir par mauru,
Nolaiza to liesmu mēles, zemei līdzi nolīdzina.
Labi tam, kas zemē racis savu tēva mantojumu,
Visu citu niknā vērsme izkaisa pār debess jumu.
Kŗākdams gāžas liesmu niknums pāri pilsētai, un baisu
Blāzmu debesīs met liesmas, grīstē sagriezdamas gaisu.
Auro viesulis virs Birkas, paceļ gaisā tūkstots dzirkšu,
Aiznes viņas simtu jūdžu, dansku mežus aizdedzina.
Veļas dūmi pāri jūŗai, debess loks tiem ir par šauru,
Ūdeņus klāj sīva migla, ceļā buŗas nomaldina.
Skatās visa Zviedru zeme, skatās šausmās sastingusi;
Vēro Gotzemē un Kursā Birkas miroņsārta blāzmu.
Atplok uzbrucēju rindas, parozē stāj trejas tautas:
Kalnā krūtīm nav vairs elpas, vērsme gaisu aprijusi.
Palūkosimies nu sānis, pavērsīsimies pa kreisi
Tur, kur ķēniņpils pa godam celta stāvā klinšu kraujā.
Ķēniņ Bjern no Birkeborgas, dižais ķēniņ Birkas salā,
Notvers tevi šķēps, un liesma nosvēpēs kā lāci alā!
Ķēniņ Bjern no Birkeborgas, gruzd jau tavas lāča spalvas,
Sīkām dzirkstīm piebirušas; sprēgāt sprēgā jumts virs galvas!
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas, dižais ķēniņš Birkas salā,
Pirms vēl soli cīņai spēris, redz, ka sākums ir jau galā:
Nespēj stāties šķēps pret liesmu, nevar zobens atcirst kvēli,
Un no smacējošas birgas vaŗa vairogs nepasargā.
Lai vēl pili aizsargātu, rīko viņš ar gudru prātu,
Lai ar steigu jumtu šķores jēlām vēršu ādām klātu.
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas negrib lūgt ne prasīt saudzi
Un uz nāves cīņu sīvu pulcē savu kaŗa draudzi.
Pulcē tos, kas cauri liesmām sveiki pilī nonākuši —
Vīrus, kas par spīti briesmām nav vēl drosmi pametuši.
Sidrabotu bruņu rotu sniedz tam ķēniņiene Tordis,
Ģērbj un tērpj to nāves cīņai, grūto sirdi valdīdama.
Kaujas cirvis Estarfilgja dziedādams pats ielēc rokā,
Rūnām rakstīts smagais zobens pieglaužas kā draugs pie sāniem.
Kaŗotājs kad cīņai jozies, atrod brīdi sevī tēvu,
Iet un noliecas pār dēlu, nodod mātes zināšanā.
Apskauj sievu vēl un dziļi ieskatās tai miklās acīs;

Ko jūt sirdis šādā brīdī, to pat dziesma nepasacīs.
Līdzi just es varu vīram, ja tam, dzīvi nosoļojot,
Pēkšņi nokrīt posts uz galvu, nestunda to pazudina.
Tādēļ ejot gaišu ceļu, necel Dievam pāri prātu:
Visādu ir Dievam dienu, stunda stundai savādāka.
Simtu baltu mūža dienu nīkā noliek viena melna,
Mirklī nozied dzīves krāšņums, sabirst nākotne par pelniem.
Beidz jau ārā trakot vērsme, plok pie zemes aprimusi;
Nosēžas tā kvēlās oglēs, baltas plēnes mētādama.
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas, tas ir tiešām vīrs pa godam:
Bailes pamin viņš ar kāju, briesmas viņu neskumdina.
Liek viņš plaši atvērt vārtus, lai tie tautas paaicina
Nākt uz cīņu vīrs pret vīru, lai uz šķēpa drosmi svērtu.
Atveŗ vārtus Bjerna vīri — sarkans klajs tiem pretī zvēro,
Zeme gruzd un klints vēl kvēlo, svelots karstums sejā sitas.
Pikti sēcam, rēcam bļauri dzird tad kuršu kaŗa tauri,
Aizdārd biedinoši auri visai Zviedru zemei cauri.
Ceļas leiši, ceļas sāmi, ceļas kurši klaigādami,
Šķēpus tveŗ jo ciešāk riekšā—pēdējs gājums tiem vēl priekšā.
Kandavnieki, sabilnieki, talsinieki, kuldīdznieki,
Piemāres un Skrundas vīri, lepnā pulkā megavieši, —
Vēršas vīri plašā klaidā, lai nu lāci alā sektu,
Nu lai, šķēpos atspērušies, pāri mūŗiem pilī lektu.
Bet kad redz tie Bjerna spītu, neņem šoreiz tam to ļaunā —
Ja par šķēpu drosme smejas, kā gan šķēps lai paliek kaunā?
Tikai negods lien pār sētu, lai to ļaudis nemanītu:
Gods — tas droši iet pa vārtiem, vērsdams pretī briesmām spītu.
Ņemt no mugurpuses ēsmu līdakai pat maz ir prieka —
Pamet tautas nievā kāpes, ja nav mūrī pretinieka.
Trauktin traucas, steigtin steidzas vārtu ejā trejas tautas,
Sasien spēku šaurā ailē, neļauj plašumā tam vērsties.
Pirmais auļo leišu niknums un ar sparu vārtos triecas;
Krūts pie krūts tur stāv kā mūris, nenodreb un neieliecas.
Laistīt laistās šķēpu ziba, vīru krūtis meklēdama,
Vairogos tie smagi urbjas, pārvērsdami tos par sietu.
Un kad aizlūzt šķēpu kāti, viņu vietā āva stājas.
Vai tam vīram, kam pār galvu tā kā vanags lidinājas!
Viņš tai dziļi paklanīsies, zemē licis smago šķēpu,
Aizmirsīs, ka grūtā stundā rokai piesniedzams vēl zobens.
Redz tur duŗam, redz tur cērtam, zobenus dzird nikni šķindam,
Plūst jau dažam sārti sviedri cauri bruņu riņķu rindām.
Ilgst jau cīņa pusi stundu, drīz jau pilnu stundu ilgst tā,
Guļ jau vārtos kaudzē vīri, ilgu miegu nomiguši.
Ņem tad visi brīdi mieru, lai var likus novilkt sānis,
Asinīs lai neslīd kāja, šķēpam dodot lidojumu.
Piekūst vēji, jūŗas aŗot, meža galus ecēdami,
Piekūst mēness, piekūst saule, vidū gaisa tecēdami.
Piekūst jaunums jūdzi metot, piekūst vecums ik pa soli,
Piekūst vīrs un vīra roka, smago šķēpu cilādama.
Atplok leiši paguruši, atstāj vārtu eju brīvu,
Mainās Bjerna vīru rindas sākt no jauna cīņu sīvu.



Laistīt laistās šķēpu ziba, vīru krūtis meklēdama.

Nes tiem sievas jaunus šķēpus, un kam vairogs vērties sietā,
Vairot leišu nikno brāzmu, saņem atkal jaunu vietā.
Klaigādami, zvaigādami nu uz vārtiem metas sāmi,
Gaisā grieztās ozolvāles spindz no viņu roku spēka.
Vai tam vīram, kuŗa pieri aizkars vāle glāstīdama!
Plaši izplētīs tas rokas, mūžu nometīs kā klēpi.
Kā pret mežu brāžas auka, tā pret vārtiem sāmi triecas.
Zviedru rindas stāv kā mūris, nodreb gan, bet neieliecas.
Briesmas tura tos uz vietas, drosme neļauj atiet sānis,
Neļauj rokai zaudēt spēku, niknums kauties paskubina.
Ķēniņš Bjerns no Birkeborgas, tas ir tiešām vīrs pa godam—
Stūri stājis vīru vidū, uikā tos un uzmudina.
Klaudzēdamas, būkšēdamas nikni runā sāmu āvas,
Sadrūp daža vīra galva, tā kā trausla gliemežnīca,
Salūzt vairogi kā skaidas, satrūkst bruņas skaru skarās.
Cikiem neaiztrūkst tur elpas! cik tur acu neaizdarās!
Redz tur duŗam, redz tur cērtam, zobenus dzird nikni šķindam,
Svīdin svīst jau asinssviedri cauri bruņu apļu rindām!
Drīz jau stundu velkas cīņa, vēl nav niknums iztrakojis,
Krūts pret krūti naidā slienas, dzelzs ar dzelzi nikni kožas.
Rijīga ir uguns liesma — saēd koku, nograuž zāli,
Izlaiza tā sūnu purvus, dziļas dobes atstādama.
Bet par liesmu rijīgāka niknā dzelzs un cietais tērauds —
Tie rij siltas dzīvas miesas, izlok asinis no krūtīm.

(Turpmāk beigas.)

Leonards H. Nēzens

Jūŗas milzeņu cīņa

Uz kāda bruņukuģa virsbūves pakaļgaļa stāvēja divi virsnieki. Viens bija ģērbies biezā džemperī un biksēs, tomēr cepure rādīja, ka viņš ir virsnieks. Otrs bija tērpies zilā jūrnieku tērpā, kam sudraba enkurs pie apkakles un zelta un sudraba strīpas uz viņa piedurknēm šķita apskapstējušas jūŗas ūdenī — sākot ar to vakaru, kad viņam formas tērpu izsniedza un viņš to iemērca sālsūdens spainī, lai tērps izskatītos piedzīvojušam jūrniekam piemērots.

Viņi noraudzījās atpakaļ, kur otrs bruņu kuģis sekoja kolonnā tieši aiz viņiem, kā arī šad tad pameta acis uz rietumiem, kur piecas citas kolonnas, dūmus un tvaiku izlaizdamas, steidzās uz priekšu, paralēli pirmajai. Sešas kolonnas, katrā pa četriem kuģiem, brauca vienā līnijā, tās bija lielās flotes sešas kaujas eskadras.

Piecas no šīm eskadrām bija angļu kuģi, bet sestā — amerikāņu milzeņi. Abas valstis uztājās pret kopīgo ienaidnieku kā viena. Kopējās lietas labā amerikāņi upurēja savas tradicijas, taktiku, signālus — visas kaujas metodes.

Un tā arī sestā kaujas kuģu eskadra nu bija pilnā mērā angļu vienība — izņemot kaŗavīrus, kas apkalpoja lielgabalus, melnos darbiniekus, kas apkalpoja kurināmās ierīces, un virsniekus, kas visu rīkoja.

Līdz šim viss bija gājis labi. Piecas angļu eskadras un sestā amerikāņu eskadra kreisēja pa Ziemeļjūŗu, kopīgi noturēja manevrus un kaujas apmācības un izlūdzās no likteņa, lai arī vācu Hochseeflotte nāktu ārā no ostām. Viss risinājās labi, izņemot vienu otru neievērojamu starpgadījumu.

Abi virsnieki ieraudzīja kādu matrozi apsēdušos uz kāpnēm, kas veda uz vienu lidmašīnu apkaŗošanas lielgabalu.

«Ko gan, pēc jūsu domām, šis vīrs še dara?» jautāja siltajā džemperī tērptais virsnieks.

«Kuŗš vīrs? Nezinu gan. Jādomā, ka viņš atbrīvots no sardzes, tomēr viņam nav tiesības uzturēties še augšā, vai ne? Nu, ja izrādītos, ka viņš kavē šī lielgabala apkalpi, tad gan jau tā viņu aizdzīs pie joda.»

«Jā gan, bet ja nu gadītos šeit gaŗām nākt kapteinim vai ekselencei —»

«Ā, laid viņu mierā», atbildēja otrais. «Šī mūžīgā gatavība kaujai pārāk nodrāzta fraze. Šis vīrs, domājams, ir kāds no radio tēlegrafistiem, bet, varbūt, arī elektriķis. Starp citu, starmetis Nr. 4 sabojājies.»

«Uz redzēšanos», noteica siltajā džemperī tērptais virsnieks. «Ienākiet pēc vakariņām pie manis: pāris jaunu ārstu grib man mācīt pokeru.»

Iedams gar matrozi, kas sēdēja uz kāpnēm, viņš redzēja, ka tas nav pienācīgi ģērbies, tādēļ apstājās un cieši noraudzījās viņā.

«Vai es jūs pazīstu vai ne?» viņš beidzot jautāja.

«Vai jūs esat Mortimers Baksters?» plaši smīnēdams jautāja matrozis.

«Nesmīniet!» nopietni iesaucās virsnieks. «Ar mani runājot, pieceļaties kājās! Ko gan, pie joda, jūs meklējat uz šā kaujas kuģa?»

Matrozis paklausīgi piecēlās kājās. «Vai jūs mani vairs neatceraties?» viņš jautāja. «Mēs abi kopā studējām Norvičā, un no turienes jūs devāties uz amerikāņu flotes virsnieku skolu Annapolisā.»

Ieplestām rokām viņš devās uz priekšu brālīgam apsveikumam, bet virsnieks atkāpās.

«Šeit ir Ziemeļjūŗa, ne Norviča», viņš kodīgi sacīja. «Esmu virsnieks uz šā kuģa, un mans pienākums ir noskaidrot, ko jūs šeit darāt. Man sasodīti labi zināms, ka jūs nepiederat pie šā kuģa ļaudīm.»

«Es pieteicos dienestā amerikāņu kaŗa flotē, bet mani neņēma manu pekaino kāju dēļ», sacīja matrozis. «Tomēr es katrā ziņā gribēju piedalīties kaŗā, tādēļ devos uz Angliju. Še es dabūju darbu kādā laikrakstā — pareizāk sakot — pie kāda kaŗa korespondenta, tas ir, es dabūju darbu no viņa, ne no laikraksta. Es uzrakstu tēlojumus, un viņš tos pārraksta. Es savācu faktus, un viņš pievāc naudu. Kāds viņam piedāvāja pieci simti dollaru par tēlojumu no flotes dzīves. Viņš teica: ja es viņam to piegādāšot, tad saņemšot pusi no honorāra.»

«Nu es jūs atceros», auksti sacīja virsnieks. «Jūs toreiz bijāt jauns students, vārdā Ross. Kur jūs ņēmāt šīs drēbes?»

Matrozis, sekodams virsnieka skatienam, redzēja, ka virsnieks vēro atlocījušos bikšu staras galu, kur baltā krāsā ar šablonu bija uzkrāsots kāds vārds ar septiņiem vai astoņiem burtiem, kas tomēr nekādā ziņā nevarēja būt Ross, jo sākās ar O.

«Bija kāds matrozis,» paskaidroja Ross, «kas gribēja papriecāties krogā, tomēr baidījās, ka piekrastes patruļa viņu varētu apcietināt, tāpēc viņš ar prieku apmainījās ar mani tērpiem. Norunātā stundā viņš tomēr neieradās, un tādēļ es sēdos tvaikonītī, kas mani atveda šurp.»

Virsnieks gribēja jau nodot Rosu dežūrējošam virsniekam, kad kuģa pakaļgalā atskanēja griezīgas taures skaņas. Pēc dažām sekundēm to atkārtoja kuģa priekšgalā, bet kuģa iekšienē varēja sadzirdēt gonga skaņas.

«Gatavoties kaujai!» iesaucās virsnieks.

Viņš iekoda lūpā. Viņam bija jādodas vistaisnākā ceļā uz artilerijas uguns vadīšanas punktu priekšējā masta grozā. Ja šo nepiedzīvojušo zēnu atstātu šeit tagad, kad ikvienam jāatrodas savā kaujas vietā, viņš nepaliktu nepamanīts.

«Nāciet man līdzi!» iesaucās virsnieks, ātri novilka savu biezo džemperi un pasniedza to matrozim. «Uzvelkiet šo džemperi un sekojiet man!»

«Ko tas viss nozīmē?» uztraukts iejautājās Ross, vērodams matrožu grupas, kas steidzās iekšā un ārā, nesa galdus un sakrāva tos uz klāja. Kāda cita grupa attīna ugunsdzēsēju šļūtenes.

«Gatavoties kaujai!» asi noteica leitnants. «Tā tikai apmācība, bet var būt arī kaut kas vairāk. To nekad nevar zināt.»

«Bet kādēļ viņi sanes šeit galdus? Gandrīz varētu domāt, ka viņi gatavojas piknikam brīvā gaisā.»

«Pikniks — īstais vārds,» ironiski piekrita virsnieks. «Ja kaujai gatavojas, tad kauja sagaida, un kaujas laikā uz klāja krīt granātas un izsauc ugunsgrēku. Šos galdus noliek ārā tādēļ, ka tai gadījumā, ja tie aizdegtos, ugunsgrēka dūmi nevarētu piepildīt starpklāja telpas.»

Viņi kāpa mastā, Malkolms Ross papriekšu. Tik augstu viņš vēl nekad nebija kāpis, un vējš purināja pītās kāpnes, it kā gribēdams nosviest viņu zemē.

«Kāpjiet grozā! Pasteidzaties! Kāpjiet iekšā, vai arī es jūs nogrūdīšu pa trepēm lejā!» skubināja leitnants. «Laikam gan ies vaļā, jo braukšanas ātrums palielināts! Vai jūtat mastu šū-

pojamies? Tomēr neesmu vēl pārliecināts, jo pārāk bieži piedzīvota vilšanās. Kustaties!»

Viņš pastūma Rosu no apakšas ar dūri, un Ross, tā pamudināts, visu drošsirdību saņēmis, devās uz priekšu. Viņi abi uzkāpa uz platformas masta galā, kur stāvošos ļaudis varēja noturēt par apreibušiem.

«Mēs piedzīvosim kauju! Mēs piedzīvosim kauju!» viņi gavilēja.

Kāds virsnieks uztraukts norādīja uz ziemeļiem. Ross tur nekā nevarēja saskatīt — nē, tomēr, viņš saskatīja kādu mākoni — gaŗu miglas mākoni. Tieši uz austrumiem no šā mākoņa bija redzamas mazas dūmu svītriņas, it kā no tāluma kūpoši fabriku skursteņi. Bet zem šīm dūmu svītriņām nemitīgi šaudījās mazas, bālas liesmiņas.

Leitnants Baksters klusā sajūsmā smaidīja.

«Tie ir viņi!» Bez apdomāšanās viņš apkampa jauno Rosu. «Kāds šāviena attālums?»

«Attālums vēl nav piemērots kaujas sākšanai,» atbildēja otrais virsnieks. «Tur tālumā šauj mūsu kuģi, un pēc stundas ceturkšņa mēs redzēsim, kam viņi šauj. Redzamība pasliktinās.»

«Tomēr, arī mēs taču šausim, vismaz vienu reizi, — vai nē?» jautāja leitnants Baksters.

«Jā gan,» atsaucās otrais virsnieks, jautri rokas berzēdams, «un būsim pateicīgi liktenim kaut vai par to pašu.»

Ross noliecās pār groza malu un paslepus uzmeta piesardzīgu skatienu klājam lejā. Bet bija gan tas dziļi! Priekšgalā klājs bija tukšs, ja neskaita divas jūrnieku grupas, kas tur patlaban atritināja šļūtenes, acīmredzot rēķinādamies ar varbūtēju ugunsgrēku. Austrumos kaŗa kuģu kolonnu līnija pamazām saliecās.

«Būs kauja, bērniņ,» kāda balss iečukstēja Rosam ausī. Tas bija leitnants Baksters, kas runāja klusā balsī. Viņš bija uzlicis tēlefona austiņas un brīžiem, acīmredzot, klausījās. «Kaujas kreiseri jau uzsākuši kauju, un pēc pāŗa minūtēm kausimies arī mēs.»

Viņš norādīja uz kaujas kuģu līniju, kas izliecās aiz viņiem. «Pirmā bruņukuģu eskadra,» viņš sacīja. «Novecojušies, Malbrō klases bruņukuģi, būvēti 1912. gadā. Tie brauc pārāk lēni, lai spētu mums sekot. Bērniņ, ja tu piedzīvosi iespēju aprakstīt šo notikumu, tad tu no prieka zaudēsi vai prātu!»

Viņš, acīmredzot, nemaz vairs neatcerējās, ka Ross atrodas uz klāja bez pienācīgas atļaujas un ka patiesībā viņam vajadzētu atrasties divus klājus zemāk, drošā vietā, aresta telpās. Acīmredzot, izredzes uz kauju un izdevība pielietot tik daudzu garlaicīgu studiju, kā arī šaušanas un tēmēšanas vingrinājumu gados gūtās zināšanas, noskaņoja leitnantu samierinošā garā.

«Es novietošu jūs šeit postenī,» turpināja leitnants. «Pārējie vīri ir tāluma mērotāji un novērotāji un būs pārāk aizņemti, lai varētu piegriezt vērību kam citam. Piesargaties no kaŗavīra, kas patlaban kliedz runas caurulē. Tomēr viņš vēl tikai nesen pārnācis uz šā kuģa un nezinās, vai jūs šeit piederīgs vai nē. Ja viņš kaut ko jautās, es viņam teikšu, ka apmācu jūs par otrās šķiras tāluma mērītāju vai ko tamlīdzīgu.»

Otrais virsnieks patlaban beidza dedzīgo sarunu pa runas cauruli, kur iztirzāja jautājumu par īsto kaujas atklāšanas brīdi. Viņš apgalvoja, ka jāsāk šaut, tiklīdz kuģi pienāks fričiem šāviena attālumā, bet kaŗavīrs otrā galā tam nepiekrita, acīmredzot atzīdams par pareizāku taupīt municiju ilgstošas kaujas gadījumam.

«Kauja nebūs ilgstoša!» ar rūgtumu sacīja artilerijas virsnieks. «Tuvojas vakars, bez tam uzkrāsies migla, dūmi un jods sazin kas viss. Mēs gulējām Skapa Flovas ostā līdz apnikumam, un nu, kur mums beidzot rodas izdevība aizbāzt fričiem skursteņus, mums esot jātaupa municija! Mēs sāksim raidīt salves deviņpadsmit tūkstoš jardu attālumā, un kad mūsu municija būs izsīkusi, mēs drāzīsimies viņiem tieši virsū! Hā, pulkstens jau 3,35, un mēs vēl neesam pat sagatavojušies kaujai!»

Ziemeļos migla sabiezēja, un kaujas flotes, kā arī tās pavadoņu — torpedlaivu iznīcinātāju un kreiseŗu izgrūstie dūmu mutuļi vēl vairāk pasliktināja redzamību. Nu jau Ross varēja sadzirdēt stipru artilerijas uguni, tomēr, izņemot zem dūmu mākoņa atmirdzošās oranžkrāsas liesmu mēles, viņš nekā cita nevarēja saredzēt.

Leitnants Baksters izņēma no audekla kulītes binoklu un pasniedza to Rosam.

Virs pie tāluma mērītāja ierunājās tik pēkšņi, ka visi salēcās.

«Divdesmit divi!» viņš sauca.

«Divdesmit divi!» atkārtoja viņam blakus stāvošais kaŗavīrs un piespieda pogu, kas lika komandas tornī un bruņu torņos atmirdzēt šim pašam skaitlim.

«Es nevaru ienaidnieku saskatīt,» sūdzējās artilerijas virsnieks. «Jūs taču nebūsiet noteikuši attālumu līdz kādam angļu kuģim? Jā, jā! Tur viņi ir! Bruņukuģi! Vai jūs arī tos redzat, Baksters? Man viņu siluēts it kā iededzināts smadzenēs!.. Tuvošanās ātrums, vai ne? Hm, ko jūs teiksiet par šādu ātrumu... Divdesmit trīs megli. Kurss 110 gradu, mēs tuvojamies viņiem 400 jardu ik minūtē! Nu vairs nebūs ilgi!»

Ross, kuŗš nebija vingrinājies novērošanā, vēl nesaskatīja nekā. Pagāja bezgalīgi ilgs laiks, līdz viņš beidzot ieraudzīja dūmu mākoni, divus melnus punktus zem tā un baltu putu svītru aiz šiem punktiem. Šim dūmu mākonim priekšā atradās otrs, gluži tāds pats. Rosam novērojot, šie silueti binokļa lēcā kļuva arvien skaidrāki, līdz beidzot viņš saskatīja tievos, strupos mastus un resno, neveiklo skursteņu galus. Kuģa pārējā daļa vēl slēpās aiz apvāršņa.

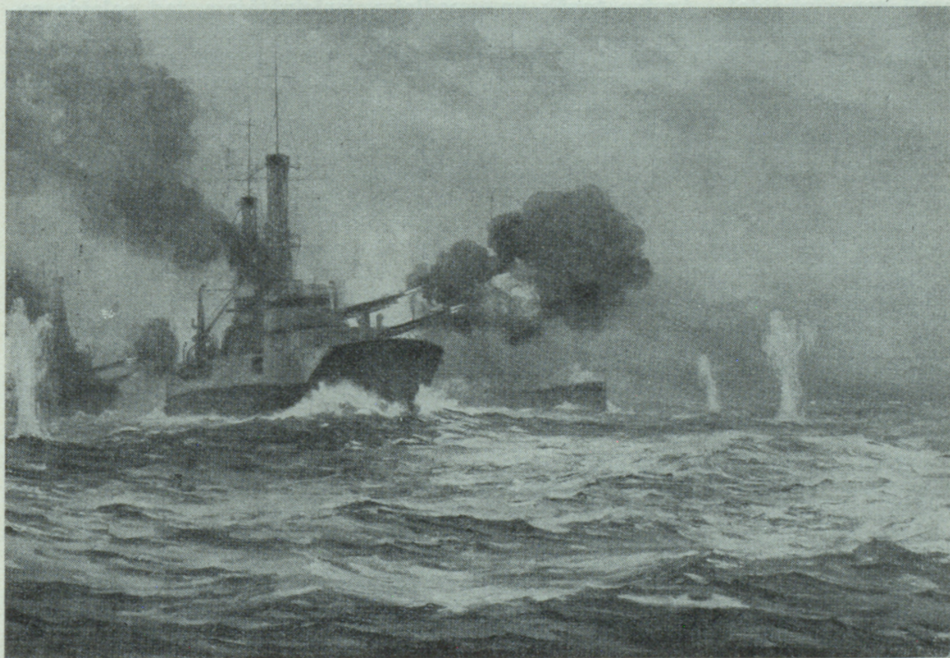
Vācieši! Hochseeflotte! Un viņi cīnīsies ar to! Pekainas kājas! Tādēļ viņam neatļāva iestāties savas dzimtenes kaŗaspēkā, un tomēr — cik daudzi spēcīgi, braši kaŗavīri ar pareizi izliektām kājām var viņu apskaust tādēļ, ka viņš atrodas uz kaŗa kuģa, kas patlaban dodas kaujā!

Bet stāsts — viņš nedrīkst aizmirst stāstu! Kā gan to pārraidot sanēs kabeļi! Viņš to parakstīs pats, un visi vislielākā izbrīnā lasīs, kā viņš pārģērbies nokļuvis uz kaujas kuģa, un kā viņš nav pieņemts dienestā fiziskas nepiemērotības dēļ! Tomēr tā viņam nav ņēmusi iespēju piedalīties jūŗas kaujā. Kaut tikai viņš tagad varētu apkalpot lielgabalu vai darīt kaut ko citu vērtīgu!

Uz tālumā atrodošā kuģa pēkšņi uzliesmoja oranžkrāsas liesmas, kas atgādināja čūsku mēles. Ross neizpratnē noraudzījās. Droši vien ienaidnieks šāva. Nekas nenotika, nebija dzirdams šāviena troksnis — nekas — nekas.

Pēkšņi atskanēja griezīga skaņa un viņu priekšā pacēlās ūdensstabs, augstāks par mastu galu.

«Par tuvu!» iesaucās reizē Baksters un artilerijas virsnieks. «Vai jūs sa-



Pa gaisu aizlidoja pusotras tonnas tērauda.

protat? Nē, pagaidiet! Tā tikai piešaudes salve!»

Visus pārtrauca paklusi gaviļu saucieni un pār kuģa grozu noliekušies viņi redzēja, ka brauc gar grimstošu torpedlaivu iznīcinātāju, kuŗa sapulcētie kaŗavīri visā spēkā viņiem uzgavilēja, bet viņiem atsaucās kaŗavīri no bruņukuģa klāja.

«Sadodiet viņiem, mūsu tiesu ar!»

«Viņi bijuši šeit,» iesaucās Baksters, norādīdams uz eļļas plankumiem, uz ūdenī peldošiem pelniem, koka gabaliem un kapoka madračiem.

«Viens deviņdesmit pieci!» sauca tāluma mērotājs.

«Tūlīt būsim klāt,» apmierināts iesaucās artilerijas virsnieks. «Trešais bruņukuģis līnijā!» turpināja artilerijas virsnieks savā tēlefonā. «Divi skursteņi! Pa labi četrdesmit! Deviņpadsmit tūkstoš! Salvi!»

Uerr-ram! Priekšējais bruņu tornis ierūcās, un pa gaisu aizlidoja pusotras tonnas tērauda līdz ar stiprām sprāgstvielām. Viņi visi vēroja, jo paiet labs brīdis, kamēr nokrīt vislielākā attālumā izšautās granātas. Beidzot pacēlās ūdens mūris un pilnīgi aizsedza mērķi.

«Pārāk tuvu!» nomurmināja artilerijas virsnieks. «Tagad nogaidīsim. Novērojiet tuvošanās ātrumu; mēs esam grozījuši ierindu!»

Ross steigšus apskatījās apkārt un redzēja, ka viņi vairs nebrauc paralēlās kolonnās, bet gan katra divīzija pagriezusies pa labi un tagad visi kuģi sakārtojušies gaŗā līnijā — mastu un melnu dūmu strīpā, kas nozuda aiz apvāršņa.

«Mēs esam trešais numurs,» sacīja artilerijas virsnieks, «un acīmredzot piedzīvosim laimi saņemt visas vācu flotes triecienu.»

Viņi ieslīdēja dūmu un miglas mākonī: tik daudziem kuģiem drāžoties vislielākajā ātrumā, saceltajos viļņos šūpojās kuģu drupas, plankas, maizes klaipi, dārzāji un jūrnieku somas. Izjūta masta galā bija ļoti uztraucoša; varēja iedomāties, ka viņi lido. Kam pretī gan viņi lido? Arvien tuvāk un tuvāk biezajam, melnajam dūmu mākonim, kas tagad šķita naidīgs, un arvien biežāk uzliesmojošām oranžkrāsas liesmu mēlēm. Artilerijas uguns arvien vairāk atgādināja pilnā sparā spēlētu ērģeļu skaņas.

Rosa džempera iekšējā kabatā glabājās zīmulis un piezīmju grāmatiņa, un uz brītiņu viņā pamodās vēlēšanās atzīmēt tajā savus iespaidus, tomēr šo domu viņš tūdaļ atmeta.

Viņu pārāk nodarbināja visa notiekošā novērošana. Ar lūstoša koka troksni viņiem pāri aizlidoja vesela sauja granātu un iekrita jūrā dažus simtus jardu aiz viņiem, pieskaŗoties ūdenim eksplodēja un pacēla gaisā veselas tonnas ūdens.

«Nākošā salve mūs ķers!» sauca leitnants Baksters, bet artilerijas virsnieks kratīja galvu.

«Mēs mainīsim braukšanas virzienu!» viņš sauca. Atkal ierunājās priekšējais bruņu tornis, bet kā jau artilerijas virsnieks paredzēja, izvairīdamies no trešās vācu salves, kuģis bija mainījis virzienu. Ienaidnieka salve atkal gāja viņiem pāri, kādēļ artilerijas virsnieks nenožēloja, ka arī viņu pašu granātas krita jūrā aiz ienaidnieka kuģa silueta.

Tagad ienaidnieka kuģi bija skaidri saskatāmi — gaŗā rindā braukdami, viņi ik pēc desmit sekundēm spļāva uguni, gan rindas sākumā, gan galā, ietīdamies pašu radīto dūmu mākonī.

Divas reizes Ross mēģināja saskatīt, kuŗam ienaidnieka kuģim īsti viņu kuģis šauj, tomēr nevarēja to izšķirt. Ienaidnieka līniju vadītāji kuģi nozuda dūmu mākonī, kādēļ artilerijas virsnieks izvēlējās sev citu mērķi. Viņam grūti nācās veikt savu uzdevumu. Atkal viņi iebrauca dūmu mākonī, kas pilnīgi aizsedza visu apkārtni.

«Pārtrauciet šaušanu, jūs, tur lejā!» sauca artilerijas virsnieks runas caurulē. «Mēs varam saskatīt tikai mastu galus!»

«Es brīnos, ka jūs neturpinat šaušanu,» auksti atsaucās kāda balss runas caurulē. «Acīmredzot, jūs nekam nevarat ķert!»

Artilerijas virsnieks ieplēta muti, lai atbildētu, bet apdomājās. Palūkojies uz ļaudīm grozā, viņš redzēja, ka ikviens rosīgi nodarbināts savā vietā, gan mērojot tālumu, gan ātrumu, gan kursu.

«Septiņpadsmit tūkstoš jardu,» murmināja artilerijas virsnieks, «pie tam šī vecā kaste ik pēc divām minūtēm maina braukšanas virzienu! Ko, pie joda! Vai gan arī friči nemaina braukšanas virzienu? Vai gan jūs domājat, ka viņi mierīgi gaida, lai es viņus sadragāju? Vai gan jūs domājat, ka lieta grozās ap velkoņa tauvā piesietu mērķi?»

Ross atkal vēroja nemierīgo jūŗu. Kuģa priekšgala saceltais baltais, putojošais vilnis sadūrās ar priekšējā kuģa skrūves ūdens mutuli. Tikai dažu simtu jardu attālumā brauca garām kāds torpedlaivu iznīcinātājs. Iskatījās it kā viņš lēkātu no viena viļņa uz otru, un tā masta galā piestiprinātie karogi brauciena ātrumā izstiepās pavisam taisni. Leitnants Baksters, baterijas otrais tāluma mērītājs, vingrinādamies konstatēja attālumu līdz torpedlaivu iznīcinātājam, tad nolaida savu binoklu un drūmi paskatījās Rosā.

«Jauka spēlīte,» viņš sacīja. «Friči brauc divdesmit trīs ar pus mezgla pret mūsu divdesmit vienu.»

«Vai tas ko kait?» jautāja Ross.

«Kait? Nu, to nu gan jums vajadzēja saprast. Vai zināt, ko prasa jūŗas stratēģija? Nu, tā prasa vienu lietu — būt ātrākam par pretinieku. Redziet, mēs taču braucam divās līdztekų līnijās? Tā tad ātrākā flote aizsteigsies otrai priekšā un sāks tai braukt gar priekšgalu. Tad tā brauks apkārt un apkārt, iespiezdama gausāko pretinieku lokā, kas arvien vairāk sašaurināsies, līdz pretinieks būs galīgi ietriekts ellē!»

«Vai tad mēs pret to nekā nevaram iesākt?» elsa Ross.

«Mēs varam mēģināt izspiest no mūsu turbīnām vēl trīs mezglus, lai gan mēģinājuma braucienā šīs turbīnas veica tikai divdesmit mezglu; mēs atkal varam grozīt savu formāciju un mēģināt braukt atpakaļ, vai arī mēs varam mēģināt nogremdēt friču flotes lielāko daļu vēl iekams tā sāks mūs samalt. To izšķirs vecais admirālis.»

Pēkšņi viņi no dūmu mākoņa atkal izbrauca atklātā jūŗā. Nu jau ienaidnieks bija saredzams bez binokļa, bet binoklī tas izskatījās tik tuvu, ka to varētu aptaustīt ar izstieptu roku. Abas flotes, braukdamas lielā ātrumā, tuvojās viena otrai. Atkal iesākās saruna masta grozā:

«Desmit tūkstoš divi simti... Uguni!.. Kur šī salve nokrita?.. Neredzēju... Četri simti mazāk — ātrums par divi mazāks... Jūs esat traks... Nu tad sakiet simts — parādiet lejā uz ciparplāksnes četri simti... Uguni... Groziet braukšanas virzienu uz labo pusi, tuvošanās ātrums divi piecdesmit. Novērojiet, kur tagad granātas kritīs!.. Uz priekšu! Salvi!»

Artilerijas virsnieks visā spēkā kliedza runas caurulē:

«Ienaidnieks rokā! Vai gribat aplūkot izjūkošu kuģi? Novērojiet trešo numuru ierindā, «Deutschland» klase!»

Ross redzēja jau otro salvi trāpām ienaidnieka kuģi — pēkšņs sarkans uzliesmojums, tomēr atšķiŗams no lielgabalu uguns tumši sarkanās krāsas dēļ. Viens uzliesmojums parādījās un nozuda, bet tam sekoja otrs starp diviem paaugstinājumiem — tieši tur, kur ķēra pakaļējā bruņu torņa salve. Pa gaisu aizlidoja liela laiva, laikam motorlaiva, pagriezdamās pret liesmām tā, ka Ross varēja skaidri saskatīt šās laivas solus.

Astoņtūkstoš jardu! Jūŗas kaujā tas pavisam tuvu! Salvi! Atkal ķerts! Masts nodrebēja kā koks; likās, ka kuģi kāds būtu satvēris, izcēlis no ūdens, sapurinājis, tad atkal iesviedis ūdenī. Vēl viena eksplozija, šoreiz uz ienaidnieka kuģa priekšgala. Bruņu tornis pacēlās no klāja, it kā to kāds būtu no apakšas pagrūdis, pagriezās gaisā, it kā gribētu atkal nostāties uz klāja, bet tad iegāzās jūŗā. Pa caurumu kas bija radies, pacēlās dūmi.

«Grozīt virzienu; tuvošanās ātrums divi simti! B tornis šauj! Par tuvu!»

Ross brīnījās, ka neviens neparādīja nekādu jūtu izplūdumu. Lai gan viņi nupat bija satriekuši ienaidnieka kuģa priekšējo bruņu torni, tomēr uz to reaģēja norūkdamies tikai artilerijas virsnieks.

Leitnants Baksters pat nepaskatījās. Viņam pa tēlefonu bija paziņots, ka ienaidnieks groza savu formāciju, un ka jāuzmanās no torpedlaivu uzbrukuma, ar kuŗu ienaidnieks, varbūt, mēģinās segt savu formācijas pārveidošanu.

Atkal nodrebēja masts un Ross gandrīz izkrita no kurvja. Kājās uzrāpies viņš paskatījās pār groza malu.

Kas tas! Viņu kuģa pakaļgals bija liesmu pārņemts! Laivas bija prom, galdu lielākā daļa prom, bet nedaudzie atlikušie galdi deg. Zenīta lielgabalu platformas nozudušas; viens no pakaļējiem starmešiem nokarājās uz savas platformas sadragāta metala kaudzē; biezi dūmi plūda pa lielgabalu klāja lūkām, un reizēm dūmos parādījās zaļas un sarkanas liesmas.

«Hē! Hē!» sauca Ross, satverdams leitnanta Bakstera elkoni un norādīdams uz dūmiem.

«Redzu,» atbildēja virsnieks. «Granātas mūs smagi ķērušas. Man jau to ziņoja pa tēlefonu. Viena granāta izsitusies cauri mūsu virsbūvei tieši aiz pakaļējā skursteņa. Tā izspērusi durvis, norāvusi abus zenītlielgabalus un

sadragājusi divus pieccollīgos lielgabalus līdz ar apkalpi. Otra salve mūs ķērusi starp abiem pakaļējiem bruņu torņiem, nogalinādama it visus pārsienamā punktā. Y bruņu torņa grozīšanas vadi pārrauti un šis tornis tagad jāgroza rokām — pareizāk sakot, tas nedarbojas. Tā tad trīs 14 collīgi lielgabali stāv dīkā! B tornī lielgabals Nr. 1 ir pagalam, un šis tornis tagad peld glicerīnā.»

«Ak vai,» elsa Ross un paraudzījās pār groza malu, vai viņi netuvojas ūdenim.

«Tā-ā-ā,» skaļi sauca artilerijas virsnieks, «nogremdējām gan! Tas gan vairs nevarēs šaut nevienam, vai ne? Paskatāties taču, Bakster.»

Viņš norādīja ar roku uz ienaidnieka pusi.

Vācu kuģis grīļodamies izvirzījās no līnijas, nosvērdamies uz sāniem, kādēļ kļuva skaidri redzama vieta, kur pa bijušā torņa caurumu izplūda dūmi. Kuģa priekšgals grima ūdenī, bet viss pakaļgals liesmoja. Torpēdlaivu iznīcinātāji joņoja kuģim palīgā, un pēdējais izlaida dūmu aizklāju, lai pasargātos no saviem vajātājiem.

«Mainīt mērķi!» sauca artilerijas virsnieks. «Nākošais ierindā ar pa daļai izārdīto priekšējo skursteni. Seši tūkstoši pieci simti! Uguni!»

Ross, novērsdams binoklu no sadragātā vācu karakuģa, paskatījās uz priekšu tieši tajā acumirklī, kad ienaidnieka salve ķēra viņiem pa priekšu braucošo kuģi. Vēl nebija nodzisusi eksplodējošo granātu tumši sarkanā liesma un nebija vēl nokrituši pa gaisu lidojošie tērauda gabali, kad otra salve ķēra acīmredzot starp abiem skursteņiem. Sprādzienu troksni varēja sadzirdēt pat baigajā kaujas troksnī. Liela dzeltena liesma, līdzīgi pāva pēkšņi atvērtai astei, pacēlās no kuģa vidus, kāda cita parādījās kautkur kuģa priekšgalā. Tad ar dārdoņu un rūkoņu, it kā tērauda mucai ripojot lejup pa dzelzs kāpnēm, lielā kuģa sastāvdaļas — skursteņi, masti, virsbūve un torņi — it kā sabruka kaudzē. Veselu kilometri augsts dūmu stabs pacēlās stāvu gaisā, it kā būtu aizdegusies naftas aka.

Ross redzēja, ka viņa kuģis strauji pagriezās pa labi, lai izvairītos no sadursmes ar kuģa atliekām, tad viņi iebrauca eksplozijas dūmos. Dūmi un tvaiks tā pārklāja ūdeni, ka no artilerijas uguns vadīšanas groza sadragātais kuģis vairs nebija saskatāms.

Baigā noskaņā Ross vēroja pārējos. Tie vērīgi noraudzījās savos instrumentos un acīmredzot, notikušo nemaz nebija redzējuši.

Viņu kuģis turpināja cīņu. Dūmu mākonis sabiezēja, un līdztekus braucošās flotes ienira miglas blāķos, kas tām ņēma iespēju saskatīt vienai otru; bija redzami tikai lielgabalu uguns uzliesmojumi. Reizēm karavīri grozā nevarēja saredzēt nekā, tad atkal viņi ieraudzīja ienaidnieka lielgabalu uguni, masta galu ar ķeizariskās vācu flotes karogu, kāda kuģa virsbūves daļu vai pakaļgalu.

Dažs šāviens ķēra viņu kuģi; ļaudis grozā izprata to, sajūtot kuģa palēcienus. Pie paša kuģa nokritušās granātas trieca veselas tonnas ūdens uz klāja, kas sekmīgi dzēsa ugusgrēku. Tomēr dūmi un liesmas vēl arvien parādījās no lielgabalu klāja lūkām. Acīmredzot, tur apkaroja uguni.

Maza kalibra granāta izsitās caur virsbūves durvīm, eksplodēja virsnieku virtuvē, aizdedzināja to, kā arī pārtikas pieliekamo telpu, un pēc piecām minūtēm uz klāja pacēlās piecas pēdas augsta liesma, aprīdama kuģa pārtikas krājumu, kur degvielas atradās lielā daudzumā. Pašu kuģa ugunsgrēka dūmi pilnīgi aizsedza novērotājiem apvārsni.

«Pārtraukt uguni!» sauca artilerijas virsnieks runas caurulē. «Nekas nav saskatāms! Ko jūs teiktu, kapteiņa kungs, ja visi vīri kādu brīdi dotos apkarot uguni?»

«Vai nedomājat, ka būtu bīstami, ja bruņu torņu apkalpi uz brītiņu izlaistu svaigā gaisā?»

«Nebūt nē, sēr. Kādēļ gan nē? Mūsu pēdējais šaušanas attālums bija divpadsmit tūkstoš jardu. Nedomāju, ka kāds mums tagad varētu šaut. Arī friči nevar redzēt mūs.»

«Tīri brīnums, ka tērauda kuģis tā var degt, vai nē?» klepodams jautāja Baksters. «Vai nedomājat, ka friči laiž darbā aizdedzinošas granātas?»

«Nē. Deg pulveris, gāze, krāsa, klāja plankas, izplūdušā eļļa, matrači, elektrības vadu izolācija un visādi krāmi. Rodas dūmi, bet kuģi viss tas sabojāt nevar.»

Artilerijas virsnieks sakoda zobus. pie Rosa. «Es ar vienu aci vēroju, ka šis pekainais nedarīja nekā cita, kā tikai reizēm uztraucās par notiekošo. Ko tas nozīmē, Bakster?»

Ross dziļi ievilka elpu, tad pacēlis vienu kāju, samulsis aplūkoja savas kurpes zoli. To pašu viņš darīja ar otro kāju.

«Kā jūs ziniet, ka man pekainas kājas?» viņš elsa. «Stāvoklis nebūt nav sevišķi ļauns.»

Artilerijas virsnieks sakoda zobus. Leitnants Baksters pacēla rokas it kā lūgšanā, bet artilerijas virsnieka acīs uzliesmoja aizdomas. Viņš pagāja uz priekšu un satvēra Rosu aiz džempera.

«Kas tas?!» viņš jautāja. «Rokas kā skolas meičai! Šie sārtie pirkstiņi gan nekad nav aires tvēruši! Bet kas attiecas uz tumši zilo —».

Kāds tālmēra apkalpotājs skaļi iesaucās: «Torpēdas! Torpēdas! Paskatāties taču, sēr! Ak, paskatāties taču!»

Visi — Ross, artilerijas virsnieks, leitnants Baksters un visi pārējie — noliecās pār groza malu. No ienaidnieka kuģiem nekas nebija redzams, toties jūŗā varēja saskatīt vairākas baltas svītras, kas parādījās un nozuda.

«Zemūdenes?» pārsteigts iesaucās leitnants Baksters.

«Nē — torpēdlaivu iznīcinātāji. Tumsai iestājoties un dūmu aizsegti, viņi mēģinās mums uzbrukt, bet patlaban lielā attālumā izlaiž torpēdas. Redzēt viņi mūs nevar; viņi izšauj torpēdas turp, kur domā mūs atrodamies. Hē!»

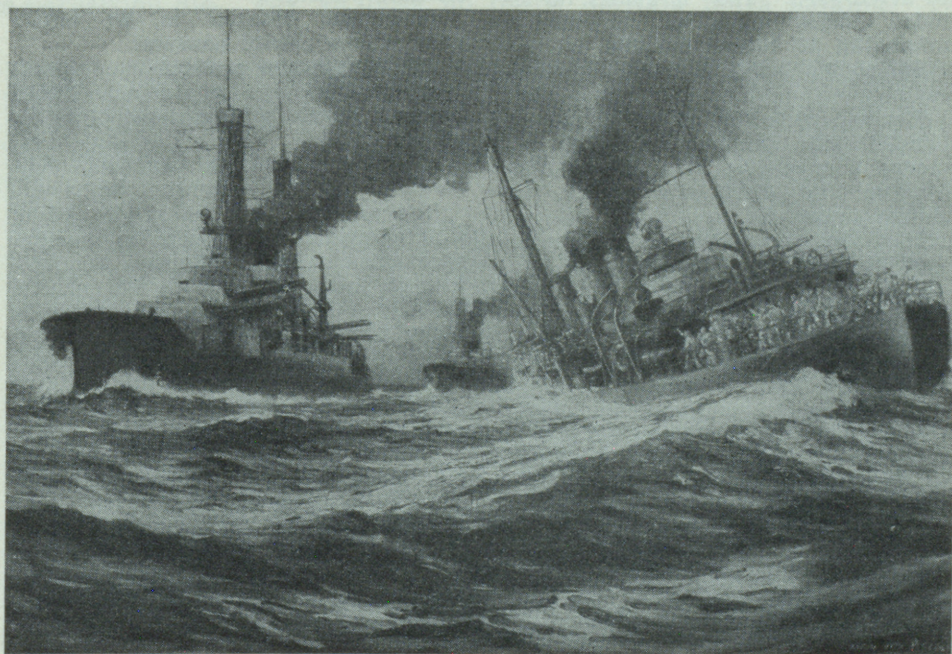
«Kas ir?»

«Vai redzat šo torpēdu?» jautāja artilerijas virsnieks, norādīdams ar roku. «Tā var mūs ķert!»

Viņš paskatījās pār groza malu. Kapteinis un navigātors bija iznākuši no komandas torņa un, briesmas neapzinādamies, sarunājās uz komandas tilta.

«Stūri strauji pa kreisi!» sauca artilerijas virsnieks runas caurulē.

Pavēlei paklausīja bez vārda runas. Nu arī Ross ieraudzīja torpēdu, kas steidzās viņu virzienā, tomēr atradās vēl tālu. Viņa neievingrinātai acij šķita, ka tā paies gar bruņu kuģa priekšgalu, bet novērotāji, kas bija ievingrinājušies braukšanas virziena un ātruma aprēķināšanā, kā arī divu jūŗas virsū kustošos punktu sakrišanas noskaidrošanā, zināja, ka torpēda un kuģis reizē nonāks zināmā vietā kuģa priekšgalā.



Otra zalve ķēra starp abiem skursteņiem.

Bet kuģa kursu grozīja. Elpu aizturējuši viņi vēroja, bet masta gals drebēja kuģim mainot virzienu vislielākā braukšanas ātruma laikā. Lēnām kuģis griezās, lēnām tuvojās torpēda.

«Turaties!» sauca artilerijas virsnieks. «Torpēda mūs ķers.»

Lai gan Ross un Baksters ar visu spēku turējās pie groza malas, tomēr viņi sakrita čupā. Viņi atkal uzrāpās kājās, tomēr pagāja labs brīdis, iekams viņi varēja saskatīt klāju, jo to sedza dūmu mākonis.

«Torpēda ķērusi priekšgalu,» kāds sacīja.

«Un tieši tagad, kur mēs savaldījām sasodīto ugunsgrēku lielgabalu klājā,» nomurmināja artilerijas virsnieks. «Nu, tas lielā mērā samazinās mūsu braukšanas ātrumu. Ja naktī kaut kas sāktos, mēs laimīgi nebūsim.»

«Vai bruņukuģis grims?» čukstēja Ross pie leitnanta Bakstera auss.

«Grims? Pie joda, nē, jo torpēda ķēra priekšgalā; tomēr kuģī ieplūdīs ūdens, un mēs brauksim lēnāk. Mēs būsim spiesti izstāties no ierindas.»

Lejā kuģa ļaudis noskaidroja nodarīto postu, bet pagāja ilgs laiks, līdz artilerijas virsnieks varēja atkārtot to kas viņam paziņots pa tālefonu.

«Torpēda ķērusi mūs A bruņu torņa priekšā,» sacīja artilerijas virsnieks «Attiecīgā telpa pieplūdusi ar ūdeni, tomēr varēja būt ļaunāk. Šai telpā atrodas tikai pārtikas krājumi un refridžerātors. Nebūs vēl nakts pagājusi, kad mēs piedzīvosim krietnu izpriecu ar friču torpēdlaivu iznīcinātājiem.»

Baksters piegāja pie lūkas, pacēla to, ar rokas mājienu pieaicināja Rosu un izlīda pa lūku. Ross viņam steigšus sekoja.

Nakts iestājās strauji; tikai apvāršņa malā varēja saskatīt gaišu svītrinu ar dažiem dūmu mākonīšiem. Kaujas troksnis aizvirzījās uz ziemeļaustrumiem, tomēr varēja gadīties, ka braukšanas virziena maiņa vai kāds tumsā izdarīts manevris viņus visus atkal atved šurp. Tad ieraudzīs no ierindas izsistos kuģus, un torpēdlaivu iznīcinātāji kā hiēnas uzkritīs, lai pabeigtu to, ko lauvas atstājušas nepabeigtu.

«Bet nu paklausies, manu zēn,» iesāka leitnants Baksters, kad viņi sasniedza kāpnes, kas veda uz komandas torni un tiltu. «Iestājusies tumsa, un neviens nesaskatīs tavu nekārtīgo apģērbu. Tev nav jādara nekas cits, kā tikai jātura mute.»

Viņi devās lejā uz klāja, uz kuģa pakaļgalu. Pa kājām mētājās visādas grabažas, starmeša daļas, aizbīdņu gali, sadragātu laivu gabali. Kartupeļu un sīpolu kastes bija sadragātas, un to saturs mētājās pa klāju, kādēļ nācās piesargāties, lai nepakluptu. No virsbūves uz galveno klāju bija jānolēc jo kāpnes bija pagalam. Klājā bija milzīgs caurums, pa kuŗu varēja saskatīt pa lielgabalu klāju skraidošos ļaudis ar laternām rokā. Viņi nokāpa uz lielgabalu klāja. Tikai pāra spuldzes nespodri dega, jo vadi bija sašauti. Visur plūda ūdens straumītes, gan no sadragātām caurulēm, gan arī no lielās ūdens masas, ko bija uztriekušas granātas.

Lielgabalu apkalpei leitnants Baksters nepiegrieza vērību, un varēja redzēt, ka viņš kaut ko meklē. Viņš nokāpa pa kādām citām trepēm un šeit laternu gaismā saskatīja meklēto. Še vairākās rindās uz segām gulēja ļaudis; tie bija ievainotie, kuŗus atgādāja šurp pēc pārsienamā punkta iznīcināšanas.

«Vai ārsts aizgājis?» jautāja leitnants Baksters. «Nu, ja viņš aizņemts, tad netraucējiet viņu. Dzirdēju, ka jums vajadzīgi palīgi, tādēļ es jums vienu atvedu. Šonakt viņš man nebūs vajadzīgs, liekiet viņu pie darba.»

«Jā, sēr, varu jums teikt, ka mēs viņu varēsim lietot... Paklausaties kaprāl, te būs kāds vīrs jūsu rīcībā. Man šķiet, ka jums nebūs iebildumu nodarbināt pekaini.»

«Kā, pie joda» — iesāka Ross, bet kāda stingra roka aizspieda viņam muti.

«Klusu, tu, idiot,» šņāca leitnants Baksters. «Pekainis nozīmē matrozi! Vai gribi, ka tevi sviež pāri kuģa malai? Jautā tik vēl reiz, kā gan viņš zin, ka tu esi pekainis!»

Laternas gaismas aplokā parādījās kāds matrozis, kreklā izmeties.

«Vai nāksiet man līdzi?» viņš jautāja.

«Es tevi uzmeklēšu rītā,» sacīja leitnants Baksters, uzsizdams Rosam uz pleca.

Ne vārda neteikdams, Ross sekoja kaprālim. Viņiem līdzi gāja kāds cits matrozis, un viņi visi ar laternu rokā apstaigāja dažādas izpostītas telpas, kāpa pa noslēpumainām kāpnēm, gāja pa ejām un gar baterijām, un tiklīdz viņi atrada kādu ievainotu vīru, Ross un matrozis aiznesa viņu uz pārsienamo punktu un pēc kam atkal uzmeklēja kaprāli.

Drīz pēc tam viņi atrada vīru ar lauztu kāju, kuŗš tumsā bija nokritis no kāpnēm. Kaprālis piesēja kājai balstus, un viņi visi trīs piesardzīgi un lēnām, solīti pa solītim devās uz pārsienamo punktu.

«Kurp jūs dodaties ar šo vīru?» kāds viņiem pēkšņi uzsauca.

«Uz pārsienamo punktu!»

«Nogādājiet viņu uz klāja! Nupat saņemta pavēle. Visus ievainotos uz klāja!»

«Jo labāk!» piekrita kaprālis. «Pagaidiet, puiši, še ir durvis. Šeit!»

Streipuļodami viņi kāpa pār slieksni, tad pa nakošām kāpnēm nonāca vēsa gaisa strāvā. Sekodami šai strāvai, kā suns seko smakai, viņi nonāca uz klāja. Pie kuģa bija piestājušās divas gaŗas, tumšas masas, ar kuŗām kāds cilvēks sarunājās ar megafona palīdzību. Pa klāju staigāja vīri ar džemperiem un segām ap kailajiem pleciem.

«Tā tad jau kurinātāji uz klāja!» sacīja kaprālis. «Nu mēs vairs ilgi nečiepsim. Nākiet, puiši! Mums jāatgādā šurp visi ievainotie!»

Nesot ievainotos no pārsienamā punkta, viņi dzirdēja sarunas un baumas. Sarunas pa lielākai daļai bija Rosam nesaprotamas, tomēr tik daudz viņš izprata, ka tādēļ, ka torpēda ķērusi kuģi tam braucot vislielākā ātrumā, ūdens ieplūdis ar tik milzīgu spēku, ka izlauzies pa caurumu bruņu klājā, vispirms pārpludinājis visu kuģa priekšgalu, tad magazīnas, un strauji iedrāzies priekšējās kurināmās telpās, kur darbiniekiem nācies paglābties, atstājot telpas. Priekšgala sūkņu stacija izrādījusies nepietiekoši spēcīga, un panākumus nav devis arī mēģinājums novadīt ūdeni kuģa vidū, kur to varētu izpumpēt ar veselo sūkņu palīdzību.

Kuģī bija ieplūdušas jau 7000 tonnas ūdens. Vēl mēģināja braukt ar kuģa pakaļgalu pa priekšu, bet jūŗa kļuva nemierīga, kas atņēma iespēju šādi braucot stūrēt.

Viņi atstāja kuģi drīz pēc pusnakts. Ļaudis sastājās uz klāja un uz virsbūves, gaidīdami, kamēr abi torpēdlaivu iznīcinātāji piestāsies pie bruņu kuģa. Tas prasīja zināmu laiku, jo torpēdlaivu iznīcinātāju piestāšanās pie bruņu kuģa ir ārkārtīgi delikāta operācija. Kad tas bija izdarīts, vispirms pārvietoja ievainotos, tad matrožus un beidzot virsniekus.

Ross, kā pirmais palīdzības darbinieks, novietojās starp ievainotiem uz torpēdlaivu iznīcinātāja klāja, meklēdams aizvēju pret griezīgo vēju.

«Vai tas esi tu, jaunizceptais jūrnieks?» atskanēja pazīstama balss. Runātājs bija leitnants Baksters.

«Jā, sēr,» sacīja Ross.

Tvaika caurulēm iekrācoties, torpēdlaivu iznīcinātājs atkāpās no bruņu kuģa, un Ross pret nakts debesīm saskatīja bruņukuģa milzīgo stāvu.

«Tā tik ir nakts!» Ross turpināja. «Bet izkāpis malā, es par visu redzēto uzrakstīšu stāstu, kas mani nodrošinās līdz pat mūža beigām! Admirāļa Djueja panākumi pie Manilas, salīdzinot ar tiem panākumiem, kas sagaidāmi, ir tīrais nieks.»

«Nedomāju vis,» sacīja viņam līdzās stāvošais virsnieks. «Mēs ar torpēdu nogremdēsim paši savu kuģi, un ienaidnieks nezinās, kas ar to noticis, jo admirālitāte par zaudējumiem nekā neizpaudīs. Neviens nedrīkstēs par to pat runāt, kur nu vēl rakstīt stāstu!»

«Kādēļ gan nē?» pārsteigts iesaucās Ross.

«Lai nelabvēlīgi neiespaidotu sabiedrisko domu, lai ienaidnieks nezinātu mūsu jūŗas spēku stāvokli.»

«Bet ko gan es tad būšu šodien guvis?»

«O, tu taču redzēji sasodīti labu kauju!» smējās leitnants Baksters. «Paskaties!»

Atskanēja asa komanda, izplūstoša saspiesta gaisa troksnis, un torpēda devās ceļā. Tā ķēra bruņukuģi pašā vidū, un kad dūmi un ūdens šļakatas nozuda, viņi redzēja kuģi smagi nosveŗamies uz labo pusi. Divdesmit minūtes vēlāk kuģis pārvēlās uz kreisajiem sāniem, tad atpakaļ, un tad nozuda ūdenī. Uz ļaužu pārpildītiem torpēdlaivu iznīcinātāju klājiem atskanēja skaļi saucieni.

«Nu mēs dosimies mājup,» sacīja leitnants. «Puisīt, būs labāk, ja tu atmetīsi laikrakstu darbu un iestāsies pie mums. Es parūpēšos, lai tevi piekomandē manam jaunajam kuģim, un gādāšu par tevi.»

No angļu val. tulk. K. Vilde.

Ed. Rapss,
Aizs. št. org. daļas priekšnieks

Aizsargi, aizsardzes meža dienās

Meža dienas ir kļuvušas par skaistu tradiciju, kas līdz ar pavasaŗa siltajām dienām aicina kā jaunus, tā vecus meža dienu darba gaitās.

Ar katru gadu šo dienu vērtīguma nozīme top skaidrāka plašākai sabiedrībai, ko rāda meža dienu talcinieku lielais pieaugums un rosība.

Ja pirmajās meža dienās līdzdalību ņēma vienīgi lauku ļaudis — zemniecība, tad līdz ar vēsturisko pārvērtību dienām mūsu zemē, arī pilsētnieki redzami meža dienu talcinieku rindās.

Runājot par aizsargu un aizsardžu līdzdalību meža dienās, ir patīkami atzīmēt, ka tā arvien un vienmēr ir bijusi ļoti dzīva, rosīga.

Aizsargu organizācijas sākums un pamats meklējams mūsu laukos, lauku pelēkā sētā — zemniecībā.

Zemnieks ir tas, kas visciešāk saaudzis ar mūsu zemi, ar tās krāšņumu — mežu.

Cik mīļš un dārgs ir zemniekam katrs koks, to liecina daudzi nostāsti no senajām dienām, to pauž mūsu dainas, to rāda mums Indrānu tēvs kā spilgtākais piemērs.

Arī aizsargiem, kā zemniecības vārda nesējiem, šis tēva tēvu mantojums ne mazāk dārgs, ne mazāk mīļš.

Cik daudziem Latvijas meži nebaltās dienās nav bijuši par svētnīcu, par dzīvības glābējiem un sargiem, kad tie zaļās armijas gaitās gāja.

Šie daudzie apstākļi kā senās dienās, tā tagadnē cieši saista aizsargu un aizsardžu saimi ar mežu un meža dienām.

Atceroties pagājušos laikus pirms pārvērtību dienām, cik arī savādi tas neizklausītos, ne mazums bija gadījumu, ka vienā otrā vietā meža dienu gaitnieki sastādījās vienīgi no aizsargiem, aizsardzēm un meža resoru darbiniekiem.

Nebija mazums to, kas šo cēlo pasākumu centās nostādīt kā mantīgās zemniecības interešu lietu, kā tādu, kuŗai labāk kaitēt, bet ne atbalstīt.

Ne mazums nicinošu, aizskaŗošu vārdu nācās saņemt pirmo meža dienu talciniekiem no šo aprindu ļaudīm.

Viss tas tagad pieder pagātnei, pārdzīvotām dienām, ko atmiņās pašķirstīt šādos brīžos nav slikti, lai stiprinātu atziņu un ticību, ka labiem darbiem, labiem pasākumiem vērts vienmēr sekot.

Nav mans nolūks šeit uzskaitīt visu to, ko aizsargu organizācijas dalībnieki veikuši daudzo gadu meža dienās, bet atļaušos minēt tikai vienu skaitli no pagājušā gada meža dienām, kuŗās no aizsargu un aizsardžu saimes dalību ņēmuši 18.727 dalībnieki.

Prāvais dalībnieku skaits, ja tā varētu izteikties, pats par sevi vērš uzmanību un ir par apliecinājumu tam, ka aizsargu saime pareizi izpratusi meža dienu vērtīguma nozīmi.

Aizsargu un aizsardžu darbība meža dienās ir atzīmējusies gan patstāvīgā, bet pa lielākai daļai kopējā darbā ar meža dienu rīcības komitejām un citām organizācijām.

Ja līdzšinējās meža dienās aizsargi ar savu līdzdalību ir varējuši lietderīgi būt, sekmējot šī pasākuma izdošanos, tad turpmākās meža dienās šai līdzdalībai un sekošanai jābūt vēl redzamākai, vēl iespaidīgākai.

Izlietodams šo gadījumu lieki nekavēšos pie padarītā, bet gan jo vairāk pie turpmāko dienu darāmā darba un vērsīšu aizsargu un aizsardžu uzmanību, ka meža kopšanas un saudzēšanas jautājumam turpmāk piegriežama lielāka vērība un, ka aizsargiem jābūt tiem, kas lai šī jautājuma svarīgumu vislabāk izprastu un ar savu rīcību būtu par paraugu un priekšzīmi saviem kaimiņiem, savai apkārtnei.

Straujo kustību un apgrozību laikmets, ātra darba augļu saņemšana un izvērtēšana ir mūs pieradinājusi vērību piegriezt tām kultūrām, kuŗu darba augļu ievākšana neprasa tik ilgu laiku, kā tas ir ar mežu, kad redzamāku ienākumu saņemšanai jāziedo pat vairāk kā puse no darba darītāja mūža gājuma. Tā



Aizsargi meža dienās apstāda šosejas malas.



Aizsargi izkopj aizsargu mītnes augļu dārzu.

novietnes apdēstīšanu, kas lai sagādātu i krāšņumu, i pašam arājam paēnu karstā pusdienas tveicē.

Te aizsargiem — jaunsaimniekiem, kas vēl nav paguvuši to veikt, ir neatliekams darbs, ko uzsvērt gribu tieši Latgales novados dzīvojošiem, kur vairums jauno viensētu vēl stāv kailas.

Te aizsargiem un aizsardzēm plašs darba lauks gan paskubinot, gan arī organizējot šo kailo saimniecību apdēstīšanu, kur pašiem saimniekiem šīs labās gribas trūkst.

Arī aizsargiem - vecsaimniekiem derētu vairāk paskatīties un pārbaudīt, — vai tēva un tēva tēva dēstītās koku rindas nav jau retākas palikušas, un vai trūkstošo vietā nebūtu laiks no meža atnest jaunus un iedēstīt. Derētu arī no jauna vienu otru kociņu iedēstīt pagalma malā vai ēku starpā.

dēļ mūsu dienās meža kultivēšanā zemnieku saimniecībā vismazāk tiek darīts.

Bet sekojot meža dienu centrālās komitejas aicinājumam, norādījumiem un lielai pretimnākšanai no meža resora puses, mums ir dota plaša iespēja gan nederīgo zemju apmežošanā, gan stādāmā materiāla saņemšanā.

Aizsargi lai nebūtu tie, kas savās saimniecībās ar vieglu sirdi un vieglu roku ik gadus pa stūrīšam meža paņemtu klāt vieglākai mājas budžeta sabalansēšanai. Šo paņēmienu bieži redzam pielietojam jaunos saimniekus, kad tie stājas veco pilnvarās. Bet kad šie meža stūrīši tā saucamai mājas budžeta sabalansēšanai izbeigušies, tad nav grūti arī uzminēt šādas vieglprātīgas rīcības tālākās sekas.

Mežu taupīšanā ir jānāk talkā arī aizsardzēm — lauksaimniecēm, neuzstādot kategoriskas prasības pēc tīras vai, tā saucamās, gabalu malkas kā kurināmā, bet arī savā reizē un vietā, kad darba apstākļi to atļauj, lietot vairāk zarus un žagarus.

Vai bieži negrēkojam, likdami vērtīgus zarus mežā uz sārta, vai arī pamezdami tos mežā. Tur trupēdami tie vairo parazītus, kas vēlāk pāriet uz veseliem kokiem.

Viss tas pieder pie meža dienu klusajiem pārdomas brīžiem.

Aizsargi, piekopdami savās saimniecībās meža kultivēšanu, lietderīgu izmantošanu un saudzēšanu, būs par paraugu un priekšzīmi, kam arī radīsies sekotāji un tādējādi būsim līdzējuši nevien paši sev, bet arī valstij, tās materiālo vērtību vairošanā un krāšanā.

Meža dienās, ārpus darbiem tiešā meža nozīmē, aizsargiem un aizsardzēm jāpadomā par savas mājas

Arī par dzīvžogiem vajadzētu vairāk interesēties. Kaut tās pašas eglītes varētu būt aizsargs pret ziemeļu vēju.

Te minētais no lauksaimnieka neprasa nekādus naudas līdzekļus, tik vienīgi labu gribu un pāris darba dienu gadā.

Daudz grūtāk kārtojams ir augļu dārzu ierīkošanas jautājums, ko arī meža dienas savā propagandā ir iekļāvušas.

Te katrs kociņš jau maksā naudu un kam tās tā mazāk pie rokas un vajadzību daudz un tās labās gribas arī trūkst, tad ne reti redzam, ka šādi saimnieki pavisam piemirst kaut ko darīt augļu dārzu dēstīšanā.

Arī šinī ziņā aizsargiem un aizsardzēm jāparāda pareizais ceļš, kā, iegādājoties, kaut arī pa vienam augļu kociņam, pa ilgākiem gadiem pie sava dārziņa, sava košuma var tikt.

Ejot kopējās meža dienu gaitās, aizsargi un aizsardzes, nepiemirstiet apkopt un apdēstīt aizsargu namus, mītnes, sporta un šaujam laukumus. Te darbs izvedams pēc iepriekš izstrādāta plāna.

Bet ar piedalīšanos meža dienās un kociņu iedēstīšanu ne viss jau veikts. Jāseko arī jauno kociņu uzraudzībai un apkopšanai.

Vai dažkārt nebūsim nodarījuši vairāk ļauna nekā laba, pārnesdami spēcīgo, kuplo kociņu no meža pie pagasta nama vai skolas, vai arī savā personīgā sētā, ja tam mūsu nevērības dēļ jaunos apstākļos jānokalst, vai no vēja svaidītam, jānolūzt?

Šis ir viens no vissvarīgākiem jautājumiem, kas meža dienu kārtotājiem un vadītājiem uz vietām un tāpat arī jauno kociņu dēstītājiem labi jāiegaumē.

CHRONIKA

* 5. aprīlī Rīgā notika aizsargu pulku komandieru palīgu sanāksme, kuru atklāja aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls. Apspriedē pārrunāja militāro apmācību un citus organizācijas iekšējās dzīves jautājumus.

* 29. aprīlī aizsargu namā noslēdza aizsargu štāba rīkotos 4 mēnešu kursus mācītiem sanitāriem. Aktā ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba pr-ks pltn. J. Zālītis,



Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls mācītu sanitāru kursu izlaiduma aktā, Rīgā.

aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks ārsts pltn. A. Bergs u. c. daļu priekšnieki. Ministrs uzrunāja kursantus un izsniedza tiem mācītu sanitāru apliecības un krūšu nozīmes. Kursus, kas bija rīkoti pie Rīgas kaŗa slimnīcas, beidza 6 aizsargi un 14 aizsardzes.

1. Talsu pulks.

* Par riteņbraucēju rotas kom. v. i. iecelts K. Frīdenbergs.

2. Ventspils pulks.

* Uz 15 darba gadiem aizsargu rindās 1. maijā atskatījās II btl. kom. L k. o. k. Tālivalds Lepše.

* Jūras divīziona gadskārtējais sarīkojums bija pulcinājis ap 700 apmeklētāju. Programmu izpildīja Beatrises Vīgneres skolas plastiķes, pie kam izcilus panākumus guva Lidija Kocere un Rita Veitiņa.

3. Ludzas pulks.

* Atzīmējot 11. aprīli, dienu, kurā pirms 1 gada savā amatā stājās Valsts Prezidents K. Ulmanis, Zilupes nodaļas aizsargi un aizsardzes noturēja svinīgu sanāksmi. Pulka kom. pal. V. Frišmanis nolasīja referātu: «Tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa mūža darbs». Pulka vec. aizsardze Kalniņa nolasīja referātu par aizsardžu pienākumiem. Sanāksme noslēdzās ar vakarēšanu un aizsardžu priekšnesumiem.

4. Jēkabpils pulks.

* Pulka štāba rota 2. maijā rīkoja aizsargu namā teātŗa sezonas noslēgumu. Rotas drāmatiskā trupa uzveda J. Akurātera «Bezdarbniekus».

5. Rīgas pulks.

* Sakaru bataljonā par rotas kom. v. i. rezervē iecelts A. Raņķis.

* Par 5. rotas kom. v. i. iecelts A. Linters.

* Sakaru bataljonā par 2. rotas kom. iecelts K. Cīrulis.

* 8. aprīlī noslēdzās ķīmiskā dienesta apmācības štāba pulciņa aizsardzēm. Gāzu virsnieka A. Dančauska vadībā kursos apmācītas 60 aizsardzes.

* Laikā no 13. līdz 27. aprīlim Rīgā notika sanitārā dienesta kursi. Piedalījās 60 aizsardzes no pulka visām vienībām.

* 17. un 18. aprīlī Rīgā, aizsargu namā, notika gāzu instruktoru kursi I un II bataljonam. Kursus apmeklēja arī Rīgas apriņķa policijas darbinieki.

* Slokas nodaļa 25. aprīlī svinēja 15 gadu pastāvēšanu. Svinības ievadīja aizsargu gājiens uz Brāļu kapiem, kur nodaļas priekšnieks J. Klinbergs kritušo piemiņai nolika vaiņagu. Pēcpusdienā vietējā baznīcā, pulka mācītāja V. Rozenieka vadībā, notika svētku dievkalpojums, ko kuplināja aizsargu koŗa un ērģeļu solo priekšnesumi. Pēc dievkalpojuma tirgus laukumā notika aizsargu un aizsardžu parāde, ar ugunsdzēsēju, skolu jaunatnes, strādnieku un pārējo organizāciju piedalīšanos. Pulka kom. J. Legzdiņš teica uzrunu, nododot apsveikumus arī no sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka K. Praula. Pēc parādes svētku dalībnieki gājienā devās uz pilsētas pamatskolas telpām, kur notika svinību turpinājums. Slokas cellulozes fabrika nodaļai svētkos ziedoja 1000 ls.

6. Aizputes pulks.

* Par riteņbraucēju rotas kom. v. i. iecelts K. Līmežs.

* Ar 26. aprīli pulka štābs atrodas jaunās telpās, Atmodas ielā Nr. 31, apriņķa valdes namā. Telpas glīti iekārtotas un atstāj patīkamu iespaidu. Viena istaba paredzēta štāba aizsardžu pulciņa mītnei, kuŗu aizsardzes pašas iekārtos un izdaiļos.

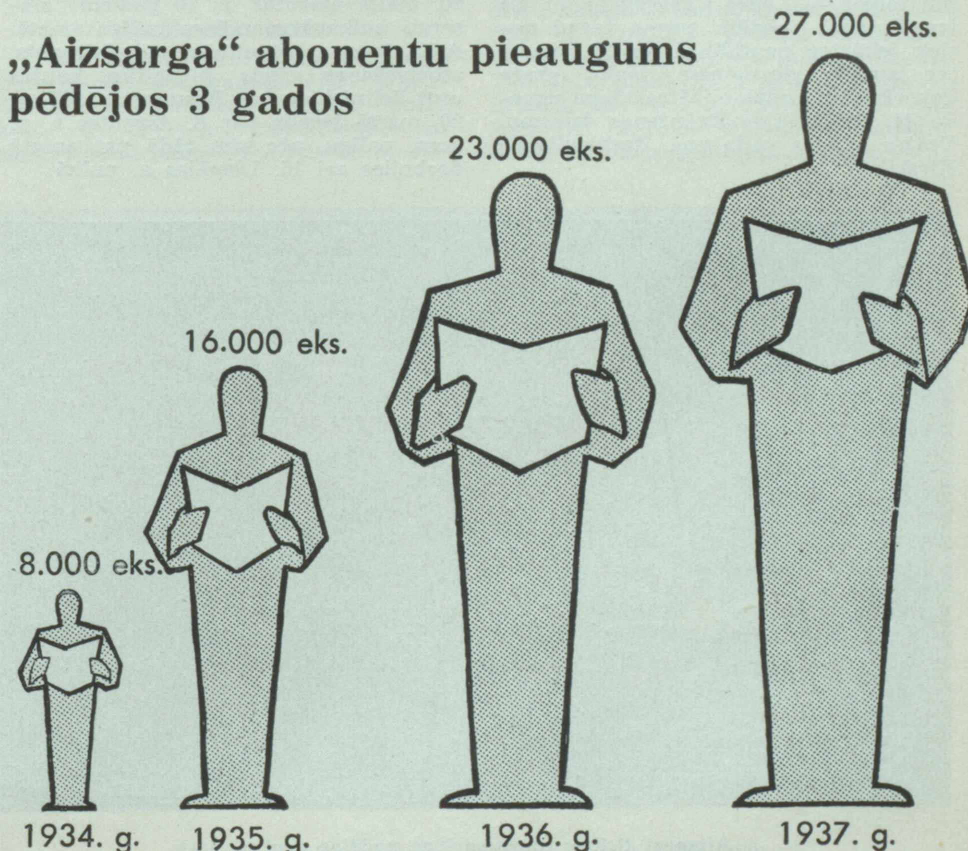
* Jaunā sporta laukuma būves darbi iet patlaban pilnā gaitā. ŠZC departamenta 4. rajona ceļa inženieris laukumu plānē, pēc kam to nodrenēs un aptaisīs ar žogu. Koka materiāli šim nolūkam sagādāti jau agrākos gados. Laukums atrodas blakus topošam 15. maija parkam.

* Jauniegūtam Gudenieku aizsargu namam pulka komandieris iecēlis pārvaldes komisiju, kuŗas uzdevums būs rūpēties par nama pārbūvi, iekārtošanu un izdaiļošanu. Komisijas priekšsēdētājs ir pulka kapelāns prāvests Dyura, locekļi — rota skom. Petrovskis, nodaļas priekšnieks Prūsis, aizsardžu pulciņa priekšniece Aiviekste, aizsargi: pagasta darbvedis Freimanis, pagasta vecākais Brūders un būvamatnieks Gulbis. 25. aprīlī rīkotais nodaļas bazārs par labu aizsargu nama iekārtošanai devis prāvu atlikumu. Būvdarbus cer izvest jau šovasar.

* Pie Cīravas nodaļas nodibinājies aizsargu dubultkvartets, kuŗu vada aizsargs Putniņš.

7. Valkas pulks.

* Pulks kopīgi ar Valkas pilsētas pašvaldību, iestādēm un organizācijām 4. jūlijā Valkā rīko dziesmu svētkus. Tajos piedalīsies vietējie un apkārtnes koŗi, virsdiriģenta T. Reitera vadībā. Valkas sporta biedrība šim gadījumam izbūvēs estrādi apm. 800 dziedātājiem.



Vajadzīgos kokmateriālus dod Valkas pilsētas pašvaldība. Pēc dziesmu svētkiem estrādi nenoplēsīs, bet atstās to dažādiem plašākiem sarīkojumiem.

* 3. un 4. aprīlī Valkas tautas namā notika pulka I un II btl. karaspēles. Tās vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapteinis J. Kikulis un armijas štāba kapteinis Mangulis. Spēles noslēdzot, pulka kom. K. Briedis deva vispārējus norādījumus, pateicās lektoriem un spēļu vadītājiem un lūdza aizsargu virsniekus gūtās zināšanas nest tālāk uz vietām nodaļās, rotās un bataljonos. III bataljonam karaspēles notika 11. un 12. aprīlī Alūksnē.

* Blomes pag. padome 10. aprīļa sēdē vienbalsīgi nolēma atbalstīt aizsargu organizāciju, norakstot no nokalpotas pagasta klaušās tās dienas, kurās Blomes aizsargi nodarbināti aizsargu pienākumu pildīšanā.

* Strenču pilsētas nodaļa dāvājusi 845. mazpulkam karogu. Karogu pasniedza nod. pr-ks Subers, saņēma mazp. insp. Baltietis.

* 12. rota, kurā ietilpst Jaunlaicenes, Veclaicenes, Apes un Jaunrozes nodaļas un aizsardžu pulciņi, 18. aprīlī Apē rīkoja savus gada svētkus. Svinības ievadīja garīgs akts Opekalna lauksaimniecības biedrības namā. Pēc tam Apē notika aizsargu un aizsardžu parāde, ko pieņēma III bataljona kom. Rengers. Vakarā Opekalna lauksaimniecības biedrības telpās aizsargi noklausījās referātu par ideiiski un saimnieciski stipru Latviju. Referātam sekoja teātŗa izrāde. Sarīkojums bija pucinājis ap 400 dalībnieku.

8. Valmieras pulks.

* Lādes nodaļa, priekšnieka J. Lielmaņa vadībā un ar pagasta vecākā J. Zilkalna atbalstu, sabiedriskās dzīves sekmēšanai uzcēlusi teicamas izrīkojumu telpas — Lādes aizsargu namu. Tā izveidošanas pēdējā posmā tagad notiek iekārtas papildināšana. 29. martā pie jaunām, gleznainām lauku skata dekorācijām nodaļas teātŗa trupa uzveda M. Priedulājas Dzimtenes dziesmu. Teātŗa izrādes vada pag. darbvedis O. Ķirsis.

* 4. aprīlī jaunkareivju atvadīšanās vakarus rīkoja Naukšēnu un Alojas nodaļas. Naukšēnos notika labi sagatavota teātŗa izrāde. Uzveda Jaunsudrabiņa «Jo pliks, jo traks». Alojā vakaru kuplināja sporta priekšnesumi.

* Laikā no 5. līdz 17. aprīlim Limbažos notika II btl. rīkotie sanitāru kursi, kuŗos piedalījās 18 aizsargi un aizsardzes. Praktiskos darbos kursanti vingrinājās pilsētas slimnīcā. Kursu noslēguma aktā ieradās pulka kom. pal. kpt. Zariņš, aizsargu štāba sanitāro apmācību vadītājs Dr. L. Prīmanis, pilsētas galva Dr. R. Eglītis, II btl. ārsts Dr. D. Kessels u. c.

* 12. aprīlī Valmieras aizsargu mītnē atklāja sanitāros kursus. Kursus vadīja I bataljona ārsts Dr. J. Krogzems, tie vilkās 12 dienas un tajos piedalījās 16 dalībnieki no 11 aizsargu nodaļām. Lekcijas notika vakaros, bet dienā kursanti praktizēja pilsētas slimnīcās. Tādi paši kursi notika III bataljonam Rūjienā Dr. A. Bērziņa vadībā.

* Štāba rotas rīkotais Kronvaldu Ata piemiņas akts 15. aprīlī bija pulcinājis daudzus Valmieras sabiedriskos darbiniekus, intelliģenci, aizsargus un aizsardzes. Vakaru ievadīja ar Vebera runas fragmentu. Aizsardze Kristapsone referēja par Kronvaldu un viņa laikmetu, bet aizsargs Bite par Kronvaldu un viņa idejām. Referātiem sekoja pulka kom. A. Prauliņa uzruna. un valsts himna. Mūzikālos priekšnesumus sniedza aizsardzes A. Sinepe, E. Mekše un A. Ezergaile.

* Rokdarbu kursi notika aprīļa mēnesī Tūjas, Aināžu un Idus nodaļās. Kursus vadīja rokdarbu instruktore L. Stepe. Aprīlī rokdarbu kursu posms noslēdzās. Tie atkal turpināsies rudenī un ziemā.

9. Madonas pulks.

* Pulka kom. pal. Antons Krēvics 20. maijā atskatās uz 10 gadiem aizsargu pulka komandieŗa palīga amatā. A. Krēvics ir atvaļināts virsleitnants, atbrīvošanas cīņās piedalījies kaujās pret lieliniekiem un Bermontu. 1937. g. 20. martā iecelts par 6. Aizputes a. p. kom. palīgu, pēc tam tādā pat amatā darbojies arī 15. Liepājas a. pulkā.

* Pulka rīkotos sanitāru kursus Madonā beidza 35 aizsargi un aizsardzes.

* 28. martā Kusas aizsardžu pulciņš rīkoja 10 gadu darbības atceri. Svētkus ievadīja garīgais akts, ko noturēja Lazdonas pareizticīgo draudzes mācītājs J. Eniņš. Pārskatu par 10 gadu darbību sniedza pulciņa priekšnieces palīdze V. Vērzemniece. Apsveica pulka kom. pal. A. Krēvics, pagasta vecākais Purviņš, nod. pr. Dreimanis u. c. Sekoja teātŗa izrāde. Pulciņā tagad 17 aizsardzes. 10 gadu laikā pulciņš sarīkojis 8 kursus un 5 bērnu pēcpusdienas. Kopā ar aizsargiem sarīkoti 27 dažādi sarīkojumi un 2 bazāri.

* Lielu aktīvitāti sabiedriskā darbā parāda Dzelzavas nodaļa, enerģiskā priekšnieka A. Jozepa vadībā. Šopavasar aizsargi pabeiguši aizsargu nama skatuves iekārtošanu un Lieldienu sarīkojumā izrāde jau notika pie pilnīgiem skatuves gaismas efektiem. Skatuves reflektori un pārējās elektriskās apgaismošanas ierīces izmaksājušas ap Ls 2.000,—. Sarīkojumu apmeklētājiem, kas bieži mēro pat 25—30 km tālus ceļa gabalus, patīk arī lieliskais 7 lampiņu radio aparāts ar pierīkotu elektrisko patafonu un skaļruņiem zālē un apakšstāvā. Pie nodaļas izveidojusies patiesi spējīga teātra trupa. Par režisoru pēdējā gadā saistīts A. Timma. Aprīļa mēnesī nodaļā notikuši šādi atklāti sarīkojumi: 4. aprīlī — kārtējā vakarēšana ar nod. pr. A. Jozepa referātu «Mūsu nacionālais karogs»; 11. aprīlī — teātra izrāde «Valmieras puikas», piedaloties ap 50 tēlotājiem; 25. aprīlī — Zemnieku drāmas viesizrāde «Nezināmā».

* Gulbenes lauksaimniecības biedrības krāj-aizdevu kase nodibinājusi patšauteņu iegādes fondu, kuŗu ar līdzekļiem atbalstīja Gulbenes pilsētas un apkārtējo pagastu pašvaldības un organizācijas. Par fonda līdzekļiem ir iegādātas divas patšautenes, kuŗas pasniegs III bataljonam vasaras nometņu un apmācības noslēguma dienā — 13. jūnijā, Gulbenē.

10. Cēsu pulks.

* 16. un 17. aprīlī Cēsīs notika apmācības — kaŗa spēles pulka štāba, I un II bataljona vienību komandieŗiem. Apmācības ar uzrunu atklāja pulka kom. M. Treijs. Tās vadīja pulka kom. pal. kpt.-ltn. R. Freibergs. Rezultātu novērtēšanā piedalījās arī aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kpt. J. Ķikulis un armijas štāba kpt. Liepiņš. 18. un 19. aprīlī līdzīgas apmācības notika Dzērbenē pulka III un IV bataljona vienību komandieŗiem.

* Plašs sarīkojums 18. aprīlī bija Cēsu pag. nodaļai. Programmas izpildīšanā piedalījās Cēsu kūrorta komitejas vīru koris un 8. Daugavpils kājn. pulka orķestris. Korcerta daļai sekoja loterija. Kupli apmeklētais sarīkojums nodaļai deva prāvu atlikumu.

* Pulka komandieris izteicis pateicību Rozulas nodaļas pr. Adolfam Jaunalksnim un aizsargiem Alfrēdam Putniņam un Edgaram Freimanim par enerģisku un saprātīgu rīcību meklējamo personu aizturēšanā.

* Pulka sporta klubs 19. aprīlī uzsāka vasaras treniņus futbolistiem. Treniņus vada valsts jaunatnes treners futbolā Upenieks.



Aizsargi tīrības un spodrības nedēļas darbos.



11. T. a. p. aizsardžu dienu vadība un dalībnieces.

* Štāba bataljona strēlnieku rota laikā no 20. aprīļa līdz 5. maijam sarīkoja speciālistu vadībā profesionālus šoferu kursus.

* Mārsnēnu pag. aizsardžu pulciņš 25. aprīlī nosvinēja 10 gadu darbības atceri. Svinības ievadīja ar uzrunu pulka kom. pal. kpt.-ltn. R. Freibergs, nododams pulka komandiera sveicienus. Vēl aizsardžu saimi apsveica bataljona kom. K. Skujiņš. Pārskatu par pulciņa darbību nolasīja pulciņa pr-ce Radziņa. Svētku aktam sekoja rakstn. Tirzmalietes referāts, mūzikāli priekšnesumi un dzīvā glezna: «Dievs, svētī Latviju».

* Pulka aizsargi-jātnieki var apkalt savus dienesta zirgus pie Atsevišķā artilerijas divīziona Cēsīs (Katriņkalnā), pret samaksu. Vienas kājas apkalšanas izdevumi sekojoši: pakavs — Ls 0,35; pakavu naglas — 0,07; apkalšana ar vienkāršiem pakaviem — 0,30; radzes — Ls 0,04 gabalā. Pie zirgu apkalšanas jāuzrāda pulka kom. izdota apliecība par attiecīga zirga ieskaitīšanu aizsargu-jātnieku dienestam.

11. Tukuma pulks.

* 17. aprīlī Tukuma pilsētas pamatskolā pulcējās pulka aizsardzes savā gadskārtējā sanāksmē. Aizsardžu dienas ievadīja ev.-lut. baznīcā ar svinīgu dievkalpojumu, ko noturēja prāvests A. Virbulis. Pēc tam apm. 250 aizsardzes pulcējās pamatskolas zālē, kur pēc pulka kom. E. Mauriņa uzrunas, aizsardžu dienas atklāja aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, nesot sveicienus no ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula, kā arī novēlējumus turpmākā darbā un vienības gara izkopšanā. Aizsardžu instruktore L. Torgani nolasīja referātu «Nacionālās apziņas kopšana» un pulka vec. aizsardze Ž. Blumberga — «Tautas veselības kopšana». Sekoja praktiskas dabas lekciju cikls. Vakarā turpat notika aizsardžu priekšnesumu vakars, kurā Zemītes aizsardze A. Strazdiņa nodeklamēja Plūdoņa «Atraitnes dēlu», Tukuma aizsardzes uzstājās ar grupu vingrojumiem. Deju priekšnesumi bija Kukšu, Irlavas, Smārdes, Praviņu, Struteles un Engures aizsardzēm. Dziedāja Praviņu, Jaunpils, Smārdes un Kukšu aizsardžu dubultkvarteti, bet solo dziesmas izpildīja Matkules pulc. pr-ce Ezergaile. Zantes aizsargi un aizsardzes uzveda drāmatisku fragmentu «Saules atgriešanās». Priekšnesumi liecināja par aizsardžu pieaugošo rosību kultūrālās dzīves celšanā. Sanāksmes otrā dienā turpinājās referāti. Aizsardžu dzienas noslēdza pulka kom. E. Mauriņš.

* Milzkalnes pagasta padome nolēmusi dāvināt Milzkalnes aizsargu nodaļai pašvaldībai piederošo agr. Cērkstes skolas ēku, līdz ar saimniecības ēku un 4 ha zemes aizsargu nama vajadzībām.

13. Bauskas pulks.

* 24. un 25. aprīlī pulka aizsardzes pulcējās Bauskā, gadskārtējās aizsardžu dienās. Sanāksmi atklāja pulka kom. J. Vērpelis, pateikdamies par saimnieciskā laukā veikto darbu un norādot, ka aizsardžu nākošais uzdevums — stāties arī kultūrāli sabiedriskā darbā savos novados un pagastos. Aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula sveicienus aizsardzēm nodeva aizsardžu instruktore L. Torgani, kas nolasīja referātu par nacionālās apziņas kopšanu. Sekoja lekcijas par miesas kultūru, dzīvokli, uzturu, sievietes higiēnu u. c. Interesantu lekciju nolasīja Dr. phil. J. Students. Pirmās dienas vakarā aizsardzēm aizsargu namā bija rīkots koncerts.

* 18. aprīlī uz 10 gadiem nodaļas priekšgalā atskatījās Stelpes nodaļas priekšnieks Rūdolfs Leitnants. Sabiedrības rīkotā vakarā Leitnants saņēma daudz suminājumu un balvu.

14. Kuldīgas pulks.

* Aprīļa sākumā notika pasīvās gaisa aizsardzības kursi Kuldīgas pils. un Kuldīgas pag. aizsardzēm, gaidām un skautiem. Lekcijas kursos lasīja apr. ārsts Dr. Spalviņš un pulka gāzu virsnieks L. Dinis.

* Saldus pils. nodaļas sporta pulciņam 18. aprīlī Sadraudzīgās biedrības zālē bija mūzikāli-vokāls un vingrošanas priekšnesumu vakars. Mūzikāli-vokālos priekšnesumus vadīja aizsardzebrīvm. E. Turka, sieviešu grupas plastiskos vingrojumus — J. Krūmiņa, sportistu - vīriešu vingrojumus — K. Ābele.

* Pulka gāzu virsnieks L. Dinis 25. aprīlī noturēja Skrundā kupli apmeklētu priekšlasījumu par ķīmisko kaŗu, ko noklausījās aizsargi, aizsardzes un privātpersonas.

15. Liepājas pulks.

* Par pulka sporta kluba priekšnieku iecelts pulka fiziskās audzināšanas instr. J. Malovka.

* 18. aprīlī Priekulē notika III bataljona komandējošā sastāva apspriede, kurā pulcējās bataljona rotu komandieri, nodaļu priekšnieki, vadu komandieri un aizsardžu pulciņu priekšnieces. Norādījumus deva pulka kom. K. Tikmanis, pulka kom. pal. kpt.-ltn. A. Briedis, btl. kom. J. Ģībietis un btl. ārsts Dr. Liepiņš. Pārrunāja sabiedriskās darbības jautājumus, starp citu,



Asītes aizsargi un aizsardzes «Senču kāzu» uzvedumā.

par aizsargu līdzdalību jaunajās lauksaimniecības biedrībās, meža dienās, mātes dienā, tīrības un spodrības nedēļā. Vienības jau gatavojas 15. maija svinībām. Izskanēja doma, ka izrīkojumi var būt arī retāk, bet tiem jābūt katrā ziņā labi sagatavotiem un ar piemērotu saturu.

* Krotes nodaļa, kopā ar skolu, pašvaldību un organizācijām 18. aprīlī rīkoja Kronvalda 100 gadu atceres svētkus. Pie skolas piestiprināja un iesvētīja Kronvaldam piemiņas plāksni. Referātu par Kronvaldu nolasīja rakstnieks A. Goba.

* Jūras aizsargu divīzions iegādājies modernu flagkuģi «Delta», ar spēcīgu motoru. Kuģim ir radio, prožektors, ērta kajīte un citas labierīcības. «Delta» noderīgs arī kontrabandistu gūstīšanai. Uz «Deltas» apmācīs un sagatavos jūras aizsargus. Trauku un porcelānu fabrika akc. sab. «Kuzņecovs» no Rīgas atsūtīja «Deltai» dāvanu — trauku servīzi 24 personām un kafijas tases 12 personām.

16. Jelgavas pulks.

* Par 7. rotas komandieri iecelts A. Blūms.

* Pulks kopā ar karavīriem un Jelgavas iestādēm un organizācijām 15. aprīlī godināja Latviešu biedrības zālē Kronvalda piemiņu. Vakaru ar uzrunu ievadīja pulka kultūrālās nozares vadītājs ģimnazijas direktors K. Līkums. Viņa runu noslēdza valsts himna un Vadoņa un valdības sumināјumi. Docents K. Kārkliņš plašākā referātā apskatīja Kronvalda kultūrvēsturisko nozīmi latvju tautas modināšanā uz jaunu dzīvi. Sarīkojumu mūzikāliem priekšnesumiem kuplināja aizsargu koris un Jelgavas kājn. pulka orķestris.

* Zemgales izstādes laikā Jelgavā notiks latviešu biedrības un pulka rīkotā dziesmu diena, kurā piedalīsies Jelgavas pilsētas un apkārtnes koŗi ar apm. 700 dziedātājiem, virsdiriģenta Jēk. Mediņa vadībā. Koŗu inspicēšanu un pārbaudīšanu uz vietām izdarīs pulka koŗa vadītājs P. Muraška. Pirmais kopmēģinājums nolikts 1. augustā Jelgavā.

* Ozolnieku nodaļa 18. aprīlī rīkoja loteriju-allegri, kas deva prāvu atlikumu. Sarīkojumā viesojās Svētes aizsargu drāmatiskais pulciņš ar teātŗa izrādi.

* Meža dienu ievadījumā Jelgavā piedalījās ap 4000 dalībnieku, starp tiem Jelgavā dzīvojošie aizsargi un aizsardzes ar pulka kom. A. Ausmani priekšgalā.

* 27., 28. un 29. aprīlī Jelgavā notika ziedojumu vākšana loterijai-allegri par labu 16. Jelgavas aizsargu pulkam. Sabiedrība aizsargiem izrādīja lielu atsaucību, par ko jelgavniekiem aizsargu sirsnīgs paldies!

17. Rēzeknes pulks.

* Rēzeknē, aizsargu mītnē, 1. un 2. aprīlī notika pulka komandējošā sastāva taktiskās apmācības, kuŗas vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kpt. J. Ķikulis. Apmācību noslēgumā piedalījās arī pulka komandieris V. Zarāns un viņa palīgs J. Samiņš.

* Pulka štāba koris rīkoja 3. aprīlī Rēzeknē, aizsargu mītnē komponista Emīļa Dārziņa atceres vakaru. Vakaru ievadīja koŗa diriģents K. Ģērķis ar referātu par E. Dārziņa dzīvi un darbiem. Referātam sekoja koŗa un simfoniskā orķestŗa koncerts, kuŗā izpildīja E. Dārziņa darbus. Sarīkojumu apmeklēja pulka vadība un vietējā sabiedrība kuplā skaitā.

* Sarkanā Krusta Rēzeknes slimnīcā 11. aprīlī noslēdzās Latvijas Sarkanā Krusta rīkotie mācītu sanitāru un samariešu kursi. Pēc 3 mēnešu apmācības kursus sekmīgi beigušas 17 mācītas sanitāres, no tām 16 aizsardzes. Viņas apsveica aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks plkv.-ltn. Dr. A. Bergs, aizsargu štāba sanitāro apmācību vadītājs Dr. L. Prīmanis un žēlsirdīgo māsu savienības priekšniece J. Kušķe.

* Gaigalavas pagasta pašvaldība dāvājusi Gaigalavas aizsargu nodaļai aizsargu vajadzībām bij. krogus ēku ar zemi. Gaigalavas nodaļai līdz šim nebija savu telpu, kur noturēt sapulces un sarīkot priekšlasījumus. Aizsargi ar pateicību saņēmuši plašās telpas un tajās iekārtos aizsargu mītni un zāli sarīkojumiem. Nama vērtība apm. 20.000 ls.

* Pie Silajāņu nodaļas nodibināts jaukts koris, par kuŗa vadītāju iecelts E. Liepaskalns.

* Pie Viļēnu nodaļas nodibināts drāmatiskais pulciņš un jaukts koris. Par pulciņa vadītāju iecelta H. Leitāne, par koŗa vadītāju — M. Ļūļa.

18. Daugavpils pulks.

* Daugavpilī 11. aprīlī pulcējās pulka aizsardžu pulciņu priekšnieces, lai pārrunātu dažādus kultūrālus un saimnieciskus jautājumus. Sanāksmi, kuŗā piedalījās aizsargu štāba aizsardžu instruktore L. Torgani, pulka vecākā aizsardze Lulle un 24 aizsardžu pulciņu priekšnieces, atklāja pulka kom. D. Silavs. Aizsardžu instruktore L. Torgani runāja par aizsardžu kultūrālo darbu, laukos, valstisko audzināšanu un turpmāko darbu pulciņos. Referātu par tautas tērpiem nolasīja Karnups. Pēdējo noklausījās arī sakaru bataljona aizsardzes. Aizsardžu dienas nolēma rīkot rudenī.

* Pulka vienas dienas gāzu kursi notika 11. aprīlī priņķa vecākā sēžu zālē. Kursos no katras nodaļas piedalījās instruktors, kas vadīs ķīmiskā dienesta apmācības nodaļās. Kursantus populārā veidā iepazīstināja ar kaujas gāzēm, bet galvenā kārtā ar dažādiem aizsargāšanās paņēmieniem. Kursus vadīja pulka gāzu virsnieks Rāviņš.

* Līvānos daudzie sadrumstalotie koŗi apvienojušies, nodibinot vienu aizsargu kori ar 50 dziedātājiem. Kori vada aizsargu vada komandieris Šteins, bet kā palīgi darbojas Mentiņš, Trakšs un Irbe.

* 4. aprīlī Krāslavas nodaļa uzveda A. Brigāderes «Maija un Paija», Kristapa Lindes iestudējumā. Šī pati izrāde tika atkārtota arī vietējai ģimnazijai un pamatskolām.

* Uz Kalupes aizsardžu pulciņa priekšnieces K. Šmites ierosinājumu, 8. aprīlī Kalupes 6-kl. pamatskolā pulcējās uz aizsardžu - mazpulka tuvināšanās vakaru aizsardzes, aizsargi, mazpulku vadītāji, mazpulcēni, vietējie sabiedriskie darbinieki un pagasta pašvaldība. Bija ieradies arī LLK instruktors Galiņš, kurš nolasīja referātu par tematu «Kā izdaiļot lauku mājas».

* Sakaru bataljona aizsardžu pulciņš 17. aprīlī, Daugavpils latviešu drāmatiskā teātŗa telpās, rīkoja «sērstības». Sarīkojums bija pulcinājis necerēti lielu apmeklētāju skaitu. Vakaru ar uzrunu ievadīja pulciņa priekšniece Birkhāne. Sekoja operete «Mucenieks un muceniece», koŗa dziesmas un tautiskās dejas.

* Pulka sportisti 18. aprīlī atklāja Daugavpilī vieglatlētikas sezonu ar sacensībām lauku skrējienā. Vīrieši sacentās 2 km un 8 km, bet sievietes — 2 km distancē. Sacensībā piedalījās 15 sportisti no Līksnas, Kalupes, Piedrujas nodaļām un Sakaru bataljona.

* Aizsargs L. Geikins ziedojis žurnāla «Aizsargs» 1934. gada gājumu vienam no Daugavpils mazpulkiem. Mazpulku insp. agr. Fr. Duksis minēto žur-



17. R. a. p. štāba koris.

nālu piešķīris 3. pilsētas pamatskolas mazpulkam, kuŗš izrādījis lielu rosību un patstāvību darbā.

* Līvānu krāj-aizdevu sab-bas biedru sapulce apstiprinājusi valdes izstrādāto projektu sētas nama nodošanai pilsētas aizsargiem uz 20 gadiem. Aizsargi namam izdarīs kapitālu remontu.

19. Jaunlatgales pulks.

* Jaunlatgales apriņķa I dziesmu svētku rīcības komiteja, izbeidzot savu darbību, nolēma izrīkojuma atlikumu un iegādāto inventāru, vairāk kā Ls 2.000,— vērtībā, atdāvināt 19. Jaunlatgales aizsargu pulkam. Pulka īpašumā pāriet arī dziesmu svētku estrāde, kuŗu uzcels kā pastāvīgu celtni, pārvedot no Balviem Jaunlatgalē, jaunajā pulka un III robežsargu bataljona sporta laukumā. 18. aprīlī, uz pulka komandieŗa G. Mežuļa uzaicinājumu, pilsētas pamatskolas zālē pulcējās visi pulka aizsargu un citu organizāciju koŗu vadītāji un pulka orķestŗa vadība, lai apspriestos par 2. Jaunlatgales apriņķa dziesmu svētku sarīkošanu. Vienojās šos 2. dziesmu svētkus rīkot tieši pierobežā—Jaunlatgalē, š. g. 1. augustā. Svētku programmā uzņēma latviešu komponistu un latvju tautas dziesmas. Svētkos ņems dalību ap 20 koŗu ar vairāk kā 900 dalībniekiem. Reizē ar šo dziesmu dienu nolēma rīkot arī pirmo aizsargu pulka apvienoto orķestŗu koncertu, kuŗā piedalīsies ap 100 mūzikantu.

* Apriņķa pagastu pašvaldības pulka aizsargu nama klavieŗu iegādei ziedojušas Ls 1.000,—. Pa Ls 500,— pulkam ziedojušas: linu apstrādāšanas sab. «Šķiedra» un «Zelta olas» likvidācijas komisija.

* Linavas nodaļa uzsākusi darbus sava aizsargu nama būvei. Jau pievests daudz dažādu būvmateriālu. Namu cels no plienakmens, kas jau piegādāts. Nams izmaksās apm. 40.000 ls. Apriņķa pašvaldības paredzējušas ziedot nama celšanai 8.000 ls. Būvi pabeigs divu gadu laikā.

* Nodibinājies Vīksnas aizsardžu pulciņš. Par pulciņa priekšnieci iecelta Marta Kleķere.

Dzelzceļu pulks.

* 1. maijā Jelgavas nodaļas aizsardžu pulciņš Zemgales klubā deva svinīgo solījumu. Garīgo aktu izpildīja prof. V. Maldonis. Vakaru kuplināja mūzikāliem priekšnesumiem.

Aizsargu aviācija.

* 7. aprīlī aizsargu lidotāji rīkoja atvadi līdzšinējam aizsargu aviācijas priekšniekam kpt.-ltn. R. Jenkevicam. Par pašaizliedzīgo darbu daļas izveidošanā pateicās aizsargu aviācijas priekšnieks J. Ērglis. Eskadriļas kom. A. Valleika pasniedza lidotāju adresi un veltes .

* Aizsargu aviācijas aizsardzēm apstiprināta īpaša piederības pazīme: uz brūna samta pamata zeltā izšūts stilizēts putns.

* Aizsargu aviācija ar sabiedrības un saimniecisko organizāciju atbalstu stājusies pie aizsargu aviācijas mītnes iekšējās izbūves darbiem Spilves aerodromā. Mītni, paredzams, iesvētīs aizsargu aviācijas 6. gada dienā, augustā.

* Aizsargu aviācijas aizsargi un aizsardzes 25. aprīlī izbrauca uz Vidzemes šoseju pie Ropažiem, kur apkopa un papildināja agrāko gadu meža dienās stādīto gatvi.

Čiv-čiv

Ainas no aizsargu dzīves

Kā spēcīgi koki, kas savas saknes dziļi laiduši audzelīgā zemē un var skatīt ap sevi kuplu jaunaudzi, aizsargu organizācijas rindās sastopami veci aizsargi, kuŗi savus pienākumus pilda no tās dibināšanas un ar lepnumu vēro organizācijas pieaugumu un izveidošanos šinīs 18 gados. Ap šiem veterāņiem divos gadu desmitos izaugusi spēcīga saime. Laiks aizskrējis vēja spārniem, veco aizsargu galvas klāj sudrabs, bet nemainīga palikusi Tēvzemes mīlestība un dziļa savu pienākumu izpratne. Spēcīgas atziņas par savas dzimtenes sargāšanu nodotas kā svēts mantojums nākamai paaudzei.

Šie vecie aizsargi, kas uz saviem pleciem iznesuši daudzas grūtības organizācijas tapšanas laikos un vēlākā izveidošanā, arī tagad ir visas organizācijas lepnums un balsts, izturības un pienākuma apziņas piemērs daudziem jaunākiem viņas locekļiem. Tāds, gadu nastu noliekts, bet nesalaužams savā pienākuma apziņā vecs aizsargs turas organizācijas rindās paceltu galvu un aizrauj citus sev līdzi, kam dažkārt dzīves grūtībās pagurst rokas. Jo kārtot savu personīgo dzīvi un veikt daudzos aizsargu pienākumus, tas prasa lielu uzupurēšanos un pašaizliedzību.

*

Kopš kāda laika visiem aizsargiem tika izdotas jauna parauga dienesta apliecības, apmainot tās pret vecām, un šinīs jaunās uzrādīts arī gads, kuŗā aizsargs iestājies organizācijā. Aiz kļūdas kāda aizsarga apliecībā ierakstīts nepareizs gada skaitlis.

N. pulka štābā ierodas aizsargs Pēteris Zariņš no kilometrus 40 attāla pagasta un uztraucas par to, ka apliecībā, tam ierakstīts 1919. gada vietā 1920.

«Es sastāvu aizsargos no paša dibināšanas dienas», Zariņš sparīgi nosaka, «un tas bija toreiz, kad mūs sadalīja pa iecirkņiem un visiem nevarēja izsniegt plintes. Kādu laiku nostaigāju ar bozi, tad sadabūju kādu vecu Naganu, kuŗam gaili vajadzēja ar ikšķi uzvilkt, bet es taču tomēr skaitījos pilntiesīgs aizsargs, kaut arī pirmā sākumā bez plintes...»

Kad kļūda noskaidrojas un vecais Zariņš noskārst, ka kļūmīgais ieraksts noticis ne «plintes», bet gan «tintes» dēļ, viņš rūpīgi noglabā izlaboto apliecību krūšu kabatā un apmierināts aiziet, lai mērotu atkal tālo ceļu uz mājām.

*

«Man nu gan tā grūti šķirties no vecās apliecības, šī jau nu nav gluži no tiem laikiem,» ierunājās vecais Smildziņš, «bet tanī paliek toreizējā ģīmetne un tik jauns vairs nebūšu... Mana vecene, toreiz vēl gluži mundra sieva, nopriecājās vien, kad uzņēmos. Teica, šai liels gods par tādu brašu kaŗavīru, labi, ka esi man precēts vīrs un uz citām nešķielē...»

Smildziņam ģīmetni izsniedz atpakaļ, un viņš skumji noraugās tanī.

«Izbālējusi pa tiem gadiem, bet arī es vairs neesmu jaunais. Jā, bija toreiz laiciņi... mēs visi droši paļāvāmies Ulmaņa kungam, lai nāk kas nākdams, un neesam vīlušies. Tā viņš mūs toreiz dibināja, tā mūs atkal tagad vada. Man liels prieks, ka dēli arī aizsargu rindās, un viens no viņiem kādā Vidzemes pulkā rotas komandieris, tāds ar trim zvaigznēm. Jums taču vajadzētu viņu pazīt, Jēkabs Smildziņš, brašs zēns, kad es jums saku!»

*

Svētdienā pie pagasta nama noliktas apmācības un to sākumu gaidot, aizsargi savā starpā jautri tērzē, pārrunādami šo un to, kā jau lauku ļaudis, veselu nedēļu netikušies. Pa lielceļu no baznīcas puses, putekļu mākoni kuldams, sparīgi soļo ar šauteni plecos vecais Krastiņš. Dūšīgo nācēju vērodami, aizsargi apklust, un tālākās sarunas grozās vienīgi ap diviem večiem, kuŗi ar savu īpatnējo sacensību allaž dod vielu jautrībai. Krastiņš ar Tiltiņu savstarpēji viens otru uzmana dienesta centībā.

«Paskat vien, šoreiz pirmais būs Krastiņš,» ierunājas kāds jaunāks aizsargs, «Tiltiņš vēl nav manāms...»

Krastiņš pienācis atpūšas, noslauka sviedrus no pieres un tad apskata šauteni. Tā viņam tīra, ka prieks skatīties. Visas dzelzs daļas rūpīgi notīrītas, stobrs spīd un laistās. Aizsargi nospriež, ka Tiltiņa šoreiz nebūs, un Krastiņš, stādamies ierindā, tam piebalso ar pārākuma smaidu. Brīdi vēlāk klusu piezogas arī Tiltiņš, gluži piesarcis no lielās steigas. Neviens to arī nepamana, bet Krastiņa acs visu redz.

«Uz apmācībām jāierodas laikā,» Krastiņš draugam klusu piebiksta.

«Ciet nu klusu, vecais draugs», pačukst Tiltiņš «un nesaki neko vada komandierim, ja tas ko prasa. Zini pats, laucinieku būšana, Brūnaļai atskrējis teliņš... Bet še tev par klusēšanu vēl gluži silts speķa rausis, saimniece kā pie svētrīta iedeva līdzi...»

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Jaunākās grāmatas.

Pie līdzšinējiem grāmatu tirgū esošiem populārizējumiem nākusi klāt vēl viena jauna «Lopārstniecība», kuŗas autors ir Valsts Jaunpils lopkopības skolas un vaislas lopu audzētavas pārzinis, aizsargu veterinārārsts R. Baķis. Savu grāmatu autors iecerējis kā mācības grāmatu lauksaimniecības skolām, atbilstošu lopkopības skolu programai, bet reizē ar to arī kā rokas grāmatu lauksaimniekiem un lauksaimniecēm. Vadoties no senatzītās patiesības, ka labākā metode veselības saglabāšanā ir izsargāšanās no slimības, autors sava darba smagumpunktu, šķiet, ielicis grāmatas pirmajā daļā, kur runā par mājkustoņu veselības kopšanu. Tā tiešām arī ir vērtīgākā un lopkopim visvajadzīgākā. Nevar neatzīt autora domu pareizību, jo tas saka, ka lopkopībā ražot daudz un lēti iespējams tikai ar pilnīti veseliem lopiem. Tādēļ lopkopja paša interesēs ir uzklausīt veterinārārsta padomu itin visos lopkopības jautājumos. Veselīgu un tā tad arī ražīgu mājkustoņu ieaudzēšanā, iegādē un veselības uzglabāšanā tos ekspluatējot, higiēniķa - veterinārārsta spriedumam daudzkārt biežāk jābūt noteicējam un jākoriģē dažs programatisks lozungs, nekā to redzam līdz šim. Autors ilgus gadus vada lielu valsts saimniecību un ir lopkopju jaunās paaudzes skolotājs, tādēļ viņa ieteikumi un pamācības šķiet izmēģinātas un balstās uz piedzīvojumiem. Lopkopji var klausīt viņa padomiem, ja arī tie dažviet nesaskan ar parastajiem agronomisko lopkopības darbinieku uzskatiem. Tieši grāmatiņas pirmā puse, par mājkustoņu veselības kopšanu, ir vērtīgs ieguvums lauksaimnieka populāro rakstu bibliotēkā. Cerams, grāmata piedzīvos vairākus izdevumus, kuŗos tad vēlētos redzēt izlabotas dažas kļūdas un izteiksmes neskaidrības. Šķiet, vislielākā uzmanība, turpmākos izdevumus sagatavojot, būtu jāveltī pirmajai daļai, zoohigiēnai. Slimību pazīšana, orientēšanās daudzkārt tik sarežģītajās iekšējo slimību pazīmēs, pareiza to novērtēšana un ārstēšana ļoti retos gadījumos būs lopkopim pašam pa spēkam, lai cik populāri un schēmatiski vienkārši to arī nemēģinātu brošūrās izklāstīt. Šajā ziņā autors tiešām arī turējies diezgan šauros rāmjos, kas ir lietderīga un pareiza ierobežošanās. Nenāktu lietai par ļaunu, ja šī daļa būtu vēl koncentrētāka, ieturēta vairāk higiēnas un profilakses garā. Žēl, ka valoda autoram stipri klibo. Izteiksmes neskaidrības un valodas kļūdas negribētos redzēt turpmākos izdevumos. Arī firmu sludinājumiem, ja vispār tos grāmatā ievieto, nav vieta tekstā. Gribētos novēlēt grāmatiņai daudz lasītāju arī no to aizsargu vidus, kas nodarbojas ar lopkopību. Zirgkopi gan grāmatiņa var interesēt mazāk, jo autors apskata galvenā kārtā govskopības, aitkopības, cūkkopības jautājumus. K. Kaņeps.

Alfonss Francis laidis klajā dzejoļu grāmatu «Zintis». Šis nav vairs pirmais Franča dzejoļu metiens. Viņa mūzas mirkļu pūliņi jaunajā grāmatā rāda, ka dzejnieks progresē. Tas nav pēkšņs talanta uzliesmojums, ko te novērojam, ne arī strauja dzirkstīšana. Pasmagiem soļiem uznāk Franča domu un programmatiskā dzeja uz mūsu literātūras skatuves, uzstādīdama jautājumus, iztirzādama, atbildēdama, tikai reizēm pierādīdama lirikas lakonisko spēku, pa lielākai daļai meklēdama plašāk pamatotu drāmatismu. Šim dzejniekam tā pati tieksme uz epikas pamatīgumu, kas raksturo Medeņa un Cedriņa darbus. No Franča īsākajiem dzejoļiem vislabāk izdevusies «Latviešu dziesma» (Kas nav guris lieti derēt, u. t. t.). Latvieši ir zemnieku tauta — un šais dzejoļos dzirdam lauku darbu motīvus, zemnieka pasaules uzskatu un dzīves gudrību, jo Franča dzeja, meklēdama kontaktu ar senčiem, cieši pieplok zemei un iegaumē nevien viņas kalnus un lejas, bet arī latviešu lauku cilvēku sirds pukstus un gara kustības. Šai ziņā zīmīgs ir dzejojums «Pūķis»: kaimiņi, apskauzdami vecā Krūma sekmes mājas apsaimniekošā, melš, ka viņam palīdzot nelabais. Ko Krūms? «Smejas viņš gar zemi krītot». Saimniekotāja ķēriens un čaklā izdarīšana ir viņa naudas pūķis, un saimnieks var skauģiem atcirst:

Tas tas nelabais, nu raugi,
To jums nevar atdot, draugi!

Tautas spēku avotu rāda varenais «Deviņžuburu ozols». Daudzi dzejoļi veltīti senatnei, motīvam, ko mūsu literātūrā vēl joprojām izmanto par maz. Bieži figurē grāmatā mūsu jaunāko laiku brīvības cīnītāji — strēlnieki un atbrīvotāji — un doma par vadonības lielo nozīmi. Dzejoļos daudz apvidus vārdu un rakstu valodā reti manītu formu.

Otrā iespiedumā parādās Edv. Virzas atdzejotās Emīla Verharna poēmas «Dzīves sejas». Grāmatas ievadā Virza rāda, kā dzimtenes sauciens pasaules kaŗa laikā pārvērš ievērojamo Flandrijas dzejnieku. Priekš kaŗa Verharns aicina uz tautu solidaritāti. «Kaŗš atmodināja dzejniekā vēl nepazīstamas jūtas — ienaidu, jo Vācijas saceltā katastrofa un viņa tēvijas Beļģijas izpostīšana bija viņa ideālu apsmiešana... Verharns iesāk nesaudzīgu kaŗa gājienu pret Vāciju ar savu dzejnieka ģeniju». Virza apbrīno tās dzejiski pilnīgās poēmas, kuŗās Verharns pienaglojis Vācijas izdarīto noziegumu pie kauna staba. Eiropas abisinizēšanas eksperimentus zināmas valstis turpina tomēr vēl šobrīd ... No Verharna formas ziņā un idejās daudz mācījušies arī latviešu dzejnieki — pats Virza, Švābe un vēl viens otrs. Tā ir spēka un titāniskas gribas dzeja, kas mūs šai krājumā apbuŗ. Būdams pirmšķirīgs dzejas mākslinieks, beļģu autors apdveš ar nemirstību ikvienu sižetu, bet sevišķi viņš izceļ zemes auglības pirmatnējo varu, no kuŗas kā no mūžam dzidri verdoša avota smeļas veldzi tautas. Verharns ir arī modernās pilsētas dzejnieks. Viņš dziļi ieskatījies pilsētās un pilsētnieka dvēselē. Ļaužu nepilnīgo roku celta, viņa dzejniekam šķiet daudzu pretrunu un nebūšanu cēlonis, Dalila, kuŗa mēģina savaldzināt un pēc tam iznīcināt dažu Simsonu.

Kārļa Egles un Rich. Rudzīša tulkojumā nākusi klajā Rabindranata Tagores «Lirika», kuŗā atrodam krietnu daļu no Tagores dzejoļiem. «Lirikā» ievietotie krājumi «Gitandžali», «Dārznieks» un «Mēness sirpis» jau pazīstami latviešu lasītājiem, kamēr citi grāmatā atrodamie darbi parādās latviešu valodā pirmo reizi. Šī austrumnieciskā mīlas un domu dzeja saista ikvienu īstas dzejas cienītāju. Tagores darbi ir dziļi un konsekventi uzskatos un vareni ticības un mīlas spēkā — to rāda kā šie dzejoļi, tā arī Tagores prozas darbi (romāni un stāsti).

«Jaunības apcirkņu» 7. n-rā iespiests Viļa Veldres «Seni stāsti par manu māju». Sākdams ar laikiem priekš vācu ienākšanas un nobeigdams ar pagājušo gadsimteni, rakstnieks piecos, sešos stāstos tēlo notikumus, kas saistīti ar viņa māju apkārtni. Tur lībiešu un kuršu cīņas, bajāra Bardža dēls Ventis un viņa jaukais romāns ar lībiešu meiteni; kuršu kaŗi ar bruņiniekiem un nebrīvības laiku sākumi; kurzemnieki Lielajā ziemeļu kaŗā un krievu sagūstītā Ģirta pārnākšana dzimtenē, ko nopostījis kaŗš un mēris; Kr. Valdemāra un «Pēterburgas Avīžu» laiki noslēdz šo skatījumu cauri gadu simteņiem. Šī grāmata mūsu jaunatnei māca, ka Latviju par neatkarīgu valsti nav padarījis gadījums, laimes untums, bet grūtums, darbs, varonība

J. Porieša grāmata «Strēlnieki Nāves salā» skubina mūs cienīt mūsu pagātni, mūsu varoņus. Šis darbs dod arī labu ieskatu jaunlaiku pozicijkaŗā, jo cīņām Nāves salā šis kaŗa veids ir raksturīgs. Porietis operē ar dokumentiem. Grāmatā daudz fotografiju, gleznu kopiju un plānu.

Plašākam laika sprīdim pieskaŗas K. Lejnieka «Latviešu» draugi pagātnē» (serijā «Jaunais zinātnieks 48. n-rs), tēlodams svešštautiešus, kas tēlojuši bezpartejiski latviešu stāvokli tajos laikos, kad latvieši un Latvija bija izmantošanas objekts svešinieka rokās. Šo vīru nopelns tas, ka viņi atbalstījuši tādā kārtā aktīvi mūsu tautas dabīgās tiesības un centienus pēc visāda veida brīvas eksistences. Lejnieks sāk ar Romas pāvestiem vidus laikos, apskata chronistus, ceļotājus, reformācijas darbiniekus, dzejniekus, Rīgas latviešu aizstāvjus, brāļu draudzi, humānistus, izglītības un dzejas draugus, agrārreformas veicinātājus, latgaliešu draugus un Latvijas neatkarības labvēļus.

Jaunatni interesē arī «Jaunā zinātnieka» 47. n-rs, kur iespiests R. Driļļa darbs «Gudrās mašīnas». Te tēloti dažāda veida automati un viņu vēsture. Grāmatā 45 ilūstrācijas. A. B.

Pagājušais mēnesis Nacionālajā operā.

Pirmie viesi pagājušā mēnesī operā bija Lietuvas baletdejotāji, soliste M. Jozopaite un baletmeistars B. Kelbauskas, kuŗi viesizrādei bija izraudzījušies baletu «Don-Kichots». Lietuvju balets ir samērā jaunāks par mūsējo, tomēr, spriežot pēc viesizrādes, jāliecina, ka arī mūsu tuvākie kaimiņi baleta mākslai piegriež it nopietnu vērību. Priekšnesumos bija vērojama jau visai respektējama technika, sirsnīga izjūta un patiesa mākslas mīlestība, kas ir drošākā garantija, ka turpinot iet pa reiz uzsākto ceļu, arī turpmākie panākumi neizpaliks. Publika viesus bagātīgi apveltīja gan aplausiem, gan ziediem.

Nākošais viesis bija krievu baritons Aļeksejs Čerkaskis, kuŗš dziedāja Oņeginu Čaikovska operā «Jevgeņijs Oņegins». Kā vakālā, tā arī mūzikālā ziņā dziedājums ļoti kultūrāls, ieturēts laba stila robežās. Balss nav pārāk plaša, bet rūpīgi kopta un skolota, ar patīkamu samtainu tembru un jauki plūstošu kantilēnu. Ja pirmajos cēlienos dziedājums šķita brīžiem par atturīgu, tad noslēgumā mākslinieks sevi parādīja jau visā augumā; netrūka nedz drāmatiska spēka, nedz spožu augšu, un ariozo «Ja nav vairs šaubu man», nācās atkārtot pat 3 reizes. — 25. aprīlī Čerkaskis dziedāja arī patstāvīgā koncertā, valdzinot klausītājus kā ar savas balss tīri vokālajām īpašībām, tā arī ar ļoti smalkjūtīgi veidotu priekšnesumu.

Džordāno operas «Andrē Šenjē» atjaunojums laikam vedams sakarā ar Jāņa Vītiņa viesizrādēm. Šenjē loma Vītiņam repertuārā viena no izcilākajām, ievērojamākajām. Visus šos gadus (Šenjē tika pie mums uzvests gadus 7 atpakaļ) Vītiņš uzstājies uz vācu operu skatuvēm un, salīdzinot viņa dziedājumu tagad un agrāk, diemžēl jāsaka, ka nekāds sevišķs progress nava saskatāms. Vidus posms gan ir patīkami tembrēts un uzrāda labu kantilēnu, bet augšas skan saspiesti un dziedonis viņas veica ar diezgan jūtamu piespiešanos. Cerēsim, ka tā ir pārejoša parādība un liekama uz vieglas neveselības rēķina. Nevar dziedonis lepoties arī ar izrunas skaidrību; kaut cik izsekot tekstam varēja tikai stipri koncentrējot uzmanību. Labākais un pārliecinošākais tēls operā, kā mūzikāli vokālajā, tā arī drāmatiskajā plāksnē bija Ādolfs Kaktiņš Žerāra lomā. Madlēna — Grieta Pērkone. Mūzikālo daļu vadīja Teodors Reiters.

Pagājušā mēnesī operā koncertēja arī viens no tagadnes ievērojamākiem čello-virtuoziem — Emanuels Feiermanis. Ar dziļo mūzikālitāti un līdz augstākai pilnībai izkopto techniku viņš ierindojams slaveno virtuozu vispirmajās rindās. Viņa spēle sevišķi izceļas ar dziedošo, patīkami tembrēto toni un smalkjūtīgi, ar retu artistisku taktu veidoto priekšnesumu. Programā Freskobaldi tokata, Lokatelli un Šūberta sonātes un citi, mazākas formas, darbi. Pavadīja Leo Demants.

Herta Lūse, viena no mūsu operas redzamākajām solistēm, 13. aprīlī nosvinēja 25 gadu skatuves darbības jubileju. Parasti šādiem gadījumiem mēdz izvēlēties kādu no savām labākajām lomām, kas daudz reizes tēlota, daudz reiz pārbaudīta, kur panākumi droši. Herta Lūse šai ziņā bija gājusi īpatnēju ceļu, jubilejas izrādei izraugoties lomu, kuŗu līdz šim nekad nebija dziedājusi — tituļlomu Bizē operā «Karmenā». Ja Karmena ir viena no pateicīgākajām lomām, tad līdz ar to viņa ir arī viena no grūtākajām; visus 25 gadus veidot tāda rakstura tēlus, kāda ir aukle «Jevgeņijā Oņeginā», grāfiene «Pīķa dāmā», Horsta madāma «Ugunī» u. t. t., un tad jubilejas izrādei izvēlēties Karmenu, šķita drusku pārdroši. Herta Lūse tomēr, acīmredzot, apzinājās, ko viņa dara, un jubilejas izrāde nepārprotami pierādīja, ka viņa savas spējas nebija pārvērtējusi. Šai izrādē mākslinieces talants atplauka pavisam jaunā apgaismojumā; tādu viņu mēs līdz šim nekad vēl nebijām redzējuši. Brāzmains, ugunīgs temperaments mainījās ar liegu lirismu, mežonīga kaisle — ar sapņainu romantiku, un pāri visam ļoti daiļskanīgs, izteiksmīgi frazēts un smalkjūtīgi niansēts dziedājums. Jubilāres radītais tēls jau pirmajā cēlienā savaldzināja pat visskeptiskāk noskaņotos klausītājus un nodeva gaišāko liecību par viņas augstvērtīgo talantu: par viņas dziļo mūzikālitāti, balss brīnišķīgajām vokālajām īpašībām un izcilo drāmatisko talantu. Jubilejas izrādē mākslinieces tēlojumā un dziedājumā uzrādīja tik daudz spraiguma, svaigas enerģijas un jaunavīga dzīves prieka, ka šķita viņa vēl atrodamies savas karjēras pašā sākumā, un nav arī ne mazāko šaubu, ka turpmāk sava talanta cienītājiem viņa sagādās vēl daudz patīkamu pārsteigumu.

Reti izjusti un pilnskanīgi savas lomas veidoja arī pārējie izrādes dalībnieki: Nikolajs Vasiļjevs, Ādolfs Kaktiņš, Eduards Miķelsons, Ūlande-Šulce un citi. Diriģēja Teodors Reiters. Izrāde noslēdzās ar īstu jubilāres triumfu; mākslinieće saņēma daudz ziedu, daudz vērtīgu balvu un neskaitāmus jūsmīgus suminājumus.

Ārkārtējs simfonisks koncerts, pasaulslavenā diriģenta Ēricha Kleibera vadībā, operā notika 17. aprīlī. Šis koncerts nodeva gaišāko liecību kā par diriģenta izcilām spējām, tā arī par mūsu apvienoto orķestŗu (operas un radiofona) augsto kvalitāti; pēc koncerta nepalika vairs ne mazāko šaubu, ka ja mūsu orķestrim izdodas ilgāku laiku pastrādāt šāda diriģenta vadībā, viņš droši varētu sacensties ar labākajām ārzemju simfoniskajām vienībām. Tik disciplinētu, techniski tīru un mūzikāli izteiksmīgu spēli no mūsu orķestŗa vēl nebija nācies dzirdēt. Diriģents bija pielicis daudz pūļu un pašaizliedzīga darba programu sagatavojot (parasto divu mēģinājumu vietā notika četri) un rezultāti tiešām bija pārsteidzoši. Programā: K. Vēbera uvertīra operai «Oberons» un Fr. Šūberta simfonija Nr. 7.

Otrs pārsteigums šai koncertā bija solists — itaļiešu piānists Karlo Cekki, kuŗš spēlēja orķestŗa pavadījumā Mocarta klavieŗu koncertu C-durā. Liekas, Mocarts sevišķi tuvs šī mākslinieka psīchei, un koncertā viņa talants atplauka retā spožumā. Brīnišķīgs dzidrums piesitienā; ēterisks vieglums, reta elegance un smalkjūtība frazējumā, ne mazākās ārišķības nedz bravūras, viss tas Cekki izvirza Mocarta interpretantu pašā priekšgalā un diezin vai starp tagadnes piānistiem būs kāds, kas šai ziņā varēs ar Cekki sacensties. Koncerts guva nedalītu piekrišanu.

Pēdējais izcilais notikums pagājušā mēnesī operā bija Jāņa Vītoliņa baleta «Ilga» pirmizrāde. Pēc Jāņa Mediņa «Mīlas uzvaras» šis ir otrais latviešu oriģinālbalets, rakstīts pēc O. Grosberga libreta, O. Lēmaņa choreografijā. Sižetam izmantots latviju strēlnieku brauciens no Vladivostokas uz dzimteni, ar leitnantu Lauvu un bēgļu meiteni Ilgu centrā. Librettā daudz pateicīgas vielas deju veidojumiem, kas savā starpā tomēr diezgan vāji saistās; drāmatiskās intrigas pavediens bieži vien draud pārtrūkt, kamdēļ visumā balets atstāj vairāk divertismenta iespaidu.

Komponists Jānis Vītoliņš, baleta mūzikas autors, līdz šim komponējis jau vairākus plašākas formas simfoniskus darbus, kā arī mūziku vairākām skaņu filmām. Balets «Ilga» ir pirmais viņa skatuves darbs. Šī baleta mūzika rakstīta it vingrā technikā, tematiski tuvu saskaroties ar latvju tautas dziesmām; it bieži viņā nākas sastapties arī ar ieskaņām no tālām eksotiskām zemēm. Netrūkst šai mūzikai nedz pārdzīvojuma, nedz izjūtas, satura un stila ziņā tomēr, nepretendējot ne uz oriģinālitāti, ne spilgtāku īpatnību, visumā nesniedzoties pāri tām robežām, kādās veidoti krievu baleta vecākās paaudzes meistaru darbi. Orķestrācijā Vītoliņš uzrāda jau diezgan respektējamus sasniegumus; viņš labi pārvalda orķestŗa krāsas, jūt instrumentu koloritus un prot viņus saistīt efektīgās un skanīgās kombinācijās.

Galvenās lomas baletā tēlo: bēgļu meiteni Ilgu — Mirdza Griķe un leitnantu Lauvu — Harijs Plūcis. Mirdza Griķe, pateicoties dzīvam talantam un nenogurstošam, pašaizliedzīgam darbam, izvirzījusies visredzamākā vietā mūsu jaunākās paaudzes baletdejotāju saimē. Viņas priekšnesumi, kā arvien, tā arī šoreiz, valdzināt valdzināja ar nevainojamu techniku, dzirkstošu temperāmentu, vieglumu, graciju, — īpašībām, kuŗas piemīt tikai plaša vēriena māksliniekiem. Leitnanta Lauvas loma choreografiski diezgan nenozīmīga; Harijs Plūcis tomēr viscaur viņu izveda korekti, smalkjūtīgi, arvien turoties laba stila robežās. No cēlieniem visiespaidīgākais pēdējais — kāzas latvju sētā. Sevišķi patika groteskā žīdu deja, lieliskā izpildījumā (Tobiase, Ļeščevskis, Leonaitis); arī čigāņu deja, kuŗā gan temperāmenta brīžiem šķita it kā mazliet par daudz; liekas, apvaldītākas kustības nenāktu veidojumam par sliktu. Nedalītu piekrišanu guva arī polka, mazo mākslas pionieŗu baletskolas audzēkņu, izpildījumā. Pārlie-

cinošu iespaidu atstāja arī baleta pirmais cēliens; strēlnieku priekšnesumos gan atgadījās vēl ritmiskas nejaušības, kas, cerams, turpmākās izrādēs izlīdzināsies; žēl, ja tas tā nebūtu, jo šāda veida uzvedumu kvintesence ir — tīra technika un absolūta ritmiska precizitāte. Amizants jaunkareivis — Leonaitis. Daudz neizmantotu iespējamību baleta otrā cēliena otrā ainā. Viņā nava nevienas dejas; visa viņa aizpildīta tikai ar mimiskiem skatiem.

Dekorācijas gleznojis Niklavs Strunke; iespaidīgākās — pēdējā cēliena latvju sēta un Budas tēls tempļa skatā. Vladivostokas skats šķiet pārāk ķīniski-japānisks.

Mūzikālo daļu iestudējis Arvīds Norītis, kuŗš reprezentējās kā veikls un atjautīgs diriģents. Pirmizrādē balets publikai patika un, cerams, ka tas tā būs arī turpmāk.

Vold. Upenieks.

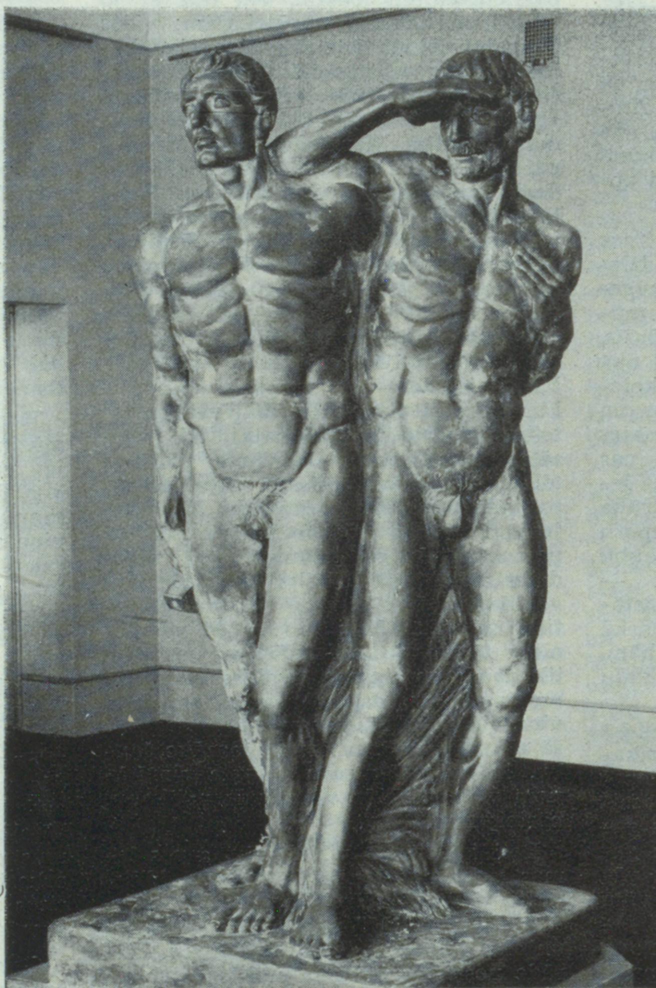
Latvijas Mākslas akadēmijas 13. izstāde.

Katru gadu mākslas akadēmija rīko savu audzēkņu izstādi, kur izstāda blakus parastiem klases darbiem arī diplomandu darbus, par kuŗiem šiem akadēmijas absolventiem piešķirti mākslinieku gradi. No paidagoģiskā viedokļa šo izstāžu apskatītājiem jāierobežojas galvenokārt ar pēdējiem, jo te jaunie mākslinieki varējuši sevi izpaust vispilnīgāk un vispatstāvīgāk.

Šajā 13. izstādē izstādīti diplomu darbi no vairākām darbnīcām. Vai nu nelaimīgais 13. skaitlis, vai arī dziļāki cēloņi, bet šo izstādi nevar uzskatīt par mākslinieciskā ziņā bagātu. Uz parastā līmeņa ir turējušies prof. akad. V. Purvīša ainavu darbnīca. Te izceļas vairāki autori. Kā pirmo var minēt Edgara Vārdauņa krāšās un apdarē droši gleznoto ainavu un baļķiem. Vādauņa drosme krāsainībā sola daudz.

Eižens Bodnieks ar asējumu «Vijoļu meistars», kuŗā pēdējais parāda labu meistarību tonālos kāpinājumos.

Figūrālo darbnīcu šogad beidza vairāki žanristi, bet viņu darbi nesaistīja skatītāju uzmanību kā senāk. Šī gada darbi kopsummā pavāji zīmējumā un nenosvērti sacerējumā. Dažbrīd liekas, ka vienam otram visa akadēmijas skola pagājusi gaŗām, neatstājot pozitīvas pēdas formas izpratnē un kompozīcijā. No šīs darbnīcas absolventiem pirmā vietā izvirzās Margarita



Strādnieks un zemnieks.
A. Skribanovska skulptūra Latvijas Mākslas akadēmijas 13. izstādē.

Stīpnieks-Klēbachs ar tumšos toņos izturētu gleznojumu «Kartupeļu pagrabā». Atmiņā vēl iespiežas Lejas Aronovas-Batvinkinas «Māte ar bērnu», J. Spriņģa «Virtuvē» un Natalijas Ozols «Lietū».

Tālāk jāmin Kārļa Dannes «Lauki», kas izceļas starp citiem darbiem ar savām sulīgi siltām krāsām un ar vienkāršību. Vitolijs Kaļvāns savā darbā «Pie dzirnavām» jau izveidojis savdabīgu sacerējuma veidu un, ņemot vērā, ka viņš nāk no Latgales, sola jaunas noskaņas mūsu ainavu glezniecībā. Ar žanra motīviem ainavu darbnīcu beidz Arnolds Spalviņš («Zvejnieki») un Olģerts Saldavs. Pirmam — droša ota un laba maņa tonalitātē, turpretim otram — prasme sakārtot gleznas daļas. Purvīša darbnīcu vēl beiguši Arnolds Griķis («Bieriņi»), un Olģerts Jaunarājs.

Grafiskā darbnīcā mākslinieku gradus ieguvuši Kārlis Stepe ar izteiksmīgu asējumu «Senlatvju kareivji». Elza Veide ar asējumu «Čigānu meitene» un

Eliāsa figūrālo meistardarbnīcu vēl beiguši Katrīna Grižas («Tirgus jūrmalā»), Roberts Bērziņš (Klētiņā»), Bernards Mednītis («Mākslinieka darbnīcā»).

Prof. K. Zāles tēlniecības darbnīcā Arnolds Skribanovskis sacerējis izteiksmīgu grupu «Strādnieks un zemnieks», kuŗai jāizteic lielā apvienošanās, ko piedzīvojusi mūsu politika pēc 15. maija. Cerēsim, ka no šī jaunā mākslinieka izveidosies «lietas koks» (Tēlu reprodukcija šajā žurn. numurā.).

Prof. R. Pelšes keramikas darbnīca maz ko mainījusies. Par daudz šie jaunie mākslinieki iemīlējuši vācisko «Jugend» stilu. Tik pa retam redzam kādu darbu, kur izmantots arī latviskais raksts. Gaidīsim, ka šo pārdrošo ar laiku būs vairāk. Šajā virzienā tagad var atzīmēt Em. Gūtmanes un Līd. Īgenbergas traukus. Šo darbnīcu tagad beidz Pēteris Kļaviņš ar lielu akvāriju, Elza Krimuldēns-Vikmanis ar rakstāmgalda piederumiem un Marta Gulbis-Gūtmane ar krāsni.

Noslēdzot šo apskatu, gribu no visas sirds novēlēt jaunajiem māksliniekiem, un it sevišķi daiļamatniecības nozares māksliniekiem, neapstāties savas techniskās veiksmes veidošanā un meklēšanā pēc latviskiem pamatiem.

J. Bīne.

Rīgas Mākslinieku grupas izstāde.

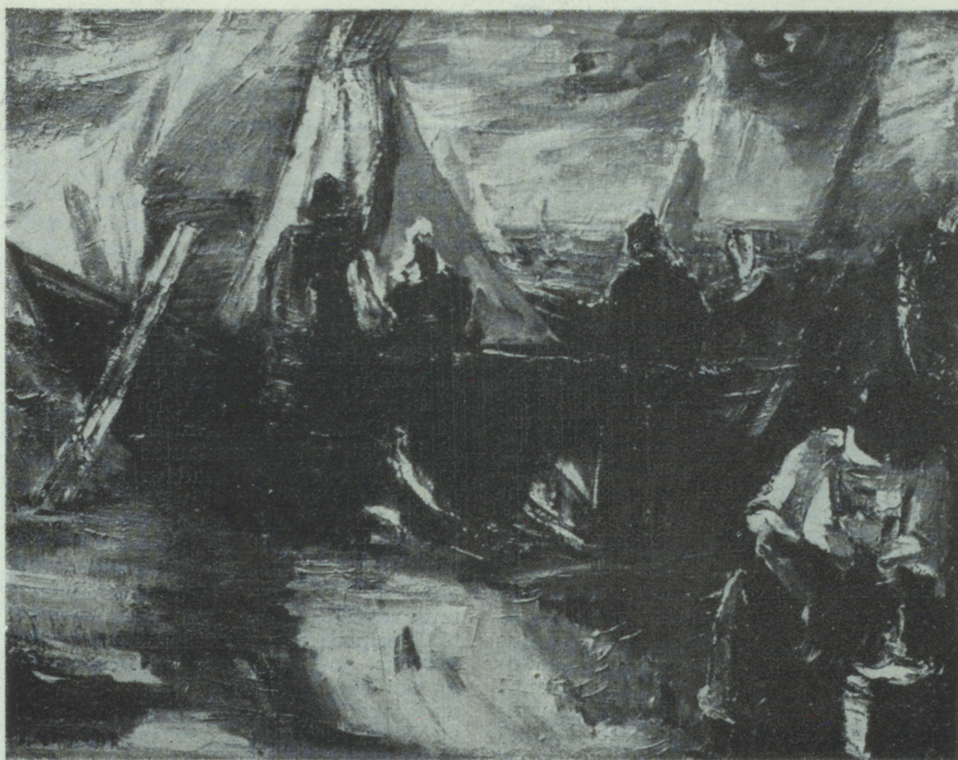
Rīgas Mākslinieku grupas izstādes arvien rada interesi mākslinieku un mākslas cienītāju aprindās, jo šī organizācija ir viena no rosīgākām un viņai uzticēta svarīgākā loma mūsu mākslas reprezentēšanā ārzemēs. Viņu izceļ arī mūsu mākslas politika, godalgojot viņas biedru darbus katru gadu no Kultūras fonda sumām un iegādājoties tos mūsu mūzejiem un iestādēm.

Pati šī organizācija biedru skaita ziņā ir viena no mazākām; arī šajā izstādē darbi redzami tik no 7 māksliniekiem, kas stilistiskā ziņā pieder pie tās mūsu mākslas daļas, kas izceļ darbos technisko pusi, materiālu apdari un brāzmaini izteiksmīgu veidojumu, — bet kas mazāk savos darbos meklē pēc latviskā satura. Nacionālais noskaņojums izpaužas vairāk neapzinātā izteiksmē un, bieži vien, svešu veidu lokālizējumā, nekā apzinātu satura un veida saderībā.

Šīs izstādes darbi liek pārdomāt un novērtēt tos mērķus, uz kuŗiem virzās šo mākslinieku takas, jo viņi ietekmē mūsu mākslinieku jaunās paaudzes gaitas vairāk nekā oficiālās mācības iestādes ar savām svārstīgajām atziņām.

Kā jau sākumā aizrādīju, tad šo mākslinieku stiprā puse meklējama techniskā virzienā. Gleznotāji pirmā vietā noliek pašu krāsu ar viņas problēmām, bet tēlnieki (šoreiz piedalās tik 1 tēlniece — Marta Skulme) tēlu materiālu un viņu formas, tuvinot tās abstraktai tēlniecībai. Šie mākslinieki nebaidās no veida sagraušanas par labu technikai un materiālam. Ik uz soļa redzam deformēšanu, par labu sacerējuma plānam — koncepcijai.

Līdzīgu drosmi šie mākslinieki parāda arī, dodot izstādēm nepabeigtus vai, pareizāk sakot, neizveidotus darbus,



Pēc zvejas.
J. Liepiņa glezna Rīgas Mākslinieku grupas izstādē.

kur krāsa uztriepta pirmā rāvienā, saglabājot tādā kārtā uzmetuma svaigumu.

Nesaistīšanos ar saturu un ar tautas kultūras tradicijām Rīgas Mākslinieku grupas biedri uzskata par pilnīgi atļautu un šo «brīvību» izmanto, lai vēl vairāk nodotos formas problēmām.

Beidzot, šīs grupas biedri labprāt saistās ar franču, vācu vai beļģu mākslas dzīves parādībām, ienesot mūsu mākslā jaunus virzienus. Par godu šai grupai tomēr jāsaka, ka pēdējā laikā šī aizraušanās ir jau daudz mazākā mērā parādījusies, kā vēl pirms nesena laika.

Visas šīs īpašības piedod šai grupai revolūcionāri jaunradošu noskaņojumu, kas sevišķi maldina mūsu topošos māksliniekus.

Nenoliedzot šos plusus, nevaru paiet garām šai izstādei, neatzīmējis arī tos minusus, kuŗi rodas no šīm stilistiskām tendencēm.

Vispirms aizraušanās ar krāsu un brāzmaino triepumu vājina formu un zīmējumu, kas attālina skatītājus no mākslas, radot viņos zobgalīgu atturēšanos.

Tālāk — darbu neizveidotība noved pie paviršības un nenopietnības, kas tāpat var kādreiz apnikt, kā akadēmiskā naturālisma izkurtējusē sīkumainība.

Atturēšanās no mūsu kultūras tradicijām un sekošana svešo tautu mākslas parādībām padara pašu jaunradīšanu par lieku darbu tai laikā, kad šis darbs tik vajadzīgs latviskās kultūras un līdz ar to arī latviskās mākslas atdzimšanā.

Ka tuvošanās mūsu saturam būtu īstais ceļš šiem māksliniekiem, par to tie varēja pārliecināties no tās siltās un rosinošās atsaucības, ar kuŗu mūsu mākslas publika uzņēma šīs grupas pirmos žanrus no zvejnieku, strādnieku un laucinieku dzīves. Skatītāji ar īstu prieku uzņēma šo pārmaiņu tēmatikā, jo klusās dabas un tādā pat garā gleznotie figūrālie sacerējumi tiem bija sen jau apnikuši.

Apskatot sīkāk šo 1937. gada Rīgas Mākslinieku grupas izstādi Rīgas Pilsētas Mākslas mūzejā, jāatzīmē sekojošie autori un viņu darbi:

Jānis Cielavs izstādījis maigi emocionālās krāsās un viegli slīdošos toņos gleznotas ģīmetnes un klusās dabas. Rīgas grupā Cielavs ir visreālākais. viņš nekad neizlec ārā no nopietna zīmējuma un nekad neiekrīt liekā krāsu skaļumā. Valdzinošākie darbi — Nr. 3 «R. M. kdzes ģīmetne» un Nr. 9 «Klusā daba».

Tajā ziņā radniecīgs šajā izstādē ir Konrāds Ubāns. Arī viņa ainavās redzam bagātu krāsainību, kas tomēr nekur neklūst skaļi dekorātīva. Interesantākie darbi: Nr. 53 «Vec-Liepāja», Nr. 55 «Beidzamais sniegs» un Nr. 59 «Skats uz Zemgali».

Jānis Liepiņš un Leo Svemps ir šo pirmo divu kontrasti. Abi tie uzsveŗ savos darbos brāzmaino rokrakstu un krāsu spilgtumu. Liepiņa efektīvākie darbi — Nr. 14 «Pēc zvejas» un Nr. 17 «Klusā daba», bet Svempa — Nr. 41 «Medījums» un Nr. 40 «Klusā daba ar vīnogām».

Ugas Skulmes darbi pa daļai pieslienas šim virzienam (ainavas), pa daļai uzrāda arī apvaldītāku formu (akti). Ugas Skulmes darbos visvairāk izcelta gleznu virsmas apdare un šajā virzienā tas radis vienu otru saistošu paņēmienu. Atzīmējami būtu Nr. 32 «Vakars», Nr. 35 «Ķemeŗu ainavas» un «Pļauja».

Dekorātors Otis Skulme devis šai izstādei intimā garā gleznotas ģīmetnes «Māsas portrets» un «A. Birkerta kunga portrets», no kuŗām sevišķi izceļas pirmā ar skaistām pelēkām un brūnām krāsām. O. Skulme izstādījis arī vairākas «klusās dabas», no kuŗām interesantākā «Uz balkona».

Marta Skulme bija bijusi skopākā no izstādītājiem, jo devusi tik 3 metus bronzas tēliem.

Noslēdzot šo apskatu, gribu izteikt cerību, ka šī aktīvā mākslinieku organizācija neapstāsies savā attīstībā un dos nākotnē darbus, kas nevien saistīs mūsu redzi, bet valdzinās arī mūsu sirdis.

Jēkabs Bīne.



Pļauja.
U. Skulmes glezna Rīgas Mākslinieku grupas izstādē.

A. Kroders

Mēneša apskats

Zemnieku dienas

arvien noteiktāk izvēršas par pastāvīgu un ļoti svarīgu notikumu atjaunotā Latvijā. Ja pirms 1934. gada 15. maija šīs dienas, kas toreiz saucās par lauksaimnieku nedēļām, bija tikai mēģinājums zemi atturēt no šķiru kaŗa ārdošām sekām un ar savu ideālo saucienu «vienreiz gadā visiem jāsadodas rokas» jau toreiz tautas priekšā pacēla tautas vienības ideju kā latvju zemes mierīgas attīstības garantiju, tad tagad zemnieku dienas jau nenāk vairs ar saucienu pēc vienības, jo šī vienība ir jau kļuvusi par mūsu laikmeta ievērojamāko panākumu, tā kļuvusi par latviešu tautas dzīves īstenību. Tagad zemnieku dienām citi uzdevumi: visai tautai pierādīt zemnieka svarīgo lomu zemes saimniecībā un visā tautas dzīvē, un, otrkārt, pacelt paša zemnieka aktīvitāti, pacelt viņa pašdarbību, pievedot viņu cieši klāt pie pašiem vissvarīgākiem valsts dzīves jautājumiem, lai zemnieks mācās saprast, kāda ir viņa loma tagadējā laikmetā valsts un tautas attīstībā. «Zemnieks savā sētā, savā darbā, savās paaudžu paaudzēs ir mūžīgās Latvijas avots un pamats, sakne un celms, spēks un sargs», tā zemnieku svaru un nozīmi izteica Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis savā runā zemnieku dienas atklājot. Bet tad arī pašam zemniekam un visai tautai ir šī lauksaimnieka izšķiroši svarīgā loma un uzdevumu pareizi jāsaprot. Jo mēs esam to sapratuši, ka zemnieka labklājība līdzi nes visas zemes rosību, dzīvību un labklājību.

Bez tam zemnieku dienām tagad ir vēl viens uzdevums — izteikt latviešu zemnieka vajadzības un intereses, kas tiek darīts apriņķu zemnieku dienās, un tad visas Latvijas zemnieku dienās sanākt kopā no visas zemes, lai saņemtu valsts vadības atbildi uz to, cik lielā mērā lauksaimnieku izsacītās vajadzības bijis iespējams ievērot un kā turpmāk ir jāsaimnieko, lai varētu sasniegt tos mērķus, ko stādījusi valsts vadība, apsveŗot visas zemnieku dienās izsacītās vēlēšanās un vajadzības. Tā tad visas Latvijas zemnieku dienas, kā sacīja Valsts Prezidents, ir «kopsavilkums un noslēgums apriņķu vai apgabalu zemnieku un mājturības dienām, kuŗās tuvu pie 20.000 dalībnieku varēja pārrunāt un apspriest visus lauku dzīvi skaŗošos jautājumus».

Abi še minētie uzdevumi ir ļoti svarīgi, jo kā apriņķu zemnieku dienu noslēgums, visas Latvijas zemnieku sanāksme Rīgā, atrod visu zemnieku, visu lauksaimnieku kopīgu valodu, atrod kopīgus ceļus, kā veikt savus nākošos uzdevumus. Tas ir ievērojams atvieglojums valsts vadībai, kuŗa tādā gadījumā var strādāt saskaņā ar noteiktu plānu un saskaņā ar tālākā nākotnē mestiem nodomiem, jo valsts vadībai ir garantija, ka viņas nodomus atbalstīs vienota zemnieku saime, apzinīgi sekojot vadības norādījumiem un aicinājumiem. Bet vēl svarīgāks ir otrais uzdevums — pieiet cieši klāt valsts un tautas dzīves lielajiem jautājumiem, jo tikai tad, kad zemnieks pilnā mērā aptvers šos lielos jautājumus, viņš spēs tautas attīstībā ielikt visu savu objektīvi lielo svaru.

Bez tam, saskaŗoties ar šiem lielajiem jautājumiem, lauksaimnieks dzird valsts un tautas vadības dzīvos vārdus par nākotnes uzdevumiem, par nākošām cīņām un nākošo darbu; kas zemnieku pilda ar jaunu spēku un apņemšanos neatkāpties ne soli no iesāktā jaunradīšanas un labklājības celšanas ceļā. Zemnieks arī šogad zemnieku dienās dzirdēja valsts vadības pārliecības pilnos vārdus par to, ka atjaunotās Latvijas ceļš ir gaismas un patiesības ceļš, ka «darbs un cīņas un uzņēmība būs tāpat vajadzīgi nākotnē, kā viņi bija vajadzīgi senāk un kā viņi ir tagad vajadzīgi», jo — «panākumi vēl nav apmierinoši, nav pietiekoši», saka Valsts Prezidents Rīgā sapulcētiem lauksaimniekiem pēc spožu panākumu pilniem trijiem 15. maija gadiem. Panākumi nav vēl pietiekoši, un valdība ar visu enerģiju gādā par lauksaimnieku ražas un ienākumu pacelšanu, gādājot arī par to, lai ražas celšanās nebūtu kāda nejaušība, bet paceltās ražas lai arī nostabilizētos, noturētos sasniegtā augstumā, pamazām ceļoties vēl augstāk. Lauksaimnieku ražas un ienākumu celšanai valdība darījusi tiešām daudz, un Valsts Prezidents zemnieku dienās sabraukušiem lauksaimniekiem arī pateica to visu, ko valdība darījusi lauksaimnieku un zemnieku labā. Bet nevajaga aizmirst, ka šis valsts vadības netraucētais darbs, ar nodrošinātu latvisku pamatu valsts vadībai, ka tas ilgst tikai nepilnus trīs gadus, pie kam nacionālā valdība savu darbu sāka kā finansiāli, tā morāliski noplicinātā zemē un vispirms bija jādomā par visnepieciešamāko pamatu radīšanu, lai atjaunošanas darbs objektīvi būtu iespējams. Tačū tauta saprata jauno stāvokli un pārauga gandrīz katastrofiskā ātrumā, kas valsts vadības darbu ievērojami atvieglo. Tomēr Valsts Prezidents nekad neaizmirst atgādināt, ka «cilvēkam pašam ir vajadzīgs būt darbā klāt», ka nedrīkst visu gaidīt no citiem un uzvelt vainu citiem, ja kas nav izdevies tā, kā bija nodomāts. Tā tad cilvēks pats ir visīstākā labklājības un skaistākas nākotnes garantija. Ar tādu pārliecību no zemnieku dienām aizbrauca arī latviešu lauksaimnieki, lai nākošā gadā viņi satiktos bagātāki atziņām un pieredzējumiem, vērtīgāki kā cilvēki, vēl ciešāk kopā saauguši tautas vienībā.

Ik gadus sarīkos kultūras dienu.

Ja lauksaimnieks ir mūsu zemes iedzīvotāju pamatgrupa un zemnieku dienās viņš sanāk kopā, lai nospraustu sava nākošā darba līnijas un pieietu cieši klāt valsts un tautas dzīves lielajiem jautājumiem, tad garīgā kultūra ir mūsu tautas pastāvēšanas vienīgā drošā ķīla, jo mēs varam pastāvēt tikai kā kultūras tauta un kā tāda nodrošināt savu nepārtrauktu, savu mūžīgu pastāvēšanu. Kultūrā nabagus mūs samīs ģermāņi un slavi, bet kultūrā stiprus mūs neiedrīkstēs aizskārt neviens, jo tad mums netrūkst sargu un sabiedroto. Tādēļ kultūras kopšana ir svarīgākais mūsu tautas un valsts vadības uzdevums, ko 15. maija Latvija ir līdz galam sapratusi un veic ar teicamām sekmēm. Lai šī atziņa uzvarētu un kļūtu par mūsu visu pārliecību, ir nepieciešami, ka visas tautas priekšā, sevišķi pasvītrotā veidā, tas tiek pateikts un arī vairākkārt atgādināts, jo patiesība ir simtkārt jāatkārto, līdz tā kļūst par tautas pārliecību, tā tad par spēku, ko neviens vairs nevar citādu darīt. Šim nolūkam var kalpot lielas sanāksmes vai gadskārtēji svētki, kuŗiem pievērsta tautas sevišķa uzmanība. Tāda diena mums ir 28. janvāris, kad 1935. gadā šajā dienā atskanēja Valsts Prezidenta draudzīgais aicinājums visiem atcerēties savu pirmo skolu, tai dāvinot grāmatas, mākslas priekšmetus, mācības līdzekļus u. tml. Draudzīgais aicinājums ir pārsniedzis viņam novilktās robežas un nepaliek pie skolas vien, jo grāmata tagad kļuvusi par katra cilvēka nepieciešamu vajadzību. Šogad 28. janvārī tika sarīkota rakstnieka un grāmatas diena, tā padarot 28. janvāri par plašu kultūras dienu, kad garīgā kultūra tiek saprasta visā viņas daudzpusībā. Rakstnieku un grāmatu dienas rīcības komiteja, noslēgdama savu darbību, nolēmusi kultūras dienu sarīkot ikkatru gadu 28. janvārī, lūdzot Latvijas Preses biedrību, lai viņa uzņemas šīs dienas sarīkošanu. Preses biedrība ir tam piekritusi, tā kā kultūras dienas ideja jau pieņemta. Jadomā, ka šī diena savu saturu vēl paplašinās, sniegdamās tālāk par rakstnieku un grāmatu un aptveŗot visu kultūras dzīvi. Un tad tā būs diena, kad ikkatru gadu latviešu tautai tiks runāts par gara spēku, par kultūru kā mūsu pastāvēšanas attaisnojumu un kā par mūsu nācijas sevišķo uzdevumu citu nāciju vidū dzīvojot. Tiks runāts par kultūru kā par spēku, kas vienīgais var celt arī mūsu tautas labklājību, darīt mūs sacensības spējīgus satiekoties ar citām tautām un, beidzot, darot mūs arī spēcīgākus pret iespējamiem mūsu neatkarības apdraudējumiem, vai pat pret tiešiem uzbrukumiem šai mūsu patstāvībai. Kultūra katru atsevišķo latvieti spēj darīt ga-

rīgi spēcīgu, bet nācija, kas sastāv no garīgi stipriem atsevišķiem locekļiem, var droši paļauties savai nākotnei. Tādēļ ik gadus sarīkojamai kultūras dienai piegriežama jo sevišķa vērība.

Ar lēmumu, ka kultūras diena uzticama Latvijas Preses biedrībai, jautājums dabūjis vispareizāko atrisinājumu, jo kompetentāku iestādi grūti iedomāties, tādēļ, ka šī diena jārīko nevis kā šauras, augsti mācītu vīru grupas sanāksme, bet kā tautas svētku diena, kad tautai lemts pacelties līdz augstākām atziņām, līdz tautas likteņu aptvērumam. Latvijas Preses biedrība, apvienodama rakstniekus un žurnālistus, ir organizācija, kur vienoti tie gara darbinieki, kas vistuvāk ir pašai dzīvajai dzīvei un kuŗi jau pēc sava talanta un sava darba būtības ir tautu audzinošā un vadošā pozicijā.

Latvieši un Latvijas vēsture.

Par mūsu zemes un tautas vēsturi jau daudz šajās slejās ir runāts. Runāts ar sašutumu par to, ko no mūsu vēstures ir iztaisījuši sveštautieši ar saviem iebrucēju un valdītāju meliem. Mēs paši sākām šaubīties par savas pagātnes diženumu un par savu senču kultūras spēku, gan vienmēr atstādami neatbildētu jautājumu, — bet kā tad būtu mēs izturējuši tik daudzu varu un kultūru maiņas un iespaidojumus, ja mūsu asinīs nebūtu kāda dziļa un īpatnēja, spēcīga kultūra, šajā neatbildētā jautājumā atrazdami gandarījumu un mierinājumu. Runāts ar pacilātību un prieku par atdzimušo vēstures zinātni, kas gaismā ceļ pavisam jaunu Latviju, pavisam jaunu latviešu tautu, par kādu nav ne vārda tajās vēsturēs, kādas mums tika sniegtas kā vienīgie mūsu zemes un mūsu senatnes pazīšanas avoti. Bet, neraugoties uz mūsu vēstures zinātnes lieliskiem panākumiem pēdējos gados, mums ir vēl viens liels trūkums: nav nevienas plašākas latviešu tautas un Latvijas vēstures grāmatas, kas būtu mūžīgs un neizsmeļams tautas pašapziņas augšanas avots. Skolas ir daudzmaz apmierinātas, jo Aleksandra Grīna «Latvijas vēsture» te ierāva pavisam jaunu vagu. Bet tās ir tikai skolas grāmatas, rakstītas sevišķai vajadzībai un skolai vajadzīgos šaurākos apmēros. Tukša bija vieta, meklējot plašāku Latvijas vēstures grāmatu. Gan runāja, ka viena otra privāta grāmatizdošanas firma taisoties laist klajā plašu Latvijas vēstures darbu, bet nu jau pagājuši daži gadi un neviena tāda grāmata nav tirgū parādījusies. Tādēļ tiešām ar dziļu prieku jāapsveic Kultūras fonda domes lēmums š. g. 19. aprīlī sagatavot izdošanai kapitāldarbu «Latvieši un Latvijas vēsture», kuŗā varētu būt trīs daļas: 1. daļa — Saimniecības vēsture, 2. daļa — Kultūras vēsture un 3. daļa — Politiskā vēsture. Protams, tas nav izdarāms pāris mēnešos, bet tagad pamats ir droši likts un tuvākā nākotnē grāmata būs izdota. Un mums būs kapitāldarbs par mūsu vēsturi, kāda līdz šim nebija mums pašiem un kādu nevarējām arī parādīt ne mūsu draugiem ārpus mūsu zemes robežām, dodot iespēju tajā ieskatīties tiem, kas mūs pasaules priekšā bija iztēlojuši par barbariem un tumsoņiem, kas aplaupījuši godīgus kultūras nesējus, ar varu atņemot muižas tādu neizmērojamu no-pelnu bagātiem — Baltijas muižniekiem, par kuŗiem tad reiz būs pateikta īstā patiesība, tāpat, kā par viņu apspiesto un vajāto latviešu tautu.

Vēsturisko materiālu jau sakrāts daudz. Valsts vēsturiskā mūzejā ir 167.000 dažādi senvēstures, etnografijas un vēstures priekšmeti, kas liecina kā par mūsu senču augsto kultūras līmeni, tā arī par mūsu tautas vēstures gaitām, par viņas daiļuma izjūtu u. t. t. Ir gan daudzi svarīgi vēstures dokumenti noziedzīgi iznīcināti vai noslēpti, tā tad pētīšanai nepieietami, sevišķi par 17., 18., 19. gadsimtiem. Tomēr mūsu vēstures aiņu mums izdosies parādīt viņas īstā, nesamelotā gaismā.

Svarīgi arī atzīmēt, ka liela ir mūsu tautas interese par vēstures jautājumiem un vēstures priekšmetiem. Tā, piem., Valsts vēsturisko mūzeju ik gadus apmeklē 12—16.000 personas, no tām apm. 1000 ārzemnieku, galv. kārtā no Anglijas, Francijas, Amerikas Savienotām Valstīm, bet arī no Ķīnas, Japānas u. c. valstīm.

Ģimenes piemaksas lauku strādnieku ģimenēm.

Ar š. g. 29. aprīlī pieņemto likumu par ģimenes piemaksām lauksaimniecībā nodarbinātiem gada strādniekiem ir radīts pavisam jauns un savu seku ziņā ļoti svarīgs sociālās likumdošanas institūts. Līdz šim ģimenes piemaksas saņēma tikai valsts un pašvaldību iestāžu darbinieki. Šīs piemaksas vispirms bija uzskatāmas kā prēmijas tiem, kas rūpējušies par tautas dzīvā spēka pieaugumu, un, otrkārt, tās bija zināms taisnīgs izlīdzinājums starp vienu un to pašu algu, kādu saņēma precējies un neprecējies darbinieks. Ja abi viņi saņem, teiksim, 100 latus mēnesī, tad, protams, neprecējies darbinieks, faktiski saņem daudz vairāk, nekā precējies, kuŗam jāgādā nevien par sevi, bet arī par ģimeni. Te ģimenes piemaksas bija taisnīgs atbalsts precētiem valsts vai pašvaldību darbiniekiem.

Tagad šis iestādījums tiek pārnests uz plašāku iedzīvotāju grupu — pastāvīgiem laukstrādniekiem. Jaunais likums vispirms ir laukstrādnieka ģimenes labklājības veicinājums. Otrkārt tas ir pavisam jauns un, šķiet, drošus panākumus sološs veids laukstrādnieku jautājuma atrisināšanā, nodrošinot lauksaimniecībai pastāvīgu darba spēku. Un, treškārt, jaunam likumam ir liela nozīme tautas dzīvā spēka augšanas ziņā.

Pēc sava teksta jaunais likums nosaka, ka «Latvijas pavalstniekiem, kuŗi valsts, pašvaldību un privātās lauksaimniecībās nodarbojas kā pastāvīgi gada strādnieki, dzīvo darba vietā un apgādā savus mazgadīgos bērnus, izsniedz ģimenes piemaksas no valsts līdzekļiem», pie kam šo piemaksu līdz 10 gadu vecumam izsniedz (neatkarīgi no tā, vai lauksaimniecībā strādā viens no vecākiem, vai abi) 4 ls par bērnu, ja ģimenē ir viens vai divi bērni, bet 5 lati par katru bērnu, cik ir vairāk par diviem, ja ģimenē ir vairāk kā divi bērni, pie kam tomēr viena ģimene nevar saņemt šo piemaksu vairāk par 23 ls mēnesī. Bez šīs piemaksas katram laukstrādnieka ģimenē jaunpiedzimušam bērnam izsniedz zīdaiņa pūriņu. Vecāki, kuŗi saņem ģimenes piemaksas par bērniem, nedrīkst atrauties no darba līgumā paredzēto darbu pildīšanas. Protams, dažādi pabalsti, ja tādus laukstrādnieka ģimene saņēmusi līdz šim, paliek spēkā arī turpmāk. Bet piemaksas nedrīkst panākt pretējo, tās nedrīkst būt par iemeslu izlaidībai, nolaidībai un bēgšanai no darba. Tādēļ pašvaldībām un darba devējiem ir jāseko, ka izsniedzamās piemaksas tiek izlietotas likumā nosacītām vajadzībām, «kas veicina bērnu un mātes fizisko un garīgo attīstību vai sekmē visas ģimenes labklājību». Tāpat paredzēta ģimenes piemaksu pārtraukšana, ja darba ņēmējs vai kāds no viņa ģimenes locekļiem tieši atraujas no saviem parastiem darbiem lauksaimniecībā vai ja izsniegtās piemaksas izlieto nelietderī-



Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis atklāj meža dienas Daugmales Lejasķikutos.

gi. Arī tad piemaksas pārtrauc, ja laukstrādnieks atstāj sava darba vietu pirms līguma notecēšanas. Piemaksu var atjaunot tikai ar nākošo līguma gadu. Šie ierobežojošie nosacījumi ir nepieciešami, lai ģimenes piemaksas neizvirstu līdz agrāk tik slavenajām bezdarbnieku piemaksām un lai tās kalpotu tiešām tam mērķim, kam tās domājis likumdevējs.

Jaunā likuma svētīgo nozīmi rādīs tikai laiks, bet katrā ziņā viņš atstās ļoti jūtamu iespaidu uz laukstrādnieku jautājuma atrisinājumu: apstāsies laukstrādnieku tiekšanās uz pilsētām un var sagaidīt pat pretējo virzienu — atplūšanu no pilsētām atpakaļ uz laukiem; izbeigsies pārmērīgā laukstrādnieku staigāšana no viena saimnieka pie otra, kas līdz šim lauksaimniecībai nodarīja diezgan jūtamus zaudējumus. Un, kā jau teicām, jaunais likums labvēlīgi ietekmēs arī tautas dzīvā spēka augšanu.

Sieviešu kongress.

Š. g. 18. aprīlī Rīgas Latviešu biedrības namā sanāca lauku un pilsētu sieviešu kongress. Latvija nav zeme, kur pastāv sieviešu ierobežotas tiesības. Mūsu zemē nevar izaugt tādas kustības, kā dažās Vakareiropas valstīs, kur radās sufražistes tips, kas skaudri uzbruka valsts likumdošanai un visam vīriešu dzimumam, neizslēdzot pat dažādu skandālu sarīkošanu, lai grieztu pasaules vērību sieviešu beztiesiskam stāvoklim. Nav mūsu zemē arī strīdu par vīrieša vai sievietes pārākumu, kādiem strīdiem nav nekādas jēgas, jo tie ir strīdi bez satura. Nav arī pie mums saucienu pēc sieviešu un vīriešu vienlīdzības, jo arī šie saucieni ir bez satura, tādēļ, ka pati daba nosacījusi vīrieša un sieviešu uzdevumu laukus. Gan ir dažās iestādēs un vietās nepamatots aizspriedums pret sievietes darbu, piem., valsts iestādēs vai citur, bet tie ir izņēmuma gadījumi, un vispāri pret sievietes līdzdalību kā valsts darbā, tā privātā darbā nekur nekādi motīvēti iebildumi nepaceļas. Tikai pašai sievietei ir pareizi jāatrod sava vieta, nepārspīlējot sievietes fiziskos spēkus un nepārprotot viņas uzdevumus, kādi izriet no viņas īpatnējās dabas.

Latviešu sieviešu darba programa rāda, ka viņa savus uzdevumus sapratusi pilnīgi pareizi, jo kongresā paredzēti šādi referāti: Ž. Blumbergas — par sievieti kā audzinātāju, Dr. M. Vīgantes — par tautas veselību un P. Jēgeres - Freimanes referāts «Stipra ģimene — stipra valsts». Tie arī ir galvenie darbības lauki, kas atbilst sievietes īpatnējai dabai: audzināšana, tautas veselības kopšana un ģimene.

Pareizi kongresā uzsvēra Zemkopības ministrs J. Birznieks, ka sievietes darbs jāatvieglo, lai viņai paliktu vairāk laika dzīves izdaiļošanai un skaistuma radīšanai, jo arī šādi uzdevumi ietilpst audzināšanas un ģimenes kopšanas darba laukos.

Pareizi sapratusi savus uzdevumus un savu vietu tautas dzīvē, latviešu sieviete kļūs par ievērojamu faktoru Latvijas augšanā saskaņā ar saviem nacionāliem mērķiem un ideāļiem.

Krize pārvarēta.

Valsts statistiskās pārvaldes rūpniecības nodaļas dati liecina, ka mūsu rūpnieciskā ražošana jau sasniegusi pirmskrizes apmērus, kas liecina, ka saimnieciskā krize sarežģītajā rūpniecības laukā jau pārvarēta. Ražošanas apmēri paplašināti keramikā, sevišķi auguši pieprasījumi pēc porcelāna, māla un fajansa traukiem, kādēļ atvērta otra trauku fabrika. Palielināta arī stikla trauku produkcija. Sakarā ar celtniecību visā valstī strauji aug cementa un ķieģeļu rūpniecība. Jauna rosība, sakarā ar Vefa darbību un ar straujo velosipedu pieprasījumu pieaugumu, ir arī metalrūpniecībā, tāpat elektriskā nozarē. Tekstilrūpniecībā ir straujš uzplaukums, tāpat pārtikas un garšvielu rūpniecībās, kur produkcijas indekss cēlies par 23 punktiem. Tikai ķīmijas un kokrūpniecība vēl nav sasniegušas pirmskrizes apmērus; ķīmijas rūpniecībā kritusi sērkociņu un gumijas izstrādājumu produkcija, jo samazinājies šo preču eksports; kokrūpniecību nelabvēlīgi ietekmē mēbeļu tirgus saruksāna. Bet ir nozares, kas pat pārsniegušas pirmskrizes stāvokli, piemēram, apavu un apģērbu rūpniecība, kādēļ caurmērā var sacīt, ka mūsu rūpniecība sasniegusi pirmskrizes apmērus.

Par saimnieciski labvēlīgo tendenci liecina arī tas, ka dzelzceļu pasažieru skaits uzrāda kāpjošu tendenci, un šogad tas var sasniegt īstu rekorda stāvokli — 15 miljonus pa Latvijas dzelzceļiem pārvadātu pasažieru. Saprotams, ka tas liecina tikai par saimnieciskās rosības pieaugumu mūsu zemē, kas panākts ar nacionālās valdības likumdošanu, jauno saimniecisko uzņēmumu dibināšanu, lauksaimniecības atbalstīšanu un ar visas tautas atraisīto enerģiju, jo tagad darbam ir jēga.

Zemes ražības celšana.

Nav šajā vietā mums jārunā par to, cik liela nozīme jaunu zemes platību iekarošanā un esošo platību auglības pacelšanā ir zemes meliorācijai. Nacionālā valdība tam piegriezusi sevišķu vērību, nodibinot pat īpašu meliorācijas departamentu, kas speciāli vadītu visus meliorācijas darbus zemē. Meliorācijā īpaša vērība piegriezta darbu mēchanizēšanai, lai darbs ātrāk veiktos un lai lauksaimniecībai neatrautu dzīvo darba spēku.

Meliorācijas darbs, kurš mūsu zemē iesākts tikai pirms dažiem gadiem, jau var uzrādīt ļoti labus panākumus. Dažās saimniecībās lauksaimniecības ražas ar meliorācijas palīdzību paceltas no 30 uz 70—80 pudiem no pūrvietas. Bez tam daudzas neauglīgas zemes pārvērstas vislabākās zāles pļavās, kas veicina mūsu lopkopību. Taisni šajā virzienā meliorācijai lieli un svarīgi uzdevumi priekšā. Par meliorācijas darbu pieaugumu liecina arī tas, ka drenu cauruļu skaits pieaudzis no viena uz septiņiem miljoniem, bet arī šis skaits vēl pavairojams. Drenu cauruļu ražošanā sevišķa nozīme būs jaunnodibinātai sabiedrībai «Ķieģelnieks», tā kā arī šo sabiedrību dibinot valdība ir domājusi par meliorācijas darbu paplašināšanu, lai nevien iekarotu jaunas, lauksaimniecībai derīgas zemes, bet arī uz esošām zemēm lai raža būtu pastāvīgāka, vienādāka, bet ne vienmēr atkarīga no klimatisko apstākļu maiņām.

Ar meliorācijas palīdzību vispirms nosusināts Lubānas ezera baseins, bez tam ievērojami uzlabots stāvoklis no plūdu briesmām vienmēr apdraudētos Nīcas, Pērkones un Grobiņas apvidos.

Meliorācijas darbinieku sanāksme š. g. 9. aprīlī, apsverot līdz šim veiktos darbus un tos kopīgi pārredzot, varēja vienoties par turpmākās darbības nodomiem, saskaņā ar Zemkopības ministrijas vadību.

Biroja iekārtas un veikala reklāmas izstāde.

No pirmā acu uzmetiena šķiet, ka šai izstādei nav nekādas plašākas nozīmes, ka tā var interesēt tikai pavisam šauras komerciālas aprindas. Bet, ieskatoties izstādes materiālos, mūsu domas ņem citu virzienu. Jo, patiesi, labi iekārtots birojs pavisam citādu tempu dod uzņēmumam, visai uzņēmuma darbu vadībai. Bet laba, pareizi iekārtota uzņēmuma vadība nenoliedzami atstāj savu iespaidu uz preču ražošanu. Šī ražošana var kļūt lētāka, un te jau ir klāt ikkatra zemes iedzīvotāja svarīga interese.

Tāpat arī izstādes otram nodalījumam — reklāmai. Vispirms nav vienalga, kādā veidā uzņēmējs iedzīvotājiem piedāvā savas preces, t. i. kā viņš tās reklāmē. Šī piedāvāšana var notikt rupjās uzbāzības veidā, tā var notikt morāliski aizskarošā veidā u. tml. Tā tad arī pie reklāmas klāt ir svarīga valsts interese. Piemēram, kādi ir sludinājumi laikrakstos, kādas afišas uz ielām u. t. t. Tās svarīgas arī no labas gaumes viedokļa, lai slikta reklāma šo gaumi nebojātu. Reklāmas lieta mūsu zemē vispāri vēl diezgan primitīva. Galu galā laba reklāma var celt uzņēmuma labo slavu, kas atstās svarīgu iespaidu uz šāda uzņēmuma preču patēriņu. Pie prāva patēriņa var notikt preču cenu pazemināšana, tā kā arī reklāma var novest pie svarīgām cilvēku interesēm.

Tirdzniecības un rūpniecības kameras sarīkotā pirmā tāda veida izstāde ir pacēlusi uzņēmēju, uzņēmumu darbinieku un arī visas sabiedrības priekšā šos divus svarīgos jautājumus — par uzņēmumu vadības racionālizāciju un par preču reklāmas pacelšanu viņas kvalitātē.

Pēc izstādes paliek pastāvīgi nodibināts birojs, kas attiecīgām personām dos vajadzīgos padomus un aizrādījumus.

Mežu dienas.

Mežu dienas paliek par tiešām skaistu un cildināmu ieradumu mūsu zemē. Šīm dienām tagad divi ļoti svarīgi uzdevumi: izdaiļot mūsu māju, sabiedrisko ēku apkārtni, izdaiļot ceļus un skaistākās mūsu dzimtenes vietas, un, otrkārt, gādāt par mūsu 248.000 ha lielās mežu platības neizbeigšanos, lai izcirsto mežu vietā rastos jauns mežs, jo «pēc 100 gadiem arī būs vajadzība pēc kokiem, un jo taisnāki, smuidrāki un labāki tie koki būs, jo viņi būs dārgāki», kā šogad mežu dienās sacīja Valsts Prezidents, stādot kokus Daugmales Lejasķikutos, tā saucamā Jāņukalnā, Daugavas malā, kur pasaules kaŗa laikā šāviņiem izdobota visa zeme.

Līdz šim veiktais darbs ir tiešām liels un plašs, jo pavisam iedēstīti 472.897 kociņi, 1.665 kociņi atjaunoti, 41.000 kociņu un krūmu apkopti, 9.983 augļu kociņi un potcelmi iedēstīti,

13.000 ogulāju krūmi, 45.000 m garumā, iedēstīti dzīvžogos, tāpat iedēstīti 35.000 krāšņuma koku un apmežoti 76,05 ha meža platības. Šogad skolām jārūpējas nevien par koku iedēstīšanu, bet arī par iedēstīto koku un krūmāju kopšanu un uzturēšanu. Tas ir liels un svētīgs darbs.

Bet tagad svarīga vērība piegriezta galvenā kārtā mežu platības pavairošanai. Zemkopības ministrs Birznieks, mežu dienas atklājot, pateica, ka «savā turpmākā plānā mēs esam paredzējuši pacelt mūsu koksnes ikgadējo dabīgo pieaugumu no 4 milj. uz 5 milj. kub. m. Jo koks vispirms ir svarīgs lauksaimnieku un valsts ienākumu avots, kuŗa nozīme paredzamā laikā nevar izbeigties, jo pieprasījumi pēc kokiem visos pasaules tirgos nekad neapstājas. Bet, no otras puses, ir jāgādā par to, lai mūsu mežu platība nenonāk katastrofas stāvoklī, kad koku izciršana nemaz vairs nebūs iespējama. To valdība grib panākt vispirms taupot koku materiālus, būvniecībai gādājot citu materiālu, un, otrkārt, apmežojot izcirstās platības vai stādot jaunus mežus lauksaimniecībai nederīgās zemēs.

Lauksaimniecības kamera Jelgavas pilī.

Valsts vadības ideja, lai sabiedriskās un mākslas iestādes, cik vien iespējams, izdalītos pa visu zemi un nebūtu visas koncentrētas galvaspilsētā vien, tagad ir jau piedzīvojusi pirmo piepildījumu, jo maija pirmajās dienās uz atjaunoto Jelgavas pili pārceļas Lauksaimniecības kamera, kur tā ieņems pils ziemeļu spārna telpas, kur remonta un atjaunošanas darbi jau pabeigti un pils iekšpusē izbūvētas plašas un ērtas telpas kameras darbam. Pēc tam sāksies atjaunošanas un remonta darbi pils dienvidu spārnā, kur novietos Lauksaimniecības akadēmiju, apm. nākošā gada rudenī.

Šai idejai ir ļoti svarīga un svētīga nozīme. Vispirms tas pacels dažu pilsētu saimniecību un vispāri svaru mūsu valstī. Bet svarīgākais ir tas, ka kultūras darbu izdalīs pa visu zemi, lai visiem apgabaliem būtu katram savа vieglāka piekļūšana vienam vai otram kultūras centram. Tas ietekmēs visas zemes garīgo dzīvi un pacels tautas līdzdalību valsts un tautas labklājības celšanas darbā, jo visi tad jutīsies tuvāki šim darbam.

Ja mēdz teikt, ka franču tauta nav jāmeklē Parīzē, ne vācu tauta Berlīnē, tad tas ir pareizi arī attiecībā uz Rīgu un latviešu tautu. Tādēļ nedrīkst visu, kam sakars ar gara dzīvi un valsts vadību, koncentrēt tikai galvas pilsētā. Izdalītas pa visu zemi, valsts vadības un kultūras iestādes vairāk uzsūks sevī tautas dzīvā gara un būs tuvākas tautai, kādēļ pareizāk arī saklausīs tautas dzīvās dzīves pukstus, tos ieaužot likumdošanā, kultūras vērtībās u. c.

Citi par mums.

Vislabāk par mūsu jaunās dzīves panākumiem varam spriest pēc tām atsauksmēm, ko par mums nodod svešu zemju ļaudis, redzēdami mūsu dzīvi vai tai sekodami, jo šie ļaudis uz mums noskatās neieinteresēti, objektīvi, tā sakot, vēsām acīm. Paši mēs varam brīžiem aizrauties uz vienu pusi, vai otru un daudzreiz nesaredzēt patiesību viņas dzīvajā īstenībā. Minēsim te dažus gadījumus, ko par mums saka citi ļaudis, nebūdami noskaņoti pret mums ne naidā, ne arī sevišķā draudzībā, bet mierīgi vērodami mūsu dzīvi un darbu. Franču mēnešraksts «Revue Politique Europeenae», rakstīdams par mūsu saimniecisko stāvokli sakarā ar valdības jaunizdotiem likumiem, raksta tā: «Latvijas valdības politika tiklab lauksaimniecībā, kā tirdzniecībā devusi rezultātus, ar kuŗiem tuvāk iepazīstoties atliek vienīgi konstatēt, ka L a t v i j a i r l a i m ī g a z e m e.» Jo tiešām, citas valstis joprojām vēl nav pārvarējušas saimnieciskās krizes grūtības, no kuŗām Latvijā tikpat kā nekas vairs nav izmanāms. Tāpat Latvija tagad straujiem soļiem iet pretim latviešu saimnieciskā spēka nostiprināšanai mūsu zemē, kas latviešu tautu eksistences ziņā paceļ ievērojamā labklājībā.

Tāpat Vīnē, sakarā ar mūsu mākslas izstādes atklāšanu, Austrijas valsts prezidents, pretēji mūsu zemes vācu vēsturnieku apgalvojumiem, apliecina, ka «latviešu kultūra ir gadu simteņus veca un zemes senā kultūra guvusi jaunu dzīvību, atdzīvinātās kultūras izstarojumi iet plašumā visos virzienos.» Tāds ir eiropieša spriedums par mums, kuŗ nav klāt subjektīvu antipatiju vai pat naida un baiļu par savas varas pazaudēšanu mūsu zemē, kā tas bija ar mūsu zemes vācu vēsturniekiem.

Tālāk poļu armijas organs «Polska Zbronja» publicē rakstu par mūsu Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani un saka: «Vislabākais Latvijā rodas pateicoties viņa radošai gribai un karstai sirdij. Darbodamies visu mūžu tuvākā kontaktā ar zemniekiem, Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis sapratis savas tautas dvēseli un vajadzības labāk, kā neviens cits. Viņš ir gars, kas liek savas valsts kultūras dzīves jaunos pamatus. Pateicoties viņam latviešu tauta konsolidējas un valsts organizācija nostiprinās un izveidojas formās, kas garantē Latvijai iekšējo un ārējo drošību.»

Varšavā iznākošais franču laikraksts «L'Echo de Varsovie» par mūsu jauno dzīvi raksta: «Latvija patlaban ir viena no tām retām zemēm, kur nav bezdarbinieku, kur nav budžeta deficita un kur jau gatavojas atcelt visus saimnieciskās dēpresijas laikā ievestos finansiālos ierobežojumus. Eiropas finansu politikā pašreizējā brīdī tas ir rets piemērs.» Tālāk autors ļoti atzinīgus vārdus runā par Ķeguma spēkstacijas būvi, par celtniecību mūsu zemē, par mūsu tirdzniecību un rūpniecību un sevišķi par lauksaimniecību.

Mēs, Latvijas preses darbinieki, ar prieku pievedam šos citu tautu autoru rakstus, jo tie apstiprina atziņas un vērojumus, ar kādiem mēs ejam pie savas tautas, runādami par vienoto tautu un viņas darbu atjaunotā zemē. Tas rāda, ka mūsu vērojumi ir pareizi, ka mūsu atziņas izrietējušas no pareiziem vērojumiem un no pareizi izprastas mūsu tautas attīstības gaitas. Un šie svešu zemju autoru slēdzieni par mūsu dzīvi lai paceļ vēl augstāk mūsu enerģiju, mūsu jaunradošo gribu un vēl kvēlāk lai tie liek iedegties mūsu ideāliem.



Zemnieku dienu kopaina Sporta namā.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Pēdējā laikā lielu interesi pie sevis saista Eiropas centra un dienvidu valstis, kur notikušas svarīgas apspriedes un ievērojamu valstsvīru vizītes. Kā zināms, tad īsi pirms Lieldienu svētkiem Dienvidslavija noslēdza ar Italiju politisku līgumu, kas izbeidz līdzšinējās nesaskaņas abu valstu sadzīvē. Ja daudzi šo līgumu silti un jūsmīgi apsveic, tad citi atkal izturas pret viņu diezgan vēsi un atturīgi. Manāmu nemieru Belgrades-Romas pakts radījis vienā vai otrā no «mazās antantes» valstīm, sakarā ar ko daži mēdz uzsvērt, ka šīs trejsavienības pamati tagad esot stipri un jūtami iedragāti. «Mazā antante», kurā iekļaujas Rumānija, Čechoslovakija un Dienvidslavija, tika dibināta galvenām kārtām kā aizsardzības sistēma pret tā sauc. ungāru un arī vācu «revīzionismu», kā arī pret Habsburgu ķeizarvalsts atjaunošanas iespējamību. Trianovas mierlīgums atrāva Ungārijai un pievienoja minētām trim valstīm plašus novadus ar ungāru tautas piederīgo iedzīvotājiem, par ko Budapeštas valdības arvienu ir protestējušas un nekad nav varējušas samierināties ar līdzīgu stāvokli. Tad, Habsburgu troņa restaurācija bīstama Rumānijai, Čechoslovakijai un Dienvidslavijai tanī ziņā, ka ar laiku šī monarchija varētu tiekties pēc agrākās Austro-Ungārijas ķeizarvalsts atjaunošanas un pēc to apgabalu ieslēgšanas savās territoriālās robežās, kas tagad pievienoti citām valstīm. Lūk, šie pašaizsardzības apsvērumi savā laikā spieda augšminētās trīs valstis sadoties ciešā sadarbībā un savienībā, lai kopīgi aizstāvētu to territoriālo statūtu, kuru bija cēluši un izveidojuši 1919. g. mierlīgumi. «Mazās antantes» valstis bija arī vienas no karstākām un iespaidīgākām Tautu savienības pakta un politikas aizstāvētājām, un šinī ziņā Dr. Beneša, Titulesko un Jevtiča redzamā loma Ženēvā vēl visiem ir dzīvā un spraigā atmiņā. Tā kā ilgus pēckaŗa gadus Francijas militārais un politiskais vārds bija liels un spēcīgs, tad gluži dabīgi, ka savā diplomātijā «mazās antantes» valstis orientējās uz Parīzi, kuŗa stāvēja par mierlīgumu neaizskaramību un pretojās visiem tiem centieniem, kas izgāja uz pēckaŗa Eiropas territoriālā līdzsvara iedragāšanu. «Mazās antantes» valstu savstarpējā saskaņa tiešām bija liela un viņu kopdarbība politiskā un pa daļai arī saimnieciskā laukā vaiņagojās atzīstamiem panākumiem.

Ar laiku tomēr apstākļi Eiropā mainījās un ņēma citu virzienu: Vācija sarāva Versaļas mierlīguma saites un izvērtās par iespaidīgu militāru faktoru, tad pieauga arī Italijas svars mūsu kontinenta politikā, bet iekšējie sarežģījumi Francijā un itaļu-abesiņu konflikts ievērojami novājināja Parīzes un Ženēvas iespaidu starptautiskā dzīvē. Vāci un itaļi sāka attīstīt jo lielu rosību Viduseiropā, sevišķi saimnieciskā ziņā, piem. Dienvidslavijā un Rumānijā, kuŗu lauksaimniecības eksports prasa plašus tirgus. Tā maz pamazām šais valstīs pieauga arī manāmas simpatijas pret tā sauc. Romas-Berlīnes «ass» politiku. Sevišķi viņām nebija patīkama Francijas draudzība ar Pad. Krieviju, kā arī Maskavas iespaids Tautu savienības darbā un politikā. Tādēļ arī Dienvidslavija joprojām vēl atteicās atzīt Pad. Savienību «de jure» un uzsākt ar to diplomātiskus sakarus, bet Rumānija atkal liedzās slēgt ar Maskavu savstarpējās palīdzības līgumu, t. i. tādu, kāds bija parakstīts starp krieviem un čechoslovakiem. Šīs nesaskaņas mēģināja izmantot Berlīne un Roma, lai nostiprinātu savas pozicijas Dienvidslavijā. Ar laiku arī Ungārija, domājams, uz itaļu ieteikumu, atturējās no savu revīzionismu centienu pasvītrošanas, kas ienesa zināmu nomierinājumu rumāņu un dienvidslavu politiskajā dzīvē. Tā, lūk, maz pamazām radās iespaids, ka «mazās antantes» valstu saimē vājināti tie pamati, kas līdz šim viņas turēja ciešā sadarbībā un vienprātībā. Tagad, kur Dienvidslavija noslēgusi ar bulgāriem un itaļiem attiecīgos draudzības un politiskos līgumus, šķita, ka aizdomas par minēto nevienprātību un nesaskaņu kļuvušas diezgan pamatotas un ka Belgrade ir ceļā uz attālināšanos un atsvešināšanos no saviem pēckaŗa gadu sabiedrotiem. Tā kā itaļu-dienvidslavu līgumā Italija garantē Dienvidslavijai robežu neaizskaramību, tad pastāv domas, ka Roma grib novadīt ungāru revīzionisma prasības un spiedienu uz Čechoslovakijas pusi.

Šie un citi jautājumi, kas stāv sakarā ar pēdējā laika notikumiem un noskaņām Dienvidslavijā, tad nu prasījuši savstarpēju noskaidrošanu «mazās antantes» valstu ārlietu ministru konferencē, kas notikās aprīļa mēn. sākumā. Kaut gan oficiālais biļetens, kas izdots par šīs apspriedes rezultātiem, uzsveŗ, ka triju antantes valstu attiecībās valda joprojām saskaņa, uzskatu vienība un nevēlēšanās redzēt Eiropu saskaldītu divās pretējās un naidīgās politisko ideoloģiju nometnēs, tomēr ārzemju laikraksti zināja vēstīt, ka Dienvidslavijas pārstāvim nācies dzirdēt diezgan asu un skarbu kritiku no rumāņu un čechoslovaku puses par augšminēto līgumu ar Italiju. Lai nu kā, bet šķiet ka visumā šī konference tomēr atzinusi, ka Dienvidslavijas-Bulgārijas un Dienvidslavijas-Italijas jaunie draudzības līgumi nevar nozīmēt kaut kādas mūsu kontinentam naidīgas politikas iespējas nākotnē, un ka tiklab «mazā antante» kā Balkānu savienība nav no viņiem vājināta, bet taisni otrādi — tām pavērts ceļš un tilts uz saprašanos plašākā mērogā ar citām valstīm un valstu grupām. Ka Dienvidslāvija joprojām vēl ir uzticīga saviem sabiedrotiem un «mazajai antantei», to liecināja milzīgā sajūsma, ar kādu tika saņemts Belgradē, dažas dienas pēc konferences slēgšanas, Čechoslovakijas republikas prezidents Dr. E. Benešs.

*

Aprīļa beigās «izskaidrošanās» notikusi arī starp Austriju un Italiju. Kopš vairākiem mēnešiem abu valstu attiecības uzrādījušas zināmu vēsumu un daudzi pat pasvītroja, ka austriešu-itaļu draudzības vietā iestājies noteikts lūzums, ka Vīne attālinās no Romas un censās tuvināties Prāgai. Bija laiki, kad savas neatkarības sargāšanai un savas pretestības stiprināšanai pret pieaugošo nacionālsociālistu propagandu, Austrija atrada drošāko atbalstu Italijā. Vēl visiem ir atmiņā 1934. gada vasara, kad par upuri nejēdzīgajam politiskam atentātam krita kanclers Dolfuss un kad itaļi, bīdamies no Vācijas iejaukšanās Austrijas iekšējās lietās un lai sargātu austriešu politisko neatkarību, jau mobilizēja un savilka pie Brennera dažas savu strēlnieku divīzijas. Bet itaļu-abesiņu konflikts, kā zināms, atsaucās arī Viduseiropā, tuvinādams Romu Berlīnei un novezdams Austriju pag. gada 11. jūlijā pie izlīguma ar Vāciju. Kaut gan draudzība un sadarbība starp abām ģermāņu nācijām bija nodrošināta, tomēr «naci» rosība Austrijā aizvien pastiprinājās, kas savkārt spieda Vīnes valdību izturēties ar lielāku bardzību pret tiem, kuŗi centās apdraudēt valsts iekšējo drošību, tautas vienību un valdības darbu. Austrija nu jutās sliktākā stāvoklī nekā dažus gadus atpakaļ, jo tagad itaļu atbalstu viņai vājināja Romas-Berlīnes draudzība. Pēdīgi, kad Austrijā pieauga kustība un centieni par labu Habsburgu troņa atjaunošanai, Italija noteikti nostājās Vācijas pusē un Romas prese visai stingrā tonī pateica, ka itaļi nepielaidīšot monarchijas nodibināšanos Austrijā. Iestājās manāms vēsums abu valstu attiecībās: autsriešu patrioti sāka meklēt sabiedrotos citā virzienā, cenzdamies tuvināties Čechoslovakijai un Francijai. Lūk, šādos apstākļos un šādā attiecību stāvoklī notikās aprīļa mēn. pēdējās dienās apspriedes Venēcijā starp Austrijas valsts kancleru Dr. Šušnigu un itaļu valdības galvu Musolini. No oficiālā ziņojuma teksta par šīs konferences rezultātiem ir grūti spriest, kādā gultnē un virzienā turpmāk ieies Austrijas-Italijas sadzīve, bet ārzemju laikraksti tomēr vēsta, ka visā visumā Venēcijas apspriedes nav nekādas krasas pārmaiņas nesušas abu valstu attiecībās. Tomēr viens ir skaidrs, ka Italija panākusi no Austrijas solījumu, ka tā sauc. Donavas baseina valstu sadarbības organizēšana nevar notikt

ārpus un bez Vācijas piedalīšanās, un ka Habsburgu troņa atjaunošanas jautājumā Vīnei tomēr jāņem vērā arī citu valstu apsvērumi. Daudzi saka, ka bez visiem Šušniga iebildumiem, Italija tomēr esot panākusi zināmā un jūtamā mērā Romas-Berlīnes poziciju nostiprināšanu Austrijā. Šķiet, ka tagad, kur Austrijas un Italijas politiskā un saimnieciskā sadarbība ir atkal nodrošināta, itaļi cenšās uzsākt plašāku rosību Balkānos, un šīs akcijas sākums saskatāms viņu ārlietu ministra grāfa Čano ceļojumā uz Albāniju. Lielu interesi itaļi izrāda pret Rumāniju, ar kuŗu visā drīzumā tie domājot noslēgt līdzīgu draudzības un sadarbības līgumu, kā nesen atpakaļ ar Dienvidslaviju.

Arī Polija cenšas nostiprināt savu līdzšinējo draudzību ar Rumāniju un šinī sakarībā uz Bukarestu bija devies poļu ārlietu ministrs plkv. Beks. Tā tad, Viduseiropā patlaban norit visai straujš atsevišķo valstu tuvināšanās darbs, kuŗa raksturs un tendence tomēr ir manāma nosliešanās tā sauc. Berlīnes-Romas politikas ass virzienā...

*

Tāpat Eiropas rietumos vērojam lielu diplomātisku aktīvitāti, kas jo ciešākas dara Francijas, Anglijas un Beļģijas sadarbības saites. Pēc tam, kad dažus mēnešus atpakaļ beļģi paziņoja, ka turpmāk viņi grib ieturēt stingru neutrālitāti un atteikties no līdzdalības lielvalstu blokos, angļu un franču ģenerālštābiem vajadzēja grozīt savus līdzšinējos armiju sadarbības plānus varbūtējo uzbrukumu gadījumā Francijai vai Anglijai, jo tagad viņiem taču vajadzēja rēķināties ar neutrālu Beļģiju. Šo militārās dabas jautājumu noskaidrošanai tad arī bija veltīts franču kaŗa ministra Daladjē nesenais brauciens uz Londonu. Bez tam aprīļa mēn. beigās Anglija un Francija oficiāli paziņojušas kopējā deklarācijā, ka atzīst Beļģiju par atbrīvotu no Lokarnas līguma saistībām un uzņēmās pienākumus aizstāvēt Beļģiju uzbrukuma gadījumā. Turpretim beļģi apņēmušies sargāt savas valsts robežas un gādāt, lai viņu territorija nevarētu klūt par operāciju bāzi kādas citas valsts armijai, kas gribētu uzrukt Francijai. Tāpat beļģi ir apņēmušies nelaist cauri savai zemei svešu kaŗaspēku, bet angļiem tie devuši solījumu, ka lidmašīnu uzbrukuma gadījumā, kas būtu vērsts pret Angliju, Beļģija laikus par to ziņotu Londonai. Lai gan Beļģija tagad ir atbrīvota no Lokarnas līguma saistībām, tad tomēr Briseles un Londonas sadarbība valsts aizsardzības jautājumos arī turpmāk būs jo cieša. Reizē ar to Beļģija apņēmās uzturēt spēkā un palikties uzticīga Tautu savienībai un tām saistībām, kuŗas pēdējā uzliek saviem locekļiem.

Tā tad, līdztekus akcijai Viduseiropā, kur ievērojama tendence uz attālināšanos no Tautu savienības, rietumos norit pretējais process — cenšanās stiprināt Ženēvas spēku, autoritāti un iespaidu. Līdzīgus centienus pasvītrojusi arī četru Ziemeļeiropas valstu konference Helsinkos, kur Zviedrijas, Norveģijas, Dānijas un Somijas ārlietu ministri uzsvēruši savu valstu uzticību Ženēvai un tām metodēm, kuŗas ieteic Tautu savienība saimnieciskās un politiskās kopdarbības sekmēšanai starp Eiropas valstīm. Tā tad redzam, ka saimnieciski spēcīgās un veselīgās valstis stāv par Tautu savienības politiku, un šis apstāklis ved pie jautājuma, vai tās valstis, kuŗas šai politikai negrib sekot, nebūs tomēr agri vai vēlu spiestas grozīt savu taktiku un beidzot piekāpties veselīgākas un miermīlīgākas politikas priekšā.

*

Kopš dažiem mēnešiem Beļģijas politiskā dzīve bijusi visai satraukta. Tā sauc. reksisti, kuŗu vadonis Leons Degrels aicina uz stingras, autoritāras iekārtas ievešanu un uz partiju politikas izbeigšanu Beļģijā, guva pag. gada parlamenta vēlēšanās visai ievērojamus panākumus. Pateicoties ministru prezidenta Van Zēlanda lietpratīgai vadībai financiālā un saimnieciskā laukā beļģi uzrādīja pēdējā laikā atzīstamus panākumus. Totiesu politiskā ziņā atmosfaira Beļģijā bija visai sasprindzināta. Sociālistu partijā radās nogrupējumi, kas bija nemierā ar dažu savu ministru darbību valdībā, bet tautas plašākās aprindas turēja pastāvīgā nervozumā reksistu aģitācija un propaganda. Beidzot reksisti ieskatīja, ka pienācis brīdis viņu iespaidīgākai akcijai. Sakarā ar to Degrels lika atteikties no mandāta savas partijas deputātiem un viņa tuvējam kandidātam Briseles vēlēšanu iecirknī un pieprasīja, uz pastāvošo likumu pamata, izsludināt jaunas papildu vēlēšanas galvas pilsētā, uzstādot viņās savu paša kandidātūru. Valdības partijas nepalika parādā un vienojās uzstādīt pret Degrelu kopējo kandidātu Van Zēlanda personā, kas tautā ieguvis lielu popularitāti ar savu līdzšinējo darbu valsts labā. Vēlēšanu cīņa, kas notikās 11. aprīlī, bija diezgan asa, strauja un trokšņaina, un šī niknā duēļa iznākumā vēlēšanu urnas deva Van Zēlandam tādu balsu vairākumu, ka reksistu pretinieki tagad uzskata Degrelu par smagi un liktenīgi satriektu.

Šai uzvarā beļģu ministru prezidenta autoritāte pieaugusi nevien viņa paša tautā, bet cēlusies arī starptautiskā laukā. Šis apstāklis ir sevišķi no svara, vērā ņemot, ka angļu un franču valdības uzdevušas Van Zēlandam izpētīt un noskaidrot, kādā ceļā būtu visvieglāki un ātrāki panākams tā sauc. saimnieciskais miers, kas izbeigtu patreizējos traucējumus starptautiskā tirdzniecībā, preču un kapitālu kustībā. Minēto valdību viedoklim piekrīt arī amerikāņi, kas vēlētos, lai pasaules saimniecība drīzāk ieietu normālu gaitu un dzīvāka ritma sliedēs. Kaut gan skeptiķi uzsveŗ, ka saimniecisks pamiers nav panākams, iekams nav likti un nodrošināti pamati īstam politiskam mieram, tomēr angļu un franču oficiālās aprindās pastāv doma, ka bez saimnieciskās kopdarbības atjaunošanas nav cerams, ko veikt un celt arī politikas laukā. Arī Vācija solās dot savu atbalstu centieniem, kas vestu uz plašāku saimniecisku saprašanos Eiropā. Tādā garā nesen atpakaļ izteicās Vācijas valsts bankas vadītājs un saimnieciskais ministrs Dr. Šachts un to pašu uzsvēris valsts kanclers Hitlers sarunā ar angļu strādnieku partijas lideru Lensberiju.

*

Spāņu kaŗa laukos cīņas patlaban norit ar lielu niknumu un mežonību basku galvas pilsētas Bilbao apkārtnē. Nacionālisti guvuši šai frontes sektorā ievērojamus panākumus, ieņemot Durango, Eibaru, Gerniku u. c. pilsētas, kuŗām piekrīt liela stratēģiska nozīme ģen. Franko kaŗaspēka taālākam gājienam Bilbao virzienā. Tomēr šīm drāmatiskajām cīņām, kas patlaban saista visas pasaules vērību un uzmanību, nav vēl piešķirama izšķiroša nozīme spāņu pilsoņu kaŗa gaitās. Starptautiskā kontrole uzsākusi savu darbību 19. aprīlī un par viņas rezultātiem vēl ir pāragri spriest un kaut ko pareģot. Vienīgi pēc tam, kad būs panākta vienošanās par ārzemju brīvprātīgo atsaukšanu no Spānijas — varēs arī redzēt, uz kādu pusi būs lemts nosvērties turienes cīņas un uzvaras kausiem. Patlaban abas cīnītāju nometnes vēl uzrāda lielu ne-



Beļģijas ministru prezidents Van Zēlands.

piekāpību, neiecietību un ietiepību jautājumā par savstarpējo izlīgumu un par kaŗa izbeigšanu. Kā valensieši, tā arī burgosieši uzsvēruši, ka turpināšot cīņu līdz izšķiŗošai uzvarai un līdz sava pretinieka galīgai satriekšanai. Ģen. Franko savā aizmugurē apvienojis visus līdzšinējos politiskos spēkus — falangistus, karlistus un tradicionālistus — vienā partijā un organizācijā, kas atgādina itaļu fašistu miliciju. Līdz ar to viņš izteicies, ka pēc savas uzvaras centīšoties atjaunot Spānijā to režīmu, kāds devis spāņu valstij un tautai slavas un labklājības mirdzumu. Citiem vārdiem, nacionālistu vadība vairs neslēpj savus nodomus pēc monarchijas atjaunošanas Spānijā, un šādā kārtā turienes kaŗš var ieiet atkal jaunā posmā, un izvērsties cīņā starp republiku un monarchiju, ieraujot šai mežonīgajā drāmā jaunus spēkus un piešķiŗot viņai jaunu raksturu un seju.

*

Kā zināms, pag. gada augusta mēnesī Anglija ar Ēģipti panāca izlīgumu, kas dod seno fāraonu zemei pilnīgu brīvību un neatkarību. Sakarā ar to tagad dienas kārtībā ir Ēģiptes uzņemšana Tautu kavienībā, kas notiksies savienības tuvākā pilnsapulcē jūnija mēnesī. Tad, ceļā uz savu pilnīgo patstāvību, Kairas valdība pacēlusi jautājumu par tā sauc. kapitulācijas režīma atcelšanu un izbeigšanu. Pēc šī režīma noteikumiem ārzemnieki nav pakļauti ēģiptiešu tiesām un likumiem, bet gan savu konsulu jurisdikcijai, un arī nodokļu ziņā tie atrodas citādā, varētu teikt, priviliģētā stāvoklī, nekā paši Ēģiptes pavalstnieki. Minētā kārtība Ēģiptē palikusies kā mantojums no agrākās sultānu Turcijas, kur, kā zināms, pastāvēja līdzīgs režīms. Tagad ēģiptieši ieskata, ka kapitulācijas esot pazemojošas suverēnai un neatkarīgai valstij, un arī angļi solījuši atbalstīt viņu centienus pēc tamlīdzīgas kārtības izbeigšanas. Tādēļ arī patlaban Šveices pilsētā Montrē notiek attiecīga konference, kuŗā dalību ņem bez Ēģiptes ministru prezidenta Nahas paša kādu vienpadsmit valstu pārstāvji. Domā, ka konference neatdursies uz šķēršļiem un apmierinās ēģiptiešu prasības, kuŗu mērķis ir izbeigt ārzemnieku privilēģijas un pielīdzināt tos tiesībās un pienākumos vietējiem Ēģiptes iedzīvotājiem.

*

Aprīļa mēn. vidū Helsinkos ieradās mūsu ārlietu ministrs V. Munters, un šis brauciens uzskatāms kā pretvizīte apciemojumam, ko Somijas ārlietu ministrs izdarīja pag. gadā Latvijai. Visa somu prese veltī cildinošus apcerējumus un rakstus mūsu zemei un latvju tautas pēdējo gadu sasniegumiem saimnieciskā, kultūrālā un sabiedriskā laukā. Ar Somiju mums aizvien bijušas sirsnīgas, draudzības pilnas attiecības, un kultūrālie un mākslas sakari starp abām tautām bijuši dzīvi un silti jau kopš pirmskaŗa laiku gadiem, kad daudzi latvju sabiedriskie un politiskie darbinieki savās trimdas gaitās baudījuši somu tautas lielo viesmīlību. Nesenejās Helsinku dienās somu ārlietu ministrs Holsti svinīgajā galda runā starp citu teica: «Mūsu valstīm, kas abas atrodas Baltijas jūŗas piekrastē un abas ir Tautu savienības locekles, kopīgās intereses ir stiprs pamats kopīgam un sekmīgam darbam visās politiskās un kultūrālās dzīves nozarēs. Es droši ceru, ka nākotne stiprinās mazo tautu politisko sadarbību, kas ir neatkarīgas no lielajām starptautiskām frontēm». Savā atbildes runā ministrs V. Munters atkal uzsvēra: «Tās drīzāk negātīvās aizsardzības politikas uztveres vietā, ko diktēja pasaules kaŗa iznākums, mēs esam redzējuši attīstāmies, kaut arī lēnām, konstruktīvās miera politikas pozitīvo uztveri. Es esmu laimīgs atzīmēt un apliecināt, ka starp Latviju un Somiju nav nekādu domstarpību par aktīvās miera politikas nepieciešamību un mēs varam sacīt to pašu zīmējoties uz daudzām citām valstīm. Tādēļ mūsu starpā vienmēr būs arī uzticība un sadarbība. Tāpat mēs sapratīsimies vienmēr, kad vajadzēs novērtēt mūsu vitālās intereses vai elementus un faktorus, kas veicina mieru tai Eiropas daļā, pie kuŗas mēs piederam.»

Cerēsim, ka abu valstu draudzīgās attiecības nostiprināsies vēl vairāk un ka viņu sadarbība saimnieciskā laukā kļūs jo ciešāka un rosīgāka.

S P O R T S

V. Cers

Peldēsim!

Ņemot vērā to lielo cilvēku skaitu, kas katru gadu iet bojā peldēšanas neprašanas dēļ, katram būtu jāiemācās un jāprot peldēt. Pie nozīmes, kāda pareizi nostādītai peldēšanai piekrīt fiziskā audzināšanā un pie labvēlīgajiem apstākļiem, ka Latvija ir ūdeņiem bagāta zeme, valstī nedrīkstētu būt neviena pilsoņa — peldēt nepratēja.

Patreiz gan jāatzīstas, par ūdens sportu runājot, aina ir stipri bēdīga, pat mūsu metropolē Rīgā peldēšana stipri novārtā.

Daudz cilvēku atsakās no peldēšanas — šā lieliskā veselības uzturēšanas līdzekļa — peldēt neprašanas dēļ, vai arī vienkārši baidās.

Šeit īsumā gribu pastāstīt, kā katrs var iemācīties peldēt, bet peldētpratējiem — kā piesavināties vienu no populārākiem peldēšanas stiliem — kraulu, sniedzot īsu darba konspektu.

Kas jāievēro pirms peldēšanas:

1) Nekad nepeldēties ātrāk kā vismaz stundu pēc ēšanas.

2) Nekad neiet ūdenī sakarsušam vai sasvīdušam.

3) Ūdenī iet ātri (ar lēcieniem, iepriekš neapslapinoties).

4) Ūdenī nestāvēt mierā, bet intensīvi kustēties, un pārtraukt uzturēšanos viņā, tiklīdz parādās „zossāda".

5) Pēc peldēšanās tūliņ noslaucīties ar rupju dvieli, intensīvi beržot ādu, līdz tā kļūst sārta.

Pati peldēšanās sadalās sauspeldē un peldēšanā ūdenī. Abas tās tikpat nepieciešamas kā peldēt pratējam, tā nepratējam.

Izdarot peldēšanas apmācības, labi, ja ir vairāki dalībnieki, darbs kļūst intensīvāks un ir, kas redz kļūdas u. t. t.

Ja kāds uzņemas apmācītāja pienākumus, tad viņa uzdevums stingri raudzīties, lai tiktu izņemta attiecīgai stundai nodomātā viela.

Sekot apmācāmiem un nekavējoties izlabot viņu pielaistās kļūdas. Peldēšanā daudz atkarājas no pareizas elpošanas treniņa. Jāelpo vienmērīgi, dziļi ieelpojot caur muti un pilnīgi izelpojot caur degunu. Ie- un izelpošana jāsaskaņo ar peldēšanas kustībām. Pie pareizas elpošanas peldētājs viegli turas virs ūdens un tik ātri nenogurst. Kustību pareizību vislabāk piesavināties sauspeldēs.

Neatkarīgi no peldēšanas stila:

1) Ķermenim ūdenī jāguļ pilnīgi horizontāli.

2) Galva nedrīkst tikt šūpota uz augšu un leju.

3) Uz vienu pilnu kustību reiz jāieelpo un reiz jāizelpo.

4) Rokām enerģiski jādzen ūdens virzienā uz kājām, pārāk neatraujot sānis.

5) Izvirzot rokas uz priekšu, muskuļus nedrīkst saspīlēt.

Pieejot praktiskai apmācībai, šeit minēšu divējādus apmācības plānus — pirmo peldēt nepratējiem, otro — pratējiem.

Katrs šeit zemāk minētais vingrinājums jāizpilda tikmēr, kamēr peldētājs to pārvalda pilnīgi un tikai tad drīkst pāriet pie nākošā.

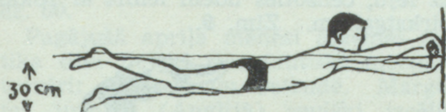
Nodarbības veicamas ne retāki, kā divi reizes nedēļā pēc šāda sadalījuma:

Peldēt nepratējiem.
I vingrinājums.

Krastā: (sauspelde) dziļā elpošana, sitieni ar kājām, sēdot.

Ūdenī: seklā vietā, atbalstoties pret dibenu, kāju sitieni. Sausumā to

veic tā: Noguļas ar seju pret zemi, kājas taisnas, pēdas pagrieztas nedaudz uz iekšu. Šinī stāvoklī kājas gūžu locītavā nedaudz tiek pārmaiņus virzītas uz augšu un leju, neliecot ceļos. Kājas neizplest sānis. Ūdenī — šo vingrinājumu veic, atbalstoties ar rokām pret dibenu, vai pieturoties pie plosta. Kustības jāizdara ātri un zem paša ūdens līmeņa. Zīm. 1.



1. zīm. Kāju vētieni.

2. vingrinājums.

Krastā: dziļā elpošana, kāju vēzieni guļot uz vēdera.

Ūdenī: kā 1. vingr.

3. vingrinājums.

Krastā: kā 2. vingr.

Ūdenī: dziļumā līdz krūtīm, ieelpojot pēc iespējas vairāk gaisa, nolaisties ūdenī, saraujoties „kamolā“. Ķermenis pats pacelsies ūdens virspusē.

Acis ūdenī turēt vaļā un mēģināt no dibena iznest sīkus akmentiņus.

Kāju vingr. kā 1. vingr.

4. vingrinājums.

Krastā: kā 2. vingr.

Ūdenī: slīdēšana (nostāties ar muguru pret krastu, atsperoties pret zemi, noliecoties ūdenī, izstiept rokas uz priekšu, ar plaukstām uz leju. Krūtīm skarot ūdens līmeni, ieelpot un ar spēku, atsperoties ar kāju, iegremdēt seju ūdenī. Uzdevums, pēc iespējas tālāk aizslīdēt pa ūdens virsmu, neizvedot nekādas kustības. Zīm. 2.

Kāju vingr. kā 1. vingrinājumā.

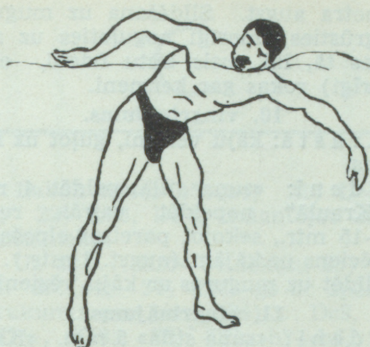
5. vingrinājums.

Krastā: dziļā elpošana, strādāt ar rokām (rokas, nedaudz saliektas elkoņos, izpilda kustību, kas atgādina it kā cilvēks censtos raust ūdeni zem vēdera. Vēlāk, cenšoties rokas aizvien tālāk izvirzīt uz priekšu, gandrīz izstiepjot roku pilnīgi taisnu. Kustība stipri līdzīga peldoša suņa priekškāju kustībām.). Zīm. 3.

Ūdenī: Slīdēšana ar kāju vēzieniem. Stāvot ūdenī, ar rokām strādāt kā „sunim“, neizceļot no ūdens.

6. vingrinājums.

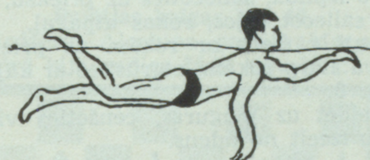
Ūdenī: Slīdēšana, sitot ar kājām. Ar rokām „suņa stilā“.



4. zīm. Roku kustības pie pareizas elpošanas.

7. vingrinājums.

Ūdenī: Savienot 6. vingrinājuma elementus „suņa stilā“, censties nopeldēt 5—10 metrus. Kas šo normu izpilda, var sākt mācīties „kraulu“, kam augšminēto normu nav izdevies sasniegt, 6. vingr. jāatkārto, kamēr viņam tas izdosies. Zīm. 5.



5. zīm. «Suņa» stils.

Peldēt pratējiem

(apmācība „kraulā“).

1. vingrinājums.

Krastā: kāju vēzieni, guļot uz vēdera.

Ūdenī: „slīdēšana„ un kāju vēzieni.

2. vingrinājums.

Krastā: kāju vēzieni, guļot uz vēdera. Roku vēzieni „suņa stilā“.

Ūdenī: slīdēšana ar kāju vēzieniem. Stāvot ūdenī, roku vēzieni (zem ūdens).

3. vingrinājums.

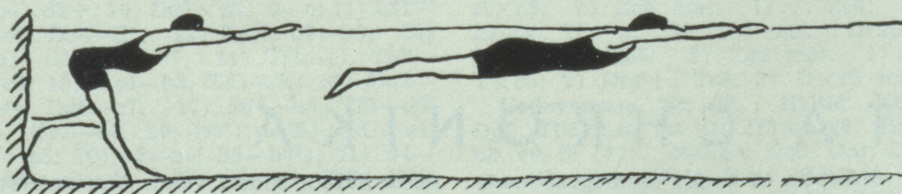
Ūdenī: „Suņa stilā“ nopeldēt 5—10 metr. Zīm. 5.

4. vingrinājums.

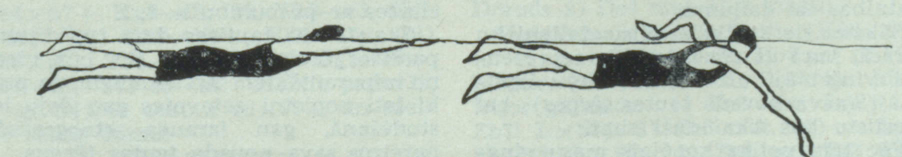
Krastā: Roku vēzieni — stāvus.

Ūdenī: Nostājoties ūdenī līdz krūtīm, nostājas žākļastajā, saliecoties uz priekšu. Vienu roku, izstiepjot uz priekšu, uzlikt uz ūdens, bet otru nolaist lejā, pieskaroties pie gūžu kaula. Tagad, neizkustoties no vietas: roka, ka satrodas uz priekšu, ar spēku stumj un dzen ūdeni ar plaukstu lejā, šinī laikā otra roka tiek izcelta no ūdens un tiek pārnesta, ļengana, bez saspīlējuma, pusloka veidā uz priekšu. Kad šī roka būs priekšā, bet otra pie gūžu kaula, kustība sākas no jauna, tikai ar pretējo roku.

Šeit ir jāizstrādā stingrs airējiens un viegls rokas izņēmiens no ūdens. Bez tam vēl nepieciešams pievienot pareizu elpošanu. Tai brīdī, kad viena roka tiek iznesta no ūdens, galva pagriežama uz to pašu pusi un ātri ieelpot ar vaļēju muti. Pēc tam galva tiek pagriezta taisni un iegrimst ūdenī līdz acīm. Kamēr roka beidz vēzienu pa gaisu un zem ūdens iras, vajag lēnām, vienmērīgi izelpot ūdenī. Tādā kārtā ie- un izelpošana notiek zem vienas rokas (vienalga kuras) zīm. 4.



2. zīm. Slīdēšana.



3. zīm. Slīdēšana, pievienojot roku un kāju kustības.

5. vingrinājums.

Krastā: Strādāt ar rokām stāvus, griežot galvu elpošanai.

Ūdenī: 1 minūti peldēt „suņa stilā“. Pēc tam roku vingrinājums kā 4. vingr.

6. vingrinājums.

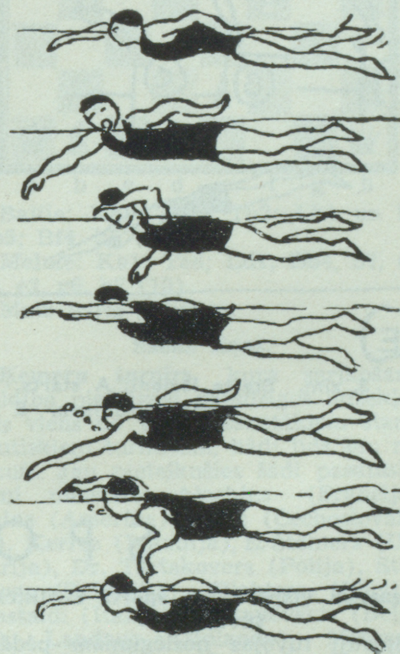
Ūdenī: 2 minūtes peldēt „suņa stilā“. Roku vingr. kā 4. vingr.

Atgrūžoties slīdēt un pareizi strādāt kājām. Pievienojot mierīgus, lēnus roku vēzienus, pārmaiņus izvirzot rokas pa gaisu un airējot ūdenī ar elpošanu zem vienas rokas. Rokas pārnes viegli saliektas, iriens ūdenī notiek ar taisnu roku, bez nogriešanās sānis. Ķermenis netiek izstumts no ūdens, bet guļ ūdenī, seja ūdenī līdz uzacīm. Kājas strādā vienmērīgi ātri, neliecot ceļos. Zīm. 3.

7. vingrinājums.

Ūdenī: „suņu stilā“ — 2,5 min.

6. vingr. (kraulā) nopeldēt 5—10 mtr. (zīm. 6.), sekojot viemērīgai kāju darbībai.



6. zīm. Krauls ieelpojot «pie kreisās rokas».

8. vingrinājums.

Ūdenī: „suņu stilā“ — 3 min.

Peldēt kraulā 10—15 mtr., raugoties, lai kājas strādātu ātri, bet rokas lēnām.

Lēkt ūdenī uz kājām (no plosta): palēcoties gaisā, ķermenis taisni, kā-

jas kopā, (kāju) pirkstgali nostiepti uz leju, rokas gar ķermeni, galva taisni.

Nesaliecoties ieiet ūdenī un tikai tad atsperties, lai ātrāk uznāktu virs ūdens. Zīm. 7.



7. zīm. Lēciens uz kājām.

9. vingrinājums.

Ū d e n ī: „suņu stilā" — 3,5 min. Kraulā peldēt 10—15 mtr., sekojot pareizai elpošanai. Lēciens uz kājām no 1 metra augst. Slīdēšana uz muguras (atgrūsties, mierīgi noguļoties uz muguras tā, lai ausis būtu ūdenī, elpot mierīgi) rokas gar ķermeni.

10. vingrinājums.

K r a s t ā: kāju vēzieni, guļot uz muguras.

Ū d e n ī: «suņa stilā» peldēt 4 min. „Kraulā" nopeldēt vairāk reizes 10—15 mtr., sekojot pareizai elposanai.

Lēciens uz kājām (augst. 1 mtr.).

Slīdēt uz muguras ar kāju vēzieniem.

11. vingrinājums.

Ū d e n ī: «suņa stilā» 5 min. «Kraulā» — 20 metru.

Lēciens uz kājām no 3 metru augstuma.

Peldēt uz muguras 5—10 mtr.

12. vingrinājums.

Ū d e n ī: Kraulā peldēt 25 mtr.

Starta lēciens. (Lēciens ar galvu uz priekšu, cenšoties pēc iespējas tālāk un ūdenī ienirt zem šaura leņķa, lai neiegrimtu dziļi.

To izpilda, saliecoties uz priekšu, kājas saliecot ceļos, rokas atpakaļ. Tad straujš rāviens ar rokām uz priekšu, galva starp rokām, atgrūsties ar kājām. Zīm. 8.

Peldēt uz muguras, cenšoties vienu roku izcelt no ūdens.

13. vingrinājums.

Ū d e n ī: «Kraulā» — 30 metru.

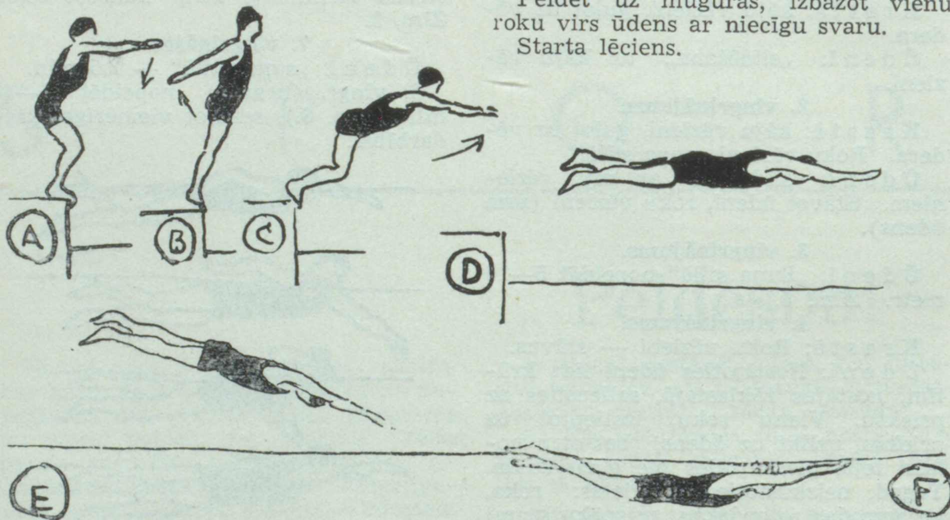
Starta lēciens.

14. vingrinājums.

Ū d e n ī: «Kraulā» — 40 mtr.

Peldēt uz muguras, izbāžot vienu roku virs ūdens ar niecīgu svaru.

Starta lēciens.



8. zīm. Starta lēcieni: A starts. B «Uzmanību!» C «Šāviens». D Moments pēc atgrūdiena. E Ienirstot. F Slīdēšana.

15. vingrinājums.

Ū d e n ī: Starta lēciens, kraulā nopeldot 50 metrus (ievērojot laiku).

16. vingrinājums.

Ū d e n ī: Kraulā — 60 metr. Lēciens uz galvas no 1 metra augstuma; šeit nedaudz atšķirības no starta lēciena, jācenšas, jo stāvāk ķermenis nokļūst ūdenī, jo labāk. Atgrūžoties ar kājām, viņas jāmet uz augšu, bet galva jāliec uz leju, cenšoties ūdenī ienirt ar rokas pirkstgaliem. Zīm. 9.



9. zīm. Lēciens uz galvas.

Uz muguras peldot, izbāžot roku no ūdens ar smagumu 0,5—1,0 kg.

17. vingrinājums.

Ū d e n ī: kraulā nopeldēt 70 metr.

Uz muguras peldēt (ar svaru rokā).

Lēciens uz galvas (trampl. 1 mtr.).

18. vingrinājums.

Ū d e n ī: „Kraulā" — 80 mtr.

Uz muguras (ar smagumu) — 100 m.

Lēciens uz galvas no 3 mtr. trampl.

19. vingrinājums.

Ū d e n ī: Kraulā — 90 mtr.

Uz muguras (ar smagumu) — 80 m.

Lēciens uz galvas no 3 mtr. trampl.

20. vingrinājums.

Ū d e n ī: Kraulā — 100 mtr. (uzjemt laiku).

Uz muguras (ar smagumu) — 100 m.

Lēciens uz galvas no 3 mtr. tramplina.

SPORTA CHRONIKA

Aizsargu vispārējiem sporta svētkiem tuvojoties.

Strauji tuvojas noslēgumam pēdējo sagatavošanās darbu posms š. g. 6. jūnijā Rīgā notiekošiem Aizsargu vispār. sporta svētkiem. Visa ziema ir pagājusi nopietnā darbā, sākumā atsevišķās aizsargu nodaļās, pēc tam jau visa pulka mērogā, lai tad pēc 5. jūnija noturamā kopmēģinājuma Rīgā, uzstātos atklātības priekšā.

Šo svētku uzdevums ir rādīt, cik tālu fiziskā kultūra ir izplatījusies aizsargu saimē, ka tā ir jau sasniegusi masu kustības veidu, turpina augt un veidoties, mēģinot izcelt arī tīri latviskās īpatnības un daiļumu.

Sāksies šie svētki ar visu dalībnieku parādi, kurā galvenokārt būs reprezentēti vingrotāji un tautisko deju izpildītāji (sava novada tautas tērpos), bet sportistu būs tikai daži simti.

Pēc tam notiks kopējais masu vingrojums, ar vingrotāju dziedāšanu orķestra pavadījumā. Šāda veida priekšnesums Rīgā būs pirmo reizi. Tālāk, sekos dažādi sporta veidu demonstrējumi un rotaļas, ar un bez bumbām, vingrojumi veltenī, virves vilkšana, sacīkstes ar pusbumbu u. t. t.

Skaists būs tautisko deju izpildījums pareizos tautas tērpos. Šis būs viens no impozantākiem uzvedumiem, jo pulki ļoti nopietni gatavojas gan deju iestudēšanā, gan izrauga etnografiski pareizos sava novada tautas tērpus.

Vingrojumus noslēgs visu dalībnieku veidots auseklītis — grandiozs savā krāsu bagātībā un apmēros.

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā Nr. 3, dz. 60.

Pagājušā aprīļa mēnesī ārzemēs notika divi lielāki starptautiski meistarturnīri: Margetā un Ostendē. Margetas turnīrā (Anglijā) sevišķi izcēlās jaunais, ģeniālais igauņu meistars P. Kerres, kurš kopā ar Amerikas čempionu R. Fainu izcīnīja pirmo un otro vietu, līdz ar to iegūstot lielmeistara nosaukumu. Aļechins šinī turnīrā palika trešā vietā. Ievietojam divas, Kerresa spēli raksturojošas, partijas.

Partija Nr. 44.

Spēlēta Margetas turnīrā, 7. aprīlī.

Baltie: P. Kerres; melnie: Dr. A. Aļechins.

1) e2—e4, e7—e5; 2) Zg1—f3, Zb8—c6; 3) Lf1—b5, a7—a6; 4) Lb5—a4, d7—d6; 5) c2—c4 (pēdējā laika jauninājums, lai aizkavētu b7—b5); 5) ... Lc8—d7; 6) Zb1—c3, g7—g6; 7) d2—d4, Lf8—g7; 8) Lc1—e3, Zg8—f6; 9) d4×e5, d6×e5; 10) Le3—c5 (baltie jau ieguvuši pozicionālu pārsvaru, jo melnajiem nav nekādas labas attīstības); 10) ... Zf6—h5; 11) Zc3—d5, Zh5—f4; 12) Zd5×f4, e5×f4; 13) e4—e5! g6—g5; 14) Dd1—d5, Lg7—f8; 15) Lc5×f8, Th8×f8; 16) 0—0—0, Dd8—e7; 17) La4×c6 (uz 17) Z×g5 melnie ar 0—0—0 iegūtu vēl zināmu pretspēli); 17 ... Ld7×c6; 18) Dd5—d3, Lc6—d7; 19) Zf3×g5, 0—0—0; 20) Zg5—f3, f7—f6; 21) e5×f6, Tf8××f6; 22) Th1—e1, De7—b4 (beidzot vēl smaga kļūda, kas tūliņ maksā partiju); 23) Dd3×d7+! Melnie padevās, jo pēc T×d7 sekotu 24) Te8+ ar matu nākošā gājienā. Pēc mūsu domām uz 5) c2—c4 vislabākais pretsitiens ir f7—f5.

Partija Nr. 45.

Spēlēta Ostendes turnīrā, 15. aprīlī.

Baltie: P. Kerres; melnie: R. Fains.

1) Zg1—f3, d7—d5; 2) d2—d4, Zg8—f6; 3) c2—c4, e7—e6; 4) Zb1—c3, c7—c5; 5) c4×d5, Zf6×d5; 6) e2—e4, Zd5×c3; 7) b2×c3, c5×d4; 8) c3×d4, Lf8—b4+; 9) Lc1—d2, Lb4×d2+; 10) Dd1×d2, 0—0; 11) Lf1—c4, Zb8—d7; 12) 0—0, b7—b6; 13) Ta1—d1, Lc8—b7; 14) Tf1—e1, Ta8—c8; 15) Lc4—b3, Zd7—f6; 16) Dd2—f4, Dd8—c7; 17) Df4—h4, Tf8—d8; 18) Te1—e3, b6—b5[1]); 19) Td1—e1, a7—a5; 20) a2—a4! b5—b4[2]); 21) d4—d5! e6×d5; 22) e4—e5, Zf6—d7[3]); 23) Zf3—g5, Zd7—f8; 24) Zg5×h7! Zf8×h7; 25) Te3—h3, Dc7—c1; 26) Dh4×h7+, Kg8—f8; 27) Th3—e3, d5—d4; 28) Dh7—h8+, Kf8—e7; 29) Dh8×g7, Td8—f8[4]); 30) Dg7—f6+, Ke7—e8; 31) e5—e6! Melnie padevās, jo uz d4×e3 sekotu e6×f7+ un melnie zaudē dāmu.

Piezīmes:

[1]) Melno turpinājumi ir ļoti ierobežoti. 18) ... h7—h6 vājinātu viņu karaļspārnu.

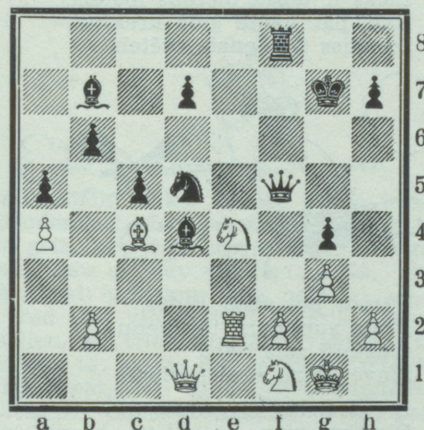
[2]) Labāk liktos b5×a4; 21) L×a4, Dc4; 22) Lb3, Db4, izmantojot brīvo a-bandinieku.

[3]) Uz 22) ... Zf6—e4 sekotu 23) T××e4! d5×e4; 24) Zf3—g5 ar spēcīgu uzbrukumu, par piem. 24) ... Dc3, 25) L×f7+, Kf8; 26) Tf1, h7—h6, vai D×e5; 27) Ze6+ u. t. t. Ja, turpretim, melnie, atstājot apdraudēto zirdziņu uz f6, spēlētu 22) ... d5—d4, tad baltie gan nedrīkstētu ielaisties uz 23) e5×f6, d4×e3; 24) Dg5, e3×f2+; 25) Kh1, f2×e1+; 26) Z×e1, L×g2+ dēļ, bet notiktu mierīgi 23) Z×d4, Zd5; 24) Th3, h6, Zf5 u. t. t.

[4]) Jeb 29) ... Lb7—d5; 30) L×d5, T×d5; 31) Df6+, Ke8; 32) e5—e6 un melniem jāzaudē.

Partijas beigas Nr. 46.

Birdžera - Aļechina partijā Margetas turnīrā bija radies šāds stāvoklis:



Aļechins šinī stāvoklī spēlēja 34) ... Zd5—f4? un pēc 35) g3×f4, Lb7×e4; 36) Zf1—g3 zaudēja partiju. Viņš viegli varēja uzvarēt, spēlējot 34) ... Zd5—e3! Uz 35) T×e3 seko L×e4, bet uz f2×e3 vai Zf1×e3, Df5×e4 un, beidzot, uz 35) Zd6—Df5—f3.

Atrisinājumi.

Uzdevumam Nr. 27. Baltie: Kf8; Dc7; Lf7; Zf2; Bc5, d2, g2, h2 (8). Melnie: Kd4; Ta5; Za7 un f5; Ba4, d7, f3, g5 (8). Mats 3 gājienos. 1) Dc7—b6, Kd4—e5; 2) Df6+ un 3) Zg4, resp. g2—g3 mat. 1) ... T vai Zb5; 2) Df6+, K×c5; 3) Zd3 mat. 1) ... Zc6; 2) Db2+, K×c5; 3) Ze4 mat. Drauds 2) Db4+, Ke5; 3) Zg4 mat. 1) ... T×c5; 2) Db2+, Tc3; 3) D×c3 mat.

Uzdevumam Nr. 28. Baltie: Kh3; Dg2; Tb5; Lb3 un h1; Zf3 un g8; Ba4, b3, e6, f5 (11). Melnie: Kc6; Dc3; Lc5 un e8 (4). Mats divos gājienos. 1) Dg2—c2 (uz Dg3? seko Ke4!) Dh8+; 2) Zh4 mat. 1) ... Ke4; 2) Ze7 mat. Drauds 2) De4 mat. Cits viegli.

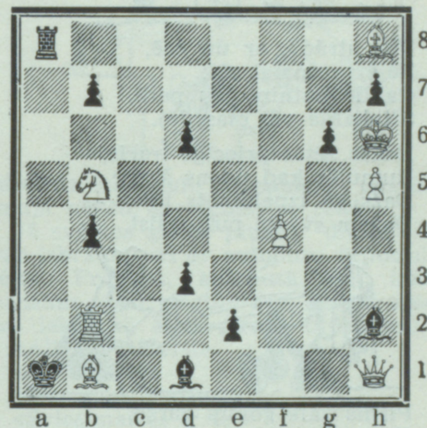
Uzdevumam Nr. 29. Baltie: Kb4; Td7 un e1; Lc1; Zd6 un e2; Bb5 un f4 (8). Melnie: Kd5; Ld5; Zd1; Bc2 (4). Mats trijos gājienos. 1) Ze2—d4! La8; 2) Zb7! L×b7; 3) Zc6 mat. 1) ... Lg2; 2) Zf3, L×f3; 3) Ze4 vai Te3 mat. 1) ... K×d4; 2) Zf5+, Kd3; 3) T××d5 mat. 1) ... La2; 2) Zb3, 1) ... Lg8; 2) f7 u. t .t.

Uzdevumam Nr. 30. Baltie: Ka7; Dd4; Ta5 un g7; Lc1 un f7; Zb3 un h5; Bb7, f3, g2, g5 (12). Melnie: Kf5; Df2; Tc3 un e5; Lg3; Zd5 un f8; Bc2, e2 (9). Mats divos gājienos. 1) Tg7—g8, kā grib 2) Zg7, Z×g3, g2—g4, Dg4, De4, Df6, Lg6 vai Z×d4 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: A. Dringerts, J. Kārkliņš, J. Vainovskis Rīgā, aizsargs A. Klebers Garozē (Nr. 27), aizsargs J. Freimanis Matkulē (Nr. 27 un 30), H. Caucis Slokā, J. Ciska un V. Upītis Litenē, J. Silasproģis Nīkrācē (Nr. 27), A. Cintiņš Jēkabpilī, K. Klints Dzērves Diregās (Nr. 27). Daži iesūtītāji aizrāda uz Nr. 30 vienkāršību, bet viņi nemaz nav piegriezuši vērību laidņa c1 diagonāles aizsegšanai ar dažādām melno figūrām, kam seko visdažādākie mati.

Uzdevums Nr. 32.

Spānijā nesen miris pasaulslavenais problēmists un šachmeistars Valentīns Marens (Marin). Pasniedzam vienu no daudzajiem viņa skaistajiem uzdevumiem.



Baltie: Kh6; Dh1; Tb2; Lb1 un h8; Zb5; Bf4, h5 (8).

Melnie: Ka1; Ta8; Ld1; Bb4, b7, d3, d6, e2, g6. h7 (10).

Mats trijos gājienos.

Šacha ziņas.

Ķemeru turnīrs, kura sarīkošanai valdība piešķīrusi vajadzīgos līdzekļus, būs viens no visinteresantākiem starptautiskiem turnīriem, kādi līdz šim notikuši. Jau pieteikušies šādi pasaulslaveni meistari: Aļechins (Francija), Fains (Amerika), Flōrs (Čechoslovakija), Kerres (Igaunija), E. Šteiners (Ungārija), Dr. Tartakovers (Polija), Stālbergs (Zviedrija), Richters (Vācija), Kastaldi (Italija), Koltanovskis (Beļģija), Landaus (Holande), Mikenass Lietuva), Bēks (Somija). Bez tam turnīrā piedalīsies Latvijas meistari Petrovs, Apšenieks, Feigins, Krūmiņš un varbūt vēl 1—2 stiprākie šachisti.

Ostendes turnīrs beidzies ar šādu rezultātu: trīs pirmās vietas kopīgi ar ik 6 p. ieguvuši Kerres, Fains un Grobs.

Latvijas meistares nosaukumu izcīnījusi M. Lauberte.



Ludvigs Šanteklers

Zaļā maijā

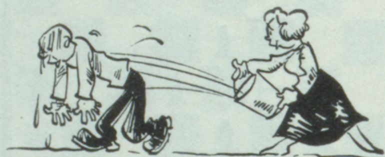
Tā iet lapu mēnesī.

Kuplo krūmi, zaļo koki,
Sirmais bērzs pat biezi lapots,
Kad tā stumburs, sulu devējs,
Lielām tapām cieti tapots.



Visi strādā, aŗ un ecē,
Sējēji it naigi sēj;
Čaklie putniņi jau perē,
Slinkākie vēl olas dēj.

Dažās sētās priecīgs tracis,
Rumulēs kad ūdens šķīst;
Dažs kā izpeldināts jūtas —
Dažam svārki pušu plīst.



Pirmā zāle govīm garšo,
Skaļi uzgavilē gani;
Ataugā jau atbalss laba —
Skan tur dzegūzēm ar zvani.

Leceklī kopj kāpoststādus
Vectēvs, kuplus dūmus tīdams,
Ķuļķādams kopj augļu kokus,
Kaitēkļus prom niknos dzīdams.



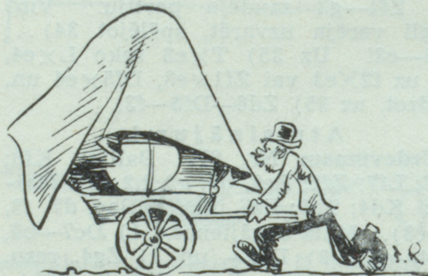
Kur vien skaties, visi raujas,
Slinkot nav nevienam vaļas.
Kumeliņš tik bezrūpīgi
Rikšo, ceļmalas kur zaļas.

Visi jau ir vieglos tērpos,
Lieks ir tagad biezāks mētels;
Rau, pat jumta galā kreklos
Izmeties ir lepnais svētels!



Tūristi jau visur rādās,
Prasa rupjmaizi un pienu,
Iznākuši zaļā dabā
Slavē katru saules dienu.

Zaļumnieku karavānes
Rindām vien pa ceļiem braukā
Tos no bieziem mūŗiem saule,
Mīļā burve, izviļ laukā.



Bet kas pilsētā vēl paliek,
Ģimeņdārziņā kust moši;
Zemi rok un stādus stāda,
Lai ik dobe uzzeļ koši.

Ačuks

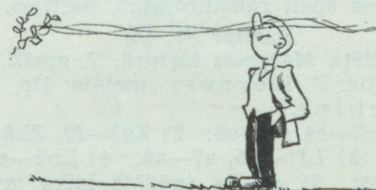
Viss ir jauks vasarā

Ar E. Rirdāna bildēm.

Šis gads izrādās atkal viens no laimīgajiem gadiem: Vasarsvētki iekrīt tieši tanī dienā, kādā viņi atzīmēti kalendārā, t. i. 16. maijā. Un galvenais tas, ka tas tā stāv rakstīts visos kalendāros, tā kā misīšanās nav iespējama. Nav vis tā, ka pēc viena kalendāra Vasarsvētki būtu maijā, pēc otra septembrī un pēc trešā janvārī nākošajā gadā.

Vasarsvētki — ziedoņa svētki. Tie ir svētki, kuŗus nekādā ziņā nedrīkst pavadīt pilsētu mūŗos. Tad viņi vairs nav Vasarsvētki. Nē, Vasarsvētki jāsvin laukos, kur smaršo meijas un pļavās zied daždažādas puķes.

Pāmēģiniet vilkt gaisu nāsīs — vai jūs jau tagad nesaožat šo meiju un



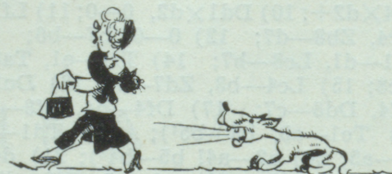
ziedu smaršu? Aha, saožat gan! Šo smaršu jums atgādina bulvāŗa stūrī pirktā bērzu zaru slotiņa. Nu, bet tā ir tikai itin kā viegla atmiņa no visa tā, kas sagaida jūs laukos.

Tāpēc — prom laukos!

Mazs puišelis, pavasaŗa vējos un ūdeņos rūdītām kājām, stiepj meijas no birzs. Lielā tēva cepure uzkritusi viņam uz acīm. Puišelis no cepures apakšas lūr Dieva pasaulītē kā no liela tilta apakšas. Ko lai dara — neskati, kā saka vīru no cepures! Vai jūs domājat, ka viņam viegli? Kad gan — ceļā kuplākā meija iesprūst starp kārtīm — mazais vīrs cīnas ar visu no sirds: iekož lūpu zobu starpā, grābj meiju pie gala un rauj to no visa spēka. Sak: tu domā, laikam, vīram pretī turēties?

Meitiešu cilvēki raujas pa istabām, tās uzposdamas. Jāuzkopj viss kā nākas. Un ja nu pēkšņi uzbrauc kāds Rīgas viesis, ko nu!? Svētku dēļ viņas uzpoš istabu jo glīti un sakārto gultas tik augstu, ka tajās bez kāpnēm tikt iekšā diezgan grūti.

Starp zaļumiem, ziediem un meijām meičas pašas arī izskatās kā puķes, kaut gan rīt vai parīt pirmajā zaļumballē viņas vairs neizskatīsies tā. Tad viņas būs kā modes lapas: modernās



kurpēs ieķilētām kājām, līkumos sagrieztiem matiem un ar eļļas krāsā krāsotām lūpām, kuŗas tās savilks apaļas kā odziņas. Protams, ka tad visa runa arī būs pieskaņota lūpu formai. Kur darba dienā tā pati meiča būtu teikusi: «August, ko nu tu joko!», tur svētkos viņa vels pār savām sārtajām lūpiņām tā: «Haukust, kho thu teis jhoks!»

Tas ir tāds smalkas dāmas izteiksmes veids, turpretim tagad viņa nevil-

E. Rirdāns

Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

140. lpp. No plkst. $22^1/_2$ līdz 5 instruktoru un kareivju telpu nometnes rajonā aizliegta dziedāšana, spēlēšana un tml., u g u n ī m t e l t ī s j ā b ū t n o d z ē s t ā m.

142. lpp. Ja zirgs pretojas, kāpjas atpakaļ un negrib iet uz priekšu, tad nevajaga tam skatīties acīs, jo tas vēl vairāk to baida.

149. lpp. Z i r g u p a m u d i n ā š a n a i braucot lieto pātagu. Nav vēlams zirgam sist bieži un pavirši, bet gan r e t ā k u n n o t e i k t i.

---

totā balsī uzsauc mazajam brālim — tam, kas ganceļā cīnās ar meijām: «Puika, vardulēn, nāc tak drīzāk ar meijām!»

Vasarsvētku sestdiena!

Kā pelēks audums, pie zemes plakdams, pa pļavmalas vītoliem lokās dūmu strīpa, veldamies no pirtiņas. Drīz turp rindā vien soļos brūnie lauku vīri, lai noskalotu darbdienas putekļus. Sējamlaikā, diendienā pa tīrumu staigājot, tādu diezgan sakrājas matos un aiz ausīm. Vīriem visas sarunas saistās ap sēšanu.

«Nu, cik tālu jau esi?»

«Ar auzām esmu cauri, jāgaida tik pīlādžu ziedēšana, kā var sākt miežus sēt.»

«Viss labi — tikai lietu vajadzēja.»

«Jā, par sliktu nebūtu.»

Dažreiz, itin kā paklausīdams tādai runai, pamalē ierūcās pērkons. Drīz vien pāri laukiem un mežiem sākas elektriskā apgaismošana bez paušaltarīfa. Plīkšķēdams uzdod lietus. Lauki, pļavas un birzes acīmredzot briest un zaļo lapu kuplumā. Mauriņi un zālāji acumirkli sazeļ kā ilgi neskūta bārzda. Visi priecājas par raženo lietu. Pat melnais strazds nelien vis būrī, bet spārniem plivinot sēd siltajā lietū un svilpo.

«Ak tak, tak, tak...» ļaudis skatās pa logu un priecājas. «Šitais derēja, vai kā šitais derēja! Nu jēri varēs dzīvot pa zāli kā paši ķērniņi pa balli.»

Pēc lietus visi izbirst laukā, lai ieelpotu, kā smaržo zeme, bērzi un ziedi pēc siltā lietus. Kas izbraucis no Rīgas, tas mēģina saigāt basām kājām pa rasoto zāli un celiņiem, jo viņš, lūk, dzirdējis, ka šāda saigāšana esot ārkārtīgi veselīga. Kādā ziņā veselīga, to gan viņš piemirsis.

Vārīgi staigājot cilā kājas un lēni liek tās uz zemes kā uz sasistiem stikliem. Lāgu lāgiem viņš palēcas uz augšu kā primā balerīna: pērnājie rugāji duŗas kājās. Pilsētnieks tikām staigā, staigā veselību meklēdams, kamēr atsit pirkstu pret akmeni, sakampj kāju abām rokām un lēc istabā iekšā, sūrodamies: «Lai raksta un runā katrs ko grib, bet tāda basām kājām staigāšana nav un nav veselīga. Kā, are, man pat: pirkstam nags nost...»

Tad lēni viss ietinas krēslā. Saule aizlien, kā teikt, aiz tālās gāršas un nosaka tā: manis dēļ, ļautiņi, darāt, kā vien zināt, bet man jāiet atpūsties! Diezgan esmu staigājusi visu gaŗo dienu.

Bet vai jūs domājat, ka līdz ar to iestājas miers? — Nekā.

Lakstīgalas tā vien cenšas pēc viena protokola par nakts miera traucēšanu un kaut kur kaimiņos meičas dzied vienu tādu kā dziesmu, kā gŗāvēju, kā nezin ko...

Un kad jau ārā pavisam satumst — jūs novietojaties kaut kur klētī vai uz klētsaugšas starp meijām. Vientuļš ods, žēli — skumjš kā pamesta lenīte dzied jums šūpļa dziesmu. Galvā lido domas viena aiz otras, par šo un to, kamēr beigās jūs iemigat saldā miegā. Neko darīt: jāstiprinās miesās, jo rīt netālajā «romantiskajā» upes līcī paredzēta zaļumballe pie labas ragu mūzikas.

*

Bez sava Vasarsvētku zaļuma nepaliek arī tie, kas palikuši Rīgā. Tirgū zaļumu kaudzēm: meijas, ziedi, zaļumi un atkal meijas. Meiju īpašnieks sēd vezuma galā uz meijām un noprasa cenas, bet viņa zirģelis, kā tāds spēļu zirdziņš, zem meiju zaļuma, piesiets pie ratiem, jūtas kā birzes paēnā. Viņam viena acs aizvērta, galva nokārta, tā zirģelis nodarbojas ar filozofiju, kamēr viņa saimnieks tirgojas ar meijām.

«Ujā!» kāda pircēja iesaucas. «Par tik mazu kociņu tādu naudu! Kas t' tur ir — tāds bišķīts zaļumu!?»

«Redzat, kāda jūs man esat,» meiju īpašnieks prātīgi nosaka uz neapmierināto pircēju. «Redīsu buntīte ar ir zaļumi, bet cik jūs par tiem nesamaksājāt.» —

O, kas tie par svētkiem, kad pašam sava meija mājās! Sēdi zem lapu jumta (vai arī zem pumpuru jumta — kādas nu kuŗo gadu tās meijas ir) un klausies radio. Ja svētku dienas to vēl pieslēdz lakstīgalu dziesmām, tad īsts maija nakšu burvīgums ir rokā.

Jā svētkos gadas jaukas dienas — var izbraukt arī ar autobusu ārpus pilsētas. Protams, autobusā tikt iekšā nenākas visai viegli. Tur cilvēki spiežas iekšā kā bites stropā brēkdami:

«Albert! Albert!»

«Jā, kas ir?»

«Kur sviestmaizes?»

«Sviestmaizes ir te.»

«Un kur puikiņš?»

«To gan es nezinu.»

«Kad tik nav vien sen jau izrauts pa otru galu laukā?»

«Tas viss var būt.»

Kam laimējas tikt autobusā, tas izskatās kā caur ūdensvadu cauruli izrauts.

Bet par to viņš brauks tur ārā, kur zied ābeles, ķirši un ievas; kur svaigais zaļums priecē acīs.

Lai tad ar' —

priecīgus Vasarsvētkus!

Lakstīgala.

Kalpone: «Kundze, es iziešu uz pusstundu dārzā. Vakars ir tik jauks un lakstīgala pogā.»

Kundze: ««Labi, Anna, bet šoreiz gan neņemiet tai lakstīgalai šķiņķi līdz.»

Laikmeta garā.

Namamātei, viņas 40-tajā dzimšanas dienā, draudzene pasniedz skaistu torti.

— Sirsnīgs paldies, mīļā, par brīnišķīgo torti. Bet kamdēļ tā elektriskā spuldze tortes vidū?

— Tā spuldze ir 40 sveču gaismas,— laipni paskaidro draudzene.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Tusnelda Dīcere, 1. T. a. p. aizsardze

Milzīgais kartupelis

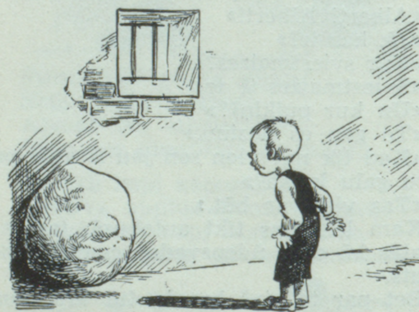
Bija pats kartupeļu stādāmais laiks. Visu māju laukos kustējās ļaudis, mezdami melnajās vagās kartupeļus, dzeltēnus kā Lieldienas olas. Vienīgi Jurītis ar savu māmiņu tukšām rokām staigāja pa nelielo zemes gabaliņu un domāja un rēķināja, ko likt laukā.

Kamēr māte, domās nogrimusi, apsēdās durvju priekšā uz sola, Jurītis vēlreiz ieskrēja pagrabā, lai palūkotos, vai tik vēl tur nav kāds kartupelis aizmirsies.

«Kaut jel viens vienīgs būtu,» viņš domāja, «tad arī es varētu teikt, ka esam stādījuši kartupeļus! Citi zēni skolā lielīsies, bet man būs jāklusē...»

Te pēkšņi Jurīša acis priecīgi ieplēšas. Tur, paša pagraba dibenā, pašā stūrītī mirdz pretī dzeltens kartupelis.

Puisēns ātri steidz viņu satvert, baidīdamies, ka tas varētu vēl kur noslēpties, vai arī lai žurka, ko viņš šai brīdī ierauga, nespētu to ieraut savā alā. Nē, žurka izbiedēta iemūk alā. Bet kartupelis uzreiz kļūst tik liels, tik briesmīgi liels. Viņš aug un aug aizvien lielāks. Drīz viss pagrabs pilns no viena vienīga kartupeļa!



«Māmīt!» viņš bailēs iesaucas un skrien pie mātes.

«Kartupelis... liels, liels kartupelis... mūsu pagrabā!...» Jurītis aizelsies sauc un rauj māti sev līdz

«Vai Dieviņ, viņš apgāzīs pagrabu!» Jurītis kliedz. Bet māte ir apķērusies, ko darīt. «Uzskrien pēc naža!» viņa uzsauc zēnam. Drīz vien Jurītis ir turp un atpakaļ.



Šņiks! Šņaks! Milzīgais kartupelis sadalīts vairākās daļās.

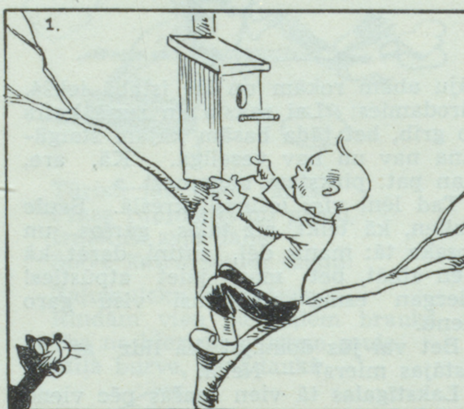
«Atnes kurvi! Nē, maisu!» — atkal māte uzsauc vēl aizvien apjukušajam zēnam.

Jurītis izpilda mātes pavēli. Un tikai tad, kad maiss pilns, zēns sāk nevaldāmi smieties un priecāties.

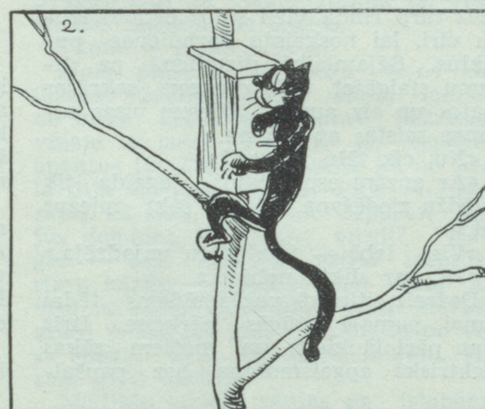
Smaidīdami viņi rušina smiltīs milzīgā kartupeļa daļas, jo māte zin, ka arī pārgriezti kartupeļi var augt. Bet Jurītis nākošā dienā lepni stāsta skolas biedriem: «Mēs apstādījām kartupeļus. Patiesībā bija palicis tikai viens vienīgs kartupelis, bet — pietika visam laukam.»

E. R.

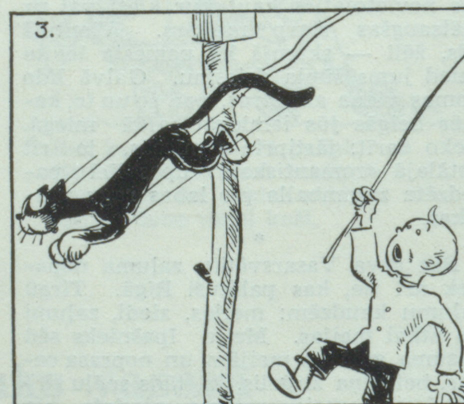
Raugi — Ņuri par bleņām vajā draugi



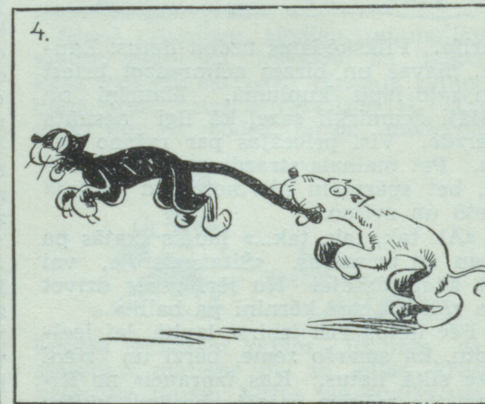
Jānīts būri darinājis,
Priecīgs kokā karinājis;
Domā — strazdi dzīvot nāks,
Jaukas dziesmas svilpot sāks.



Ņurim daba nava kautra,
Bet uz bleņām sirds tam jautra;
Neies viņš pēc pelēm klejot,
Sāks no būŗiem cāļus zvejot.



«Ņuri, Ņuri, ko tu dari?
Strazdiņus kā aiztikt vari!»
Jānīts kliedz un maiksti tveŗ,
Ņuris mūk, pirms viņu peŗ.



Skat, ir Duksis nāk kā ķerts,
Ņura astes gals jau tverts...
«Duksi, mierā, draugs tu man!»
«Draugs? Nē — cāļu čiepējs gan!»

Atbildīgais redaktors: Kapteinis J. ĶIKULIS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».
Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA», Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 6479

Zilbju mīklas Nr. 7 atrisinājums.

«Kad kādreiz tumši mākuļi
Pār Latviju vels nakti bargu,
Lai katrā vienā latvietī
Ron Tēvija sev drošu sargu!»

Aizmirsis.



Ziepītis stāv krogā pie letes un gudro:

— Nu vairs nemaz neatceros, kā man sieva teica: vai lai es izdzeŗu divas pudeles un divpadsmitos nāku mājās, vai lai es izdzeŗu divpadsmit pudeles un divos nāku mājās!?

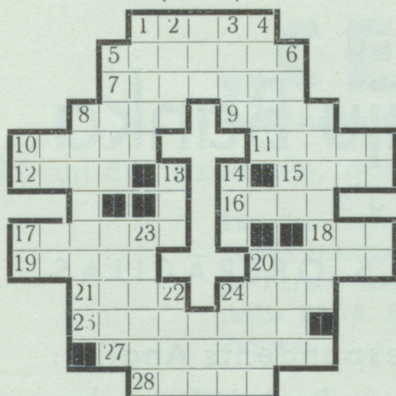
Pierādījums.

— Viesmīl, es atradu sviestā matu.

— Atvainojos, kungs, tā ir govs spalva. Mēs to ar nolūku pieļaujam, lai viesi redzētu, ka mēs dodam īstu sviestu, bet ne mākslīgu.

Krustvārdu mīkla Nr. 8

(M. V.)



Stateniski: 1 — lapu koks, 2— zivju «oliņas», 3 — degpunkts, 4 — riņķis, 6 — muhamedāņu ticība, 8 — pārstāvis (tiesā), 13 — griezīgs, 14 — Eiropas iedzīvotāji, 22 — dabas skats, 23 — zivis, 24 — otrs, 20 — celtnes.

Līmeniski: 1 — asins sastāvdaļa, 5— vienacainie briesmoņi (Odisejā), 6 — kalni Eiropā, 7 — valstsvīrs senā Grieķijā, 9 — liels mežs, 10 — jūras dzīvnieks, 11 — rotas lieta, 12 — upe Krievijā, 15 — ļaužu kopa, viela, 16 — Krievijas senie iedzīvotāji, 17 — noteikums, priekšraksts, 18 — «divi» — latīniski, 19 — pagasts Latvijā, 20 — briesmīga slimība, 21 — upe Sibirijā, 24 — valdnieku tituls (krievu), 26 — sala Italijā, 27 — slimnieku kopēji (sevišķi kaŗa laikā), 28 — izžuvis, izkaltis.

Krustvārdu mīklas Nr. 6 atrisinājums.

Stateniski: 1 — Vaita, 2 — ābece, 3 — nāras, 4 — Ili, 5 — te, 6 — amats, 12 — lēts, 17 — blokāde, 21 — caur, 22 — Ina, 23 — disks, 24 — kasta, 26 — īre, 27 — Etna, 28 — Nervī, 29 — Izīda, 30 — mamuts, 31 — sarma, 35 — Ufa, 33 — Roma.

Līmeniski: 1 — vesta, 3 — nitra, 7 — Kuba, 8 — Kalē, 9 — ir, 10 — cet, 11 — Uri, 13 — tur, 14 — cebra, 15 — bet, 16 — anode, 18 — skots, 19 — odi, 20 — sarkoms, 21 — cik, 25 — tie, 28 — Nansi, 30 — marts, 32 — ziema, 33 — rio, 34 — emu, 36 — kode, 37 — tufs, 38 — istma, 39 — taiga.

Zirdziņa mīkla Nr. 9.

(M. V.)

	naid-	ti	redz	tu	ki	gal-
un	ģi	kungs	nie-	nāk	kā-	e-
mē	tvie-	un	speŗ	si	vu	ka
skau-	aug-	šāk	vā	si	lep-	ju
la	ze-	lai	stāk	dro-	sa	ne-

Atrisināma pēc šacha zirdziņa lēcienu likumiem.

Pierādījums.



— Tiešām, Arnold, tikai tamdēļ nevaru tevi pieņemt, ka neesmu vēl apģērbusies! Ja netici — apskaties caur atslēgas caurumu!

Labojies.

— Es katru dienu pieceļos pulkstens 5 no rīta, vingroju pie atvērta loga, pēc tam izdzeru glāzi piena un eju pastaigāties līdz pulkstens 8; tad es ēdu brokastis un strādāju līdz pusdienai. Pusdienā atpūšos vienu stundu, pēc kam atkal strādāju līdz pulkstens 5, pēc tam eju pastaigāties un izsargājos no katra kroga.

— No kuŗa laika tad tev ir tāda dzīves kārtība?

— No rītdienas es sākšu...

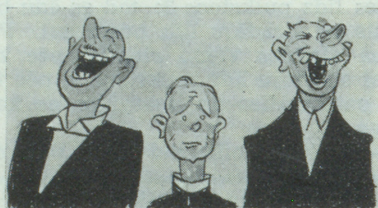
Saruna vilcienā.

— Es esmu atraitne.

— Tā! ... Es arī esmu atraitnis.

— Ak, cik tas mīļi no jūsu puses!

Viņam vienalga.



Šefs sāsta anekdoti. Visi darbinieki smejas kā kutināti, tikai izsūtāmais zēns klausās vienaldzīgi.

— Kāpēc tu nesmejies? — jautā tam grāmatvedis.

— Man jau nav vairs vajadzīgs, es no pirmā datuma aizeju, atbild zēns.

Viesnīcā.

— Viesmīl, šis cepetis ir ļoti mazs!

— Tas jums tikai tā izliekas, cienītais kungs, tādēļ, ka mūsu veikals ir tik liels.

Draugi.

Divi draugi sēd kafejnīcā pie galdiņa un jautri sarunājas. Pēkšņi viens no viņiem ievēro, ka otrs neatlaidīgi skatās uz durvju pusi un pat acis nepamirkšķina.

— Kas tev tur tā interesē, — jautā viņam draugs.

— Uzmanu savu mēteli. Baidos, ka viņu kāds nenozog ... Tava mēteļa jau sen vairs tur nav!

LIEPĀJAS KAŖA OSTAS DARBNĪCAS

Lielākais rūpniec. uzņēmums Latvijā, un viņa fabrikas moderni iekārtotas



Tiek izpildīti sekoši darbi:

a) Verftē:
Tēlegr. adr. KOD Liepājā
Tālruņi: 750, 102 un 32

Kuģu un citu peldošu līdzekļu remonti ● Vagonu, tiltu, krānu un tvaika katlu būves ● Dažādu mašīnu un mēchanismu būve ● Lauksaimniecības un piensaimniecības mašīnas un rīki ● Velosipedu daļas ● Petrolejas un gāzes pavardi ● Kniedes, skrūves, bultas ● Pakavu radzes ● Čuguna un bronzas lējumi. Temperēti čuguna lējumi ● Autogena un elektriska šveisēšana, niķelēšana un chromēšana u. t. t. ● Lidmašīnu būve un remonts

*

b) Drāšu fabrika:
Tēlegr. adr. DRAFA Liepājā
Tālruņi: 510, 56 un 1800
Adrese:
Liepājā, Brīvības ielā 95

Ražo: dažādu šķiru dzelzi, tēraudu, stiepules, naglas, ķēdes, vīles, visādus čuguna, vaŗa un tērauda lējumus, atsperes, lāpstas, dakšas, kalēju laktas, baznīcu zvanus u. t. t.

Fabrika pērk dzelzs lūžņus (šrotu)

«MINIWATT»

radiolampiņas

Raidlampas,
Radio-būvdaļas;
Mērīšanas aparāti,
Kīno iekārtas,
Pastiprinātāju iekārtas,
Starumetēji,
Speciāla apgaismošana

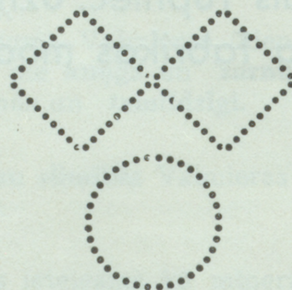
AKC. SAB.

«PHILIPS»

Rīgā, Kungu ielā Nr. 2

Akciju sabiedrība

A. S. Maikapar



Rīgā



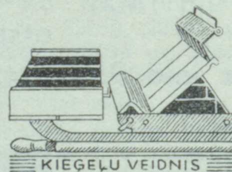
CEĻIET *UGUNSDROŠAS, SAUSAS, SILTAS UN IZTURĪGAS*

ĒKAS NO CEMENTA ĶIEĢEĻIEM

Ražojiet paši cementa ķieģeļus ar rokas veidņiem.
Cementa ķieģeļu būvveids vispusīgi parbaudīts
un atļauts pilsētās un uz laukiem.
Bezmaksas padomus un paskaidrojumus par cementa
ķieģeļu pagatavošanu un būvveidiem sniedz

RĪGAS CEMENTA FABRĪKA
"C.CH. SCHMIDT" A-S.
GALV. KANT. RĪGĀ, M. SVARU IELĀ 1.
TĀLR. 23439

Turpat pārdod rokas veidņus cementa
ķieģeļu pagatavošanai (3 ķieg. uz reizi)
par Ls. 40.- gab.
Veidņi tiek iznomāti par Ls. 1- mēn



Izlīdzējies.



Makšķernieks tukšām rokām atgriežas no makšķerēšanas.
— Kundzīt, esiet tik laipna — pasviežat man pāris līdakas.
— Kā tā — pasviest?
— Nu tā, lai es varētu sievai mājās teikt, ka es pats tās noķēru. Melot man negribas.

Kā pareizāki.

Jaunā kalpone, pasniegusi pusdienas, jautā:
— Kā būs pareizāki, vai lai saku: pusdienas ir padotas, vai: pusdienas ir gatavas?
— Pareizāki: pusdienas ir piedegušas.

Pretlīdzeklis.

— Kā tev nav kauna, Laimon, piebāzt Gunāriņam pilnu muti susināmā papīra!
— Bet viņš tikko izdzēra puspudelīti tintes!

Pārpratis.

Jānītis sēd pie viesību galda, cieši iespiests starp pārējiem viesiem. Nama māte laipni jautā:
Jānīt, vai tev pietiek vietas?
— Vēl viens gabaliņš tortes ieietu — mierīgi atbild Jānītis.

Saticīgs pāris.



— Vai jūs ar savu vīru saticīgi dzīvojiet, un vai jūs labi saprotaties?
— Pilnīgi ... Mēs tik labi saprotamies, ka vienprātīgi nolēmām šķirties.

Strādīgs cilvēks.

Man tik daudz darba, ka es nevaru nevienu nakti gulēt!
— Bet kā tad jūs to variet izturēt?
— Es guļu dienā.

Labs skolotājs.

— Kārlīti, kāpēc brālītis raud?
— Viņš, mamiņ, negrib neko mācīties. Tiklīdz es gribēju viņam parādīt, kā tam jāēd viņa šokolāde, tas tūlīt sāka raudāt.

Skolā.

— Jānīt, ko tu darīsi dzelzceļa vagonā, ja tu būsi apsēdies, bet kādai dāmai nebūs brīvas vietas, kur sēdēt?
— Es izlikšos, ka esmu aizmidzis.



Rīgas trikotāžu tirdniecības un rūpniecības akciju sab. «Eska»

Rīgā, Ķišezera ielā Nr. 5. Tālr. 93860.

V. Eikerts, Rijs un b-dri

Rīgā, Aldaŗu ielā Nr. 1-3.

AĢENTŪRA UN KOMISIJA.

Tālruņi:
Direkcija 22571;
Dzelzs un metalla nod. 20665
Mašīnu un techn. nod. 306[illegible]0
Tekstilnod. 23511
Manufaktūras nod. 23886.
Koloniāl nod. 20665.

LAUKSAIMNIECĪBAS MAŠĪNU un ZEMKOPĪBAS RĪKU TIRGOTAVA

H. Gailis un J. Daugats

Rīgā, 13. Janvāŗa ielā Nr. 13.
Tālrunis 34515.

MUMS
iespējams Jūs apkalpot tik lēti un nepārspēti labuma ziņā — tādēļ, ka esam **LATVIJAS VIENĪGAIS PLAŠĀKAIS UZŅĒMUMS, KAS RAŽO JŪSU APĢĒRBU SĀKOT NO JĒLVIELAS.**
Starpniecība izslēgta.

Tirdzniecības nams

A-S. «Gentleman»

Rīgā, Kaļķu ielā 22-24.
PAŠA TEKSTILFABRIKA ZASULAUKĀ L. Kandavas ielā 41-a.

APĢĒRBU RŪPNIECĪBA

O. Gervašs

Kr. Barona ielā 28-a.
Tālr. 23526.
Kaļķu ielā 28.
Tālr. 21638.

MĒTEĻI, UZVALKI, KLEITAS.

Alberts Grābens

ĶIMIKĀLIJAS.

Rīgā, Kalpaka bulv. Nr. 9.
Tālr. 22424.

KRĀSOJIET MĀJĀS TIKAI AR ĪSTĀM

Heitmaņa krāsām

Aizsargmarka:
Lapsas galva zvaigznē.
Dabūjamas aptieku pr. veik.

P. Herbsts

kungu un dāmu modes apģērbu salons

Brīvības ielā 4/6.
Tālr. 21276.

Izpalīdzīgs cilvēks.



— Lūdzu kādu mazumiņu — ubags lūdzas pie zobārsta dzīvokļa durvīm.

— Naudu es jums nedošu: man tāds princips, bet dažus zobus par velti izraut — katrā laikā, — zobārsts laipni paziņo.

Izklaidībā.

— Viesmīl, palīdziet man atrast manu cepuri!

— Tā jums jau galvā, profesora kungs.

— Nu tad nepūlaties, tad es pats viņu atradīšu.

Neiespējami.

— Kad mēs apprecēsimies, vissliktākā gadījumā mums nāksies dzīvot pie taviem vecākiem.

— Nu, to gan nevarēs: viņi vēl dzīvo pie saviem vecākiem.

Romāna varonis.

— Šinīs dienās iznāks mans jaunais romāns. Uzmini, kas ir romāna varonis?

— Nu, bez šaubām, izdevējs.

ĪSTĀS

PALMOLIVE

ZIEPES, BĀRDAS KRĒMS.
Vismaigākās, piemērotas arī vārīgākai ādai.
Vairumā: ĶĪM. FARM. AKC. SAB.

sen. J. Holstein & Co.

M. Kalēju ielā 10-12.

KUĢNIECĪBAS AKCIJU S-BA

«Kaija»

K.-S.

«Kalkaus un Bušs»

piedāvā

Akmeņogļu darva katrā vairumā.

Rīgā, Šķūņu ielā Nr. 19. Tālr. 21170.

TIRDZNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS AKC. SAB.

«Latrus»

Rīgā, Zigfrīda Meierovica bulv. Nr. 18.
Tālr.: 22960, 31143, 34263, 32478, 92390
Pārdoš. vietas visās Latvijas pilsētās.

MĀKSLAS MĒBEĻU GALDNIECĪBA

J. Kozāk

Pieņemu visāda veida dzīvokļu un kantoŗu iekārtu izgatavošanu, kluba mēbeļu un vismodernāko polsterēšanas darbu izvešanu.

Uzņemos atbildību par ražojumu glīto izpildījumu un izturību.

Ļoti mērenas cenas.

PIEŅEMŠANAS VIETAS: DARBNĪCĀ:
Cēsu ielā Nr. 5. Tālr. 95917.
PRIV. DZĪV.:
Baznīcas ielā Nr. 34, dz. 5. Tālr. 95603.

Starptautiskais finieru eksports

Rīgā, L. Smilšu ielā 8/10. Tālr. 32062.

Neizprotami.



— Viesmīl, šito karbonādi es pat ar nazi nevaru sagriezt!
— Tas ir neizprotami! Nažus es pats šorīt iztrinu.

Pie ārsta.

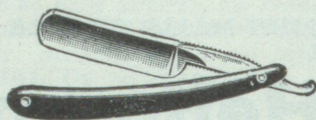
— Bet nu sakiet, doktora kungs, skaidri latviski, kas man īsti kaiš?
— Jūs esiet — nelabojams žūpa.
— Paldies, daktera kungs. Bet nu pasakiet man to pašu latīniski, lai es zinātu, ko sievai teikt.

Medinieki savā starpā.

— Jūs esiet bijuši Āfrikā?
— Jā gan.
— Vai lauvas arī šāvāt?
— Nē.
— Kāpēc nē?
— Lauvām toreiz bija taupīšanas laiks.

Vainīgā.

— Es apskatīju šodien savu kases grāmatu un tikko nepaģību: mūsu auto pagājušā gadā mums izmaksājis tieši 1500 latus!
— Nu redzi, vīriņ, vai es neteicu, ka nevajaga to kases grāmatu vest.



Smalkas nažu preces lielā izvēlē.

Elektriska asinātava

K. Marggrafs,

Kungu ielā Nr. 16.

D. M. Michelsons

Dib. 1888. g.

Rīgā, Rūpniecības ielā Nr. 42.
Tālr. 31530. 28088.
Finieŗu fabrika.

Stiklu fabrika „P. Ozoliņš"

Stiklu pūtēju artelis

Ropažu ielā 19. Tālr. 91615.

Piedāvā visāda veida pudeles, burkas, balonus, glāzes u. t. t. par lētām cenām.

S. Rabinovičs un E. Sneiders

KONTO GRĀMATU UN ALBUMU FABRIKA.

Grāmatu sietuve. Līnijēšanas iestāde. Papīra noliktava un visāda papīra izstrādāšana. — Vairumā.

Rīgā, Akas ielā Nr. 5-7.

Tālruņi: Kantorim 96906, 96835; Kabin. 96636.

Tirdzniecības un rūpniecības Akc. Sab.

«Kurzemes Manufaktūra»

AUSTUVE, VĒRPTUVE, KRĀSOTAVA, APRETŪRA, VATE.

Telegr. adr.: «Tornkur — Rīga»
Tālruņi: 1) direkcija 42676; 2) kantoris 41953; 3) fabrika 41680; 4) pils. kantoris 26264.

Rīgā — Torņakalns, Brīvzemnieka ielā Nr. 26-28.

Aleksandrs Silms

Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 20.
Tālr. 27161.

KRĀJUMĀ:

Velosipedu, motocikletu un automobiļu piederumi. Tērauda caurules no 10—55 mm. «BOSCH» sveces, magnetes, signāli un starumetēji.

P. Liepa

MAŠĪNU UN ARMATŪRU FABRIKA

Rīgā, Alkšņu ielā 2. Tālr. 94768.

Speciālitāte: Tvaika un ūdens armatūras.

Pauls Pilps

AĢENTŪRA

Rīgā, L. Zirgu ielā Nr. 1.
Tālr. 22832.

Štaueru firma

„A. V. Sperling"

Rīgā, tel. 29864.
M. Miesnieku ielā Nr. 1/1.

Auto-mēchaniska darbnīca

V. Liepiņš, Rīgā

Brīvības ielā 129/133. Tālrunis 94801.

VIRZUĻI

visāda veida motoriem, **pēc pēdējiem technikas sasniegumiem,** tiek izgatavoti **no speciāla metallu** (aluminija u. c.) **kausējuma.** Šo virzuļu izcilās īpašības sniedz augstākas spējas motoru darbībā un samazinā degvielas un eļļas patēriņu.

Finieŗu un koku apstrādāšanas fabrika A/S.

«Progress»

Ganību dambī Nr. 21-c.

I ŠĶ. RESTORĀNS

«TEMPO»

Rīgā, Kr. Barona ielā 20-22.

IKVAKARUS PLAŠA PROGRAMMA.
SPĒLĒ TRĪSAS KAPELAS.
ĒRTAS NIŠAS.
MĀJĪGI KABINETI.
PIRMKLASĪGA VIRTUVE.



PIANINI, FLĪĢEĻI UN HARMONIJI pirmkl. fabr. jauni un lietoti lēti pārdodami **Rīgā, Kr. Barona ielā 25, JULIUS BLÜTNERA klavieru pārstāvniecībā pie ALBERTA VISTUCIS.**

Vislielākā izvēlē lētas

TAPETES

P./S. **TAPETE**
Tālr. 21670. Mansfeldta namā, Pēterbaznīcas lauk. Nr. 1.

Edgars Trapans

AUTOMOBIĻU, REZERVES DAĻU UN PIEDERUMU CENTRĀĻE
Rīgā, L. Smilšu ielā 26.
Tālr. 29080.
AUBURN
BROCKWAY UN STOEWER
Ģenerālpārstāvniecība Latvijā.

Arnolds Andersons

AUTO TRANSPORTS
Rīgā, L. Lubānas ielā 6.
Tālr. 32083.
PIEŅEM VISUS TRANSPORTA DARBUS.

Kārlis Auniņš

Centrāltirgū, II pāviljonā 130-141.
PIENA PRODUKTI UN KONSERVI.

Modes salons

Frida Arijevičs

Dzirnavu ielā 43, dz. 7.
Tālr. 28985.

FIRMA LITOGRAFIJA
„AUSMA"

N. Freidovičs

Ģertrūdes ielā Nr. 101.
Tālr. 20003.

BŪVGALDNIECĪBA

S. Auzāns

Rīgā, L. Maskavas ielā 94-96.
Tālr. 27901.

Metallstancēšanas un skārda izstr. fab.

D. BERGOLS

Rīgā, Matīsa ielā Nr. 145.
Tālr.: 94338, 33495.
Piedāvā cepešu krāsnis, būvapkalumus un visus saimniecības piederumus.

P. BIERNIS

MAIZES CEPTUVE
Rīgā, Rēveles ielā Nr. 96.
Tālr.: 92328.

Biroju un kanclejas piederumus lielā izvēlē piedāvā

Jūlijs Bukis

RAKSTĀMLIETU TIRGOTAVA
Elīzabetes ielā Nr. 18.
Aizsargu organizācijām rabats.

SVARU MĒCHANISKA DARBNĪCA

G. Bobinskis

Rīgā, Vecpilsētā 19.
Staļļu ielas un Alberta lauk. stūrī
Tālr. 22130.

KOKU APSTRĀDĀŠANAS UN PARKETU FABRIKA

P. Caune

Rīgā, Sparģeļu ielā Nr. 10.
Tālr. 92818.

Centrāl-pirts

Marijas ielā Nr. 98.

Baltā-pirts

Rēveles ielā Nr. 71.
Kurinātas: **piektdienās un sestdienās.**

J. Dāboliņš

DRĒBNIECĪBA
Rīgā, Karlīnes ielā 3. Tālrunis 96446.
Pieņem pasūtījumus dāmu, kungu un formu tērpiem.

KAFIJAS IMPORTS

S. Davidovičs

Rīgā, Aizsargu ielā 27, dz. 53.
Tālr. 92204.

FOTO APARĀTI, JAUNĀKIE MODEĻI
Amatieŗu darbus izgatavo ātri un glīti.

Firma Otto Draudziņš

Rīgā, L. Ķēniņu ielā 3.
Tālr. 22836.

Smalks aizrādījums.



— Kamdēļ tu, Jānīt, esi tik bēdīgs?
— Mana sviestmaize atrodas uz krēsla.
— Nu, vai tamdēļ jāskumst?
— Jā, tas tamdēļ, ka jūs uz tā krēsla sēdiet.

Neparedzētas sekas.

— Es šodien nevienu nepieņemu, — saka šefs savam māceklim, — un ja kāds ierodas un saka, ka viņam svarīgas darīšanas, tad atbildi, ka to pašu saka visi.

Atnāk kāda dāma un vēlas runāt ar šefu:
— Esmu viņa sieva un man tas katrā ziņā jāsatiek.
— To pašu saka visas, — atbild māceklis.

Sarežģīta matēmatika.

— Cik piena dod jūsu govs?
— 9 litrus dienā.
— O! Un ko jūs ar to dariet?
— 3 litrus patērējam paši un 12 sūtām uz pilsētu.

Dibinātas skumjas.

— Kāpēc tu, Jānīt, tik noskumis? Vai tev tava dzimšanas diena nepatīk?
— Nē, papus man teica, lai es ēdot cik gribot, bet es netiku ar visu galā.

DĀMU FRIZIEŖU ZALONS
Specialitāte: ilgviļņi, matu krāsoš., modernas frizūras

H. Borovskis

Ģertrūdes ielā Nr. 77.
Tālr. 26012.

KOKTIRDZNIECĪBA

M. BRINS

Rīgā, Kalnciema ielā 2-a.
Tālr. 42812.



BŪV- UN KOKU MATERIĀLU TIRGOTAVA

MENDELS DUBINS

Rīgā, Brīvības gatvē Nr. 48
Tālr. 95665, priv. 31794.

Auto atsperu darbnīca

«A. ELERTS», Rīgā

Ķieģeļu ielā 5, tālr. 97286.
Pieņem auto atsperu pasūtījumus un izlabojumus.

Mūzikāliju veikalā.



— Ko jūs īsti vēlaties priekš savas meitas: pianino vai klavieres?
— Man viss viens pīpis. Galvenais, kad tik viņu var noslēgt ar atslēgu.

Slikts brālītis.

— Nu, Ansīt, kā tev patīk mazais brālītis?
— Nemaz nepatīk! Viņš ir lepns. Jau vesela nedēļa, kā krustmāte viņu mums atnesa un viņš ar mani vēl nav runājis ne vārda!

Neizdevies kompliments.

— Kādas jums mazas, skaistas rociņas, jaunkundz. Kad jūs žāvājaties, jums, droši vien jāliek abas rokas mutei priekšā.

Izgudrotājs.

— Ar ko īsti nodarbojas jūsu krustdēls?
— Viņš ir izgudrotājs.
— Tā? Un ko viņš ir jau izgudrojis?
— Dažādus paņēmienus, kā atkal dabūt no manis naudu.

Savāda atmiņas vingrināšana.

— Ar ko karoja Achils no Trojas?
— Ar Plutonu!
— Ar Plutonu?
— Nē, ar Neronu!
— Ar Neronu?
— Nu, tad ar Hektoru, — viens no mūsu mājas suņiem tas bija!

Vēl sliktāk.



— Kāds tu izskaties, Laimon, tu laikam atkal esi kāvies ar Maksi! Tavi svārki ir tā saplēsti, ka man vajadzēs pirkt tev jaunus!

— Par to nekas, māmiņ. Bet Makša mātei gan būs jāpērk pavisam jauns puika!

Apķērīgs.

— Viesmīl, vai jūs tagad pastāvīgi šeit apkalposiet?

— Nē, es tikai acumirkli izpalīdzu.

— Nu, tad izpalīdziet acumirkli arī man ar dažiem latiem.

Laba ideja.

Gunārs no krājkasītes izvilcis vienu latu. Tēva nopērts, viņš apsolās tā vairs nedarīt.

— Bet nu saki, zēn, kā tu to izdarīji? — jautā tēvs.

Puika neatbild.

— Tu laikam iebāzi spraugā nazi, un tā naudu izkratīji?

— Nē, — gaudo Gunārs, — tā gan es nedarīju, bet tā ir laba ideja.

Viņam pietiek.



— Kaunies, dēls, jau veselu gadu tu eji skolā, bet vairāk kā līdz desmit tu neproti skaitīt. Kas no tevis dienās iznāks?

— Boksa tiesnesis, tēt!

Ekonomists.

— Lūdzu, māmiņ, tavi divdesmit santimi.

— Tad tu vēstuli esi nosūtījis bez markas?

— Esi bez rūpēm ... Es viņu iemetu kastītē tā, kā neviens neredzēja.

Neiespējami.

Kalpone dauza grīdsegu, bet ļoti saudzīgi.

— Minna, jums jādauza stiprāk! — sauc kundze.

— To nevar, — atbild Minna.

— Kāpēc?

— Tad briesmīgi put!

Dārgs prieks.

— Es savam vīram lūdzu teļa ādas mēteli.

— Un ko viņš teica?

— Viņš teica, ka neļaušot sev ādu pār acīm novilkt.

Varbūt ka var.

Skolotāja: «Nu, Pēter, ja es būtu tikai dažas dienas tev par māti, tad tu gan redzētu . . .»

Pēteris: «Es parunāšu ar tēvu, kad pāriešu mājās, varbūt tā lieta ies!»

BŪVMATERIĀLU TIRGOTAVA

A. Veinbergs

Rīgā, Krasta ielā Nr. 1.
Pie Sark. spīķeriem.
Tālr. 33865.

BRILJANTI, PULKSTEŅI, SUDRABA, ZELTA UN KRISTALLA LIETAS

O. Vidzers, Rīgā

Kaļķu ielā Nr. 9.



ADITAVA
„H. Wulff" RĪGĀ

J. ZARIŅA

Metallapstrādāšanas darbnīca, Rīgā, **Ģertrūdes ielā 58,** tālr. 22166. Izgatavo zirgu un govju skrāpjus, nezāļu ravētājus, iemauktu dzelžus, lāpstas, šūpuļu atsperes u. t. t. Apzinīgs darbs.

H. Zelkins

Dib. 1908. g.
DAŽĀDU METALLU SKĀRDI, CAURULES UN STIEPULES
Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 6.
Tālr. 26572.

Radio, mūzikas instrūmenti, velosipedi, elektr. griestu lampas

Oskars Zutis

Rīgā, Elīzabetes ielā Nr. 87.
Alūksnē, Pils ielā Nr. 68.
Valkā, Raiņa ielā Nr. 36.

Nav melots.



— Jūsu sirds ir lieliska, mans kungs. Ar tādu sirdi kā jums, var nodzīvot līdz 70 gadiem.

— Bet man jau ir 70 gadu!

— Nu redziet, vai es nerunāju patiesību?

Kad nevar saprast.

— Redzi, Elziņ, tagad mums ir pilns mēnesis!

— Jā, māmiņ, bet saki, kad mums būs medus mēnesis?

Pieklājīgs zēns.

— Kāpēc tu savam draugam rādīji ar dūri?

— Tāpēc, ka ar pirkstu rādīt ir nepieklājīgi, — to man vēl vakar papus teica.

Gausa apkalpošana.

— Viesmīl, es jau veselu stundu jūs saucu, un nu beidzot jūs ieradāties. Tagad, lūdzu, dodiet man vienu karbonādi, un kamēr jūs būsiet projām, atrakstiet man kādreiz vai atsūtiet kādu skatu karti!

Lūgums.

— Vai jūs šovakar neaizdotu mums savu radio aparātu?

— Labprāt! Jums laikam būs viesi?

— Nē, gribam tikai reizi pavadīt klusu un mierīgu vakaru!

Apmeklējiet mūsu dzintarjūrmalas kūrortu Liepāju!

Saulainā, baltsmilšainā plūdmale, atklātās jūras tīrais un no kaitīgiem mikroorganismiem brīvais gaiss, veselībai derīgiem sāļiem bagātais jūras ūdens, vienmērīga gaisa un ūdens temperūtūra izceļ **LIEPĀJU KĀ IDEĀLU VESEĻOŠANĀS UN ATPŪTAS VIETU.**

Liepājā sevišķi izdevīgi apvienojas zinātniskie un dabiskie dziedniecības līdzekļi tādā mērā, kā nekur citur mūsu Baltijas jūras piekrastē un kā kūrorts pazīstama jau vairāk kā 100 gadus. Jūras pelžu **sezona no jūnija līdz oktobrim.** Semptembrī viļņu augstums līdz 2 mtr.

Liepājas pilsētas dziedniecības un peldu iestāde.
(Georga Vašingtona prosp., tālr. Nr. 236)

PIELIETO PAZĪSTAMĀS LIEPĀJAS DŪŅAS.

1937. g. dziedniecības vannu sezona: jūnijs, jūlijs, augusts, septembris. Jūnijā un septembrī **cenas pazeminātas.** Tuvākus paskaidrojumus sniedz iestādes pārvalde.

Iestāde izsniedz: dūņu vannas un kompreses, ogļskābes, sēra, silta jūras ūdens, saldūdeņa un elektrības vannas. Ūdensdziedniecība. Romiešu pirts. Masāžas.

Valsts un pašvaldības ierēdņiem, slimo kašu dalībniekiem un to ģimenes locekļiem, kā arī lauku iedzīvotājiem likumā paredzētie **maksāšanas atvieglojumi.**

Plūdmalei piekļaujas plašs, ēnains parks ar koncertdārzu. Sezonā ik dienas simfoniskie koncerti. Apskatei ievērojamas vietas. Mākslas izrīkojumi. Sporta stādioni un laukumi. Starptautiskas sporta sacīkstes. Ezers. Ūdenssporta klubi.

Tuvākās izbraucienu (dzelzc., auto, laivas) vietas — ozona bagātie, skaistie **Reiņa, Bernātu un Iļģu meži** — turpat pansijas.

Viesnīcas. **Tūristu mītne: Teātra ielā Nr. 2.** **Panzijas.**

G. Ērenpreis Original velosipedi

Vienīgā pārstāvniecība **Liepājā** **P. MATISS**

velosipedu un sporta veikals ar darbnīcu Jaunajā 15. maija namā, Rožu laukumā 5. Tālrunis 1189.

SĒKLAS

augstākā labuma par mērenām cenām
SĒKLU TIRGOTAVA

R. Hāns

agr. Lepešinskis
Pētera ielā Nr. 15, Liepājā, tālr. 1893.
Dārzkopības piederumi,
Kaitēkļu apkarošanas līdzekļi.

O. Kornhubers

Veikals **Liepājā,** Lielā ielā 6, tālr. 415.
Darbnīca Baseina ielā 20, t. 1408.
Tauvas, virves, dzensiksnas, tapsētāju, svejnieku, sedlinieku un birstu materiāli.

Liepājas cietuma fermā

«BATE»

Dabūjami par labākiem atzītie

AUGĻU KOCIŅI UN OGULĀJU KRŪMIŅI.



Standard-motocikleti

slaveni ar savu izskatu, izturību un stabilitāti uz sliktiem ceļiem.

Pieprasiet prospektus un tuvākas ziņas. — Galvenie priekšstāvji Latvijā

Br. Antoniški, Liepājā

Rožu lauk. 2. Tālr. 705.

J·MÜLMAŅA

KOKU ZĀĢĒTAVA, PAPĪRA UN PAPES FABRIKAS
RĪGĀ — JAUNCIEMĀ



Grūbes papes fabrika pie Apes, Valkas apr.
Rankas papes fabrika, Cēsu apriņķī
Galvenais kantoris Rīgā, Aldaru ielā 1/3
Tālruņi: 21127, 22595, 23095

18

Svētku balva ikvienam

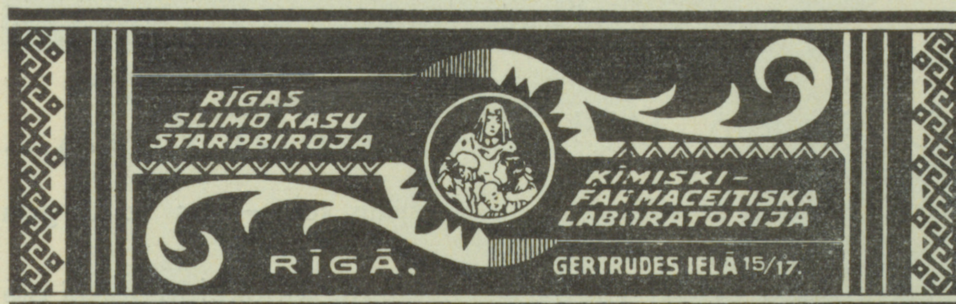
Mūsu ķīmiski farmaceitiskās laborātorijas jaunie ražojumi:



DIENAS
KRĒMS
SKA



NAKTS
KRĒMS
SKA



ZOBU
PASTA
SKA

Ne skanīgs nosaukums ir mūsu reklāma, bet sen atzītās zīmes SKA garantētā preču kvalitāte



Pieprasait aptiekās un drogu veikalos

Vairumā
mūsu medikāmentu noliktavā
RĪGĀ, ĢERTRŪDES IELĀ 15-17.
Tālruņi: 96645, 96620, 93457.

Latvijas Slimo Kasu Starpbirojs

Tuvojas vasara — laiks, kuŗa lielāko daļu cilvēks pavada — staigājot.

Jūs zinat veco indiešu atziņu — gara un miesas labklājību nosaka kājas.

Kādus apavus izvēlēties vasarai?



KO SAKA VEIKLĀ PĀRDEVĒJA...

«Apavu nozarē es strādāju jau diezgan sen — es varu gan šo, to pateikt...

Ar katru gadu arvien vairāk pircēju man jāapkalpo taisni pie gumijas apavu vitrīnes.

Es to saprotu — tie latiņi šodien vis tā nemētājas apkārt, lai ar viņiem viegli rīkotos, un ne vienmēr tas dārgākais ir arī tas labākais.

Vasaras kurpes ar gumijas zoli man ir prieks pārdot. Es zinu, ka katrs pāris, kuŗu es iesaiņoju, padara laimīgāku vienu cilvēku. Jūs domājiet — es saku to tikai veikala interesēs? Tak laikam jau teicu, ka ne vienmēr tas dārgākais ir arī tas labākais. Un bez tam — es pati vasarā neko citu nevalkāju, kā tikai vasaras kurpes ar gumijas zoli. Katru dienu 10 stundas uz kājām — tas taču kaut ko nozīmē — un ka varu Jūs apkalpot ar tādu pašu smaidu 1/2 7-os vakarā, kā 9-os no rīta, par to varu pateikties tikai savām ērtajām kurpēm.

Man prieks arī par to, ka varu piedāvāt ļoti plašu un elegantu modeļu izvēli. Agrāk apaviem ar gumijas zolēm nebija tāda piekrišana, bet tagad — es jums varu pateikt mazu noslēpumu: Jaunās vasaras kurpes ar gumijas zoli no citiem apaviem atšķiras tikai ar to, ka tās par daudz latiem lētākas... Citas starpības vairs nav...»